

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

2/2020

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Roman Fiala

Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. František Púry, Ph.D.,
JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXII, Index 47 301

Číslo 2/2020 vychází 23. 4. 2020

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Ohrožení pod vlivem návykové látky	č. 12-I.
Podmíněné zastavení trestního stíhání	č. 12-I., č. 12-II.
Řízení o dovolání	č. 12
Řízení o stížnosti pro porušení zákona	č. 8
Stížnost pro porušení zákona	č. 10
Věc důležitá pro trestní řízení	č. 13
Vrácení věci	č. 9
Výtržnictví	č. 7
Zajištění	č. 13
Zákaz činnosti	č. 10
Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění	č. 11

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Akciová společnost	č. 24
Bezdůvodné obohacení	č. 21, 22, 24
Dominantní postavení	č. 26
Duševní útrapy (o. z.)	č. 18
[Náhrada při újmě na přirozených právech člověka (o. z.)]	
Exekuce	č. 15
Incidenční spory	č. 28
Insolvence	č. 25
Insolvenční řízení	č. 27
Jistota	č. 28
Náhrada škody	č. 18, 20
Nájem bytu	č. 19
Nekalá soutěž	č. 26
Nemajetková újma (o. z.)	č. 18
Neplatnost právního úkonu	č. 24
Odpovědnost státu za škodu	č. 17
Péče řádného hospodáře	č. 24
Politické strany	č. 16
Pracovní poměr	č. 24
Prodej movitých věcí a nemovitostí	č. 15
Představenstvo	č. 24
Přechodná (intertemporální) ustanovení	č. 23
Reklama	č. 26
Smlouva o dílo	č. 25
Spoluvlastnictví	č. 15
Správní řízení	č. 17
Trvalý pobyt	č. 17
Věc/cena zvláštní obliby (o. z.)	č. 18
[Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.)]	
Výpověď z pracovního poměru	č. 29
Započtení pohledávky	č. 23
Zastavení řízení	č. 27
Zlehčování	č. 26
Změna okolností (o. z.)	č. 19
Zpětvzetí návrhu na zahájení řízení	č. 27

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 7

č. 7

Výtržnictví

§ 358 odst. 1 tr. zákoníku

Místem „veřejnosti přístupným“ ve smyslu § 358 odst. 1 tr. zákoníku je každé místo, kam v době činu má přístup široký okruh lidí individuálně neurčených a kde se také zpravidla více lidí zdržuje, takže hrubá neslušnost nebo výtržnost by mohla být postřehnuta více lidmi, i když se tam v době činu nevyskytují. Tím se tento znak odlišuje od pojmu „veřejně“, který je definován v § 117 písm. b) tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2019, sp. zn. 8 Tdo 838/2019, ECLI:CZ:NS:2019:8.TDO.838.2019.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného D. M. proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 25. 1. 2019, sp. zn. 31 To 530/2018, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 3 T 156/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 3 T 156/2018, byl obviněný D. M. uznán vinným v bodech 1. až 4. přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, jehož se dopustil tím, že přestože byl rozsudkem Okresního soudu v Jablonci nad Nisou ze dne 13. 4. 2015, sp. zn. 4 T 19/2015, který nabyl právní moci dne 13. 4. 2015, uznán vinným mimo jiné pokusem přečinu výtržnictví podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku a § 358 odst. 1 tr. zákoníku a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání sedmi měsíců se zařazením do věznice s ostrahou, jenž vykonal dne 19. 6. 2015,

1. dne 26. 4. 2018 kolem 21:35 hodin v XY ulici v J. n. N. došel k nedalekému křoví v blízkosti parkoviště přiléhajícího k benzínové čerpací stanici Shell, obnažil se tím způsobem, že si stáhl kalhoty ke kotníkům, poté v jedné ruce držel časopis, v druhé ruce držel svůj penis, který si stimuloval masturbací, to vše za situace, když viděl, a tedy věděl, že v nedaleko zaparkovaném vozidle sedí tři dívky, které jeho počínání vidí, ke škodě D. Č., V. Č. a B. P., které byly jeho jedním psychicky traumatizovány a znechuceny, přičemž jeho konání, které trvalo

cca 5 až 15 minut, přerušil příjezd hlídky Městské policie Jablonec nad Nisou, a on z místa utekl,

2. dne 2. 6. 2018 kolem 9:19 hodin v L. 14, ve veřejně přístupném zalesněném prostoru nedaleko místa zvaného „S.“, u lesní pěšiny vedoucí souběžně s ulicí XY, si úmyslně stáhl kalhoty, rukou si stimuloval svůj pohlavní úd a mlčky pozoroval okolo jdoucí V. K. a M. F.,

3. dne 10. 6. 2018 kolem 1:30 hodin v L. ve slepé uličce vedoucí z ulice XY u kontejnerů na odpad mezi hotelem XY a budovou, kde sídlí Č. P., si stáhl kalhoty ke kotníkům, v ruce držel penis, který si rukou stimuloval masturbací, takto zde stál a masturboval cca 30 minut, kdy jeho jednání na kamerovém záznamu zaznamenala recepční hotelu XY J. K., kterou zahlédl u okna hotelu, a přítom se na ni díval,

4. dne 19. 6. 2018 v době okolo 9:50 hodin v XY ulici v L. ve veřejně přístupném lesoparku v místech bývalého areálu T. si úmyslně stáhl kalhoty, rukou si stimuloval svůj pohlavní úd a pískáním na sebe upozorňoval opodál procházející M. O. tak, aby spatřila jeho jednání, a následně vykročil jejím směrem a následoval ji, proto poškozená M. O. z místa ve strachu odešla.

2. Za tento přečin byl obviněný odsouzen podle § 358 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku nepodmíněně, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 99 odst. 2 písm. a), b), odst. 4 tr. zákoníku mu bylo uloženo ochranné léčení protitoxikomanické v ústavní formě.

3. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci jako soud odvolací usnesením ze dne 25. 1. 2019, sp. zn. 31 To 530/2018, podle § 256 tr. ř. odvolání obviněného zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti uvedenému usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, které zaměřil proti nesprávnosti použité právní kvalifikace, již spatřoval v tom, že soudy nesprávně vyložily pojem „místo veřejnosti přístupné“ a že jednal „úmyslně“.

5. Výhrady proti naplnění znaku místa veřejnosti přístupného spočívaly v tom, že jeho povahu je třeba posuzovat podle toho, že se na takovém místě vyskytuje zpravidla více lidí, zda se tam vyskytují v příslušnou dobu, zda lze předpokládat, že na uvedeném místě a v příslušné době může být činnost obviněného pozorována více lidmi. Při aplikaci těchto kritérií jednotlivá místa, kde a kdy byl skutek, jenž mu je kladen za vinu, spáchán, nemůže závěr soudů obstát, neboť dílčí útok pod bodem 1. byl spáchán kolem 21:30 hodiny téměř za tmy, dílčí útok v bodě 2. v lese, který se nachází mezi sídlištěm a silnicí na jedné straně a hřbitovem na

druhé straně, je protkán pěšinami, jež nepředstavují dopravní trasy z nějakého frekventovaného místa na jiné a lidé se zde pohybují náhodně. K útoku v bodě 3. došlo kolem 1:30 hodin, kdy je střed města L. prakticky liduprázdný, nejedná o slepou uličku, nýbrž o zadní trakt hotelu, kde jsou zaparkovaná auta hostů a nacházejí se zde popelnice. Dílčí útok pod bodem 4. se udál dopoledne kolem 10:00 hodin v úterý, kdy jsou děti ve škole či předškolním zařízení, a nelze předpokládat, že by se mohly samostatně pohybovat, jde o rumiště, pozůstatky po vybourané továrně T., které zůstaly nezastavěné, prázdné neudržované území a psi se zde venčí v časných ranních hodinách.

6. K nedostatkům v zavinění obviněný obecně poukázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1008/2015, a s odkazem na ně zmínil, že v posuzovaném případě soudy jeho subjektivní stránku nezkoumaly objektivně, ale vycházely z pohoršení prezentovaného poškozenými a jeho minulostí. Aby skutek mohl být posouzen jako trestný čin, musí vykazovat určitou vyšší míru intenzity a jednání musí být primárně určeno třetím osobám, má je hrubě pohoršovat či urážet, vzbuzovat oprávněné obavy o bezpečnost zdraví, majetku nebo snižovat vážnost většího počtu současně přítomných osob (obdobně poukázal i na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1254/2016). Z uvedených obecných hledisek je třeba nahlížet i na případ veřejné masturbace, u níž se o neslušnost za situace, jak byla v jednotlivých dílčích útocích zjištěna, nejedná. Obviněný má za to, že potřebné prvky obecného pohoršení v jeho chování chyběly, což soudy přešly konstatováním, že masturboval na veřejnosti, a rovněž odmítly argumenty, kterými se obviněný hájil, nezabývaly se jimi ani je nehodnotily, a proto jeho jednání vadně posoudily. U činu v bodě 1. poukázal na to, že si po aplikaci drogy koupil pornografický časopis v úmyslu se jím co nejdříve stimulovat a přivodit si orgasmus a nepředpokládal, že jej budou pozorovat mladé ženy, a proto se odebral do křoví, které jej však po celou dobu nedokázalo skrýt. Mezi ním a poškozenými nedocházelo k žádné interakci. U činu pod bodem 2. se pohyboval v prostředí, které prakticky neznal, měl za to, že je dostatečně skryt v lesíku, když byl vyrušen psy a uviděl, že se blízko nacházejí jiné osoby, své činnosti zanechal a natáhl si kalhoty. Ve 3. případě s ohledem na místo a čas nemohl předpokládat, že jej bude někdo sledovat a že by tato okolnost mohla být motivem pro jeho jednání. Z výslechu poškozené J. K. vyplývá, že mu do obličejové neviděla a že by jej nepoznala, o čemž svědčí i výsledek rekonice. Netušil, že se tam nachází kamera. U skutku pod bodem 4. se nejméně 50 m od něj nepohybovala žádná osoba, což oslabuje úvahu o úmyslu svým jednáním provokovat, někoho rušit, obtěžovat či pohoršovat.

7. Vzhledem k tomu, že soudy všechny uvedené skutečnosti řádně nezjistily, napadená rozhodnutí vykazují výše uvedené vady co do právního hodnocení jeho jednání, a to ve všech čtyřech dílčích útocích, kdy chybí jak objektivní podmínky, tak i prokázání úmyslu veřejné prezentace jednání, které je závadové až ve chvíli

této veřejné (a svědky nechtěné) prezentace. V závěru proto navrhl, aby dovolací soud napadená rozhodnutí zrušil a rozhodl tak, že se obviněný pro nedostatky právní povahy zprošťuje obžaloby, případně rozhodl znovu o vině a přiměřeném trestu. S ohledem na tento závěrečný návrh rovněž požádal, aby do rozhodnutí dovolacího soudu byl výkon jeho trestu odnětí svobody, resp. jeho zbytku odložen.

8. K podanému dovolání se v souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřil státní zástupce působící u Nejvyššího státního zastupitelství, podle něhož obviněný opakuje obhajobu uplatňovanou od samotného počátku svého trestního stíhání, s níž se soudy nižších stupňů správným způsobem vypořádaly. Část námitek považoval za skutkové, jimiž se Nejvyšší soud nemůže zabývat, avšak většina výhrad směřovala proti závěrům soudů, že místa, na nichž masturboval, bylo možno považovat za místa veřejnosti přístupná. Odvolací soud však v odstavci 10 na stranách 4 a 5 svého usnesení podrobně uvedl konkrétní důvody, z nichž vyplynulo, že uvedený znak byl naplněn.

9. Státní zástupce se neztotožnil s obviněným, že by jemu za vinu kladený čin bylo možné srovnávat s okolnostmi, za nichž došlo k činu ve věci Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1008/2015, kde obviněný jako revizor dopravních podniků černou pasažérku silně natlačil na stěnu vestibulu metra, aby jí zamezil v útěku, ani s případem posuzovaným Nejvyšším soudem v usnesení ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1254/2016, v němž obviněný napadl svého soka na pouťové taneční zábavě, přičemž poškozený v okamžiku útoku tančil s jeho bývalou manželkou. Naopak státní zástupce odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 3 Tdo 429/2016, podle něhož „veřejně provozovaná masturbace je dlouhodobě považována za jednání narušující pravidla slušného občanského soužití a morálky v takové kvalitě, že je řazena mezi nejzávažnější projevy hrubé neslušnosti ve smyslu jednoho ze zákonných znaků § 358 tr. zákoníku o trestném činu výtržnictví“. S tímto názorem se ztotožnil i Ústavní soud (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. III. ÚS 351/16). Pokázal i na další rozhodnutí Nejvyššího soudu, v nichž byla veřejně provozovaná masturbace posouzena jako výtržnictví (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2015, sp. zn. 8 Tdo 481/2015, a ze dne 21. 3. 2018, sp. zn. 8 Tdo 289/2018, jakož i usnesení ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. 6 Tdo 579/2017). Na podkladě uvedené judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu státní zástupce shledal právní posouzení jednání dovolatele správným, neboť nevybočilo z obvyklé rozhodovací praxe soudů.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve zjistil, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou

něnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a dále posuzoval, zda obsahově koresponduje s označeným důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože důvodnost dovolání je možné zkoumat jen tehdy, je-li opřeno o důvod zákonem uvedený v § 265b odst. 1, 2 tr. ř.

11. Vzhledem k tomu, že je důvod dovolání vyjádřený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. podle svého vymezení v zákoně určen zásadně k nápravě právních vad, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení, Nejvyšší soud podle obsahu podaného dovolání shledal, že obviněný uvedená hlediska naplnil, neboť vytýkal výlučně nedostatky v objektivní a subjektivní stránce přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Jeho argumenty jsou založeny na tom, že se nejednalo o takové chování, které by bylo možné z hlediska míry jeho neslušnosti podřadit pod výtržnost, a že prostory, kde se nacházel, nenaplnňovaly znak „místa veřejnosti přístupného“. Popřel, že by jednal v úmyslu způsobit pohoršení, ale naopak se snažil, aby nebyl pozorován.

12. Podle těchto výtek Nejvyšší soud shledal, že obviněný dostal požadavkům stanoveným v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože na podkladě učiněných a soudem prvního stupně ve výroku o vině popsaných skutkových zjištění brojil proti nesprávnosti použité právní kvalifikace jako přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Námitky obviněného směřovaly zejména proti tomu, že jednotlivá místa, na nichž v bodech 1. až 4. k trestnému jednání došlo, nenaplnňují znak místa veřejnosti přístupného, jak je vymezen v základní skutkové podstatě § 358 odst. 1 tr. zákoníku. Své výhrady podpořil tvrzeními, že na těchto místech se v době, kdy tam onanoval, nenacházely žádné osoby, případně se jednalo o taková časová období, kdy se tam jiní lidé mohli vyskytovat jen sporadicky.

14. Na tyto námitky již reagovaly soudy nižších stupňů, zejména soud prvního stupně na stranách 4 až 5 rozsudku, kde konstatoval, že křoví v blízkosti parkoviště benzínové čerpací stanice v bodě 1., veřejně přístupný zalesněný prostor v bodě 2., slepá ulička v bodě 3. nebo veřejný lesopark pod bodem 4. jsou místa veřejnosti přístupná. Současně vyjádřil, že jednání obviněného v podobě masturbace narušovalo veřejný klid a pořádek, kdy masturbaci na citovaných místech s navazováním minimálně očního kontaktu lze označit za jednání namířené vůči veřejnému pořádku. Podle odvolacího soudu byly tyto závěry správné s tím, že ve všech případech se jednalo o místa, kam má přístup široký okruh lidí individuálně neurčených a kde se také více lidí zpravidla zdržuje. Poukázal i na to, že pro místo

veřejnosti přístupné není třeba, aby tam tyto osoby byly přítomny, neboť není nutné, aby tam nějaká osoba byla. Zmínil povahu deliktu, která právě jistou odlehlost předpokládá. Podle konkrétních míst však uvedl, že jde o prostory v blízkosti městského centra, kde se zpravidla zdržuje větší množství osob (poblíž benzínové čerpací stanice, v bodě 2. nejde o souvislý les, ale o lesík v intravilánu města, který slouží k rekreaci nebo venčení psů, ulička v samotném centru města poblíž hlavního náměstí, směřující k obchodnímu domu u hotelu, a v případě skutku pod bodem 4. jde o místo poblíž centra města, které je poměrně frekventované zejména pro venčení psů, poblíž kterého vede hlavní tepna městské hromadné dopravy krajského města). Podle odvolacího soudu se jednalo o místa, kde obviněný mohl očekávat výskyt dokonce i většího množství osob a kde nemohl očekávat soukromí (viz strany 4 a 5 usnesení odvolacího soudu).

15. Nejvyšší soud se ztotožňuje s touto argumentací a právní kvalifikací, jak ji oba soudy posoudily, přičemž nad rámec uvedeného k námitkám obviněného považuje za vhodné doplnit, že přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, jímž byl obviněný uznán vinným, se dopustí ten, kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubě neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku anebo hrubým způsobem ruší přípravu nebo průběh organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí, a takový čin spáchá opětovně. Podle tzv. právní věty soud prvního stupně obviněného uznal vinným v alternativě, že se „na místě veřejnosti přístupném dopustil neslušnosti tím, že onanoval, a čin spáchal opětovně“.

16. Protože obviněný vytykal nedostatky v posouzení znaku místa veřejnosti přístupného, je vhodné uvést, že místem veřejnosti přístupným ve smyslu § 358 odst. 1 tr. zákoníku je podle soudní praxe každé místo, kam má přístup široký okruh lidí individuálně neurčených a kde se také zpravidla více lidí zdržuje, takže hrubá neslušnost nebo výtržnost by mohla být postřehnuta více lidmi, i když tam v době činu nejsou. Takové místo však nemusí být přístupné bez omezení komukoliv a kdykoliv, nýbrž postačí, že je přístupné jen některým osobám určeným např. povahou jejich zaměstnání nebo v určitou dobu apod. Za místo veřejnosti přístupné v uvedeném smyslu nelze považovat uzavíratelnou část společných prostor např. obytného domu nebo obydlí podobného typu, které je určeno k bydlení více uživatelů nebo vlastníků (např. chodbu, schodiště, prostor výtahu). Například ulice ve městě je místem, kam má přístup neomezený počet lidí, kde se také lidé obvykle zdržují, a o to více, když se jedná o denní dobu, např. dopolední či odpolední hodiny, kdy je pohyb lidí frekventovanější než například v noci, kdy se ovšem o naplnění tohoto znaku skutkové podstaty také jedná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 8 Tdo 936/2015, ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 8 Tdo 5/2017, aj.). Takové místo však nemusí být přístupné bez omezení komukoli a kdykoli (např. ulice, parky, nádražní haly), nýbrž postačí, že jsou přístupné jen některým osobám určeným např. povahou jejich zaměstnání (tovární

hala, staveniště aj.) nebo jinak (zdravotnické středisko, škola atd.) a v určitou dobu (v sezoně, během otvírací doby, v době provozu apod.) [srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3324]. Za místo veřejnosti přístupné v uvedeném smyslu nelze považovat uzavíratelnou část společných prostor např. obytného domu nebo obydlí podobného typu, které je určeno k bydlení více uživatelů nebo vlastníků (např. chodbu, schodiště, prostor výtahu). Místem veřejnosti přístupným však může být prostor před vchodem do takového domu či obydlí (srov. rozhodnutí č. 18/2012 Sb. rozh. tr.). Přístupnost je zásadně nutno chápat v širších souvislostech a nelze ji striktně vztahovat jen k úzce vymezenému prostoru, kam může veřejnost přímo vstoupit či v něm pobývat, ale za veřejnosti přístupné místo lze považovat i prostory v osobním či soukromém vlastnictví, které nejsou samy o sobě považovány za místa veřejnosti přístupná, avšak bezprostředně sousedí s místem, kam veřejnost vstoupit může, např. dvory, pole nebo jiná prostranství, a je na ně nebo do nich přes nedostatečně izolující bariéru, např. průhledný plot, lešení, vidět, eventuálně je lze slyšet (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1131/2006). Rovněž pozemky bez stavebního oddělení od okolí, těsně přiléhající k veřejným prostranstvím, splňují tyto podmínky naplňující pojem místa veřejnosti přístupného (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. 3 Tdo 1257/2016).

17. Z uvedeného je tedy zřejmé, že rozhodovací praxe soudů chápe místo veřejnosti přístupné široce a je třeba posuzovat s ohledem na povahu každého konkrétního místa, zda jde o veřejně přístupný prostor, kam může kdykoliv, kdokoli vstoupit. Již sama taková povaha místa, v níž k hrubé neslušnosti dochází, postačí pro naplnění uvedeného znaku. Významné je, aby výtržnost, k níž na takovém místě dochází, byla postřehnutelná, tzn. pozorovatelná více lidmi. Tato skutečnost je však obecnou vlastností takového konkrétního místa. Není proto pro naplnění znaku místa veřejnosti přístupného podmínkou, aby na takovém místě se v době, kdy k výtržnosti dochází, konkrétní lidé nacházeli. Není ani rozhodná doba, kdy k výtržnosti na takovém místě dochází, např. v nočních hodinách apod.

18. Nejvyšší soud se zřetelem na vymezení pojmu místo veřejnosti přístupné přisvědčil soudům nižších stupňů, že právě o takovou situaci a naplnění tohoto zákonného znaku v posuzované věci šlo, neboť je nepochybné, že všechna čtyři místa (parkoviště u benzínové čerpací stanice, lesní pěšina souběžná s ulicí, boční ulička uprostřed města v těsné blízkosti hotelu, lesopark), na nichž se obviněný souzeného jednání dopustil, vykazovala znaky místa veřejnosti přístupného. Všechna jsou běžně hojně využívaná veřejností k pohybu, průchodu mezi jednotlivými ulicemi a obchody v centru města, nákupu pohonných hmot, venčení psů, běhání, vycházkám a jiným aktivitám, k nimž tato místa standardně slouží. Na všech z nich se v době činu navíc i určité osoby nacházely, přičemž i bez toho však taková možnost objektivně a reálně existovala, o čemž svědčí i to, že ve všech čtyřech případech byl obviněný při masturbaci skutečně minimálně jednou další osobou spatřen.

19. Pokud obviněný namítal, že se dílčího útoku pod bodem 1. dopouštěl kolem 22:00 hodin nebo hluboko v noci v jarních měsících, nebo byl v křoví či v blízkosti školy, kde se v 10:00 hodin děti zásadně nepohybují, nejsou tyto skutečnosti pro definici místa veřejnosti přístupného rozhodné, neboť je podstatné, že výtržnost se udála v takových prostorách či prostředích, k nimž měl přístup široký okruh lidí, kteří se tam obvykle zdržovali. Pro závěr, že v projednávané věci ve všech čtyřech dílčích útocích o taková místa nepochybně šlo, svědčí to, že v době, kdy se tam obviněný sexuálně ukájel, na nich takové osoby byly přítomny, protože jeho konání viděly a popsaly ho. Proto je vhodné jen pro úplnost uvést, že uvedené skutečnosti nelze zaměňovat, případně slučovat s dalším alternativním znakem základní skutkové podstaty § 358 odst. 1 tr. zákoníku, a to znakem „veřejně“, který je definován v § 117 písm. b) tr. zákoníku, a jenž představuje další alternativu, za níž se lze trestného činu výtržnictví po objektivní stránce dopustit. U tohoto znaku platí, že čin, jenž je páchán veřejně, musí být vykonán alespoň před nejméně třemi osobami, rozdílnými od pachatele, které byly spáchání trestného činu současně přítomny (srov. rozhodnutí č. 67/1952 Sb. rozh. tr.).

20. Jestliže je podmínkou znaku místa veřejnosti přístupného, aby na takovém místě byl čin pachatele postřehnutelný více lidmi (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1131/2006, ze dne 30. 7. 2014, sp. zn. 3 Tdo 801/2014, ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 3 Tdo 75/2017, aj.), jde o kritérium, které definuje povahu místa. Nemíní se tím požadavek, aby takové konkrétní osoby byly v době činu obviněného přítomny, jak nesprávně vyložil obviněný, protože jejich přítomnost na místě není podmínkou pro naplnění znaku veřejnosti přístupného místa, ale je jen obecnou konkretizací takového místa. Naopak tato okolnost uvedený znak odlišuje od znaku „veřejně“, který je přítomností osob v době, kdy je čin obviněným páchán, podmíněn, a počet přítomných osob tento znak utváří, neboť právě tyto osoby aktuálně sledující čin pachatele jej činí spáchaným veřejně ve smyslu § 117 tr. zákoníku.

21. Jen pro úplnost je třeba zmínit, že není vyloučeno, že skutek pachatele může být za určitých podmínek (např. když pachatel po delší dobu na místě, které je veřejnosti přístupné, napadne více osob) způsobily naplnit znaky skutkové podstaty přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku tak, že se pachatel dopouští výtržnosti oběma alternativami současně, např. částečně veřejně a částečně na místě veřejnosti přístupném (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 5 Tdo 416/2012). O takovou kombinaci se však podle závěru soudů obou stupňů v přezkoumávané věci nejednalo.

22. Z takto uvedených hledisek je zřejmé, že soudy obou stupňů učinily správný závěr, že obviněný v bodech 1. až 4. spáchal čin na místech veřejnosti přístupných, protože všechna tato povaha měla.

23. Poté, co se Nejvyšší soud vypořádal i s ostatními dovolacími námitkami, shledal, že napadená rozhodnutí netrpí obviněným vytýkanými vadami, a dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Č. 8

č. 8

Řízení o stížnosti pro porušení zákona

§ 266 odst. 1, § 268 odst. 1 písm. a) tr. ř.

Stížnost pro porušení zákona proti rozhodnutí státního zástupce vydanému v souvislosti s odložením věci podle § 159a odst. 1 tr. ř. není přípustná, protože jde o usnesení, které sice nabývá právní moci, ale nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté (*exceptio rei iudicatae*), a proto je možné později bez dalšího rozhodování o zrušení tohoto usnesení trestní stíhání téže osoby pro týž skutek zahájit podle § 160 odst. 1 tr. ř. Toto rozhodnutí je vydáváno v přípravném řízení před zahájením trestního stíhání, které je v souladu se zásadou obžalovací (§ 2 odst. 8 tr. ř.) a zásadou legality (§ 2 odst. 3 tr. ř.) v plné kompetenci státního zástupce, jenž vykonává dozor ve smyslu § 174 tr. ř. nad zachováváním zákonnosti v celém přípravném řízení, rozhoduje o všech důležitých otázkách v přípravném řízení, včetně všech zásadních meritorních rozhodnutí. Do této jeho pravomoci nelze rozhodnutím Nejvyššího soudu na základě stížnosti pro porušení zákona vstupovat.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. 8 Tz 32/2019, ECLI:CZ:NS:2019:8.TZ.32.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl stížnost pro porušení zákona podanou ministrem spravedlnosti České republiky v neprospěch podezřelého S. B. proti usnesení Městského státního zastupitelství v Brně ze dne 7. 2. 2019, sp. zn. 2 ZN 1160/2018.

I.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

1. Ministr spravedlnosti podal v neprospěch S. B. stížnost pro porušení zákona proti pravomocnému usnesení státního zástupce Městského státního zastupitelství v Brně ze dne 7. 2. 2019, sp. zn. 2 ZN 1160/2018, jímž byla zamítnuta stížnost poškozeného M. Z. proti usnesení Policie České republiky, Městské ředitelství policie Brno, 2. oddělení obecné kriminality, č. j. KRPB-19199-64/TČ-2018-060272, kterým bylo dne 18. 12. 2018 podle § 159a odst. 1 tr. ř. odloženo podezření ze spáchání přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinu poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku spatřovaných v tom, že

S. B. dne 7. 11. 2017 umístil na svůj profil internetové sociální sítě Facebook označený „S. B.“ své vyjádření ve znění: „za chvíli skončí uzávěrka nominací na hrad, takže je možno jít ven s pravdou o zdraví m. z.: má rakovinu, metastáze na více místech, svoji diagnózu zná už cca 3 týdny, léčbu odmítl, prognóza 3–7 měsíců, zdroj z pochopitelných důvodů nezveřejňuji. konec hlášení. (ps: kdyby nešlo o nejvyššího státního činitele, navíc v období sestavování vlády, a z. zároveň znovu nekandidoval, jistě bych to nešířil. myslím tedy, že je vysoký veřejný zájem na tom, aby to veřejnost věděla.)“.

2. V obsahu stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti uvedl, že podnětem k prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu bylo podání M. Z. ze dne 8. 11. 2017 adresované Městskému státnímu zastupitelství v Brně jako podnět k prošetření pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku. Poté, co byl doplněn tento podnět podáním poškozeného ze dne 11. 11. 2018, byl postoupen policejnímu orgánu k vyřízení. V průběhu prověřování skutečností uvedených v trestním oznámení byl dne 25. 1. 2018 policejním komisařem Policie České republiky, Městské ředitelství policie Brno, 2. Oddělení obecné kriminality, pod č. j. KRPB-19199-2/TČ-2018-060272 (dále „policejní orgán“), sepsán podle § 158 odst. 3 tr. ř. záznam o zahájení úkonů trestního řízení, v jehož rámci bylo na podkladě citovaného vyjádření S. B. na jeho profilu internetové sítě Facebook veřejně dostupného shledáno, že toto jednání mohlo být způsobitelné značnou měrou ohrozit vážnost poškozeného, zejména ho poškodit při výkonu prezidentské funkce a při jeho opětovné kandidatuře na tuto funkci, narušit jeho rodinné vztahy a ohrozit jeho prestiž. Současně měl podezřelý nepravdivým vyjádřením uvést občany, resp. voliče v omyl ohledně zdravotního stavu poškozeného, což vedlo k vážné újmě na jeho právech, zejména v prezidentské kampani, což založilo podezření ze spáchání přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinu poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Podezřelý byl k obsahu předmětného vyjádření vyslechnut podle § 158 odst. 6 tr. ř. dne 22. 2. 2018, avšak odmítl vypovídat s odkazem na obsah svého písemného vyjádření. K původu publikované informace se odmítl vyjádřit, avšak svůj zdroj označil jako „vysoce relevantní, stejně tak způsob získání informace“. Byl prověřen zdravotní stav poškozeného ošetřujícími lékaři i znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví zdravotnická odvětví různá – onkologie, prof. MUDr. P. Š., CSc., z nichž policejní orgán usoudil, že poškozený ke dni 7. 11. 2017 jednoznačně netrpěl pokročilým zhoubným onemocněním a nebyla zaznamenána přítomnost pokročilého zhoubného nádoru ani indicie časného nádoru.

3. Usnesením ze dne 18. 12. 2018, č. j. KRPB-19199/TČ-2018-060272, rozhodl policejní orgán podle § 159a odst. 1 tr. ř. o odložení podezření ze spáchání přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinu poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, neboť na základě výsledků provedeného prověřování shledal, že ve věci nejde o podezření z přečinu a není ani

namísto věc vyřídít jinak. Tento závěr učinil zejména s ohledem na absenci subjektivní stránky skutkové podstaty uvedených přečinů, přičemž ve vztahu k přečinu poškození cizích práv neshledal ani existenci objektivní stránky.

4. Proti tomuto usnesení policejního orgánu podal poškozený dne 27. 12. 2018 stížnost doplněnou dne 6. 1. 2019, kterou státní zástupce Městského státního zastupitelství v Brně usnesením ze dne 7. 2. 2019, sp. zn. 2 ZN 1160/2018, odmítl jako nedůvodnou podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., neboť neshledal porušení žádné z norem trestního práva s poukazem na logičnost informací o existenci zdroje, od něž měl podezřelý obdržet informace o zdravotním stavu poškozeného, jakož i na objektivně podložené poznatky o zhoršeném zdravotním stavu poškozeného. K šíření informací poukázal na neveřejný status profilu na sociální síti Facebook s tím, že podezřelý v krátkém časovém období své vyjádření odstranil, což svědčí o jeho úmyslu negovat škodlivý dopad zveřejnění těchto informací. Zpochybnil difamační charakter předmětné informace a připustil její pozitivní dopad na její adresáty, když neshledal vhodným odkaz na nálezný Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03, a odmítl souvislost mezi obsahem sdělené informace a ohrožením vážnosti prezidenta republiky. U přečinu poškození cizích práv nebyly doloženy vzniklé následky na straně poškozeného v rovině osobní, rodinné, či ústavní, a to zejména s ohledem na jeho znovuzvolení v prezidentské volbě v roce 2018.

5. Ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona poukázal na znění zákonných ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 148 tr. ř., § 159a tr. ř. a § 184 tr. zákoníku, z nichž dovodil, že policejní orgán v posuzované věci nerespektoval § 2 odst. 5, 6 a § 159a tr. ř., když usnesením odložil podnět poškozeného, a státní zástupce nedodržel hlediska § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., když stížnost proti tomuto rozhodnutí policejního orgánu jako nedůvodnou zamítl. S poukazem na odbornou literaturu k odložení věci podle § 159a odst. 1 tr. ř. neshledal předpoklady podmiňující opodstatněné odložení věci, neboť nebylo rozptýleno podezření z trestného činu. Ministr spravedlnosti se ztotožnil s poškozeným v jeho argumentech o tom, že trvá podezření o naplnění znaků obou předpokládaných přečinů. S ohledem na uvedené okolnosti a obsah spisového materiálu ministr spravedlnosti shledal nesprávnou úvahu policejního orgánu vedoucí k odložení věci z důvodu absence podezření ze spáchání přečinu pomluvy, když ani dozorový státní zástupce Městského státního zastupitelství v Brně toto pochybení policejního orgánu nenapravit, a stížnost proti odložení věci policejním orgánem zamítl jako nedůvodnou bez opory v doložených poznatcích.

6. Podle ministra spravedlnosti je uvedená stížnost pro porušení zákona opodstatněná, a to i přesto, že je zastáván názor, že proti rozhodnutí státního zástupce o odložení věci podle § 159a tr. ř. není možné podat stížnost pro porušení zákona s ohledem na to, že takové rozhodnutí netvoří překážku věci rozhodnuté a lze je napravit jinak. Protože však tato otázka doposud nebyla Nejvyšším soudem

autoritativně rozhodnuta, ačkoliv je relevantní pro vyřizování podnětů k podání stížnosti pro porušení zákona obecně, a z hlediska poškozeného jsou dostupné prostředky ochrany apriorně omezeny na soustavu státního zastupitelství, je žádoucí zajistit možnost nápravy tohoto stavu v rámci mimořádných opravných prostředků, a to i s ohledem na běh promlčecí lhůty eventuálního trestného činu.

7. Závěrem tohoto mimořádného opravného prostředku ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením státního zástupce Městského státního zastupitelství v Brně ze dne 7. 2. 2019, sp. zn. 2 ZN 1160/2018, byl ve prospěch podezřelého porušen zákon v § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a v řízení mu předcházejícím v § 2 odst. 5, 6 a § 159a odst. 1 tr. ř.

8. Ke stížnosti pro porušení zákona se prostřednictvím obhájce vyjádřil S. B., který má za to, že stížnost pro porušení zákona je z hledisek § 266 odst. 1 tr. ř. nepřípustná, neboť „pravomocné rozhodnutí“ je nutné vykládat jako konečné a nezměnitelné, které má pro jím dotčené osoby definitivní a neměnné právní důsledky. Takovým rozhodnutím však odložení věci podle § 159a odst. 1 tr. ř., a to ani ve spojení s rozhodnutím státního zástupce o stížnosti proti takovému usnesení, není, neboť nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté (*rei iudicatae*), a nebrání tedy dalšímu postupu trestního řízení, včetně zahájení trestního stíhání, budou-li k tomu shledány zákonné důvody, aniž by bylo zapotřebí předchozí rozhodnutí policejního orgánu a státního zástupce formálně rušit. Poukázal na možnost zjednání nápravy bezprostředně nadřízeným státním zástupcem ve smyslu § 12c a § 12d zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, v platném znění (dále jen „zákon č. 283/1993 Sb.“).

9. S. B. je přesvědčen, že stěžovatel svou závěrečnou argumentaci zcela nepřipadně a bezdůvodně předjímá porušování zákona celou soustavou státního zastupitelství a s odvoláním na uplatnění práv poškozeného v přípravném řízení konstruuje ingerenci soudů, která nemá oporu v trestním řádu. Trestní řád nepředpokládá působení soudů při posuzování důvodnosti zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř.), proto zde není namístě ani rozhodování Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona, neboť ani rozhodnutí státního zástupce o stížnosti proti odložení věci nemá pro podezřelého konečné a neměnné důsledky, pokud zásah soudu do zahájení trestního stíhání v zásadě není možný. Podle S. B. by tomu jinak nemělo být ani v případě usnesení o odložení věci podle § 159a tr. ř., jelikož opačný postup by byl v rozporu se zásadou obžalovací (§ 2 odst. 8 tr. ř.), ze které vyplývá požadavek, aby rozhodnutí ve stadiu přípravného řízení před podáním obžaloby bylo ve výlučné kompetenci státního zástupce bez jakékoli další ingerence soudu, resp. bez vměšování jiného procesního subjektu (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2010, sp. zn. 4 Tz 28/2010).

10. Přezkoumávanou stížnost pro porušení zákona S. B. považuje za nepřípustnou též vzhledem k procesnímu postavení podezřelého, neboť podle § 267 odst. 1 tr. ř. ve stížnosti pro porušení zákona musí být vedle obecných náležitostí uve-

deno, zda tuto stížnost ministr spravedlnosti podává ve prospěch, či neprospěch obviněného, což nekoresponduje s § 12 odst. 7 tr. ř., podle něhož se obviněným rozumí též obžalovaný a odsouzený, kdežto o podezřelém, vůči němuž k zahájení trestního stíhání nedošlo, se v této souvislosti trestní řád nezmiňuje. Je proto třeba rozlišovat osobu podezřelou ze spáchání trestného činu a obviněného, u něhož jde o procesní postavení a rozsah práv osoby, proti které se trestní řízení vede. Rozšiřovat podmínky stanovené pro obviněného i na podezřelého by představovalo extenzivní výklad právního předpisu v neprospěch podezřelého, který by mohl vést k porušení práva na obhajobu chráněného článkem 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a k porušení práva na spravedlivý proces zaručeného článkem 36 odst. 1 Listiny.

11. Podání stížnosti pro porušení zákona proti usnesení o odložení věci podle § 159a tr. ř. představuje v rámci výkonu zákonného oprávnění stěžovatele podle § 266 odst. 1 tr. ř. zcela bezprecedentní situaci. V závěru vyjádření při správnosti úvah policejního orgánu i státního zástupce zdůraznil jako primární zásadu, že nebyly splněny podmínky pro podání stížnosti pro porušení zákona podle § 266 odst. 1 tr. ř., a proto navrhl, aby ji Nejvyšší soud podle § 268 odst. 1 písm. a) tr. ř. zamítl jako nepřipustnou.

III.

Připustnost stížnosti pro porušení zákona

12. Nejvyšší soud nejprve zkoumal, zda stížnost pro porušení zákona koresponduje s podmínkami stanovenými v § 266 a § 267 tr. ř., neboť z jejího obsahu vyplývá, že byla podána v neprospěch podezřelé osoby proti rozhodnutí vydanému v řízení před zahájením trestního stíhání. Směřuje totiž proti usnesení státního zástupce, jímž byla podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta stížnost poškozeného podaná proti rozhodnutí policejního orgánu o odložení věci podle § 159a odst. 1 tr. ř.

13. Podle § 266 odst. 1 věty první tr. ř. může ministr spravedlnosti proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jímž byl porušen zákon nebo které bylo učiněno na podkladě vadného postupu řízení, podat u Nejvyššího soudu stížnost pro porušení zákona. Zjistil-li Nejvyšší soud porušení zákona v neprospěch obviněného (srov. § 269 odst. 2 tr. ř.), je účelem rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona jednak náprava právních vad pravomocných rozhodnutí a jednak náprava vadného postupu řízení, které pravomocnému rozhodnutí předcházelo. Jde o mimořádný opravný prostředek sledující dva cíle, a to nápravu vadného konkrétního pravomocného rozhodnutí, kdy se důsledky projeví zejména v konkrétním posuzovaném případě v novém řízení, popřípadě výjimečně i novým rozhodnutím orgánu rozhodujícího o stížnosti pro porušení zákona (§ 269 odst. 2 až § 271 tr. ř.), a usměrnění soudní praxe při řešení důležitých právních otázek

(§ 268 a § 269 odst. 1 tr. ř.). Tento posledně uvedený účel se uplatní i v případech, kdy Nejvyšší soud vyslovil porušení zákona podle § 268 odst. 2 tr. ř. výlučně ve prospěch obviněného nebo i v jiném směru než v neprospěch obviněného, kdy se omezí jen na tzv. akademický výrok (srov. § 268 odst. 2, § 269 odst. 1, 2 tr. ř. *a contrario*), který se nedotýká právní moci napadeného rozhodnutí ve smyslu § 269 odst. 1 tr. ř. (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3296 až 3297, 3336 až 3352). Stížnost pro porušení zákona je opravný prostředek mimořádný a uplatňuje se v případech, kdy nelze zjednat nápravu podle jiných ustanovení trestního řádu, a přitom současně převažuje zájem na zákonitosti rozhodnutí a postupu řízení, které pravomocnému rozhodnutí předcházelo, nad zájmem na stabilitě a nezměnitelnosti takového pravomocného rozhodnutí, anebo kdy akademický výrok podle § 268 odst. 2 tr. ř. má usměrnit zejména nejednotnou praxi soudů (srov. § 269 odst. 1 tr. ř.).

14. Ze znění § 266 odst. 1 tr. ř. vyplývá, že stížnost pro porušení zákona vždy musí směřovat proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce. Právní moc je institut vlastní nejen trestnímu řízení, nýbrž všem dalším právním oblastem, kde dochází k vydávání aktů státní moci, kterými je autoritativně rozhodováno o právech a povinnostech fyzických a právnických osob. Právní moc je důležitou vlastností rozhodnutí znamenající jeho nezměnitelnost (formální právní moc) a závaznost (materiální právní moc). Nezměnitelnost rozhodnutí znamená, že v rámci procesu, v němž bylo vydáno, nelze o věci, která byla předmětem tohoto procesu, nadále nebo znovu jednat. Závazností rozhodnutí se rozumí, že věc je rozřešena konečně a závazně, a nemůže být tedy předmětem projednávání ani v jiném procesu. Vytváří se tak překážka věci rozsouzené. Vzhledem k tomu, že předmětem stížnosti pro porušení zákona je pravomocné rozhodnutí jak z hlediska formální stránky, tak i z hlediska stránky materiální, lze stížnost pro porušení zákona podat i proti nezměnitelným rozhodnutím procesní povahy, která žádnou materiální otázku neřeší, tedy jinými slovy, která v sobě nesou pouze právní moc formální. Z toho pak vyplývá, že nelze stížností pro porušení zákona napadat ta procesní rozhodnutí, u nichž se neprojevuje právní moc ani z hlediska procesní (formální) stránky (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 32/2003).

15. V uvedených souvislostech je třeba zdůraznit, že s ohledem na samotnou podstatu stížnosti pro porušení zákona a její význam v systému mimořádných opravných prostředků v trestním řízení, jak byl rozveden výše v bodě 13., jí sledovaných cílů nelze v rámci postupů policejních orgánů před zahájením trestního stíhání zpravidla dosáhnout, protože se v zásadě jedná o nedostatky v porušení procesních předpisů při zjišťování skutkového stavu věci a hodnocení důkazů (§ 2 odst. 5, 6 tr. ř.). Jinak řečeno, vady namítané stížností pro porušení zákona se v těchto případech (jak o tom svědčí i projednávaná věc) týkají pravidelně nedostatků ve skutkových zjištěních, nikoli však posouzení důležitých právních otázek.

16. Podle § 268 odst. 1 písm. a) tr. ř. Nejvyšší soud zamítne stížnost pro porušení zákona, není-li přípustná. Pouze odborná literatura (nikoliv zákon) vyjmenovává případy, kdy jde o nepřipustnou stížnost pro porušení zákona, a to se zřetelem na hlediska a zásady, jak byly výše popsány. Obecně se tak děje zejména tehdy, jestliže stížnost směřuje proti rozhodnutí, které dosud nenabývalo právní moci (§ 139, § 140 tr. ř.), proti rozhodnutí, které nenabývá právní moci, proti jakémukoli rozhodnutí Nejvyššího soudu, nejde-li o výjimku stanovenou zákonem, proti opatření (nikoliv rozhodnutí) orgánů uvedených v § 266 odst. 1 tr. ř., proti rozhodnutí jiného orgánu než soudu nebo státního zástupce, popřípadě za speciálních podmínek též vyšetřovatele (nepřipustnou je stížnost pro porušení zákona např. proti rozhodnutí policejního orgánu), proti rozhodnutí, proti kterému již jednou bylo podáno dovolání nebo stížnost pro porušení zákona, pokud o těchto mimořádných opravných prostředcích již bylo rozhodnuto, v neprospěch obviněného proti rozhodnutím o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci, vydaným v přípravném řízení, která může zrušit nejvyšší státní zástupce, a proti rozhodnutím nejvyššího státního zástupce v těchto případech (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3335).

17. Podle obsahu podané stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti spatřoval porušení zákona v postupu policejního orgánu a státního zástupce při odložení věci podle § 159a odst. 1 tr. ř. v § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., jímž státní zástupce stížnost poškozeného zamítl, a v řízení předcházejícím tomuto rozhodnutí v § 2 odst. 5, 6 tr. ř. a § 159a odst. 1 tr. ř. Za vadu v zásadě považoval to, že nedošlo k zahájení trestního stíhání, protože věc byla podle § 159a odst. 1 tr. ř. odložena, jelikož při prověřování postupem podle § 158 a násl. tr. ř. nebyly policejním orgánem ani státním zástupcem shledány podmínky pro zahájení trestního stíhání, tedy jedná se o způsob skončení věci v rámci postupu před zahájením trestního stíhání.

18. Ustanovení § 159a odst. 1 tr. ř. upravuje způsob vyřízení věci před zahájením trestního stíhání, není-li splněna zákonná podmínka pro zahájení trestního stíhání, tzn. skutečnosti zjištěné prověřováním podle § 158a násl. tr. ř. nenasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a není dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba (srov. ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 184, 512, 513). Přichází do úvahy, že policejní orgán na základě vyhledávací zásady (§ 2 odst. 5 tr. ř.) v rozsahu nezbytném rozhodne o tom, že nejsou splněny podmínky pro zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř.), tzn. shledá, že zjištěné skutečnosti nenasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, nejde-li ve věci o podezření z trestného činu. Státní zástupce nebo policejní orgán věc odloží usnesením, jestliže není namístě vyřídit ji jinak (tj. v zásadě odevzdáním věci jinému orgánu). Tato právní úprava se týká přípravného řízení, za něž se podle § 12 odst. 10 tr. ř. považuje úsek řízení podle trestního řádu od sepsání záznamu o zahájení úkonů

trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby atd. Postup podle § 159a odst. 1 tr. ř. tak patří do prvotní fáze přípravného řízení, v níž probíhá prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu, neboli postup před zahájením trestního stíhání (srov. název hlavy deváté trestního řádu), jež počíná sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí (§ 158 odst. 3 věta první a třetí tr. ř.). Projevuje se zde jeho verifikační neboli filtrační funkce, která zabraňuje, aby před soud byly postaveny osoby, u nichž není dostatečně odůvodněno podezření ze spáchání konkrétního trestného činu. Tato funkce tedy ochraňuje před difamačními účinky soudního řízení, jež je oproti přípravnému řízení v zásadě veřejné a může narušit dobrou pověst stíhané osoby (srov. FRYŠTÁK, M. Dokazování v přípravném řízení. 2. vydání, Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 36; shodně též VANTUCH, P. Obhajoba obviněného. 3., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 125). Rovněž je úzce provázána se zásadou presumpce nevinny. Tato fáze končí zahájením trestního stíhání nebo odložením věci podle § 159a odst. 1 tr. ř. či jiným vyřízením věci, zejména odevzdáním věci podle § 159a odst. 1 písm. a), b) tr. ř. Vyšetřováním je úsek řízení od zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř.) do podání obžaloby atd. Přípravné řízení nemusí proběhnout v obou těchto úsecích, ale může skončit již v prvním úseku odložením věci nebo odevzdáním věci jinému orgánu (§ 159a tr. ř.) [viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2062].

19. Odložení věci má vždy formu usnesení, proti kterému může poškozený, pokud je znám, podat stížnost s odkladným účinkem (srov. § 159a odst. 7 tr. ř.). Uvedené usnesení sice nabývá právní moci, ale nikoli ve všech shora uvedených smyslech materiální a zejména formální právní moci (srov. bod 14. tohoto usnesení shora), neboť především nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté (*rei iudicatae*), protože není uvedeno ve výčtu rozhodnutí uvedených v § 11 odst. 1 písm. f), g) a h) tr. ř. (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1490/2007), což je logické, neboť postup před zahájením trestního stíhání a prověřování v rámci něj se na rozdíl od trestního stíhání nevede proti konkrétní osobě, byť může být v některé jeho fázi některá osoba označena jako podezřelá. Tak tomu bývá, stejně jako se podává v této trestní věci, je-li proti takové konkrétní osobě podáno trestní oznámení. Právě vzhledem k tomu, že toto rozhodnutí nevytváří překážku *rei iudicatae* (překážku věci pravomocně rozhodnuté), je možné i přes rozhodnutí o odložení věci později trestní stíhání téže osoby pro týž skutek zahájit (např. objeví-li se nové skutečnosti nebo důkazy), aniž je třeba, aby usnesení o odložení věci bylo předtím zrušeno v řízení o stížnosti pro porušení zákona nebo v řízení o povolení

obnovy, protože jde o usnesení, které tím, že nezakládá překážku věci rozhodnuté, nevede k nepřipustnosti opětovného trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. [viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2043].

20. Na tom, že usnesení o odložení věci ze shora uvedených důvodů nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté, nemůže nic změnit ani § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř., které umožňuje státnímu zástupci zrušit (z vlastního podnětu, nikoli k podané stížnosti) usnesení o odložení věci vydané policejním orgánem do 30 dnů od doručení. Zrušení usnesení o odložení věci v této lhůtě je odůvodněno požadavky právní jistoty; v této lhůtě by mělo být přistoupeno ke zrušení usnesení o odložení věci vydaného policejním orgánem tehdy, shledá-li státní zástupce po jeho přezkoumání, že usnesení je nezákonné nebo neodůvodněné. Zrušení usnesení o odložení věci není možné v případech, kdy již uplynula jak lhůta 30 dnů, tak lhůta k podání stížnosti oprávněnému poškozenému, a není možné ani v řízení o mimořádných opravných prostředcích (o stížnosti pro porušení zákona nebo o obnově řízení, když mimořádné kasační oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř. zde uplatnit rovněž nelze). Ke zrušení usnesení o odložení věci v těchto případech nemůže dojít ani na základě provedené kontroly skončené věci [§ 12 odst. 3 zákona č. 283/1993 Sb.]. Přesto však s ohledem na zvláštní povahu tohoto usnesení a zejména s přihlédnutím k tomu, že nevytváří překážku *rei iudicatae* (překážku věci pravomocně rozhodnuté), je možno ve věci dále jednat, aniž by bylo nutno toto usnesení o odložení věci zrušit (srov. důvody uvedené v bodech 19. a 20. tohoto usnesení shora).

21. Nejvyšší soud považuje za nutné především zdůraznit, že pro posouzení přípustnosti stížnosti pro porušení zákona v této věci je podstatné, že z povahy odložení věci plyne, že nejde o rozhodnutí v rámci trestního stíhání, ale pouze o konečné vyřízení věci při postupu před zahájením trestního stíhání, což vysvětluje to, že takové usnesení nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté (*exceptio rei iudicatae*) a nenarušuje princip *ne bis in idem*, a proto je možné později bez dalšího rozhodování trestní stíhání téže osoby pro týž skutek zahájit, aniž by usnesení o odložení bylo formálně zrušeno (je již neúčinné), dochází k tomu automaticky na základě dalších rozhodnutí, která věc posuzují jinak (srov. přiměřeně MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3., přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 636 až 637; či JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 520 a násl.; případně ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. Trestní právo procesní. 4., přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 172, 173; shodně též Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. j. 716/2002 ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k otázce povahy usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 1 až 4 tr. ř. ze dne 3. 4. 2002, vydané pod pořadovým č. 10/2002).

22. Rozhodující je rovněž to, že pokud usnesení o odložení věci nezakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté, jestliže uplyne lhůta 30 dnů podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. i lhůta k podání stížnosti poškozenému, který je znám, a vyjdou najevo nové skutečnosti, jež odůvodňují pokračovat v prověřování, vydá státní zástupce pokyn policejnímu orgánu, aby v prověřování pokračoval (pokyn se vydává podle § 157 odst. 2 tr. ř. věty první), anebo policejní orgán z vlastní iniciativy či na jiný podnět opět pokračuje v řízení (v takovém případě sepíše záznam o zahájení úkonů trestního řízení). Původní usnesení o odložení věci se v těchto případech neruší, ale po skončení dalšího prověřování se vydá, nebude-li uplatněn jiný postup (např. zahájení trestního stíhání atd.), nové rozhodnutí o odložení nebo odevzdání věci (srov. § 159a tr. ř.). Stejný postup se uplatní, pokud usnesení o odložení věci vydal státní zástupce, s tím, že státní zástupce prověřování nekoná (může vykonávat jen jednotlivé úkony v rámci prověřování). Pro úplnost je třeba ještě dodat, že poškozený může mimo podání stížnosti uplatňovat nové skutečnosti i důkazy ve věci např. i podnětem k výkonu dohledu nad postupem státního zastupitelství, které rozhodlo o podané stížnosti směřující proti usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 1 až 3 tr. ř., nebo nad postupem státního zastupitelství, které rozhodlo o odložení věci, přičemž stížnost nebyla podána a usnesení o odložení věci podle těchto odstavců nabylo právní moci již dříve (k podnětu k výkonu dohledu srov. § 12c, § 12d a § 12e zákona č. 283/1993 Sb.; též ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2038 až 2039).

23. Nejvyšší soud tedy na základě všech těchto důvodů dospěl k závěru, že stížnost pro porušení zákona proti napadenému usnesení státního zástupce Městského státního zastupitelství v Brně ze dne 7. 2. 2019, sp. zn. 2 ZN 1160/2018, jímž byla zamítnuta stížnost poškozeného M. Z. proti usnesení Policie České republiky, Městské ředitelství policie Brno, 2. oddělení obecné kriminality, č. j. KRPB-19199-64/TČ-2018-060272, kterým bylo dne 18. 12. 2018 podle § 159a odst. 1 tr. ř. odloženo podezření ze spáchání přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinu poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, není přípustná. Napadené rozhodnutí ve spojení s citovaným usnesením policejního orgánu o odložení věci podle § 159a odst. 1 tr. ř. není konečným rozhodnutím ve věci, netvoří překážku věci pravomocně rozhodnuté (*exceptio rei iudicatae*) vůči konkrétní osobě, která v rámci prověřování nebyla a ani nemohla být trestně stíhána, a proto nenarušuje princip *ne bis in idem*. Usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 1 tr. ř. nenabývá totiž těch prvků právní moci, které jsou vyžadovány pro přípustnost stížnosti pro porušení zákona (srov. zejména body 19. až 22. tohoto usnesení shora). V této trestní věci může být trestní stíhání konkrétní osoby pro týž skutek zahájeno, a to bez ohledu na to, zda tato osoba byla ve fázi prověřování jako podezřelý označena nebo s ní jako s takovou bylo zacházeno [srov. § 158 odst. 3 věta druhá, § 76 odst. 1, 4, 6 tr. ř. apod.]. Nejedná se

o trestní stíhání, nejsou s touto fází přípravného řízení spojeny ani žádné postupy, které se jinak k trestnímu stíhání váží, a osoba podezřelá v zásadě nemá (nejde-li o výslovně v zákoně uvedené případy – např. § 76b tr. ř.) ani práva příslušející obviněnému po zahájení trestního stíhání.

24. Postavení státního zástupce v trestním procesu vyplývá ze zásady obžalovací vymezené v § 2 odst. 8 tr. ř. tak, že trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu, které podává státní zástupce, jenž v řízení před soudem zastupuje veřejnou žalobu, a zásady legality (§ 2 odst. 3 tr. ř.), podle níž je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak. Podstatou zásady obžalovací je rozdělení základních procesních funkcí (obžaloba, obhajoba, rozhodnutí) mezi jednotlivé procesní subjekty. Toto rozdělení procesních funkcí je zcela nezbytné pro kontradiktorní proces, ve kterém je zajištěno rovnoprávné postavení procesních stran (srov. článek 37 odst. 3 Listiny). Funkce žalobce je svěřena samostatnému procesnímu subjektu, státnímu zástupci, bez jehož návrhu nemůže být trestní řízení před soudem konáno, a naopak k podání obžaloby či návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu není oprávněn žádný jiný subjekt než státní zástupce. Státní zástupce v přípravném řízení trestním není „stranou“ ve smyslu § 12 odst. 6 tr. ř. Vystupuje autoritativně vůči obviněnému i dalším osobám zúčastněným na řízení a v zásadě rozhoduje o všech podstatných otázkách kromě těch, jež jsou svěřeny soudci či soudu. V tomto směru je státní zástupce jako žalobce pánem sporu (*dominus litis*). Rozhodná úloha státního zástupce v přípravném řízení, byť zpravidla nerozhoduje o zahájení trestního stíhání, o němž zásadně rozhoduje policejní orgán, vyplývá z toho, že se řadí mezi subjekty trestního řízení, v němž zajišťuje ochranu veřejného zájmu. Má povinnost dbát o to, aby všechny trestné činy byly zjištěny, a současně stíhá osoby, které je spáchaly. Tím naplňuje zásadu legality vyjádřenou v § 2 odst. 3 tr. ř. Plně odpovídá zejména za zákonnost průběhu přípravného řízení, ve kterém je oprávněn činit meritorní rozhodnutí (srov. JELÍNEK, J. Trestní právo procesní. 3., aktualizované a doplnění vydání. Praha: Leges, 2013, s. 227). Pro plnění této své úlohy si musí vytvořit potřebné předpoklady, musí disponovat oprávněními ve vztahu k policii a zároveň efektivně kontrolovat její četné činnosti v přípravném řízení (viz RŮŽIČKA, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 702). K tomu Ústavní soud v nálezu ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02, obdobně uvedl: „Toto, na rozdíl od ústavního postavení obecných soudů, odlišné postavení státního zastupitelství zároveň odvodňuje odlišné pravomoci, jimiž státní zastupitelství v trestním řízení a zejména pak v přípravném řízení disponuje, a procesní práva a povinnosti, která z nich vyplývají; jestliže nadto je státnímu zastupitelství ústavně příkázáno zastupovat veřejnou žalobu v trestním řízení (článek 80 Ústavy České republiky), je zřejmé,

že státní zastupitelství není vybaveno nestranností v takovém slova smyslu, jako je tomu u obecných soudů, a že v důsledku toho mu nelze upřít právo na vlastní (procesní a vyšetřovací) taktiku; proto také po státním zastupitelství jako žalobci a zástupci státu nelze vyžadovat, aby zejména v přípravném řízení stíhaného seznamovalo s důkazní situací tak, jak se v tom kterém okamžiku (fázi) přípravného řízení jeví, případně jak a z jakých důvodů ji hodnotí, a vyjasňovalo tak předčasně (do okamžiku skončení vyšetřování) své bližší či vzdálenější procesně-taktické záměry (cíle).“

25. Právě z tohoto postavení státního zástupce plyne jeho oprávnění v přípravném řízení rozhodovat o tom, kdo a za jaký čin má být trestně stíhán a následně kdo bude na základě obžaloby, kterou podává, postaven před soud. Z uvedených důvodů také není zahájení trestního stíhání proti konkrétní osobě podmíněno přezkumem soudů, a tím spíše není takový zásah připuštěn ani v rámci mimořádných opravných prostředků, tedy ani cestou stížnosti pro porušení zákona. Tato zásada plyne např. z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 60/2003, v němž bylo vysloveno, že trestní řád nepředpokládá ingerenci soudů při posuzování důvodnosti zahájení trestního stíhání vůči konkrétní osobě (§ 160 odst. 1 tr. ř.), proto není namístě ani rozhodování Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona směřující proti usnesení státního zástupce, kterým rozhodl o stížnosti obviněného proti usnesení o zahájení trestního stíhání.

26. Je však třeba zdůraznit, že Nejvyšší soud i přes tuto zásadu v některých případech projednal stížnosti pro porušení zákona podané proti usnesení o zahájení trestního stíhání, které nesměřovaly k narušení zásady obžalovací, ale naopak byly podány ve prospěch obviněného k ochraně jeho práv, s tvrzením, že došlo k porušení práva obviněného na spravedlivý proces (srov. článek 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod – dále jen „Úmluva“). Tak tomu bylo zejména v případech, jestliže nebyla respektována práva konkrétní osoby, proti které bylo zahájeno trestní stíhání, přičemž toto usnesení o zahájení trestního stíhání vykazovalo zásadní vady nerespektující pravidla stanovená § 160 tr. ř. Jedná se např. o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 8 Tz 46/2018, v němž byla podána stížnost pro porušení zákona proto, že usnesení podle § 160 odst. 1 tr. ř. bylo zcela nepřezkoumatelné. Tím Nejvyšší soud navázal na rozhodnutí publikované pod č. 31/2006 Sb. rozh. tr. v názoru, že takové rozhodnutí nemůže být podkladem pro zahájení trestního stíhání, a rovněž na nález Ústavního soudu ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02. Uvedený mimořádný zásah do přípravného řízení je však možný pouze tehdy, jestliže je stížnost pro porušení zákona podána ve prospěch obviněného proto, že došlo k porušení *fair* procesu (srov. čl. 36 Listiny) ve vztahu ke konkrétní osobě, proti níž bylo trestní stíhání zahájeno. Přitom je ovšem i tehdy nezbytné, aby bylo respektováno, že Nejvyššímu soudu v této fázi řízení nepřísluší jakkoli přezkoumávat po věcné (meritorní) stránce opodstatněnost rozhodnutí o zahájení trestního stíhání kon-

krétní osoby (§ 160 odst. 1 tr. ř.), a to ve smyslu zásady obžalovací podle § 2 odst. 8 tr. ř., která se později v návaznosti na usnesení o zahájení trestního stíhání projeví v konkrétní trestní věci případně podáním obžaloby (obžalobu je totiž možno podat jen vůči obviněnému a pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání – srov. § 176 tr. ř.), a vyjadřovat se z tohoto hlediska k oprávnění státního zástupce k naplnění zásady obžalovací v návaznosti na zásadu legality podle § 2 odst. 3 tr. ř. Vyjádřit se může toliko k tomu, zda stížností pro porušení zákona napadené usnesení bylo vydáno na základě dostatečného postupu podle § 147 odst. 1 tr. ř. a zda tento postup je v potřebné míře patrný z obsahu odůvodnění tohoto usnesení, tedy zda koresponduje s podmínkami § 134 odst. 2 tr. ř., případně s dalšími pravidly spravedlivého procesu.

27. Přitom je třeba zdůraznit, že i Ústavní soud „ingerenci do rozhodování orgánů činných v trestním řízení v přípravném řízení považuje, snad s výjimkou zcela mimořádné situace, za zcela nepřipustnou, případně přinejmenším za nežádoucí. Proto možnost zásahu i obecných soudů do přípravného řízení trestního je nutno vykládat přísně restriktivním způsobem. Důvodnost obvinění konkrétní osoby vyřčeného v usnesení o zahájení trestního stíhání je předmětem celého trestního řízení. Obecným soudům, stejně jako Ústavnímu soudu nepřisluší jakkoli přezkoumávat po věcné (meritorní) stránce rozhodnutí o zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř.). Proto i Ústavní soud ve své judikatuře zdůrazňuje, že se cítí být oprávněn, reflektuje zásadu zdrženlivosti zásahů do činnosti ostatních orgánů veřejné moci a princip subsidiarity ústavní stížnosti, přezkoumávat pouze rozhodnutí vydaná ke stížnosti do usnesení o zahájení trestního stíhání (sp. zn. III. ÚS 511/02, Sbírka rozhodnutí, svazek 30, náleží č. 105). Svůj kasační zásah však i tehdy shledává důvodným toliko v situaci materiálního (obsahového) a na první pohled zřejmého odepření spravedlnosti (*denegatio iustitiae*) nalézajícího výrazu v naprosto (*prima facie*) nedostatečném odůvodnění rozhodnutí, jehož rozhodovací důvody jsou konstruovány obecným a povšechným způsobem“ (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. III. ÚS 554/03).

28. Lze tedy na základě uvedených úvah shrnout, že podle Nejvyššího soudu ze zásady obžalovací (§ 2 odst. 8 tr. ř.) a zásady legality (§ 2 odst. 3 tr. ř.) vyplývá, že rozhodnutí o odložení věci ve stadiu přípravného řízení před zahájením trestního stíhání je opodstatněně ve výlučné kompetenci policejních orgánů a státního zástupce bez možnosti jakékoli další ingerence soudu, resp. bez ingerence jiného procesního subjektu. Pokud by Nejvyšší soud rozhodoval na základě stížnosti pro porušení zákona podané v neprospěch podezřelé osoby o zákonnosti usnesení policejního orgánu nebo státního zástupce o odložení věci podle § 159a odst. 1 tr. ř., resp. o zákonnosti usnesení státního zástupce, kterým zamítl stížnost proti tomuto usnesení o odložení věci podanou poškozeným ve stadiu přípravného řízení, z hlediska zda bylo vůči podezřelému orgány činnými v přípravném řízení trestním (policejním orgánem a státním zástupcem) postupováno v souladu se

zněním zákonných ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 148 tr. ř., § 159a tr. ř. a § 184 tr. zákoníku, přičemž ministr spravedlnosti v tomto mimořádném opravném prostředku namítal, že „... nebylo rozptýleno podezření z trestného činu...“ a že se ztotožnil s poškozeným v jeho argumentech o tom, že trvá podezření o naplnění znaků obou předpokládaných přečinů, bylo by takové rozhodnutí v rozporu se zásadou obžalovací ve spojení se zásadou legality, jako jedněmi ze základních a stěžejních zásad trestního práva procesního. Ministr spravedlnosti totiž podáním této stížnosti pro porušení zákona jednoznačně směřoval k tomu, aby Nejvyšší soud v rámci řízení o tomto mimořádném opravném prostředku posuzoval výkon pravomoci státního zástupce vyplývající z těchto základních zásad trestního řízení. To lze dovodit i z další argumentace ministra spravedlnosti v posuzované stížnosti pro porušení zákona, v rámci níž uvedl, že „... s ohledem na uvedené okolnosti a obsah spisového materiálu ministr spravedlnosti shledal nesprávnou úvahu policejního orgánu vedoucí k odložení věci z důvodu absence podezření ze spáchání přečinu pomluvy, když ani dozorový státní zástupce Městského státního zastupitelství v Brně toto pochybení policejního orgánu nenapravit, a stížnost proti odložení věci policejním orgánem zamítl jako nedůvodnou bez opory v doložených poznátcích“.

29. Všechny tyto úvahy Nejvyššího soudu podporují shora uvedený výklad § 266 odst. 1 tr. ř. a závěr o nepřípustnosti stížnosti pro porušení zákona směřující proti postupům v řízení před zahájením trestního stíhání a rozhodnutí podle § 159a odst. 1 tr. ř. Významné v této souvislosti je, že tato část přípravného řízení je v souladu s uvedenými základními zásadami trestního řízení v plné kompetenci státního zástupce, který v rámci dozoru ve smyslu § 174 tr. ř. dohlíží nad zachováváním zákonnosti v celém přípravném řízení, rozhoduje o všech důležitých otázkách v přípravném řízení, včetně všech zásadních meritorních rozhodnutí. Do této jeho pravomoci nelze vstupovat rozhodnutím Nejvyššího soudu na základě stížnosti pro porušení zákona podané v neprospěch podezřelého ani tzv. akademickým výrokem podle § 268 odst. 1 tr. ř. (§ 269 odst. 1 tr. ř.), a to i vzhledem k tomu, že jak již bylo shora uvedeno, usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 1 tr. ř. nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté (*exceptio rei iudicatae*), a proto je možné později bez dalšího rozhodování o zrušení tohoto usnesení trestní stíhání téže osoby pro týž skutek zahájit podle § 160 odst. 1 tr. ř., přičemž i rozsudek Nejvyššího soudu pouze o vyslovení porušení zákona podle § 268 odst. 1 tr. ř. by mohl, byť nepřímo (např. přesvědčivostí svého odůvodnění), ovlivnit pozdější rozhodování policejního orgánu nebo státního zástupce o postupu vůči podezřelému S. B. v téže věci.

30. Ze všech uvedených důvodů Nejvyšší soud dospěl k závěru, že podaná stížnost pro porušení zákona podaná v neprospěch S. B. proti usnesení státního zástupce Městského státního zastupitelství v Brně ze dne 7. 2. 2019, sp. zn. 2 ZN 1160/2018, jímž byla zamítnuta stížnost poškozeného M. Z. proti usnesení Policie

České republiky, Městské ředitelství policie Brno, 2. oddělení obecné kriminality, č. j. KRPB-19199-64/TČ-2018-060272, kterým bylo dne 18. 12. 2018, podle § 159a odst. 1 tr. ř. odloženo podezření ze spáchání přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinu poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, není přípustná, a proto ji podle § 268 odst. 1 písm. a) tr. ř. zamítl.

Č. 9

č. 9

Vrácení věci

§ 80 odst. 1 tr. ř.

Jestliže insolvenční správce vydal podle § 78 tr. ř. policejnímu orgánu účetnictví právnické osoby, přičemž tato právnická osoba poté zanikla bez právního nástupce a byla vymazána z obchodního rejstříku a insolvenční správce byl zproštěn své funkce, pak v případě, kdy toto účetnictví již k dalšímu řízení není třeba, nelze je vrátit osobě, která je vydala postupem podle § 80 odst. 1 tr. ř.

V tomto případě přichází v úvahu jiný postup, a to předložení vydaného účetnictví příslušnému archivu k provedení výběru archiválií podle § 11 odst. 3 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a teprve pokud účetnictví (jeho část) nebude archivem vybráno, pak jeho zničení jako věci bezcenné podle § 80 odst. 1 *in fine* tr. ř.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 4 Tz 19/2019, ECLI:CZ:NS:2019:4.TZ.19.2019.1)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ve věci advokáta J. S., proti pravomocnému usnesení státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 ze dne 19. 4. 2017, č. j. 1 ZT 175/2011-142, podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 ze dne 19. 4. 2017, sp. zn. 1 ZT 175/2011, a v řízení předcházejícím byl porušen zákon v ustanoveních § 147 odst. 1 tr. ř. ve spojení s § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., § 80 odst. 1 tr. ř. a § 2 odst. 5, 6 tr. ř.

I.

Stížnost pro porušení zákona

1. Ministr spravedlnosti dne 23. 1. 2019 pod č. j. MSP-606/2017-OJD-SPZ/3 podal podle § 266 odst. 1 tr. ř. ohledně J. S. stížnost pro porušení zákona proti pravomocnému usnesení státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 ze dne 19. 4. 2017, č. j. 1 ZT 175/2011-142, jímž byla podle § 148 odst. 1

písm. c) tr. ř. zamítnuta jako nedůvodná stížnost J. S., advokáta se sídlem XY, podaná dne 1. 3. 2017 proti usnesení policejního orgánu 2. oddělení hospodářské kriminality, Služby kriminální policie a vyšetřování Obvodního ředitelství Praha I, ze dne 28. 2. 2017, č. j. ORI-12237-275/TČ-2010-001192-6-BO, kterým bylo podle § 80 odst. 1 tr. ř. rozhodnuto o vrácení 34 ks šanonů účetnictví spol. K. J. S., který předmětné šanony jako insolvenční správce společnosti K. vydal dne 14. 9. 2012 podle § 78 tr. ř., neboť účetnictví k dalšímu řízení už nebylo třeba a nepřicházelo v úvahu jeho propadnutí nebo zabrání. Podle ministra spravedlnosti byl citovaným usnesením porušen zákon v § 147 odst. 1 tr. ř. a v řízení, jež mu předcházelo, v § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., § 2 odst. 6 tr. ř. a § 80 odst. 1 tr. ř. Následně ministr spravedlnosti zrekapituloval zahájení trestního stíhání ve věci obviněného Z. K. pro podezření ze spáchání přečinu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 odst. 1 tr. zákonníku, a průběh výkonu funkce insolvenčního správce firmy K., kterým byl J. S. Současně zrekapituloval obsah rozhodnutí policejního orgánu ze dne 28. 2. 2017, č. j. ORI-12237-275/TČ-2010-001192-6-BO, kterým bylo podle § 80 odst. 1 tr. ř. rozhodnuto o vrácení 34 ks šanonů účetnictví firmy K. J. S., když bylo odkázáno i na obsah podané stížnosti J. S. proti tomuto rozhodnutí a obsah rozhodnutí Státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 ze dne 19. 4. 2017, č. j. 1 ZT 175/2011-142, kterým byla podaná stížnost podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta.

2. Následně bylo odkázáno na příslušné ustanovení § 2 odst. 4, 6 tr. ř., § 80 odst. 1 tr. ř., § 147 odst. 1 tr. ř., § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., když bylo zdůrazněno, že policejní orgán a státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 důsledně nezohlednili povahu činnosti insolvenčního správce. V tomto směru bylo upozorněno na § 40 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jejich řešení (dále jen insolvenční zákon), a § 313 odst. 1 insolvenčního zákona, když podle ministra spravedlnosti nebylo vzato v úvahu, že J. S. byl zproštěn funkce insolvenčního správce, čímž zaniklo jeho oprávnění jednat svým jménem na účet společnosti K., a tedy i nakládat s jejím majetkem. Za těchto okolností nebyl oprávněn majetek společnosti přijmout, a to zejména za situace, že společnost K. zanikla bez právního nástupce a byla vymazána z obchodního rejstříku. Současně odkázal na nálezh Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 199/04, ze kterého vyplývá, že správce konkurzní podstaty nelze automaticky ztotožňovat s fyzickou osobou tuto funkci vykonávající a dovozovat, že se po zproštění této funkce stává v případě exekučního řízení právním nástupcem správce konkurzní podstaty. Podle podané stížnosti pro porušení zákona účetnictví právnické osoby, která zanikla bez právního nástupce, nemá žádnou ekonomickou hodnotu, kdy ovšem při nakládání s ním je třeba respektovat povinnosti k archivaci písemností vyplývající z § 3 odst. 2 písm. a) zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a změně některých zákonů. Zároveň je poukazováno na § 11 odst. 3 zákona č. 499/2004 Sb.,

o archivnictví a spisové službě a změně některých zákonů, podle kterého se výběr archiválií provádí v případě, kdy dojde k zániku původně bez právního nástupce, z moci úřední. Proto příslušný oblastní nebo nižší archiv byl povinen provést výběr archiválií z účetnictví firmy K. a předmětné účetnictví mu mělo být předáno.

č. 9

3. Ministr spravedlnosti zároveň uvádí, že stížnost pro porušení zákona není podávána ve prospěch či neprospěch obviněného, když se netýká obviněného, ale třetí osoby. Dodává, že rozhodnutí má obecnější význam, když uvedená situace může v praxi nastávat častěji v souvislosti se zánikem obchodní korporace v důsledku likvidace bez právního nástupce nebo v případě úmrtí fyzické osoby – podnikatele bez dědiců v průběhu trestního řízení. Zároveň může předmětné rozhodnutí přispět k vyjasnění povinnosti archivů přebírat zajištěné písemnosti.

II.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

4. Z předloženého spisového materiálu bylo zjištěno, že J. S., jako insolvenční správce společnosti K., v rámci podání vysvětlení podle § 158 odst. 3 tr. ř. byl policejním orgánem vyzván podle § 78 odst. 1 tr. ř. k vydání účetnictví firmy K., což učinil. V dané souvislosti je třeba uvést, že ve spise se sice nenachází písemné potvrzení o převzetí účetnictví podle § 78 odst. 5 tr. ř. či opis protokolu o tomto vydání, ovšem není důvod předání účetnictví J. S. policejnímu orgánu zpochybňovat, když tato skutečnost vyplývá i z podané stížnosti J. S.

5. Usnesením Policie ČR, Obvodního ředitelství Praha I, Služby kriminální policie a vyšetřování, odbor hospodářské kriminality, 2. oddělení hospodářské kriminality, ze dne 28. 2. 2017, č. j. ORI-12237-275/TC-2010-001192-6-BO, bylo podle § 80 odst. 1 tr. ř. věty první rozhodnuto o vrácení 34 ks šanonů účetnictví společnosti K., které bylo dne 14. 9. 2012 vydáno podle § 78 tr. ř. J. S. jako insolvenčnímu správci společnosti K., neboť účetnictví k dalšímu řízení už nebylo potřeba a nepřicházelo v úvahu jeho propadnutí nebo zabránění. Vzhledem k tomu, že v průběhu prověřování, resp. vyšetřování věci došlo ke zrušení spol. K., a S. byl posledním oprávněným statutárním zástupcem společnosti K. a zároveň i osobou, která účetnictví dle § 78 tr. ř. vydala (policejní orgán chybně uvádí, že insolvenční správce J. S. byl statutárním zástupcem), bylo vráceno tomuto jmenovanému, když dle § 80 odst. 1 věty 1. tr. ř. se mj. vrací věc tomu, kdo ji vydal.

6. Proti tomuto usnesení podal J. S. dne 1. 3. 2017 stížnost, v níž namítal, že rozhodnutím Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 2013, č. j. MSPH 96 INS 3724/2008B-81, byl zproštěn funkce insolvenčního správce dlužníka K., a proto pozbyl oprávnění za tohoto cokoliv činit, tedy i přebírat účetnictví, které dříve předal policejnímu orgánu. Zdůraznil, že na tuto skutečnost v průběhu probíhajícího trestního stíhání policejní orgán opakovaně upozornil, například přípisem ze dne 18. 1. 2016.

7. Stížnost J. S. byla usnesením státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 ze dne 19. 4. 2017, č. j. 1 ZT 175/2011-142, podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodná zamítnuta. V odůvodnění usnesení státní zástupkyně konstatuje, že podle § 80 odst. 1 tr. ř., není-li věci, která byla vydána pro trestní řízení, k dalšímu řízení už třeba, vrátí se tomu, kdo ji vydal. Jestliže na ni uplatňuje právo osoba jiná, vydá se tomu, o jehož právu na věc není pochyb. Účetnictví společnosti K. již není pro trestní řízení třeba, neboť řízení bylo pravomocně skončeno, proto policejní orgán rozhodoval o tom, zda se věci vrátí nebo vydají jiné osobě. O vydání účetnictví společnosti K. nepožádala žádná jiná osoba, neboli nikdo neuplatnil právo k tomuto účetnictví, proto není možné postupovat jiným způsobem, než vydat věc tomu, kdo ji policejnímu orgánu vydal. Vzhledem ke skutečnosti, že účetnictví společnosti vydal J. S., který byl v té době insolvenčním správcem společnosti, musí být toto účetnictví vráceno J. S. Skutečnost, že již není insolvenčním správcem společnosti K., je v tomto případě nerozhodná. Státní zástupkyně v odůvodnění uvedeného usnesení dále uvádí, že jak též vyplývá z usnesení Městského soudu v Praze, jímž byl J. S. zproštěn funkce insolvenčního správce, měl insolvenční správce povinnost předat zbývající majetek dlužníkovi a zajistit činnosti evidenční a archivační, popřípadě další činnosti související se zrušením konkursu. Je evidentní, že i poté, kdy přestal být insolvenčním správcem společnosti, měl v držení účetní i jiné doklady společnosti, které následně postupně dlužníkovi předával. Takto tedy musí naložit i s vráceným účetnictvím společnosti K.

8. K podmínkám vrácení věci podle § 80 tr. ř. je na tomto místě vhodné uvést, že není-li věci, která byla vydána nebo odňata, k dalšímu řízení už třeba a nepřichází-li v úvahu její propadnutí nebo zabrání, vrátí se tomu, kdo ji vydal nebo komu byla odňata. Jestliže na ni uplatňuje právo osoba jiná, vydá se tomu, o jehož právu na věc není pochyb. Při pochybnostech se věc uloží do úschovy a osoba, která si na věc činí nárok, se upozorní, aby jej uplatnila v řízení ve věcech občanskoprávních. Pokud osoba, která má na věc právo, ji přes opakovanou výzvu nepřevzme, bude věc prodána a částka za ni stržena bude uložena do úschovy soudu; věc bezcenná se zničí. Rozhodnutí činí předseda senátu, v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán. Proti rozhodnutí o vrácení a vydání věci, jakož i o uložení do úschovy, je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

9. Z pohledu řešené problematiky je nutné především uvést, že J. S. byl ustanoven insolvenčním správcem společnosti K., kterým byl jmenován rozhodnutím Městského soudu v Praze ze dne 3. 12. 2008, sp. zn. MSPH 96 INS 3724/2008-A. Jako insolvenční správce byl J. S. povinen odevzdat účetnictví společnosti K. podle § 78 odst. 1 tr. ř. policejnímu orgánu, neboť jím byl vyzván k vydání věci jako osoba, jež měla u sebe věc, která mohla sloužit jako důkazní materiál v probíhajícím trestním řízení ve věci podezření spáchání přečinu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné platby podle § 241 odst. 1

tr. zákoníku, jehož se měl dopustit obviněný Z. K. jako jednatel společnosti K., jak již bylo naznačeno. Předmětné účetnictví vydal J. S. dne 14. 9. 2012. Jak již bylo naznačeno, policejní orgán měl podle § 78 odst. 5 tr. ř. J. S. vydat ihned písemné potvrzení o převzetí věci, tj. 34 šanonů účetnictví nebo opis protokolu, včetně jejího dostatečného popisu tak, aby bylo možné určit jeho totožnost, což ovšem z předloženého spisového materiálu nevyplývá. Předmětnou listinu pak měl J. S. jako insolvenční správce při skončení své funkce odevzdat dlužníkovi, tedy společnosti K. Usnesením Městského soudu v Praze č. j. MSPH 96 INS 3724/2008-B-73, ze dne 30. 4. 2013, byl zrušen konkurs na firmu K. pro nedostatek majetku.

10. Podle § 313 insolvenčního zákona platí, že funkce insolvenčního správce nekončí zrušením konkursu, i když jeho oprávnění nakládat se zbývající částí majetkové podstaty a další dispoziční oprávnění přecházejí na dlužníka. Z tohoto tedy plyne, že od zrušení konkursu dlužník, v tomto případě společnost K., nakládá se zbývající majetkovou podstatou sám. Insolvenční správce je povinen ke dni zrušení konkursu uzavřít účetní knihy, sestavit účetní závěrku, splnit povinnosti uložené daňovými předpisy a předat dlužníku potřebné účetní záznamy. Dále je povinen předat dlužníkovi zbývající majetek, zajistit činnosti evidenční a odbornou správu dokumentů vzniklých z činnosti dlužníka, popřípadě z činnosti jeho právních předchůdců, a další činnosti související se zrušením konkursu. Nevedeli dlužník účetnictví, týkají se tyto povinnosti přiměřeně jeho daňové evidence. Po provedení těchto činností insolvenční soud insolvenčního správce zproští jeho funkce. Současně rozhodne o výdajích, které insolvenčnímu správci vznikly v souvislosti se zrušením konkursu, a o způsobu jejich úhrady. Podle přiloženého spisu insolvenční správce své zákonné povinnosti dostal, konkrétně podáním ze dne 22. 7. 2013, kdy soudu oznámil, že nemohl zajistit archivaci všech listin, neboť některé byly zabaveny policií ČR. Posléze byl své funkce insolvenčního správce J. S. usnesením Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 2013, č. j. MSPH 96 INS 3724/2008-B-81, zproštěn (právní moci nabylo rozhodnutí 18. 9. 2013).

11. Na tomto místě je nutné zdůraznit, že insolvenční správce není statutárním orgánem ani zástupcem dlužníka, jak např. chybně uvedl policejní orgán při vrácení 34 ks šanonů účetnictví v usnesení policejního orgánu 2. oddělení hospodářské kriminality, Služby kriminální policie a vyšetřování Obvodního ředitelství Praha I, ze dne 28. 2. 2017, č. j. ORI12237-275/TČ-2010-001192-6-BO. Podle § 40 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenční správce jedná svým jménem na účet dlužníka, pokud na něho přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou. Označuje se způsobem, z něhož je patrné, že tak činí při výkonu funkce insolvenčního správce; součástí jeho označení je i nezaměnitelné označení dlužníka, s jehož majetkovou podstatou nakládá. Platí tedy zásada, že insolvenční správce není zástupcem dlužníka ani jeho věřitelů, je zvláštním procesním subjektem a má samostatné postavení jak vůči dlužníkovi, tak vůči jeho věřitelům. Insolvenční správce nemá v okamžiku, kdy je podle § 229 odst. 3 písm. c) insol-

venčního zákona osobou s dispozičním oprávněním, postavení statutárního orgánu nebo orgánu společnosti (srov. HÁSOVÁ, J., MORAVEC a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 3. vydání, Praha: C. H. Beck 2018, s. 140–141). Vlastníkem takto spravovaného majetku je až do jeho zpeněžení dlužník, přičemž insolvenční správce je jen osobou určenou k jeho správě a následnému zpeněžení.

12. Lze tedy uzavřít, že předmětných 34 kusů šanonů účetnictví firmy K., které byly vydány policejnímu orgánu v roce 2012, nevydával J. S. jako fyzická osoba, ale jako insolvenční správce, který je vydával pro potřeby orgánů činných v trestním řízení. Byť je vydával svým jménem, jednal v nepřímém zastoupení dlužníka, společnosti K., jejíž tehdejší statutární orgány tuto povinnost vůči orgánům činným v trestním řízení splnit nemohly, neboť neměly účetnictví v držení. V tomto směru lze odkázat na ustálenou judikaturu Ústavního soudu, která může být *per analogiam* použita k osobě insolvenčního správce, který opakovaně konstatoval, že správce konkursní podstaty v řízení nevystupuje jako fyzická osoba. V nálezu Ústavního soudu, sp. zn. II. ÚS 199/04, bylo stanoveno, že „(s)právce konkursní podstaty nelze automaticky ztotožňovat s fyzickou osobou tuto funkci vykonávající a dovozovat, že se po zproštění této funkce stává v případě exekutivního řízení právním nástupcem správce konkursní podstaty. Pro záměnu či právní nástupnictví povinné osoby v právním postavení veřejnoprávního orgánu s fyzickou osobou, která má v době vedení exekuce jiné právní postavení, není v zákoně opora“. Analogická aplikace tohoto nálezu na předmětný případ vede k závěru, že advokát J. S. jako insolvenční správce není právním nástupcem společnosti K., a tím spíše pak není právním nástupcem této společnosti, ve vztahu k vrácení jejího účetnictví orgány činnými v trestním řízení.

13. Proto lze konstatovat, že právní mocí usnesení o zproštění funkce insolvenčního správce zaniklo i oprávnění J. S. jednat svým jménem na účet společnosti K., a tedy i nakládat s jakýmkoli jejím majetkem. Za těchto okolností proto nebyl oprávněn od orgánů činných v trestním řízení majetek společnosti přijmout, a to tím spíše, že v době vydání rozhodnutí policejního orgánu a napadeného rozhodnutí již společnost K. zanikla bez právního nástupce a byla vymazána z obchodního rejstříku, a to ke dni 10. 7. 2013. Z výše uvedeného vyplývá závěr, že J. S. nebyl osobou, které mělo být účetnictví společnosti K. vráceno.

14. V souvislosti se shora naznačenými závěry je třeba uvést, že právnická osoba se podle § 168 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), zrušuje právním jednáním, uplynutím doby, rozhodnutím orgánu veřejné moci nebo dosažením účelu, pro který byla ustavena, a z dalších důvodů stanovených zákonem. Po zrušení právnické osoby se vyžaduje její likvidace, ledaže celé její jmění nabývá právního nástupce nebo stanoví-li zákon jinak. Neplyne-li z právního jednání o zrušení právnické osoby, zda je rušena s likvidací nebo bez likvidace, platí, že je zrušena s likvidací v souladu s § 169 občanského zákoníku. Podle § 173 odst. 2 občanského

zákoníku současně platí, že byl-li osvědčen úpadek právnické osoby, zrušuje se bez likvidace zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení, nebo zrušením konkursu proto, že majetek je zcela nepostačující; do likvidace však vstoupí, objeví-li se po skončení insolvenčního řízení nějaký majetek, přičemž právnická osoba zaniká výmazem z veřejného rejstříku, je-li v něm zapsaná. Podle § 193 občanského zákoníku likvidátor nabývá působnosti statutárního orgánu okamžikem svého povolání. V dané věci bylo bez pochybností zjištěno, že společnost K. zanikla výmazem z příslušného obchodního rejstříku ke dni 10. 7. 2013 po zrušení obchodní společnosti. Společnost zanikla bez právního nástupce.

15. S ohledem na uvedené skutečnosti lze uvést, že původní vlastník účetnictví, tj. 34 ks šanonů účetnictví společnosti K., již právně ani fakticky neexistuje a nemá ani svého nástupce. V současné době tedy neexistuje žádný statutární orgán, který by si mohl podle § 80 odst. 1 tr. ř. účetnictví zadržené v trestním řízení vyzvednout. Nejvyšší soud si je vědom znění § 80 odst. 1 tr. ř., podle kterého se věc vrací tomu, kdo ji vydal nebo komu byla odňata, s výjimkou případu, že na věc uplatňuje právo jiná osoba, což je ovšem případ, který v dané věci nepřichází v úvahu. Bez ohledu na tento závěr je ovšem třeba uvést, že předpokladem vrácení věci tomu, kdo ji vydal, je skutečnost, že taková osoba existuje, ať již se jedná o fyzickou osobu, či právnickou osobu, za kterou věc vždy vydává nějaká konkrétní fyzická osoba. V dané věci účetnictví firmy K. nevydal J. S. jako fyzická osoba, nýbrž jako zvláštní procesní subjekt, který jednal v nepřímém zastoupení společnosti K., která ovšem zanikla bez právního zástupce. Za takové situace nemohlo být účetnictví vráceno J. S., když společnost K., v jejímž nepřímém zastoupení jednal, zanikla bez právního nástupce. Proto nepřicházel v úvahu postup podle § 80 odst. 1 věty první tr. ř.

16. Postup v případě zjištění neznámého majetku právnické osoby po jejím výmazu pak upravuje § 209 odst. 1 občanského zákoníku. Podle předmětného ustanovení, zjistí-li se neznámý majetek právnické osoby po jejím výmazu z veřejného rejstříku nebo objeví-li se jiný zájem hodný právní ochrany, soud na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem, zruší výmaz právnické osoby, rozhodne o její likvidaci a jmenuje likvidátora. Kdo vede veřejný rejstřík, do něho podle tohoto rozhodnutí zapíše obnovení právnické osoby, skutečnost, že je v likvidaci, a údaje o likvidátorovi. Od obnovení se na právnickou osobu hledí, jako by nikdy nezanikla.

17. V první řadě je nutné uvést, že v projednávaném případě se o majetku právnické osoby společnosti K. v podobě účetnictví 34 ks šanonů vědělo, takže se z pohledu § 209 odst. 1 občanského zákoníku nejednalo o neznámý majetek a insolvenční správce J. S. na tuto skutečnost upozornil již dne 22. 7. 2013. Současně je nutno konstatovat, že majetek v podobě účetnictví nemá v podstatě žádnou finanční ani žádnou jinou hodnotu a rovněž se nejedná o jiný zájem hodný právní ochrany, proto nebylo namístě a ani vhodné, aby soud zrušil výmaz právnické osoby a jmenoval likvidátora, aby zajistil neznámý majetek.

18. Byť by se mohlo jevit, že účetnictví zaniklé společnosti K., která zanikla bez právního nástupce, by jako věc bezcenná mělo být ve smyslu § 80 odst. 1 *in fine* tr. ř. zničeno, neboť nemá ekonomickou hodnotu, a nelze tedy předpokládat, že by mohlo být prodáno, podléhá nakládání s účetnictvím zákonu č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V projednávaném případě se mělo postupovat podle § 11 odst. 3 zákona o archivnictví a spisové službě a předložit účetnictví k provedení výběru archiválií z moci úřední, neboť zanikl původce archiválií bez právního nástupce. Policejní orgán, který měl v držení účetnictví společnosti K., je měl předat příslušnému archivu, a teprve pokud by účetnictví (jeho část) nebylo archivem vybráno, přichází v úvahu jeho zničení jako věci bezcenné podle § 80 odst. 1 *in fine* tr. ř.

19. Nejvyšší soud proto na základě podané stížnosti pro porušení zákona podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 ze dne 19. 4. 2017, sp. zn. 1 ZT 175/2011, byl porušen zákon v § 147 odst. 1 tr. ř. a v řízení předcházejícím v § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., § 80 odst. 1 tr. ř. a § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Tzv. akademický výrok Nejvyšší soud využívá i s ohledem na § 268 odst. 2 tr. ř. ve spojení s § 269 odst. 2 tr. ř.

Č. 10

č. 10

Stížnost pro porušení zákona, Zákaz činnosti
§ 266 odst. 2 tr. ř., § 73 odst. 1 tr. zákoníku

Pokud byl obviněnému v rozporu s § 73 odst. 1 tr. zákoníku uložen trest zákazu činnosti bez časového vymezení doby, po kterou má zákaz trvat, tedy na dobu neurčitou, je takový trest ve zřejmém rozporu s účelem trestu ve smyslu § 266 odst. 2 tr. ř., a zakládá tak důvod k podání stížnosti pro porušení zákona.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 6 Tz 62/2019, ECLI:CZ:NS:2019:6.TZ.62.2019.1)

Nejvyšší soud z podnětu stížnosti pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti, rozhodl podle § 268 odst. 2, § 269 odst. 2 a § 270 odst. 1 tr. ř. tak, že pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Chomutově ze dne 11. 10. 2018, sp. zn. 47 T 150/2016, byl ve výroku o trestu porušen zákon v ustanoveních § 38 odst. 1 a § 73 odst. 1 tr. zákoníku, a to v neprospěch obviněné R. R. Tento rozsudek byl zrušen v celém výroku o trestu. Současně byla zrušena také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozsudku, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud pak přikázal Okresnímu soudu v Chomutově, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Řízení předcházející podání stížnosti pro porušení zákona

1. Rozsudkem Okresního soudu v Chomutově ze dne 11. 10. 2018, sp. zn. 47 T 150/2016, byla obviněná R. R. uznána vinnou zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku a zločinem padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku.

2. Za uvedené zločiny byla odsouzena podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 30 měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků. Současně jí byl podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku uložen trest zákazu činnosti vymezený jako „trest zákazu činnosti ve statutárních orgánech obchodních společností a trest zákazu činnosti výkonu funkce umožňující jménem zmocnitele uzavírat finančně závazkové vztahy“.

3. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená obchodní společnost M. M. B., a. s., odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.
4. Rozsudek nabyl právní moci ve výroku o vině a trestu dne 11. 10. 2018, ve vztahu k výroku o náhradě škody dne 31. 10. 2018.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

5. Proti citovanému rozsudku podala ministryně spravedlnosti podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněné R. R. V ní uvedla, že podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku může soud uložit trest zákazu činnosti na 1 rok až 10 let, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s touto činností. Podle § 38 odst. 1 tr. zákoníku platí, že trestní sankce je nutno ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele.
6. Jak vyplývá z rekapitulace výroku o trestu zákazu činnosti (pod bodem 2. tohoto rozsudku), uvedený výrok zcela postrádá stanovení jakékoliv výměry. Tento zásadní údaj pak nelze zjistit ani z protokolu o hlavním líčení a ze zvukového záznamu z hlavního líčení. Trest zákazu činnosti tak byl uložen na neomezenou dobu, což trestní zákoník nepřipouští. Zároveň je uložený trest nevyhnutelně ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu. Za těchto okolností je namístež zrušit napadený rozsudek ve výroku o trestu a vrátit věc v tomto rozsahu soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.
7. Ze shora rozvedených důvodů proto ministryně spravedlnosti navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že rozsudkem Okresního soudu v Chomutově ze dne 11. 10. 2018, sp. zn. 47 T 150/2016, byl ve výroku o trestu porušen zákon v § 38 odst. 1 a § 73 odst. 1 tr. zákoníku, a to v neprospěch obviněné R. R., aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek ve výroku o trestu, stejně jako další rozhodnutí obsahově navazující na zrušený rozsudek, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a aby podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal věc Okresnímu soudu v Chomutově k novému projednání a rozhodnutí.
8. Obviněná se ke stížnosti ministryně spravedlnosti písemně nevyjádřila.
9. Při veřejném zasedání přítomná státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství vyjádřila shodné stanovisko s argumentací obsaženou ve stížnosti pro porušení zákona a navrhla, aby Nejvyšší soud zcela vyhověl jejímu návrhu s tím, aby přikázal Okresnímu soudu v Chomutově, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Obhájkyně obviněné učinila shodný návrh.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

č. 10

10. Z výše uvedeného je zřejmé, že stížnost pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti, směřuje pouze proti výroku o trestu. Nejvyšší soud se tak musel ještě předtím, než přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla podána stížnost pro porušení zákona (v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení předcházející napadenému rozhodnutí), nejprve zabývat tím, zda je tato stížnost přípustná podle § 266 odst. 2 tr. ř.

11. Podle § 266 odst. 2 tr. ř. lze stížnost pro porušení zákona podat proti výroku o trestu jen tehdy, jestliže je trest ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele nebo jestliže uložený druh trestu je v zřejmém rozporu s účelem trestu.

12. Z obsahu podané stížnosti pro porušení zákona je pak zřejmé, že ministryně spravedlnosti má za to, že uložení trestu zákazu činnosti na neomezenou dobu je v rozporu s § 73 odst. 1 tr. zákoníku a dále ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu.

13. Obecně lze konstatovat, že hlediska pro posuzování povahy a závažnosti trestného činu vyplývající z § 39 odst. 2 tr. zákoníku nelze přesně vymezit a kvantifikovat, a proto zřejmý nepoměr uloženého trestu (u mladistvých trestního opatření) k povaze a závažnosti trestného činu bude zpravidla dán jen tehdy, když druh nebo výměra trestu (trestního opatření) podstatně nerespektuje tato hlediska vymezená trestním zákoníkem. Zřejmý nepoměr je třeba posuzovat i ve vztahu k trestní sazbě stanovené za konkrétní posuzovaný trestný čin (provinění) v trestním zákoníku (u mladistvých i v § 26 až § 33 z. s. m. a právnických osob v § 16 až § 23 t. o. p. o.). Půjde tedy zejména o případy, kdy byl např. trest (trestní opatření) uložen při horní hranici trestní sazby namísto správně uloženého trestu (trestního opatření) při dolní hranici trestní sazby a naopak, nebo jako podmíněný trest (trestní opatření) odnětí svobody, ač měl být vyměřen trest (trestní opatření) nepodmíněný, a naopak. O zřejmý nepoměr může jít i v těch případech, kdy měl být vyměřen kromě uloženého trestu (trestního opatření) ještě další trest (trestní opatření) a naopak, kdy byl uložen v rozporu se zákonem souhrnný trest (trestní opatření), který uložen být neměl, či tento trest (trestní opatření) naopak uložen nebyl, ač správně podle zákona být uložen měl. Spadají sem i případy, kdy bylo upuštěno od potrestání, ač pro to nebyly splněny podmínky uvedené v § 46 až § 48 tr. zákoníku, či u mladistvého pro upuštění od uložení trestního opatření podle § 11, § 12 a § 14 z. s. m., nebo byl naproti tomu uložen trest, ač správně mělo být ve smyslu uvedených ustanovení upuštěno od potrestání (u mladistvého upuštěno od uložení trestního opatření).

14. V dané trestní věci, pokud byl obviněný R. R. uložen trest zákazu činnosti na neomezenou dobu (bez přesného časového vymezení), je posouzení toho, zda byl obviněný uložen trest ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu, poněkud problematické, neboť neexistence jakékoli výměry tohoto trestu ve výroku odsuzujícího rozsudku znamená nedostatek významného východiska pro provedení přezkumu ve vztahu k uplatňovanému důvodu. Podobným způsobem pak je nutno nahlížet i na vztah zřejmého nepoměru uloženého trestu k poměrům pachatele.

15. Nejvyšší soud je však přesvědčen, že přípustnost stížnosti pro porušení zákona je jednoznačně dána z hlediska dalšího kritéria, jímž je to, že uložený druh trestu je ve zřejmém rozporu s účelem trestu. Trest zákazu činnosti uložený na neomezenou dobu je nutno považovat za příkře odpoující účelu tohoto druhu trestu. Účel trestu (opět v obecnosti, tedy jako právní následek trestní odpovědnosti pachatele trestného činu) není v trestním zákoníku výslovně vyjádřen, a jeho vymezení je tak ponecháno trestněprávní nauce a soudní judikatuře. V trestním zákoníku je takové vymezení nahrazeno formulací obecných zásad sankcionování přímo aplikovatelných na konkrétní případ, které jsou určeny jednak pro všechny sankce (§ 36 až § 38 tr. zákoníku) a navíc speciálně pro tresty (§ 39 až § 45 tr. zákoníku). Účel trestání je dále nutno dovozovat nejen z těchto obecných zásad a z celkového pojetí trestného zákoníku, ale i z jednotlivých ustanovení upravujících ukládání konkrétních trestních sankcí, tedy v dané trestní věci i z § 73 tr. zákoníku, který upravuje podmínky pro ukládání trestu zákazu činnosti. Z citovaného ustanovení je zcela zřejmé, že účelem, který má být dosažen uložením tohoto druhu trestu, je zamezit pachateli po určitou, ve výroku odsuzujícího rozsudku konkrétně vymezenou dobu ve výkonu činnosti, která měla souvislost se spáchaním trestného činu, za nějž se mu ukládá tato trestní sankce. Pokud je v důsledku vady rozsudku pachateli zakázán výkon takové činnosti na dobu neurčitou, pak je nezbytné dovést, že takto uložený trest je ve zřejmém rozporu s účelem trestu ve smyslu § 266 odst. 2 tr. ř.

16. V tomto ohledu proto musí být stížnost ministryně spravedlnosti směřující toliko proti výroku o trestu posouzena jako přípustná a současně i jako důvodná, neboť napadeným rozhodnutím soudu ve vytýkaném směru, tedy neuvedením výměry ukládaného trestu zákazu činnosti, byl skutečně porušen zákon, a to v neprospěch obviněného.

17. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku soud může uložit trest zákazu činnosti (jen) na 1 rok až 10 let, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s touto činností.

18. S ohledem na výše uvedené je zřejmé, že okresní soud uložil obviněnému R. R. nezákonný trest zákazu činnosti v rozporu s § 73 odst. 1 tr. zákoníku. Pokud za splnění ostatních podmínek obsažených v uvedeném ustanovení uložil obviněnému tento trest, pak měl zároveň stanovit (a odůvodnit) s přihlédnutím ke všem

rozhodným kritériím uvedeným výše v tomto rozsudku pod bodem 15. jeho přiměřenou délku (v trvání 1 roku až 10 let). Okresní soud tak uvedeným způsobem porušil zákon v § 73 odst. 1 tr. zákoníku, což je primární a rozhodující důvod pro vyslovení porušení zákona Nejvyšším soudem, a zároveň také rozhodl v rozporu s obecným ustanovením § 38 odst. 1 tr. zákoníku, které je nutné zvažovat z hlediska přiměřenosti každého ukládaného trestu (vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu a poměrům pachatele).

19. Pokud ze spisového materiálu není zjištěno, že by v rozsudku chybějící údaj o délce doby, na kterou je trest zákazu činnosti uložen, byl jen důsledkem vady nastalé při vyhotovení rozsudku, takže by nápravy mohlo být dosaženo způsobem upraveným v § 131 odst. 1 tr. ř. (nic takového však z protokolu o hlavním líčení či ze zvukového záznamu v dané věci nevyplývá), musel Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovit, že pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Chomutově ze dne 11. 10. 2018, sp. zn. 47 T 150/2016, byl ve výroku o trestu porušen zákon v § 38 odst. 1 a § 73 odst. 1 tr. zákoníku, a to v neprospěch obviněné. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. proto Nejvyšší soud zrušil rozsudek napadený stížností pro porušení zákona, a to v celém výroku o trestu, tedy včetně uloženého trestu odnětí svobody. Nezrušení výroku též o tomto druhu trestu by totiž okresnímu soudu z hlediska zásady nepřipustnosti trestního stíhání pro překážku věci rozhodnuté [§ 11 odst. 1 písm. h) tr. ř.] bránilo v provedení řízení a v novém uložení nyní přezkoumávaného trestu zákazu činnosti (viz rozhodnutí pod č. 40/2011-II. Sb. rozh. tr.). Nejvyšší soud pak zrušil i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozsudku, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Chomutově, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

20. Při svém rozhodování bude okresní soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším soudem v tomto rozsudku. Při stanovení druhu a výměry trestu zákazu činnosti tedy bude vážit všechna rozhodná ustanovení trestního zákoníku tak, aby uložil obviněné zákonný a přiměřený trest. Takto promítne do svých úvah jak obecná ustanovení rozhodná pro ukládání trestů (zejména § 36 až § 39 tr. zákoníku), ale zohlední i všechny zjišťované polehčující a přitěžující okolnosti (§ 41 a § 42 tr. zákoníku) a také se vypořádá s důvody pro uložení trestu zákazu činnosti co do druhu tohoto trestu a jeho výměry z hlediska § 73 tr. zákoníku.

Č. 11

č. 11

Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění

§ 254 odst. 1 tr. zákoníku

Při posuzování trestní odpovědnosti za přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 tr. zákoníku, k němuž mělo dojít nikoli řádným vedením účetnictví právnické osoby jejím statutárním orgánem, nle vycházet jen z formálního označení funkce fyzické osoby, která má být pachatelem uvedeného přečinu, ale je třeba respektovat celkový charakter a povahu právního vztahu mezi touto fyzickou osobou a právnickou osobou, jakož i skutečný obsah činnosti, kterou fyzická osoba prováděla ve prospěch dané právnické osoby.

Proto není vyloučeno, aby nesla primární odpovědnost za uvedený trestný čin jiná fyzická osoba, kterou statutární orgán právnické osoby pověřil vedením jejího účetnictví, byť ji poté řádně nekontroloval a umožnil, aby taková fyzická osoba spáchala výše uvedený trestný čin. Člen statutárního orgánu pak může být účastníkem ve formě pomoci na tomto trestném činu [§ 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku], u něhož lze s poukazem na zásadu subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku) uplatnit jen odpovědnost podle jiného právního předpisu, např. podle zákona o účetnictví.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. 5 Tdo 108/2019, ECLI:CZ:NS:2019:5.TDO.108.2019.1)

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce podané proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 10. 2018, sp. zn. 6 To 339/2018, jako soudu stížnostního v trestní věci vedené u Okresního soudu Plzeň-město pod sp. zn. 32 T 67/2017.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 24. 1. 2018, sp. zn. 32 T 67/2017, byl obviněný P. B. uznán vinným přečinem zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ve zkratce „tr. zákoník“),

kterého se dopustil skutkem popsáním ve výroku o vině v citovaném rozsudku. Za tento přečin byl obviněný odsouzen podle § 254 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 10 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 2 a 1/2 roku. Dále byl obviněnému uložen podle § 67 odst. 2 písm. b) a § 68 tr. zákoníku peněžitý trest ve výměře 100 denních sazeb s výší jedné denní sazby 1 000 Kč, tedy celkem ve výměře 100 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku mu byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 100 dnů pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému uložen i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárních a dozorčích orgánů v právnických osobách, a to na dobu 5 let. Poškozený Sportovní střelecký klub policie R. P., z. s. (dále též jen „poškozený“), byl podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázán se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Proti tomuto rozsudku Okresního soudu Plzeň-město podal odvolání jak obviněný P. B., tak i poškozený. O odvolání obviněného rozhodl Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 16. 7. 2018, sp. zn. 6 To 87/2018, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b) a d) tr. ř. zrušil napadený rozsudek Okresního soudu Plzeň-město v celém rozsahu a podle § 259 odst. 1 tr. ř. vrátil věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. O odvolání poškozeného rozhodl Krajský soud v Plzni tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

3. Na podkladě citovaného odvolacího rozhodnutí Krajského soudu v Plzni projednal trestní věc obviněného opětovně Okresní soud Plzeň-město. Usnesením tohoto soudu ze dne 8. 10. 2018, sp. zn. 32 T 67/2017, byla věc obviněného P. B. podle § 222 odst. 2 tr. ř. postoupena Finančnímu úřadu pro Plzeňský kraj, územní pracoviště v P., neboť skutek, pro který byl obviněný stíhán, by mohl být posouzen jako přešůpek podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů. Soud prvního stupně vymezil stíhání skutek tak, že obviněný v období od 27. 4. 2013 do 23. 3. 2015 jako statutární orgán (předseda) Sportovní střeleckého klubu policie R. P. (dále též jen „klub“) se sídlem v P., který byl podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů (do 31. 12. 2013), a podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (od 1. 1. 2014), ve spojení s čl. XIV bodu 3. stanov Českého střeleckého svazu odpovědný za hospodaření spolku jakožto účetní jednotky ve smyslu § 1 odst. 2 písm. a) a § 9 odst. 3 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o účetnictví“), nezajistil dostatečný dohled nad již pravomocně odsouzeným hospodářem klubu P. H., kterého pověřil vedením účetnictví klubu, čímž ve výše uvedeném období nebylo vedeno účetnictví klubu v souladu s § 7 zákona o účetnictví ve spojení s prováděcí vyhláškou č. 507/2002 Sb. pro účetní jednotky účtující v soustavě jednoduchého účetnictví (dále jen „vyhláška“), neboť nebyly prováděny roční inventarizace majetku (podle § 29 a § 30 zákona o účetnictví),

byly zakládány účetní doklady bez podpisového záznamu osoby odpovědné za účetní případ či osoby odpovědné za jeho zaúčtování [§ 11 odst. 1 písm. f) ve spojení s § 33a odst. 4 zákona o účetnictví], v účetních obdobích let 2013 a 2014 byla vedena nesprávně evidence příjmů souvisejících s účetním obdobím, peněžní deník (podle § 3 vyhlášky) nebyl podepsán odpovědnou osobou, nebyla vedena kniha pohledávek a závazků (podle § 4 vyhlášky), pomocné knihy evidence hmotného majetku a zásob (podle § 5 vyhlášky) a nebyla vedena pokladní kniha a evidence jízd motorového vozidla tov. zn. Kia Sorento.

4. Proti zmíněnému usnesení Okresního soudu Plzeň-město podal státní zástupce Okresního státního zastupitelství Plzeň-město stížnost, o níž rozhodl Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 29. 10. 2018, sp. zn. 6 To 339/2018, tak, že ji podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl jako nedůvodnou.

II.

Dovolání nejvyššího státního zástupce

5. Nejvyšší státní zástupce podal proti poslední citovanému usnesení stížnostního soudu v neprospěch obviněného P. B. dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. s odkazem na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř. V úvodu svého dovolání nejvyšší státní zástupce nejprve obsáhle shrnul dosavadní průběh řízení a dále vyslovil nesouhlas se zásadním zkrácením období, za něž soud prvního stupně ve svém usnesení dovedl u obviněného jeho odpovědnost za vedení a dohled nad vedením účetnictví, a k tomu uvedl rozsáhlou argumentaci. Nejvyšší státní zástupce upozornil na skutečnost, že odpovědnost za vedení účetnictví v právnických osobách je především na bedrech jejich statutárních orgánů, kterým byl v projednávaném případě obviněný, přičemž k podpoře své argumentace dovolatel odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu učiněná ve věcech vedených pod sp. zn. 5 Tdo 1313/2008, sp. zn. 5 Tdo 1283/2015 a sp. zn. 5 Tdo 417/2018. Současně se vyjádřil k samotnému postavení obviněného v dotčeném klubu. Nejvyšší státní zástupce nesouhlasí ani s tvrzením soudu prvního stupně, podle něhož byla odpovědnost za hospodaření klubu v posuzovaném období svěčena do pravomoci členské schůze. Neztotožnil se též s argumentací, která se vztahuje k § 20 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož má rozhodovací působnost statutární orgán. Následně nejvyšší státní zástupce poukázal na skutečnost, že se soudy nijak nelypověděly s povinností stanovenou v § 35 odst. 2 zákona o účetnictví. Podle tohoto ustanovení měl obviněný provést bez zbytečného odkladu opravu neúplného účetnictví, což však neučinil ani v období, kdy byl podle soudu prvního stupně odpovědný za vedení účetnictví.

6. Pokud jde o subjektivní stránku přečinu, za který byl obviněný stíhán, podle nejvyššího státního zástupce neobstojí právní závěr soudů nižších stup-

ňů, že nebylo prokázáno úmyslné jednání obviněného, protože u něj lze dovodit přinejmenším nepřímý úmysl, když dokazování podporuje závěr o lhostejnosti obviněného k osudu majetku klubu. Jak dále nejvyšší státní zástupce zdůraznil, obviněný svým nepoctivým jednáním směřoval k tomu, aby nebylo možno zkontrolovat jeho hospodaření v klubu na podkladě patřičné evidence. Přitom nejvyšší státní zástupce zásadně nesouhlasí se závěry soudů nižších stupňů, podle nichž jednáním obviněného nedošlo k ohrožení majetkových práv poškozeného klubu, jelikož ochrany požívají všechny majetkové hodnoty, jimiž klub jako právnická osoba může a má právo disponovat. Vzhledem k tomu, že nebylo možno ověřit použití prostředků klubu ve stotisícových hodnotách, je nutno dospět k závěru, že došlo k ohrožení majetkových práv klubu, zejména práv vlastnických. Stejný závěr je podle dovolatele odůvodněn i v důsledku chybějící řádně vedené evidence majetku, s ohledem na niž není možné dohledat umístění, způsob použití a stav majetku, o kterém má být evidence vedena. Nejvyšší státní zástupce zpochybnil rovněž tvrzení soudu prvního stupně, podle něhož doba 23 měsíců je velmi krátká na to, aby obviněný nezajištěním vedení účetnictví mohl ohrozit majetková práva klubu, přičemž podle dovolatele je tato doba dostačující k naplnění všech znaků posuzovaného přečinu.

7. Závěrem svého dovolání nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení stížnostního soudu, jemu předcházející usnesení soudu prvního stupně, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde jejich zrušením, pozbydou podkladu, a aby přikázal věc Okresnímu soudu Plzeň-město k novému projednání a rozhodnutí.

8. Obviněný P. B. se k podanému dovolání nejvyššího státního zástupce nevyjádřil.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

9. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl k následujícím závěrům.

10. Pokud jde o dovolací důvody, nejvyšší státní zástupce opřel své dovolání o § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. s odkazem na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř. Důvodem dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je existence vady spočívající v tom, že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí, nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod

dovolání podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Uplatněný dovolací důvod tedy dopadá na případy, kdy došlo k zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku bez věcného přezkoumání napadeného rozhodnutí, a procesní strana tak byla zbavena přístupu ke druhé soudní instanci, nebo byl-li zamítnut řádný opravný prostředek, ačkoliv již v předcházejícím řízení byl dán některý se shora uvedených dovolacích důvodů. Nejvyšší státní zástupce uplatnil tento dovolací důvod v jeho druhé alternativě, která by v posuzovaném případě byla naplněna za předpokladu, kdyby napadené rozhodnutí stížnostního soudu, jakož i řízení mu předcházející, byly skutečně zatíženy vadami zakládajícími dovolací důvody (či alespoň jeden z nich) podle § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř., na které nejvyšší státní zástupce rovněž odkázal.

11. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. lze relevantně uplatnit tehdy, jestliže bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Pokud jde o postoupení věci jinému orgánu, lze tento důvod dovolání spatřovat mimo jiné v tom, že soud rozhodl o postoupení věci orgánu příslušnému k rozhodnutí o přestupku, o jiném deliktu či o kárném provinění, přestože šlo o trestný čin.

12. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, když rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Nejvyšší soud přitom musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku nebo jiného meritorního rozhodnutí soudu (v daném případě ve výroku usnesení o postoupení věci jinému orgánu) a je rozveden v jeho odůvodnění. Přitom je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání a jeho následku v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

b) K dovolacím námitkám

13. Nejvyšší státní zástupce s poukazem na uplatněné dovolací důvody nesouhlasí zejména se zásadním zkrácením období, za něž soud prvního stupně dovedl u obviněného P. B. odpovědnost za vedení a dohled nad vedením účetnictví. Podle nejvyššího státního zástupce obviněný rezignoval na náležité řízení a usměrňování vedení účetnictví klubu a po pořízení majetku i na jeho řádnou evidenci, kontrolu jeho stavu a jeho dohledatelnost. Tímto svým jednáním tak měl obviněný ohrozit majetková práva dotčeného klubu. Současně nejvyšší státní

zástupce vyslovil nesouhlas s právním závěrem soudů nižších stupňů, podle nichž obviněný nejednal úmyslně.

č. 11

14. K tomu Nejvyšší soud zdůrazňuje, že nejvyšší státní zástupce v podaném dovolání důvodně namítal pochybení soudů obou nižších stupňů, pokud jde o právní závěry v tom směru, že jednáním obviněného nedošlo k ohrožení majetkových práv poškozeného klubu a že obviněný nejednal úmyslně. Přestože jsou v této části dovolací námítky nejvyššího státního zástupce důvodné, na rozdíl od jiných případů, na které nejvyšší státní zástupce poukazuje (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1313/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 5 Tdo 417/2018, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1283/2015) a v nichž měl statutární orgán příslušné právnické osoby jako účetní jednotky zpravidla klíčové postavení při vedení účetnictví, v nyní posuzovaném případě je tomu právě naopak. Rozhodující postavení při vedení účetnictví dotčeného spolku a primární odpovědnost za ně měl již odsouzený P. H., který nevedl toto účetnictví řádně, a proto také byl za to důvodně odsouzen. Obviněný P. B. sice v rozhodném období řádně nedohlížel na vedení účetnictví klubu odsouzeným P. H., jak byl povinen učinit, ale za této situace by mohl být obviněný nanejvýš pomocníkem ve smyslu § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, který svou lhostejností odpovídající srozumění [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku] umožnil P. H. nedostatečné vedení účetnictví klubu. Jak již bylo zmíněno, P. H. byl za své jednání spočívající v nikoli řádném vedení účetnictví klubu pravomocně odsouzen trestním příkazem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. 32 T 67/2017.

15. Na rozdíl od situace řešené v trestní věci, které se týká usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 5 Tdo 417/2018, a v níž jednatel Českého svazu včelařů, o. s., jako statutární orgán této účetní jednotky nejenže nezajistil úplné a věrné vedení účetnictví, ale dokonce sám vystavoval takové účetní doklady, které neměly požadované náležitosti, a sám se tím podílel na nesprávnosti a neúplnosti účetnictví, v nyní projednávaném případě se obviněný P. B. sám nepodílel na zkreslování účetních dokladů ani na vlastním vedení účetnictví, pouze zanedbal dohled nad řádným vedením účetnictví, které bylo uloženo odsouzenému P. H. Jak vyplývá z již výše zmíněného usnesení Nejvyššího soudu, při posuzování trestní odpovědnosti za přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 tr. zákoníku nelze vycházet jen z formálního označení funkce toho, kdo má být pachatelem uvedeného přečinu, ale je třeba respektovat celkový charakter a povahu právního vztahu mezi pachatelem a právnickou osobou, v níž byl činný, jakož i skutečný obsah činnosti, kterou pachatel prováděl ve prospěch této právnické osoby. Z provedeného dokazování v trestní věci obviněného P. B. je ovšem zřejmé, že na základě vzájemné domluvy a podle zavedené praxe vedl účetnictví klubu odsouzený P. H., a to již od roku 1993. Podle skutkových závěrů soudu prvního stupně, které Nejvyšší soud respektuje a není oprávněn je zpo-

chybňovat, obviněný byl odpovědný za vedení účetnictví klubu pouze v období od 27. 4. 2013 do 23. 3. 2015, a to v souladu se stanovami přijatými dne 27. 4. 2013. I když tedy byl obviněný v uvedeném období formálně odpovědný za vedení účetnictví klubu, fakticky vykonával tuto činnost i ve zmíněné době hospodář klubu, tj. odsouzený P. H. Z celkového charakteru a povahy právního vztahu mezi obviněným a dotčeným klubem tudíž vyplývá, že obviněný zanedbal pouze své povinnosti týkající se řádného dohledu nad P. H., hospodářem klubu pověřeným vedením účetnictví, ale primární náplní funkce obviněného jako předsedy klubu bylo jeho organizační vedení včetně personálních záležitostí a zajištění sportovní činnosti klubu.

16. Pokud jde o právní závěr soudů nižších stupňů, podle nichž jednáním obviněného nedošlo k ohrožení majetkových práv Sportovně střeleckého klubu policie R. P. jako dotčené účetní jednotky, Nejvyšší soud ho nepovažuje za správný. Námitky nejvyššího státního zástupce jsou v tomto ohledu důvodné, protože ohrožení majetkových práv jiného ve smyslu § 254 odst. 1 tr. zákoníku se může týkat i práv té účetní jednotky, za kterou pachatel jedná a vystupuje (viz rozhodnutí pod č. 37/2009 a č. 2/2019 Sb. rozh. tr.), a ochrany požívají všechny majetkové hodnoty, jimiž v daném případě dotčený klub jako právnická osoba může a má právo disponovat. Pokud tedy obviněný svým jednáním umožnil P. H. spáchání přečinu zkršlování údajů o stavu hospodaření a jmění, na základě kterého nebylo možné ověřit použití prostředků klubu ve stotisícových hodnotách, je nutné dospět k závěru, že obviněný jako pomocník mohl přispět k ohrožení majetkových práv klubu.

17. Nejvyšší soud poukazuje i na nesprávný postup soudu prvního stupně, který za situace, kdy dospěl k závěru, že u obviněného nebyly naplněny formální znaky stíhaného přečinu, dovozoval neuplatnění trestní odpovědnosti u obviněného P. B. s poukazem na zásadu subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Taková úvaha by byla namísto pouze v případě, jestliže soud shledal naplnění všech zákonných znaků skutkové podstaty stíhaného trestného činu. Pokud ovšem soud prvního stupně dospěl k závěru, že skutkem, který spáchal obviněný, nebyla naplněna subjektivní stránka skutkové podstaty přečinu zkršlování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 tr. zákoníku, pak nemělo smysl vyvozovat neuplatnění trestní odpovědnosti obviněného s poukazem na § 12 odst. 2 tr. zákoníku, neboť v takovém případě by nešlo vůbec o trestný čin již z důvodu, že nebyly naplněny všechny zákonné znaky jeho skutkové podstaty (viz též stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu pod č. 26/2013-II. Sb. rozh. tr.).

18. Protože však Nejvyšší soud dospěl k závěru, že obviněný P. B. se mohl dopustit nanejvýš účastenství ve formě pomoci k přečinu zkršlování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, sám zvažoval použití § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Vzhledem ke všem rozhodným okolnostem posuzovaného případu pak usoudil, že s poukazem na zásadu subsidiarity trestní represe

není nutné u obviněného uplatnit trestní odpovědnost, protože jednání obviněného není natolik společensky škodlivé, aby k jeho postihu nepostačovalo uplatnění odpovědnosti podle zákona o účetnictví, jak rozhodly soudy nižších stupňů. Tento závěr učinil Nejvyšší soud zejména s ohledem na větší časový odstup od spáchání stíhaného skutku (více než 4 roky), za který byl jeho pachatel (P. H.) již dříve dostatečně potrestán, přičemž obviněný se podílel na nikoli řádném vedení účetnictví dotčeného klubu jen jako pomocník. Za těchto okolností je projednání skutku, který spáchal obviněný, v přestupkovém řízení dostatečné.

IV.

Závěrečné shrnutí

19. Na podkladě všech popsaných skutečností dospěl Nejvyšší soud k závěru, že nejvyšší státní zástupce podal proti napadenému usnesení Krajského soudu v Plzni dovolání, které sice vycházelo z námitek, jež odpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., ale tyto námítky nebyly shledány opodstatněnými. Nejvyšší soud proto odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné, přičemž nepřezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí ani správnost řízení mu předcházejícího. Jde totiž o závěr, který lze učinit bez takové přezkumné činnosti pouze na podkladě spisu a obsahu dovolání, aniž by bylo třeba opatřovat další vyjádření dovolatele či ostatních stran trestního řízení, nebo dokonce doplňovat řízení provedením důkazů podle § 265r odst. 7 tr. ř.

20. Podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. mohl Nejvyšší soud rozhodnout tímto způsobem o dovolání nejvyššího státního zástupce v neveřejném zasedání, proto tak učinil.

Č. 12

č. 12

Řízení o dovolání, Podmíněné zastavení trestního stíhání
§ 265b odst. 1 písm. f), § 307 odst. 1 tr. ř.

I. Dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. odpovídá námitka nejvyššího státního zástupce, že rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. nelze vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, důvodně považovat za dostačující. I toto posouzení je totiž zákonnou podmínkou pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, která je obsažena v § 307 odst. 1 tr. ř. *in fine*.

Podmíněné zastavení trestního stíhání, , Ohrožení pod vlivem návykové látky
§ 307 odst. 1, 2 tr. ř., § 274 tr. zákoníku

II. Za dostačující vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, zpravidla nelze důvodně považovat rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. pro přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku, zvláště byla-li naplněna jeho kvalifikovaná skutková podstata, protože obviněný měl takovým činem způsobit dopravní nehodu a větší škodu na majetku, a řídil-li ve stavu středně těžkého stupně podnapilosti, tj. měl-li nejméně 1,5 g/kg alkoholu v krvi, případně se již dříve provinil proti pravidlům silničního provozu (obdobně viz rozhodnutí pod č. 31/1994 Sb. rozh. tr.).

Naproti tomu by přitom zpravidla bylo možno považovat za dostačující rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, pokud by byla využita některá ze zpřísnujících alternativ uvedených v § 307 odst. 2 písm. a) či b) tr. ř., tedy kdyby se obviněný dobrovolně zavázal, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo složil na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2019, sp. zn. 5 Tdo 975/2019, ECLI:CZ:NS:2019:5.TDO.975.2019.1)

Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce podaného v neprospěch obviněného A. K. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 7 To 162/2019, a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 18. 3. 2019, sp. zn. 3 T 179/2018. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud pak podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 4, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 18. 3. 2019, sp. zn. 3 T 179/2018, bylo podle § 223a odst. 1 tr. ř. za použití § 307 odst. 1 tr. ř. podmíněně zastaveno trestní stíhání obviněného A. K. pro přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Podle § 307 odst. 3 tr. ř. byla obviněnému stanovena zkušební doba v trvání 2 roků.
2. Ohledně obviněného bylo podmíněně zastaveno trestní stíhání pro skutek spočívající (zjednodušeně uvedeno) v tom, že dne 22. 11. 2018 ve 22:12 hodin v XY v ulici XY po předchozím požití alkoholických nápojů, kdy měl v krvi nejméně 1,60 g/kg alkoholu, v důsledku čehož byly jeho psychosenzomotorické funkce natolik ovlivněny, že nebyl schopen bezpečně ovládat motorové vozidlo, a byl s tím též srozuměn, řídil osobní motorové vozidlo tov. zn. Mercedes Benz 250 D, s nímž v důsledku podnapilosti a nevěnování se řízení v prostoru křižovatky ulic XY a XY narazil do zadní části zaparkovaného vozidla tov. zn. Toyota Yaris, jež bylo nárazem odhozeno na vozidlo tov. zn. Opel Mokka, zaparkované před ním, čímž poškozenému M. B. způsobil na vozidle tov. zn. Toyota Yaris škodu ve výši 98 000 Kč a poškozenému J. Ch. na vozidle tov. zn. Opel Mokka škodu ve výši 66 000 Kč.
3. Proti uvedenému usnesení podal státní zástupce stížnost, o níž rozhodl Městský soud v Praze usnesením ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 7 To 162/2019, tak, že ji podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání nejvyššího státního zástupce

4. Proti tomuto usnesení Městského soudu v Praze podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného A. K. dovolání, které opřel o dovolací důvody obsažené v § 265b odst. 1 písm. f) a l) tr. ř., neboť podle jeho názoru napadeným usnesením bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. f) tr. ř., přestože v řízení mu předchá-

zejícím bylo rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 223a odst. 1 tr. ř. za užití § 307 odst. 1 tr. ř., aniž by byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí.

5. Nejvyšší státní zástupce nesouhlasil se závěrem soudu druhého stupně, že byly splněny všechny zákonné podmínky pro postup podle § 307 odst. 1 tr. ř. Podle nejvyššího státního zástupce totiž nebyla splněna poslední podmínka uvedeného ustanovení pro takový postup, spočívající v tom, že vzhledem k okolnostem případu lze důvodně považovat rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání za dostačující. Dovolatel vyjádřil přesvědčení, že použití mírnějšího postupu podle § 307 odst. 1 tr. ř. v daném případě nelze považovat za dostačující, byť by jinak podmíněné zastavení trestního stíhání přicházelo v úvahu, pokud by soud přitom využil i některou z možností obsažených v § 307 odst. 2 tr. ř., tedy přijal by buď závazek obviněného zdržet se řízení motorových vozidel, anebo složení peněžité částky na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Nejvyšší státní zástupce připomněl, že obviněný byl stíhán pro přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že v hustě obydlené oblasti při řízení motorového vozidla v podnapilém stavu, kdy měl nejméně 1,60 g/kg alkoholu v krvi (tedy značně převyšující 1 promile), zavinil dopravní nehodu, při níž způsobil škodu ve výši převyšující 160 000 Kč. Nadto obviněný má mít sklony k porušování dopravních předpisů. Při celkovém uvážení všech uvedených okolností případu proto dovolatel nesouhlasil s pouhým podmíněným zastavením trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. ani s názorem soudů nižších stupňů, že relativně vyšší hladina alkoholu v krvi obviněného byla kompenzována stanovením maximální zkušební doby. Podle dovolatele měly soudy nižších stupňů za dané situace uložit trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel nebo přijmout dobrovolný závazek obviněného, že se během zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání zdrží řízení motorových vozidel (popřípadě že složí přiměřenou peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti). V takovém případě by délka zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 2 tr. ř. mohla činit až 5 let, nikoli pouze 2 roky, jak ji vymezily soudy nižších stupňů.

6. Na uvedených závěrech podle dovolatele nemění nic ani obhajoba obviněného spočívající v tom, že svým jednáním reagoval na nedostupnost matčina telefonu, stejně tak na tom nemůže nic změnit ani skutečnost, že obviněný nutně potřebuje řídit auto, aby mohl vozit matku do nemocnice. Žádnou z těchto okolností nelze považovat za důvod, pro který by rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. mohlo být shledáno dostačujícím. Potřebou řídit motorové vozidlo z různých důvodů argumentují téměř všichni pachatelé trestné činnosti v dopravě, kteří se domáhají neuložení trestu zákazu činnosti nebo se snaží vyhnout pozbytí řidičského oprávnění z jiného důvodu.

7. Nejvyšší státní zástupce dále poukázal na odpovědnost za typově obdobný méně závažný přestupek podle § 125c odst. 1 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „ZSP“), za který by jeho pachatel byl vždy postižen vedle pokuty též trestem zákazu činnosti, a to v rozpětí 6 měsíců až 1 roku. K tomu zdůraznil, že řešení věci podmíněným zastavením trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. nesmí vést k tak významné disproporcii, že by právní následky jednání byly pro obviněného v trestním řízení objektivně nesrovnatelně mírnější, než by tomu bylo při vyvození odpovědnosti za obdobné jednání v přestupkovém řízení.

8. Využití postupu podle § 307 odst. 2 tr. ř. se podle dovolatele přímo nabízel z důvodu povahy a vyšší závažnosti spáchaného skutku, čemuž napovídá i důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým byl zaveden tento institut do trestního řádu. Bylo to právě z důvodu využitelnosti tohoto typu odklonu i na takové případy trestné činnosti zejména v dopravě, při nichž by se (podobně jako u obviněného) jevilo využití prostého podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. jako nedostatečné. Podmínky pro postup podle § 307 odst. 2 tr. ř. by byly splněny, kdyby se obviněný zavázal zdržet se řízení motorových vozidel na přiměřenou dobu, nebo by složil přiměřenou peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Protože obviněný nevyužil těchto možností, státní zástupce jeho trestní stíhání v přípravném řízení podmíněně nezastavil.

9. Závěrem proto dovolatel zopakoval, že nebyly splněny všechny zákonné podmínky pro „prosté“ podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř., jak rozhodl soud prvního stupně. Naopak tímto svým postupem zatížil své rozhodnutí vadou ve smyslu § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., kterou nenapravit ani soud druhého stupně, který zamítl stížnost státního zástupce jako nedůvodnou. Tím stížnostní soud zatížil své rozhodnutí vadou ve smyslu § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. Z uvedených důvodů proto nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení soudu druhého stupně i usnesení soudu prvního stupně a aby posledně uvedenému soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Dovolání nejvyššího státního zástupce bylo zasláno k vyjádření obviněnému, který tohoto práva nevyužil.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

10. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

11. Nejvyšší státní zástupce uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. f) a l) tr. ř. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. spatřoval v tom, že soud druhého stupně rozhodl o zamítnutí stížnosti jako řádného opravného prostředku proti usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. f) tr. ř., ač v řízení mu předcházejícím bylo rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání (podle § 307 odst. 1 tr. ř.), aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Podstata dovolání tak spočívala v námitkách odpovídajících dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., podle nějž lze dovolání podat, pokud bylo (mimo jiné) rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí.

b) K námitkám nejvyššího státního zástupce

12. Základní výhradou uplatněnou nejvyšším státním zástupcem v podaném dovolání bylo nesplnění všech podmínek nezbytných pro podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. Konkrétně dovolatel namítl, že nebyla splněna podmínka uvedená zcela v závěru uvedeného ustanovení, že takové rozhodnutí lze vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, důvodně považovat za dostačující. Naproti tomu dovolatel připustil, že by bylo možno považovat za dostačující podmíněné zastavení trestního stíhání, pokud by se postupovalo podle § 307 odst. 2 tr. ř.

13. Nejvyšší soud nejprve obecně připomíná, že obviněný A. K. byl stíhán pro přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, jehož se dopustí, kdo vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku, způsobí-li takovým činem havárii, dopravní nebo jinou nehodu, jinému ublížení na zdraví nebo větší škodu na cizím majetku nebo jiný závažný následek. Za tento trestný čin stanoví trestní zákoník trest odnětí svobody na 6 měsíců až 3 roky, peněžitý trest nebo trest zákazu činnosti.

14. Podle § 307 odst. 1 tr. ř. v řízení o přečinu může se souhlasem obviněného soud a v přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže a) obviněný se k činu doznal, b) nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, c) vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo uzavřel s poškozeným dohodu o jeho vydání, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání, a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, lze důvodně považovat takové rozhodnutí za dostačující. Podle § 307 odst. 2 tr. ř. platí, že je-li to odůvodněno povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného, soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodne o podmíněném zastavení

trestního stíhání pouze tehdy, pokud obviněný splní podmínky uvedené v § 307 odst. 1 tr. ř. a dále a) zaváže se, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo b) složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu, a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, lze důvodně považovat takové rozhodnutí za dostačující.

15. Nejdříve bylo třeba si ujasnit, zda námitku dovolatele, že podmíněně zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. nelze vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, důvodně považovat za dostačující, je možno podřadit pod jím uplatněný dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. Podle tohoto ustanovení lze dovolání podat, pokud bylo rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Je proto určující, zda dovětek uvedený v závěru § 307 odst. 1 tr. ř. (zda lze takové rozhodnutí považovat za dostačující) je (též) onou podmínkou, kterou předpokládá § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., či nikoli, tj. zda nejde o (pouhé) vyjádření možné míry uvážení příslušného orgánu činného v trestním řízení vztahující se k použitelnosti tohoto fakultativního procesního postupu.

16. Druhé naznačené variantě (že nejde o samostatnou podmínku) by snad mohla napovídat díkce § 307 odst. 2 tr. ř., neboť v tomto ustanovení se finální část textu § 307 odst. 1 tr. ř. (že „vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující“) opakuje, přitom ale zároveň se na konci úvodní pasáže téhož ustanovení (§ 307 odst. 2 tr. ř.) odkazuje na „podmínky uvedené v odstavci 1“. Jednoduchou úvahou by tak bylo možno uvést, že podmínkami ve smyslu § 307 odst. 2 tr. ř. se rozumí jednak ty znaky, které jsou uvedeny v návěti § 307 odst. 1 tr. ř. (tj. že jde o řízení o přečinu), jednak podmínky uvedené v písm. a) až c) téhož ustanovení (tj. § 307 odst. 1 tr. ř.), nikoli však ty parametry, které jsou uvedeny za těmito písmeny, neboť tato pasáž se znovu opakuje v § 307 odst. 2 tr. ř. Při takovém výkladu by pak týž pojem „podmínky“ uvedený v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. měl mít stejný obsah. Jinými slovy by se nabízel výklad, že otázka, zda takový postup je dostačující, je věcí konkrétního uvážení příslušného orgánu činného v trestním řízení, a to s ohledem na uvedené okolnosti (osobu obviněného, jeho dosavadní život, okolnosti případu), nikoli však nezbytnou podmínkou pro uvedený postup.

17. I přes jisté *ratio* shora naznačeného výkladu Nejvyšší soud mu nedal přednost a dospěl k závěru, že i pasáž uvedená na konci § 307 odst. 1 tr. ř. vyjadřuje nezbytnou podmínku pro využití postupu podle tohoto ustanovení, neboť nebyť toho, že jde o dostačující rozhodnutí a postup, nebylo by možno podmíněně zasta-

vit trestní stíhání. Za podmínku takového postupu označuje zmíněnou pasáž § 307 odst. 1 tr. ř. i část odborné literatury (tak zejména ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3479, bod. 6.; jakkoliv nejde o vyjádření explicitní, kurzivou je naznačeno, co se pokládá za podmínku, tj. včetně toho, že lze důvodně považovat takové rozhodnutí za dostačující, což je dále rozvedeno na s. 3485 v bodě 17. téhož komentáře). Podobně k tomuto parametru jako zákonné podmínce pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání přistupovala i dosavadní judikatura Nejvyššího soudu – viz např. usnesení ze dne 28. 8. 2013, sp. zn. 7 Tdo 782/2013, nebo usnesení ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1571/2011.

18. Námitky nejvyššího státního zástupce, že vzhledem k okolnostem případu i k osobě obviněného a s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu v tomto daném případě nelze považovat pouhé („prosté“) podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. za dostačující, proto lze podřadit pod jím uplatněný dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., neboť jde o nezbytnou podmínku pro využití postupu podle § 307 odst. 1 tr. ř. Stejnou podmínku pak stanovuje sice i § 307 odst. 2 tr. ř., zopakování této formulace je ovšem redundantní jen na první pohled. Ve skutečnosti totiž právě zopakováním získává tato podmínka poněkud jiný obsah, než jaký má v prvním odstavci, a to právě pro ono zostření postupu vůči obviněnému, jež je obsaženo v § 307 odst. 2 písm. a) či b) tr. ř. Vzhledem k závazku obviněného zdržet se určité činnosti, resp. vzhledem k poskytnutí určité peněžité částky na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti se může jevit za dostačující podmíněné zastavení trestního stíhání i v těch případech, v nichž by se totéž rozhodnutí podle § 307 odst. 1 tr. ř. nepovažovalo za dostačující.

19. Na jedné straně lze sice dát soudům nižších stupňů za pravdu, že trestní řád výslovně nevyklučuje použití institutu (prostého) podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. ani u takového trestného činu, jakým je ohrožení pod vlivem návykové látky, a to dokonce ani v případě, kdyby šlo o kvalifikovanou skutkovou podstatu tohoto trestného činu. To ostatně jednoznačně nevyklučovala ani starší judikatura z dob, kdy nebylo možno uvažovat o zpřísněném postupu v rámci tohoto typu odklonu (do 31. 8. 2012), v níž se pak zpravidla zmiňuje, že je třeba zvážit, nakolik je možno považovat takový postup za dostačující. K tomu lze poukázat zejména na rozhodnutí pod č. 31/1994 Sb. rozh. tr. V této spojitosti je vhodné připomenout též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 4 Tz 56/2011, v němž bylo konstatováno, že (za tehdejší právní úpravy) nebylo možno uložit jako přiměřené omezení zdržet se řízení motorových vozidel ve zkušební době podle tehdejšího ustanovení § 307 odst. 4 tr. ř. (nyní § 307 odst. 6 tr. ř.).

20. Jak správně poukázal dovolatel, smyslem novelizace některých zákonů provedené zákonem č. 193/2012 Sb., kterým byl s účinností od 1. 9. 2012 změněn

mimo jiné i trestní řád v § 307, do něhož byl vložen shora citovaný druhý odstavce, bylo též to, aby se umožnilo právě hojnější využití tohoto typu odklonu i na trestnou činnost v dopravě, u níž velká část dosavadní praxe odmítala užít tento institut, a to především s ohledem na neexistenci jakéhokoliv postihu, zejména pak omezení v řízení motorových vozidel. Podle důvodové zprávy k citovanému zákonu bylo záměrem umožnit využití tohoto typu odklonu i v případech, kdy by se postup podle § 307 odst. 1 tr. ř. mohl jevit jako nedostačující, zatímco při využití nově navržených postupů v § 307 odst. 2 tr. ř. by na ně již mohlo být nahlíženo jako na dostačující. Uvedená novelizace v tomto směru zřetelně cílila především na trestné činy v dopravě, což bylo též v důvodové zprávě plně přiznáno. Ostatně současně se změnou trestního řádu byl změněn i zákon o silničním provozu, do něhož se promítla právě novelizace trestního řádu, navíc nově se pamatovalo i na přidělení bodů do registru řidičů za ty skutky, které byly předmětem trestního stíhání, jež bylo podmíněně zastaveno (obdobně to bylo stanoveno i pro podmíněně odložení návrhu na potrestání).

21. Zmíněná novelizace trestního řádu tak byla zjevnou reakcí na dosavadní aplikační praxi a spory o možné využití institutu podmíněného zastavení trestního stíhání u trestných činů v dopravě, zvláště pak v případech ohrožení pod vlivem návykové látky. Novelizaci tehdejšího trestního zákona (zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů) mimo jiné v § 201 tr. zák. o trestném činu ohrožení pod vlivem návykové látky, provedenou zákonem č. 411/2005 Sb. s účinností od 1. 7. 2006, došlo k významnému rozšíření trestnosti tohoto trestného činu, v důsledku čehož byly dosavadní přestupky nově postihovány jako trestné činy, a tím nastal významný nárůst kriminality v dopravě (více viz např. ŘÍHA, J. Nové znění skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 trestního zákona. Bulletin advokacie, 2007, č. 2, s. 30 a násl., č. 3, s. 32 a násl.). Formální zákonné podmínky pro využití institutu podmíněného zastavení trestního stíhání byly podle některých autorů často splněny i u pachatelů trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky, neboť zákon nevyklučoval, aby postup podle § 307 odst. 1 tr. ř. byl využit i v případě trestných činů v dopravě obecně a přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky zvláště. Na druhé straně značná část aplikační praxe (a to jak soudní, tak i správní) upozorňovala (celkem důvodně) na to, že takový postup by pachatele zmíněného trestného činu nepřiměřeně zvýhodňoval oproti pachateli méně závažného typově obdobného přestupku, za který by jeho pachatel byl vždy obligatorně postížen pokutou i trestem zákazu činnosti. Argumentovalo se tím, že v daném typu přečinů nebyl uvedený postup vhodný, a nebyla by tak splněna poslední podmínka obsažená v § 307 odst. 1 tr. ř., tedy že by tento postup mohl být považován za dostačující vzhledem k okolnostem případu. Podle zmíněných názorů by měl za protiprávní jednání obvykle následovat trest, který má mít účinky preventivní i represivní, tento trest by měl také odpovídat standardní sankci ukládané ve správním řízení

za přestupky stejného druhu s nižším množstvím alkoholu, kde byly uvedeny jako obligatorní dva tresty, a to pokuta (původně od 10 000 Kč do 20 000 Kč, posléze od 1. 8. 2011 od 2 500 Kč do 20 000 Kč) a zákaz činnosti (a to od 6 měsíců do 1 roku po celé sledované období) – k aktuální úpravě viz § 125c odst. 1 písm. b), odst. 5 písm. c) a odst. 6 písm. b) ZSP, resp. za jízdu ve stavu vylučujícím způsobilost dokonce pokuta i trest zákazu činnosti výrazně vyšší (po celé sledované období šlo o pokutu ve výměře od 25 000 Kč do 50 000 Kč a zákaz činnosti od 1 roku do 2 roků) – k aktuální úpravě viz § 125c odst. 1 písm. c), odst. 5 písm. a) a odst. 6 písm. a) ZSP. Nadto až do novelizace trestního řádu a zákona o silničním provozu provedené již zmíněným zákonem č. 193/2012 Sb. se v případě podmíněného zastavení trestního stíhání nezaznamenávaly v registru řidičů tzv. trestné body, kterými bylo ohodnoceno porušení příslušného ustanovení zákona o silničním provozu. Tím byl obviněný coby pravděpodobný pachatel trestného činu zvýhodněn oproti pachateli přestupku. Teprve zmíněnou novelizací provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. došlo k určitému narovnání důsledků plynoucích pro obviněného z porušení dopravních předpisů, které nastávaly po tzv. odklonu v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání, u něhož byla nově stanovena možnost využít „quasisankční“ postup podle § 307 odst. 2 tr. ř. (resp. obdobně podle § 179g odst. 2 tr. ř.), a důsledků přestupkového řízení. Dále se k nemožnosti použít podmíněné zastavení trestního stíhání pro trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky před novelou provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. argumentovalo též úmyslem zákonodárce, jak vyplýval původně z úpravy přestupkového zákona (zákona č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů), resp. od 1. 8. 2011 ze zákona o silničním provozu. Z obou těchto právních úprav bylo možno dovodit, že za jízdu pod vlivem alkoholu by měl být uložen trest zákazu činnosti prakticky vždy. Mělo-li to platit u přestupků, tím spíše (*argumentum a minore ad maius*) to zásadně mělo platit i v případě trestných činů (jakkoliv trestní zákoník nezná žádný obligatorní trest zákazu činnosti).

22. To vše ve svém celku (jakkoliv by bylo možno polemizovat s jednotlivými argumenty) byly též důvody, proč zákonodárce přistoupil ke změně právní úpravy institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, jakož i podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, u nichž zmíněnou novelou, provedenou zákonem č. 193/2012 Sb., zavedl nově možnost využít zpřísnění v podobě podmíněného takového postupu závazkem obviněného, že se po určitou dobu zdrží výkonu určité činnosti, a sice v tomto případě řízení motorových vozidel, popřípadě zaplatí určitou částku na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Svým způsobem tak jde o tzv. třetí kolej sankcí (vedle trestů a ochranných opatření), jak to zaznává i v odborné literatuře (viz například NOVOTNÝ, O. Je naše trestní právo procesní v krizi? In: Trestní právo, 2006, č. 7–8, s. 28 a násl.; ze zahraničí např. ROXIN, C. Strafrecht. Allgemeiner Teil. Band 1. 4. Auflage. München: C. H. Beck, 2006, s. 100 a násl.; v obou uvedených pramenech se hovořilo o třetí koleji sankcí do-

konce i jen ve spojitosti s prostým podmíněným zastavením trestního stíhání, jehož součástí bylo vyrovnání s poškozeným). V daném případě má postup podle § 307 odst. 2 tr. ř. jisté neblahé důsledky pro obviněného, a to v podobě jakési „quasisankce“ spočívající v nemožnosti vykonávat určitou činnost, resp. v povinnosti zaplatit určitou peněžitou částku, nadto v případě trestných činů v dopravě je navíc učiněn i záznam bodů v registru řidičů, a to vše, ač obviněný nebyl uznán vinným. Taková úprava se zdá být vhodná i racionální, nicméně může být předmětem sporů z hlediska teoretického i ústavněprávního, jak vyplývá i z odborné literatury, nicméně dosud nebyla Ústavním soudem zpochybněna, a to ani pokud jde o postup podle § 307 odst. 2 tr. ř. I řízení o odklonu, jímž je podmíněné zastavení trestního stíhání, je totiž reakcí na skutečně spáchaný trestný čin, o němž jen dosud nebylo rozhodnuto formou požadovanou právním řádem a určeným orgánem, jde o jakési smířčí vyřešení případu bez skutečného vyslovení viny a trestu se všemi důsledky s tím spojenými. Proto při hledání možnosti zostření postupu vůči obviněnému, jenž je v průběhu trestního řízení důvodně považován za pachatele trestného činu, který je mu kladen za vinu (avšak současně při plném respektu k principu presumpce nevinny), se řešení hledalo v označení uvedených „quasisankcí“ jako dobrovolných závazků obviněného, který tak činí ze své vůle, aby prokázal svou snahu po polepšení a nápravě. Pokud však obviněný nevyužije tyto možnosti, ač rozhodující orgán činný v trestním řízení (tj. státní zástupce či soud) shledal takový závazek obviněného nezbytným, aby mohlo být případně podmíněné zastavení trestního stíhání považováno za dostačující, má se dále pokračovat v trestním řízení, tj. provádět standardní trestní řízení, od něhož není důvod se „odklánět“, tedy aniž by byl využit tento zvláštní způsob řízení. Jinými slovy je pak na místě rozhodnout o vině obviněného standardním postupem, který je předvádán trestním řádem (tj. v daném případě rozsudkem v hlavním líčení), případně též rozhodnout o dalších výrocích, které mají svůj podklad ve výroku o vině (typicky o trestu, byl-li by obviněný nakonec uznán vinným).

23. Není proto tak docela správná argumentace soudů nižších stupňů, že by paradoxy plynoucí z podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. v porovnání s důsledky postižení pro typově obdobný přestupek byly zcela bezvýznamné a že vyplývají z povahy podmíněného zastavení trestního stíhání jako formy odklonu a jsou dány shodně i u všech jiných jednání deliktního charakteru. Jakkoliv Nejvyšší soud, který apeluje na širší a účinné využívání odklonů, k čemuž společně s Nejvyšším státním zastupitelstvím pořádal i vzdělávací semináře, nechce zpochybňovat legitimní snahu soudů nižších stupňů využívat těchto procesních postupů, v daném případě s ohledem na konkrétní okolnosti případu nemůže souhlasit s argumentací soudů nižších stupňů a soudu stížnostního zvláště. Uvedené paradoxní důsledky přílišné příznivosti postupu podle § 307 odst. 1 tr. ř. pro pachatele závažných protiprávních jednání v dopravě, které lze dokonce označit za kriminalitu, totiž reálně existují, byly pro zákonodárce důvodem pro

poměrně razantní změnu právní úpravy, která z pohledu některých teoretiků jde až na (či dokonce za) samou hranu ústavnosti právní úpravy (jistým způsobem naráží na limity vyplývající z principu *presumpce nevinny*, ze zásady rozhodování o vině a trestu soudem, z principu *nemo tenetur se ipsum accusare* atd.). Ovšem tato právní úprava dosud nebyla zpochybněna ani Ústavním soudem, ač i ten již několikrát rozhodoval v případech, kdy byla nová právní úprava využita – viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. III. ÚS 2222/16, po případě usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 9. 2018, sp. zn. IV. ÚS 2665/18, v němž je dokonce zpochybněno, že by šlo o dobrovolný závazek obviněného, pokud se zavázal nevykonávat určitou činnost ve smyslu § 307 odst. 2 písm. a) tr. ř., neboť jde podle tohoto usnesení o soudem či státním zástupcem uloženou povinnost (což ovšem zcela neodpovídá ani dikci zákona, ani záměru zákonodárce, jak byl naznačen výše).

24. Je sice pravdou, že Nejvyšší soud (zejména) ve své starší judikatuře zcela nevyklučoval podmíněné zastavení trestního stíhání, bylo-li vedeno pro přečin ohrožení pod vlivem návykové látky, a to dokonce i tehdy, zavinil-li obviněný dopravní nehodu, nicméně zpravidla se současně upozorňovalo, že takový postup nemusí být považován za dostačující, tedy že není naplněna poslední podmínka uvedená v § 307 odst. 1 tr. ř. Tyto úvahy jsou i v rozhodnutí pod č. 31/1994 Sb. rozh. tr. a na tom lze setrvat. Je třeba ovšem vnímat též historický vývoj právní úpravy obsažené nejen v trestním řádu, ale též v dalších mimotrestních zákonech, zejména pak v zákoně o silničním provozu a též v zákoně o přestupcích, jak byl naznačen shora. Z tohoto vývoje je možno vysledovat zřetelný zájem zákonodárce na poměrně razantním zpřísnění pravidel silničního provozu a na přísnějším postihu pachatelů deliktů v dopravě. Zpřísnění sankcí s vyloučením osob porušujících dopravní předpisy v provozu spolu se zavedením tzv. bodového systému, což má mít též preventivní účinek na řidiče, bylo součástí dlouhodobého programu vedoucího ke zlepšení situace na českých silnicích, k čemuž se Česká republika zavázala též na mezinárodním poli. Díky této politice se dlouhodobě daří (i přes neustále narůstající hustotu provozu) snižovat například počet usmrcených, a to i rychleji v porovnání s některými okolními státy. Tak např. podle údajů instituce BESIP ještě v roce 2001 měla Česká republika index usmrcených (v přepočtu na 1 milion obyvatel) 130, v roce 2010 tento index činil již pouze 77 a v roce 2017 jen 54. To souvisí i s celkovou trestní politikou ve vztahu k řízení pod vlivem návykových látek, což je statisticky jednou z významných příčin nehodovosti, a to především nehod s fatálními následky (podle policejní statistiky nehodovosti bylo v roce 2018 pod vlivem alkoholu spácháno 4 626 dopravních nehod, což činí 4,4 % z celkového počtu evidovaných nehod, při nichž bylo usmrceno 62 osob, tj. téměř 11 % z celkového počtu usmrcených při dopravních nehodách). Jak bylo shora naznačeno, s účinností od 1. 7. 2006 je cílem České republiky a zákonodárce razantně zpřísnit postup vůči řidičům, kteří řídí motorová vozidla pod

vlivem návykových látek, neboť v tehdejší ustanovení § 201 tr. zák. (zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů) byly přesunuty omezující podmínky trestnosti do druhého odstavce a byly z nich vytvořeny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Následně zákonodárce reagoval jako na nepříliš vhodnou praxi, podle které obviněný stíhaný pro závažnější trestný čin mohl zcela uniknout postihu, bylo-li proti němu vedené trestní stíhání podmíněně zastaveno, ač v řízení o přestupku by byl postižen přísněji, dokonce mu nebyly přiděleny ani (trestné) body v registru řidičů. Proto zákonodárce přistoupil k novelizaci trestního řádu a zákona o silničním provozu a umožnil se současným podmíněným zastavením trestního stíhání též omezit obviněného v řízení motorových vozidel, případně jej postihnout na majetku, pokud na to obviněný dobrovolně přistoupí. Současně s tím zavedl i zaznamenání příslušného počtu (trestných) bodů do registru řidičů i pro případy využití těchto odklonů. Jakkoliv stávající systém má i určité nedostatky, které jsou navrhovány napravit (více k tomu ŠÁMAL, P., ŘÍHA, J., STRYA, J. Odklony v justiční praxi. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, s. 177 a násl., a č. 10, s. 202 a násl.), jde o systém relativně vyvážený, který umožňuje adekvátně reagovat na protiprávní jednání v dopravě.

25. Lze tak uzavřít, že podmíněně zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. pro skutek právně kvalifikovaný jako ohrožení pod vlivem návykové látky sice není zcela vyloučeno, nicméně bude spíše výjimečné v případech existence určitých zvláštních okolností, pro které by takový postup bylo možno považovat za dostačující (především vzhledem k okolnostem daného případu, kdyby např. šlo o tzv. zbytkový alkohol, kdy hladina alkoholu v krvi byla jen nepatrně nad dolní hranici trestnosti, kdy byly shledány polehčující okolnosti, jako třeba jednání za podmínky blízkých krajní nouzi, kdy by možný postih pachatele byl zcela nepřiměřený a krutý vůči obviněnému s ohledem na jeho zdravotní stav apod.). Zásadně by ale s ohledem na shora rozvedenou argumentaci vztahující se k trestní politice státu u kriminality v dopravě měl být využíván u tohoto typu deliktu postup uvedený v § 307 odst. 2 tr. ř., tj. mělo by dojít k zostření postupu vůči obviněnému tím, že se zaváže, že po určitou dobu nebude vykonávat činnost spočívající v řízení motorových vozidel, popřípadě že zaplatí určitou částku na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Uvedená zostření obsažená v § 307 odst. 2 písm. a) a b) tr. ř. lze užít samostatně i obě najednou, zpravidla (s ohledem na výše uvedenou argumentaci) by měla u tohoto typu deliktů být využívána především varianta uvedená v § 307 odst. 2 písm. a) tr. ř. To platí především tehdy, pokud je obviněný stíhán pro přečin ohrožení pod vlivem návykové látky, je-li současně naplněna některá z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby uvedená v § 274 odst. 2 tr. zákoníku.

26. Při posouzení, zda podmíněně zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. je možno považovat za dostačující, je nutno zabývat se okolnostmi případu, osobou obviněného a jeho dosavadním životem. V tomto směru je v dané trestní

věci namíste připomenout konkrétní skutkové okolnosti případu. Obviněný A. K. byl stíhán pro skutek právně kvalifikovaný jako přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, k němuž se též doznal. Obviněný pod vlivem alkoholu v době, kdy měl v krvi nejméně 1,6 g/kg alkoholu, řídil v husté zástavbě osobní motorové vozidlo, s nímž způsobil dopravní nehodu, při které způsobil větší škodu na cizím majetku, přesahující částku 160 000 Kč. Soudy nižších stupňů vycházely z toho, že obviněný měl v krvi nejméně 1,6 g/kg alkoholu, což bylo zjištěno tzv. zpětným přepočtem z hladiny alkoholu v krvi ve výši 1,20 g/kg v době vyšetření v Nemocnici N. B. Ovšem tato hladina byla vypočtena z hladiny alkoholu v odebrané moči (zjištěná ve výši 2,75 g/kg) tzv. metodou Fronentjese a Verburgta (viz k tomu ZIKMUND, J. Výpočty hladin alkoholu. [online]. Dostupné k 14. 8. 2019 z <http://www.zikmund.org/alkohol/vypocty.htm>), která je pro obviněného velmi výhodná, v tomto ohledu se zdá být reálnější hladina alkoholu v krvi zjištěná pomocí dechových analyzátorů (2,03, resp. 2,22 g/kg krátce po nehodě, ještě v době odběru moči s odstupem více než 3 hodin měl obviněný v dechu 1,77 g/kg). Obviněný se tak měl v době jízdy nacházet ve stavu středně těžké podnapilosti (s ní se počítá od 1,5 do 2,5 g/kg alkoholu v krvi). Obviněný v tomto stavu měl způsobil poměrně závažnou dopravní nehodu s poškozením svého a dalších dvou vozidel, na nichž měl způsobil škodu převyšující 160 000 Kč, která více než trojnásobně překračuje dolní hranici větší škody (§ 138 odst. 1 tr. zákoníku). Dopravní nehoda a větší škoda jsou též dvěma kvalifikačními okolnostmi uvedenými v § 274 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Je pravdou, že obviněnému prospívá, že v průběhu trestního řízení nahradil způsobenou škodu. Pokud jde o osobu obviněného, dosud nebyl soudně trestán, nemá ani žádný záznam z místa bydliště o přestupku, byl ale opakovaně postihován pro přestupky v silniční dopravě. V evidenční kartě řidiče má celkem 4 záznamy o přestupcích (mezi roky 2011 a 2017), vždy šlo o překročení nejvyšší povolené rychlosti v obci, v době nyní projednávaného skutku měl evidovány 2 body. Jinak držitelem řidičského oprávnění je od roku 1987 (pro skupiny AM a A1), resp. od roku 1994 (pro skupinu B). Ospravedlnit jednání obviněného nemůže ani jím uplatněná obhajoba v průběhu trestního řízení, že měl strach o matku, která nepřijímala telefonický hovor, a proto usedl do vozidla. Předně jde o (nepříliš věrohodnou) verzi dodatečně uplatněnou v průběhu trestního řízení, kterou obviněný nijak nezmiňoval po svém zadržení (naopak uváděl verzi jinou, diametrálně odlišnou), jak též upozorňoval dovoatel, následně chování obviněného po způsobení dopravní nehody, od níž podle některých záznamů ve spise původně chtěl ujet, také rozhodně nenapovídá zmíněné verzi. I kdyby však byla uznána pravdivou, nebyla by ani tak způsobila k tomu, aby ospravedlnila jednání obviněného, nebylo by ani možno konstatovat, že šlo o jednání za podmínek blízkých krajní nouzi. Obviněný totiž řídil motorové vozidlo v pozdních večerních hodinách v XY, kde není vůbec žádný problém využít jiné způsoby dopravy (městskou hromadnou dopravou počínaje, TAXI službou konče),

takže není splněna podmínka subsidiarity krajní nouze (možné nebezpečí, jež ani nebylo jednoznačně určeno, bylo možno za daných okolností odvrátit jinak).

č. 12

27. Za uvedené situace, třebaže se obviněný hájil potřebou řídit motorové vozidlo, aby mohl náležitě pečovat o svou nemocnou matku, se skutečně jeví jako zcela nedostačující postup podle § 307 odst. 1 tr. ř., jak správně a důvodně namítal nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání. Stejně tak lze dát dovolateli za pravdu, že v úvahu by přicházelo podmíněné zastavení trestního stíhání, pokud by byl využit postup podle § 307 odst. 2 tr. ř., tedy kdyby byla využita alespoň jedna z uvedených dvou variant závazku obviněného. Nejvyšší soud má ovšem za to, že v této věci jde o typický případ, kdy by obviněnému mělo být na nějakou minimální dobu znemožněno řídit motorová vozidla, jak důvodně požadoval dozorový státní zástupce. Jestliže se obviněný dobrovolně nezaváže k tomu, že po určitou dobu nebude řídit motorová vozidla ve smyslu § 307 odst. 2 písm. a) tr. ř., k čemuž jej nelze nijak nutit, neboť jde o dobrovolný závazek obviněného (opačný postup by byl v rozporu se zásadou *nemo tenetur se ipsum accusare*), bude na soudu prvního stupně, aby věc projednal a rozhodl o ní běžným způsobem v hlavním líčení, tj. rozsudkem, nebude-li dán zákonný důvod pro jiný postup (např. nenastane-li překážka trestního stíhání, pro kterou by bylo třeba je zastavit).

28. V této spojitosti je namísto ještě upozornit, že závazek neřídit motorová vozidla podle § 307 odst. 2 písm. a) tr. ř., který by případně obviněný převzal, nesmí být delší než zvolená zkušební doba; do doby trvání tohoto závazku se nezapočítává ani doba zadržení řidičského průkazu (viz rozhodnutí pod č. 4/2016 Sb. rozh. tr.). S ohledem na právní úpravu v zákoně o silničním provozu (viz zejména § 102 ZSP ve spojitosti s § 94a ZSP) vztahující se k možnosti opětovného získání řidičského oprávnění obviněným, jehož trestní stíhání pro delikt v dopravě bylo podmíněně zastaveno, přičemž se obviněný zavázal, že nebude řídit motorová vozidla, není důvodné stanovovat dobu trvání uvedeného závazku kratší, než je zkušební doba podmíněného zastavení trestního stíhání (byť to žádná zákonná norma nezapovídá), neboť podmínkou pro znovuzískání řidičského oprávnění je osvědčení ve zkušební době podmíněného zastavení trestního stíhání. Více k tomu a k možné změně legislativní úpravy viz zmíněný článek ŠÁMAL, P., ŘÍHA, J., STRYA, J. Odklony v justiční praxi. Trestněprávní revue, 2019, č. 9, s. 177 a násl., a č. 10, s. 202 a násl.

29. Lze tak uzavřít, že Nejvyšší soud ze všech shora uvedených důvodů považuje dovolání nejvyššího státního zástupce za zcela důvodné, neboť pro podmíněné zastavení trestního stíhání obviněného A. K. v daném případě nebyla splněna podmínka uvedená v § 307 odst. 1 tr. ř. *in fine* spočívající v tom, že by takové rozhodnutí vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, bylo možno důvodně považovat za dostačující. Lze též souhlasit s tím, že za dostačující by s ohledem na uvedené okolnosti bylo možno považovat podmíněné zastavení trestního stíhání, pokud by byl využit po-

stup podle § 307 odst. 2 tr. ř., a to zejména podle § 307 odst. 2 písm. a) tr. ř. Nebudou-li pro takové rozhodnutí splněny i další podmínky (zejména nebude-li s tím souhlasit obviněný a nezaváže-li se k tomu, že nebude řídit motorová vozidla po stanovenou dobu), bude namístež rozhodnout ve věci standardním způsobem, tj. v hlavním líčení rozsudkem.

č. 12

IV. Závěrečné shrnutí

30. Vzhledem ke všem shora zmíněným důvodům Nejvyšší soud vyhověl dovolání nejvyššího státního zástupce a podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 7 To 162/2019, i usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 18. 3. 2019, sp. zn. 3 T 179/2018, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Obvodnímu soudu pro Prahu 4 uložil, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

31. Bude na Obvodním soudu pro Prahu 4, aby se znovu zabýval touto věcí a opětovně v ní rozhodl. Při novém projednání a rozhodnutí věci je pak soud prvního stupně a následně i soud druhého stupně vázán právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto usnesení (§ 265s odst. 1 tr. ř.).

Č. 13

č. 13

Zajištění, Věc důležitá pro trestní řízení

§ 79f odst. 2 tr. ř.

Insolvenční správce je podle § 246 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, v době od prohlášení konkursu (nebo podle § 408 odst. 1 insolvenčního zákona od schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužníka) jedinou osobou s dispozičním oprávněním k majetku, který je zahrnut do soupisu majetkové podstaty. Proto je vedle osoby, již byla věc zajištěna, osobou oprávněnou podle § 79f odst. 2 tr. ř. *per analogiam* požadovat zrušení nebo omezení zajištění, o němž bylo rozhodnuto podle § 79a odst. 1 tr. ř., pokud zajištěná věc byla zahrnuta do majetkové podstaty.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2018, sp. zn. 6 To 54/2018, ECLI:CZ:VSPH:2018:6.TO.54.2018.1)

Vrchní soud v Praze podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnosti obžalovaného D. K. a insolvenčního správce Mgr. L. S. podané proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. 8. 2018, sp. zn. 2 T 10/2013.

I.

Rozhodnutí soudu prvního stupně a stížnosti podané proti němu

1. Krajský soud v Hradci Králové rozhodl usnesením ze dne 9. 8. 2018, sp. zn. 2 T 10/2013, tak, že podle § 79f odst. 1 tr. ř. se zamítá žádost insolvenčního správce Mgr. L. S. o zrušení zajištění nemovitostí obžalovaného D. K. specifikovaných v napadeném rozhodnutí.
2. Proti tomuto usnesení podali v zákonné lhůtě stanovené v § 143 odst. 1 tr. ř. stížnosti obžalovaný D. K. prostřednictvím své obhájkyň a insolvenční správce Mgr. L. S.
3. Obžalovaný D. K. má za to, že další zajištění nemovitostí není třeba. Shrnul, že některé odsuzující výroky, které se ho týkají, i na nich závislé výroky o náhradě škody jsou již pravomocné a že nemovitosti jsou zatíženy zástavními právy. Dále namítl, že nemovitosti bez řádné péče chátrají, jejich cena klesá, a proto se možný budoucí profit dalších věřitelů obžalovaného snižuje úměrně době, po kterou jsou

nemovitosti soudem zajištěny. Pokud by došlo ke zpeněžení nemovitostí v rámci probíhajícího insolvenčního řízení, podle obžalovaného by se jeho věřitelům, tj. i poškozeným, dostalo uspokojení jejich nároků, aniž by museli čekat na pravomocné rozhodnutí v dané trestní věci. Obžalovaný konstatoval, že všichni věřitelé mohli přihlásit své pohledávky, přičemž pohledávky mohou být v rámci insolvenčního řízení uspokojeny dříve, než bude v trestní věci rozhodnuto o jeho vině. Rychlejší splnění nároků věřitelů obžalovaného bude jednoznačně v jejich zájmu. Vzhledem k zajištění nemovitostí zástavními právy a k již pravomocným výrokům týkajícím se povinnosti obžalovaného k náhradě škody nebude ani proti jeho zájmu, pokud by byly nemovitosti zpeněženy a obžalovaný by byl nakonec zproštěn obžaloby. Závěrem obžalovaný navrhl, aby soud druhého stupně zrušil napadené usnesení a aby sám zrušil zajištění nemovitostí specifikovaných v žádosti insolvenčního správce.

4. Insolvenční správce Mgr. L. S. namítl, že soud prvního stupně nesprávně vyhodnotil věc po právní stránce a že nevyčerpal všechny body jeho žádosti. Insolvenční správce totiž navrhoval zrušení zajištění, ale *in eventum* žádal podle § 283 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“), aby soud prvního stupně vyslovil souhlas s prodejem veškerých nemovitostí tak, aby bylo možno zpeněžit majetek, což je podstatou insolvenčního zákona směřující k uspokojení věřitelů. Podle insolvenčního správce nebylo rozhodnuto o této žádosti, přičemž v napadeném usnesení nebylo ani vysvětleno, proč nebylo o uvedeném rozhodováno, což insolvenční správce považuje za vadu řízení. Dále insolvenční správce namítl, že insolvenční řízení není řízením soukromoprávním, ale je to soudní řízení, přičemž shrnul předmět a účel tohoto řízení ve smyslu § 1 a § 2 insolvenčního zákona s tím, že insolvenční řízení není řešením individuálního nároku jednoho věřitele, ale řešením úpadku dlužníka tak, aby všichni věřitelé byli v maximální míře uspokojeni. Insolvenční správce vytkl, že zamítnutím jeho žádosti o zrušení zajištění nemovitostí obžalovaného soud prvního stupně zamezil realizaci hlavní zásady insolvenčního práva. Ačkoli soud prvního stupně uvedl v obecné rovině důvody pro zamítnutí, konkrétním posouzením situace se podle insolvenčního správce nezabýval. Insolvenční správce má za to, že soud prvního stupně opomenul zásadní skutečnost v podobě existence insolvenčního řízení ve vztahu k obžalovanému. Podle insolvenčního správce je třeba pečlivě zvažovat, zda účel trestního řízení je nadřazen účelu insolvenčního řízení, zda nedochází k tomu, že jsou postupem v trestním řízení poškozováni věřitelé dlužníka, a zda nedochází k porušování zásad insolvenčního řízení uvedených v § 5 insolvenčního zákona, zejména zásady obsažené v § 5 písm. a) insolvenčního zákona, podle které insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů. Podle insolvenčního správce je trestní soud povinný respektovat tuto zásadu, když rozhodujícím způsobem ovlivňuje

zpeněžování majetku a uspokojení věřitelů, a to zasahováním do insolvenčního řízení prostřednictvím udělení souhlasu či nesouhlasu se zpeněžením, resp. zrušením či nezrušením zajištění. Insolvenční správce nesouhlasí s tvrzením soudu prvního stupně, že zajištění nijak neomezuje věřitele vymáhat své pohledávky, neboť podle § 109 insolvenčního zákona se věřitel může domáhat uspokojení své pohledávky jen v insolvenčním řízení, přičemž insolvenční správce shrnul postup věřitele nutný pro vymožení pohledávky. V případě, že zajištění nezanikne a soud nedá souhlas se zpeněžením, nemovitosti budou vyňaty z majetkové podstaty podle § 227 insolvenčního zákona a insolvenční řízení bude zastaveno, aniž by věřitelé byli uspokojeni, čímž nedojde k naplnění účelu insolvenčního zákona. Věřitelé budou muset čekat na výsledek trestního řízení, neboť nebudou mít jinou možnost, jak pohledávku vymáhat. Insolvenční správce k uspokojení věřitelů z titulu náhrady škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem konstatoval, že tito věřitelé mají právo na uspokojení svých pohledávek v rámci insolvenčního řízení. Insolvenční správce citoval § 173 odst. 1 insolvenčního zákona, z kterého vyvodil, že věřitelé, v jejichž prospěch bylo zřízeno zajištění na majetku dlužníka, budou uspokojováni v rámci insolvenčního řízení, přičemž jejich procesní postavení upravuje insolvenční zákon v částech věnujících se postavení zajištěných věřitelů. Podle insolvenčního správce soud prvního stupně nevyhodnotil, že řadě poškozených byl jejich nárok přiznán v jiném (civilním) řízení a nebude jim přiznáno právo na náhradu škody v trestním řízení a že dlužník – obžalovaný má i další věřitele, kteří nejsou poškozenými v trestním řízení a kteří by mohli být uspokojeni ze zpeněžení majetku. Vlivem postupu soudu prvního stupně však nebudou uspokojeni, neboť obžalovaný nemá jiný majetek než ten, který je zajištěný, což vyplývá ze soupisu majetkové podstaty. Insolvenční správce namítl, že v případě odsuzujícího rozsudku by neměl být obžalovanému uloženo trest propadnutí majetku, neboť by to byl trest pro jeho věřitele, a to zkrácením jejich práv a porušením ústavního práva vlastnit majetek chráněného v čl. 11 Listiny základních práv a svobod. Je nepřipustné, aby přihlášení věřitelé zcela bez náhrady přišli o svoje nároky uplatňované v insolvenčním řízení. Podle názoru insolvenčního správce se soud prvního stupně nezabýval rozhodnutím Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 5 Tdo 335/2015, které za dané situace vylučuje uložení trestu propadnutí majetku či náhradní hodnoty. Propadnutí majetku jako druh trestu neodpovídá ústavně garantované zásadě proporcionality zásahů státní moci do sféry práv jednotlivce, v dané věci do práv věřitelů, kteří by byli omezeni v možnosti vymáhat své pohledávky. Proto je nutné hodnotit proporcionalitu též z hlediska střetu trestního a insolvenčního řízení, předmětů a účelů těchto řízení, přičemž je třeba vycházet z maximy obou právních úprav. Ke střetu trestního a insolvenčního práva a k posuzování nároků věřitelů insolvenční správce odkázal na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 1 VSPH 1310/2015, které in-

solvenční správce v části citoval. Insolvenční správce se pozastavil nad smyslem zajištění majetku v trestním řízení, přičemž vyjádřil názor, že za situace, kdy byl na majetek dlužníka – obžalovaného prohlášen konkurz, jde *de facto* o dvojí zajištění téže věci, neboť dlužník v konkursu nemůže vůbec disponovat s vlastním majetkem. Proto považuje zajišťovací institut v rámci trestního řízení za nadbytečný, neboť neodpovídá podstatě tohoto institutu a zároveň zamezuje realizaci zástavního práva a uspokojení pohledávek věřitelů přihlášených do insolvenčního řízení. Soud je povinen vzít v úvahu insolvenční zákon vymezující dispoziční oprávnění k majetkové podstatě dlužníka, přičemž insolvenční správce odkázal na § 229 odst. 3 písm. c) insolvenčního zákona, na základě něhož je insolvenční správce od 10. 1. 2018 osobou s dispozičními oprávněními ve vztahu k majetkové podstatě. Insolvenční správce má za to, že soud prvního stupně opomenul zásadní skutečnost v podobě existence insolvenčního řízení vedeného ohledně majetku obžalovaného. Závěrem své stížnosti insolvenční správce uvedl, že v dané věci nic nebrání tomu, aby byl majetek dlužníka – obžalovaného zpeněžen v insolvenčním řízení a aby byli z výtěžku zpeněžení uspokojeni všichni jeho věřitelé včetně těch s pohledávkami z titulu náhrady škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo z titulu vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem. Insolvenční správce s odkazem na § 283 insolvenčního zákona podotkl, že za použití citovaného zákonného ustanovení bude vyřešen problém se zajištěnými věřiteli, tj. zajištění věřitelé budou uspokojeni, zástavní práva zaniknou a přeplatek bude použit pro poškozené v trestním řízení nebo za jiným účelem. S ohledem na shora uvedené se insolvenční správce domáhá zrušení napadeného usnesení a vydání nového rozhodnutí tak, že bude vyhověno jeho žádosti.

II.

Rozhodnutí soudu druhého stupně o stížnostech

5. Vrchní soud v Praze z podnětu podaných stížností přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost napadeného usnesení a řízení, jež mu předcházelo, a poté dospěl k následujícím závěrům.
6. Vrchní soud úvodem připomíná, že podle § 79f odst. 1 tr. ř. se zajištění věci zruší nebo omezí, není-li jej již třeba nebo jej není třeba ve stanoveném rozsahu. Bylo-li zrušeno zajištění věci, jež byla ponechána na místě, kde se nachází, odvolá se též příkaz k zdržení se nakládání s věcí. Podle § 79f odst. 2 tr. ř. má osoba, jíž byla věc zajištěna, právo kdykoliv po právní moci usnesení o zajištění žádat o zrušení nebo omezení zajištění.
7. Vrchní soud v Praze dále konstatuje, že podstatou institutu zajištění věci jako jednoho z efektivních nástrojů boje se zločinem je znemožnění osobě, jíž se věci zajišťují, aby svůj majetek například uschovala, spotřebovala nebo ho převedla na jiné osoby. Smyslem zajištění je tedy snaha o minimalizaci nebezpečí

rozplynutí majetku dotyčné osoby mimo jiné z důvodu možnosti náhrady případné škody a případného majetkového postihu. Z povahy zajišťovacích institutů vyplývá, že se soud pohybuje vždy pouze v rovině pravděpodobnosti, a nikoli jistoty ohledně budoucích následků, jež se snaží předvídat. Opatření je pouze dočasné, svou povahou zatímní a zajišťovací, nepředstavující konečné rozhodnutí ve věci.

č. 13

8. V dané věci byly třemi usneseními Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Pardubického kraje, územního odboru Pardubice, oddělení hospodářské kriminality, ze dne 27. 6. 2012 pod stejným č. j. KRPE-10920-148/TČ-2011-170681 obžalovanému D. K. zajištěny nemovitosti specifikované v napadeném usnesení podle § 79f a § 79d odst. 1, 2 tr. ř. v tehdy účinném znění, a to jako náhradní hodnota za výnos z trestné činnosti, který nebylo možno zajistit jinak.

9. Vrchní soud v Praze se předně zabýval tím, zda insolvenční správce Mgr. L. S. je osobou oprávněnou podle § 79f odst. 2 tr. ř. (v nyní účinném znění) *per analogiam* žádat o zrušení nebo omezení zajištění, neboť citované ustanovení dává toto oprávnění jmenovitě jen osobě, které byla věc zajištěna. Vrchní soud v Praze stručně připomíná, že usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 1. 2018, sp. zn. KSUL 69 INS 12210/2015, byl zjištěn úpadek obžalovaného D. K. a na jeho majetek byl prohlášen konkurs. Insolvenčním správcem byl ustanoven Mgr. L. S., na kterého prohlášením konkursu podle § 246 odst. 1 insolvenčního zákona přešlo oprávnění nahládat s majetkovou podstatou dlužníka, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, tj. obžalovanému D. K., pokud souvisí s majetkovou podstatou. Insolvenční správce Mgr. L. S. je tak v současné době jedinou osobou s dispozičním oprávněním k věcem zajištěným obžalovanému D. K., které jsou současně zahrnuty do soupisu majetkové podstaty. Za tohoto stavu věci mu logicky náleží i oprávnění žádat o zrušení jejich zajištění, a to podle § 79f odst. 2 tr. ř. *per analogiam* s odkazem na § 246 odst. 1 insolvenčního zákona, který je tomto případě *lex specialis* (k tomu obdobně viz náleze Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3523/16).

10. Podle § 167 odst. 1 insolvenčního zákona se zajištění věřitelé v rozsahu zajištění uspokojují ze zpeněžení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka zajištěna, nestanoví-li zákon jinak. Pro pořadí jejich uspokojení je rozhodující doba vzniku zástavního práva nebo doba vzniku zajištění, nedohodnou-li se zajištění věřitelé písemně jinak, což platí obdobně pro věřitele podmíněných pohledávek nebo pohledávek budoucích, k jejichž zajištění byla zastavena věc, právo, pohledávka nebo jiná majetková hodnota nebo zřízeno jiné zajištění uvedené v § 2 písm. g) insolvenčního zákona.

11. Podle § 167 odst. 2 insolvenčního zákona se věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem uspokojují ze zpeněžení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, byly-li tyto hodnoty zajištěny v trestním řízení o tomto trestném činu a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá, nebo podal-li takový

věřitel návrh na výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvalo. Pro pořadí uspokojení podle § 167 odst. 1 insolvenčního zákona je rozhodující doba vzniku zajištění podle trestního řádu. Ustanovení týkající se postavení zajištěných věřitelů platí pro tyto věřitele obdobně.

12. Podle § 173 odst. 1 insolvenčního zákona věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují. Věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá.

13. Podle § 283 odst. 1 insolvenčního zákona se zpeněžením majetkové podstaty rozumí převedení veškerého majetku, který do ní náleží, na peníze za účelem uspokojení věřitelů. Za zpeněžení se k tomuto účelu považuje i využití bankovních kont dlužníka a jeho peněžní hotovosti. Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí i úplatné postoupení dlužnických pohledávek; ujednáními, která tomu brání, není insolvenční správce omezen.

14. Po novelizaci insolvenčního zákona provedené zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, byla zařazena úprava řešící možnost zpeněžení, je-li zpeněžován majetek, na který se vztahuje rozhodnutí o zajištění vydané v trestním řízení. Podle § 283 odst. 3 insolvenčního zákona zpeněžení majetku v majetkové podstatě dlužníka, na který se vztahuje rozhodnutí o zajištění vydané v trestním řízení, lze provést jen po předchozím souhlasu příslušného orgánu činného v trestním řízení. Převyšuje-li dosažený výtěžek zpeněžení majetku podle věty první částku určenou k vyplacení, informuje insolvenční správce o této skutečnosti orgán činný v trestním řízení, který rozhodl o zajištění. Nesdělí-li orgán činný v trestním řízení do 30 dnů insolvenčnímu správci, že se zajištění vztahuje i na zbytek výtěžku, ten se použije k rozdělení mezi věřitele.

15. Z citovaných ustanovení § 167 odst. 2 a § 173 odst. 1 insolvenčního zákona vyplývá, že poškození vystupující v trestním řízení mají v insolvenčním řízení týkajícím se dlužníka – obžalovaného výhodnější postavení, pokud v daném trestním řízení byl zajištěn majetek dlužníka – obžalovaného a zajištění podle trestního řádu trvá, přičemž podle insolvenčního zákona je nerozhodný důvod zajištění v trestním řízení. Zvýhodněné postavení poškozených se promítá jednak v možnosti podat přihlášku do insolvenčního řízení i po standardní lhůtě platné pro „běžné věřitele“, jednak v jejich postavení zajištěných věřitelů, popřípadě též v pořadí pro uspokojení. Pokud zajištění majetku v majetkové podstatě dlužníka

– obžalovaného v trestním řízení trvá, je posíleno postavení věřitelů – poškozených podle § 140b insolvenčního zákona, neboť i v případě trvajících účinků rozhodnutí o úpadku lze rozhodnout v trestním řízení o případném přiznání nároků poškozeným za splnění dalších zákonných podmínek. V obecné rovině lze proto shrnout, že zrušením zajištění v trestním řízení by bylo bezdůvodně zasaženo do oprávněných zájmů poškozených.

16. Vrchní soud v Praze podotýká, že v insolvenčním řízení týkajícím se dlužníka – obžalovaného D. K. a vedeném u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 69 INS 12210/2015, bylo přihlášeno 31 věřitelů, z nichž jsou 4 zajištění, přičemž pouze jeden z věřitelů (L. B.) je poškozeným, kterému byl již pravomocně přiznán nárok na náhradu škody v dané trestní věci rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2015, sp. zn. 6 To 65/2014. Jeden další věřitel (R. M.) pak vystupoval v daném trestním řízení jako poškozený (též ohledně skutku, ve vztahu k němuž již bylo pravomocně rozhodnuto), ale nebylo mu nic přiznáno. Žádný další poškozený – věřitel doposud nepodal přihlášku do insolvenčního řízení, ač je v daném trestním řízení projednávána rozsáhlá věc s řadou poškozených.

17. Posílené postavení poškozeného jako věřitele v insolvenčním řízení vyplývá mimo jiné i z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2015, č. j. 1 VSPH 1310/2015-B-59, na které ostatně sám insolvenční správce odkazoval. Ač se uvedené rozhodnutí týká vydání zpeněžení zajištěnému věřiteli v insolvenčním řízení, tedy dalšího stupně po případném udělení souhlasu se zpeněžením, Vrchní soud v Praze zde shrnul, že i po zpeněžení nebylo umožněno vydat výtěžek zajištění právě s ohledem na zájmy poškozených v neskončeném trestním řízení, pokud nebylo možné vyloučit, že jim budou jejich nároky v trestním řízení přiznány. Ve zmíněné věci soud proto nahlížel na poškozené jako na potencionální insolvenční věřitele, byť bez vlastní viny neměli vykonatelnou pohledávku proti dlužníkovi, kterou by mohli přihlásit do insolvenčního řízení.

18. V současné fázi trestního řízení nelze nikterak předjímat nové soudní rozhodnutí o vině a trestu, a proto je předčasné spekulovat o následcích případného trestu propadnutí náhradní hodnoty, zejména za situace, kdy dotčené nemovitosti nebyly zajištěny pro výkon trestu propadnutí majetku ve smyslu § 347 tr. ř. a kdy Vrchní soud v Praze ve zrušujícím rozhodnutí uložil soudu prvního stupně povinnost ve vztahu ke splnění podmínek pro případné uložení trestů. Vrchní soud v Praze ale podotýká, že podle § 77b odst. 3 tr. ř. lze důvod zajištění v průběhu trestního řízení změnit usnesením, proti kterému je přípustná stížnost. O změně důvodu zajištění není třeba rozhodovat v případě, kdy jsou splněny podmínky pro vyslovení propadnutí nebo zabránění věci, která je zajištěna k důkazním účelům. S ohledem na výše uvedené není proto možné do budoucna vyloučit, že dotčené nemovité věci budou tzv. přezajištěny například k zajištění nároků poškozených ve smyslu § 47 tr. ř.

19. K námitce insolvenčního správce ohledně neaplikování rozhodnutí Nejvyššího soudu učiněného ve věci vedené pod sp. zn. 5 Tdo 335/2015 vrchní soud dospěl

k závěru, že uvedené rozhodnutí se netýká případného uložení trestu propadnutí náhradní hodnoty podle § 71 odst. 1 tr. zákoníku za situace, kdy byl na majetek obžalovaného prohlášen konkurz. Podstatou citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu je nemožnost uložit zmíněný trest, pokud nemovitost, která by byla předmětem propadnutí, je ve společném jmění manželů. Nejvyšší soud totiž dovodil, že lze rozhodnout o propadnutí jen té věci, která v době vyhlášení rozsudku náleží výlučně pachateli trestného činu. Je-li věc ve společném jmění manželů, nelze uložit její propadnutí, ledaže by pachatel tuto věc získal v průběhu manželství trestným činem nebo jako odměnu za něj. V dané trestní věci obžalovaného D. K. však byl zajištěn majetek ve vlastnictví obžalovaného a zástavní práva věřitelů, popřípadě zajištěné pohledávky věřitelů, nemají bez dalšího vliv na vlastnictví.

20. I s ohledem na námitky obžalovaného je třeba poukázat na možnost prodeje zajištěného majetku, ať už postupem podle insolvenčního zákona ve spojení s § 79e odst. 2 tr. ř., či podle § 12 zákona o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení v případě, že by účinky rozhodnutí o úpadku pomínuly. Jelikož souhlas či nesouhlas soudu se zpeněžením nemovitostí ve vlastnictví obžalovaného není formálním soudním rozhodnutím, o kterém by bylo možné rozhodnout usnesením, soud prvního stupně nepochybil, když v napadeném usnesení nerozhodl o alternativním návrhu insolvenčního správce na zpeněžení. Bude však na soudu prvního stupně, aby zvážil uvedenou žádost insolvenčního správce a vyslovil souhlas či nesouhlas se zpeněžením nemovitých věcí, a to například formou opatření. Aniž by Vrchní soud v Praze předjímal stanovisko soudu prvního stupně a výsledek trestního řízení, s ohledem na zajištění a shora rozvedená práva poškozených bude nezbytné zvážit případné uložení výtěžku z prodeje majetkové podstaty obžalovaného do soudní úschovy až do pravomocného skončení trestního řízení, přičemž Vrchní soud v Praze pro úplnost ve stručnosti poukazuje též na znění zákona č. 59/2017 Sb. (ve znění zákona č. 178/2018 Sb.), který upravuje způsob nakládání s peněžními prostředky z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a vymezuje mimo jiné oprávněné osoby a jejich majetkové nároky.

21. Na základě shora rozvedených důvodů Vrchní soud v Praze vyhodnotil rizika případného zrušení zajištění zejména z pohledu trestního řízení, přičemž zvážil též oprávněné zájmy poškozených, kteří se do svého postavení v rámci trestního řízení dostali bez své vůle, a zájmy věřitelů v insolvenčním řízení, pokud věřitelům s nejvyššími pohledávkami tyto vznikly v rámci podnikatelské činnosti nebo díky poskytnutí půjček a úvěrů obžalovanému, což jistě obnáší řadu rizik, které musely být insolvenčním věřitelům od počátku zřejmé. Vrchní soud v Praze dospěl k totožnému závěru jako soud prvního stupně, že není dán důvod pro zrušení či omezení zajištění, a to kromě již shora uvedeného i s odkazem na přílehlavou argumentaci soudu prvního stupně, protože trestní řízení doposud trvá a nelze předjímat jeho výsledek. S ohledem na výše uvedené Vrchní soud v Praze podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnosti obžalovaného D. K. a insolvenčního správce Mgr. L. S. jako nedůvodné.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 15

č. 15

Exekuce, Prodej movitých věcí a nemovitostí, Spoluvlastnictví
§ 338 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013, § 336ja o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013

Je-li exekuce vedena prodejem spoluvlastnického podílu k nemovité věci, výsadní postavení spoluvlastníka povinného při udělování příklepu (§ 338 odst. 3 o. s. ř.) se uplatní jen při dražbě tohoto spoluvlastnického podílu, nikoliv v řízení o předražku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2019, sp. zn. 20 Cdo 4657/2018, ECLI:CZ:NS:2019:20.CDO.4657.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání vydražitele zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 10. 2018, sp. zn. 24 Co 1318/2018, a usnesení soudního exekutora Mgr. Alana Havlici, Exekutorský úřad Jeseník, ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 197 EX 3070/13, a věc vrátil soudnímu exekutorovi k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Soudní exekutor Mgr. A. H. usnesením ze dne 29. 8. 2018, č. j. 197 EX 3070/13-236, zrušil své předchozí usnesení ze dne 16. 5. 2018, č. j. 197 EX 3070/13-211, o udělení příklepu (výrok I.); rozhodl, že předražitelem spoluvlastnického podílu na nemovitých věcech ve výroku uvedených s podílem 1/2 ve vlastnictví B. M., bytem XY, se stal V. K., bytem XY, který dražený podíl ve výši 1/2 na nemovitých věcech nabyl za cenu 293 000 Kč (výrok II.). Současně povinné uložil, aby vydraženou nemovitost vyklidila nejpozději do 15 dnů ode dne právní moci usnesení o předražku (výrok III.). Taktéž rozhodl, že neúspěšným navrhovatelům předražku se zaplacená částka vrátí po právní moci usnesení o předražku (výrok IV.).

2. Krajský soud napadeným rozhodnutím usnesení soudního exekutora potvrdil. Rovněž dospěl k závěru, že i v případě předražku při prodeji spoluvlastnického podílu se uplatní zvláštní postavení spoluvlastníka povinného, vyplývající z § 338 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož zúčastní-li se spoluvlastník povinného dražby a učiní-li s jinými dražiteli stejné nejvyšší podání, udělí se mu příklep. Jestliže spoluvlastník povinného navrhl předražek, který následně původní

vydražitel dorovnal, je třeba podle názoru odvolacího soudu udělit předražek spoluvlastníkovi povinného, i když ten se původní dražby nezúčastnil. Přednostní právo spoluvlastníka na nabytí vydraženého spoluvlastnického podílu je určujícím principem, jehož smysl a účel tkví v tom, že dojde ke koncentraci vlastnického práva v rukou jednoho vlastníka, což usnadní nakládání s vydraženou nemovitostí, a předejde se tak sporům z podstaty spoluvlastnictví vyplývajícím.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Původní vydražitel v dovolání namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Přípustnost dovolání spojuje s otázkou – podle jeho názoru dosud dovolacím soudem nevyřešenou – zda se pravidlo o výsadním postavení spoluvlastníka povinného uplatní jen v řízení o udělení příklepu podle § 338 odst. 3 o. s. ř., nebo zda se uplatní i v řízení o udělení předražku, byť podle § 336ja odst. 4 o. s. ř., je-li učiněno více předražek, nemovitou věc nabude ten, kdo učiní nejvyšší předražek, v případě shodných podání vydražitel. Dovolatel připomněl, že se spoluvlastník povinné dražby nezúčastnil, a nevyužil tak možnost nabytí nemovitost způsobem uvedeným v § 338 odst. 3 o. s. ř., tedy dorovnat nejvyšší podání. Podle názoru dovolatele je řízení o udělení předražku zvláštním řízením, přičemž občanský soudní řád již neobsahuje zvláštní úpravu ve vztahu ke spoluvlastníkovi povinného. Proto je třeba vycházet z pravidla uvedeného v § 336ja odst. 4 o. s. ř., které upřednostňuje a chrání vydražitele jakožto právoplatného nabyvatele nemovité věci. Ochrana původního vydražitele má přednost před ochranou spoluvlastníka povinného i před možností sjednotit vlastnické právo k dražené nemovité věci.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. část první čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

5. Dovolání je přípustné, neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva (zda se zvýhodnění postavení spoluvlastníka povinného při dražbě dle § 338 o. s. ř. uplatní i při rozhodování o předražku), která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla řešena.

IV. Důvodnost dovolání

6. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a), b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Takové se však z obsahu spisu nepodávají.

7. Podle § 69 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, dále též jen e. ř., se na exekuci prodejem movitých věcí a nemovitých věcí přiměřeně použijí ustanovení občanského soudního řádu upravující výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí a nemovitých věcí.

8. Specifika prodeje spoluvlastnického podílu k movitým i nemovitým věcem obsahuje § 338 o. s. ř.

9. Podle § 338 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013 (část první čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) platí, že na výkon rozhodnutí prodejem spoluvlastnického podílu se užijí ustanovení o výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí a nemovitostí, nestanoví-li zákon jinak (odst. 1). Jde-li o prodej spoluvlastnického podílu k nemovitosti, soud doručí spoluvlastníku povinného pravomocné usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí a dražební vyhlášku; spoluvlastník povinného může podat za podmínek uvedených v § 336c odst. 5 odvolání proti dražební vyhlášce. Zúčastní-li se spoluvlastník povinného dražby a učiní-li s jinými dražiteli stejné nejvyšší podání, udělí se mu příklep; ustanovení § 336j odst. 1 věty druhé se nepoužije. Spoluvlastník povinného je oprávněn podat za podmínek uvedených v § 336k odst. 2 větě druhé odvolání proti usnesení o příklepu (odst. 3).

10. Na výkon rozhodnutí prodejem spoluvlastnického podílu se tedy – se shora uvedenými odchylkami – uplatní úprava výkonu rozhodnutí prodejem movitých a nemovitých věcí.

11. Ustanovení týkající se předražku a rozhodování o něm, účinná od 1. 1. 2013, byla do občanského soudního řádu včleněna zákonem č. 396/2012 Sb., jsou součástí úpravy výkonu rozhodnutí prodejem nemovitých věcí a do současné doby doznala jen minimálních změn.

Podle § 336ja odst. 1 o. s. ř., nejde-li o osoby uvedené v § 336h odst. 4, může každý do 15 dnů ode dne zveřejnění usnesení o příklepu soudu písemně navrhnout, že vydraženou nemovitou věc chce nabýt alespoň za částku o čtvrtinu vyšší, než bylo nejvyšší podání (předražek). Návrh musí obsahovat náležitosti podle § 42 a podpis navrhovatele musí být úředně ověřen. Návrhy vede soud odděleně a zařadí je do spisu teprve po uplynutí lhůty podle věty první.

Podle § 336ja odst. 2 o. s. ř. navrhovatel předražku je povinen ve lhůtě podle odstavce 1 předražek na účet soudu zaplatit. Ustanovení § 336e odst. 2 platí obdob-

ně. Není-li řádně a včas předražek zaplacen, soud k návrhu předražku nepřihlíží. Podle § 336ja odst. 3 o. s. ř. po uplynutí lhůty podle odstavce 1 vyzve soud vydražitele, aby do tří dnů oznámil, zda zvyšuje svoje nejvyšší podání na částku nejvyššího předražku. Poté soud vydá usnesení o předražku, ve kterém usnesení o příklepu zruší a rozhodne o tom, kdo je předražitelem a za jakou cenu nemovitou věc nabude.

Podle § 336ja odst. 4 o. s. ř., je-li učiněno více předražků, nemovitou věc nabude ten, kdo učiní nejvyšší předražek, v případě shodných podání vydražitel, pak ten, kdo podal návrh jako první, poté se rozhoduje při jednání losem.

Podle § 336ja odst. 5 o. s. ř. v usnesení o předražku soud uloží povinnému, aby vydraženou nemovitou věc vyklidil nejpozději do 15 dnů od nabytí právní moci usnesení, umožňuje-li to povaha vydražené nemovité věci. Zvýšil-li vydražitel svoje podání na částku nejvyššího předražku, stanoví se mu stejná lhůta pro doplacení nejvyššího podání, jaká byla určena v usnesení o příklepu. Usnesení soud doručí oprávněnému, tomu, kdo do řízení přistoupil jako další oprávněný, povinnému, vydražiteli a všem, kdo učinili předražek.

Podle § 336ja odst. 6 o. s. ř. neúspěšným navrhovatelům předražku se zaplacená částka vrátí po právní moci usnesení o předražku.

Podle § 336ja odst. 7 o. s. ř. za odvolání proti usnesení o předražku se považuje i odvolání podané proti usnesení o příklepu.

12. V projednávané věci bylo zjištěno, že v elektronické dražbě spoluvlastnického podílu povinné byl udělen příklep společnosti B. T. s. r. o., která učinila nejvyšší podání 219 000 Kč (viz usnesení o příklepu ze dne 16. 5. 2018, č. j. 197 EX 3070/13-211, příp. protokol o průběhu elektronické dražby na č. l. 204 elektronického spisu soudního exekutora). Spoluvlastník V. K. se dražby neúčastnil, ač mu bylo usnesení o nařízení dražebního roku ze dne 21. 3. 2018, č. j. 197EX 3070/13-130, řádně doručeno (viz doručenka založená u č. l. 130). Poté, dne 29. 5. 2018, učinil V. K. návrh předražku ve výši 293 000 Kč, načež původní vydražitel na výzvu soudního exekutora zvýšil své podání na částku 293 000 Kč. Soudní exekutor následně zrušil usnesení o příklepu a určil, že předražitelem spoluvlastnického podílu se stal původní vydražitel (B. T. s. r. o.). K odvolání V. K. bylo rozhodnutí soudního exekutora o předražku zrušeno Krajským soudem v Českých Budějovicích (usnesení ze dne 12. 7. 2018, č. j. 24 Co 904/2018) s tím, že soudní exekutor má v novém rozhodnutí zohlednit výsadní postavení spoluvlastníka dražených věcí. Nové rozhodnutí soudního exekutora o předražku pak bylo odvolacím soudem – tentokrát k odvolání společnosti B. T. s. r. o. – potvrzeno.

13. Dovolací soud při posouzení výsadního postavení spoluvlastníka povinného při rozhodování o předražku dospěl k odlišnému závěru než odvolací soud. Zvláštnosti prodeje spoluvlastnického podílu jsou v § 338 o. s. ř. vymezeny zcela jasně a určitě, takže nedávají prostor k jakémukoli extenzivnímu výkladu. Zvý-

hodnění pozice spoluvlastníka povinného v dražbě je nepochybně logické a žádoucí (povětšinou je to právě spoluvlastník, kdo má více než jiní zájem na nabytí dražené věci). Je však pak již na něm, aby své právo též uplatnil včas a zákonem aprobovaným způsobem. Spoluvlastník povinného může své výsadní postavení uplatnit právě účastí v dražbě, učiní-li stejné nejvyšší podání jako jiný dražitel. Nevyužitím této výhody, resp. neúčastí na oznámeném dražebním roku, tuto možnost definitivně ztrácí. Tím, že spoluvlastník navrhl předdražek, se stal účastníkem řízení o předdražku jako jakýkoliv jiný účastník této „další“ fáze řízení o prodeji nemovité věci. Svě zákonem dané mimořádné postavení v dražbě, vyplývající z § 338 o. s. ř., proto již nemůže v této další fázi řízení uplatnit.

14. Protože odvolací soud dospěl k opačnému závěru, Nejvyšší soud bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) napadené usnesení zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také pro usnesení soudního exekutora, dovolací soud zrušil i toto rozhodnutí a podle § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. věc vrátil soudnímu exekutorovi k dalšímu řízení.

15. Soud i soudní exekutor jsou vázáni právním názorem dovolacího soudu (§ 243g odst. 1 věta první o. s. ř. ve spojení s § 226 odst. 1 téhož zákona).

Č. 16

č. 16

Politické strany

§ 16a zákona č. 424/1991 Sb.

Dospěje-li soud v řízení podle § 16a zákona č. 424/1991 Sb. k závěru o důvodnosti návrhu na zahájení řízení, jímž se dotčený člen domáhá soudní ochrany proti rozhodnutí orgánu politické strany o vyloučení člena (o zrušení jeho členství), vysloví neplatnost všech rozhodnutí, jimiž orgány politické strany rozhodly o jeho vyloučení (o zrušení jeho členství). popř. rozhodne za analogické aplikace § 242 o. z. tak, že vyloučení člena strany je neplatné. Vyslovit neplatnost pouze „konečného“ rozhodnutí orgánu strany o vyloučení člena ze strany (o zrušení jeho členství) lze jen tehdy, plyne-li ze stanov politické strany, že v důsledku takového rozhodnutí pozbývají bez dalšího účinky i všechna předchozí rozhodnutí orgánů strany o vyloučení člena ze strany (o zrušení jeho členství).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2228/2017, ECLI:CZ:NS:2019:27.CDO.2228.2017.3)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Co 317/2016, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 23. 11. 2015, č. j. 41 C 166/2013-179, ve znění usnesení ze dne 4. 4. 2016, č. j. 41 C 166/2013-196, určil, že rozhodnutí orgánu České strany sociálně demokratické (dále též jen „ČSSD“ či žalovaná), konkrétně usnesení Krajské konference ČSSD Moravskoslezského kraje (dále též jen „krajská konference“) ze dne 5. 1. 2013, jímž bylo zrušeno členství žalobce v ČSSD, není v souladu se stanovami ČSSD a je neplatné [výrok I.], zamítl žalobu v části, v níž se žalobce domáhal určení, že usnesení Okresního výkonného výboru ČSSD Ostrava (dále též jen „okresní výkonný výbor“) ze dne 19. 3. 2012 a usnesení Okresní konference ČSSD Ostrava (dále též jen „okresní konference“) ze dne 20. 5. 2012 nejsou v souladu se stanovami a jsou neplatná (výrok II.), a rozhodl o nákladech řízení (výrok III.).

2. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

[1] Podle stanov žalované zaniká řádné členství jeho zrušením [článek 8 odst. 1 písm. c) stanov]. Člen má právo účastnit se všech jednání kteréhokoli orgánu strany, pokud orgán projednává závažné okolnosti týkající se jeho osoby, např. přerušeni, pozastavení či zrušení členství. Na takové jednání musí být člen pozván dopisem doručeným do vlastních rukou [článek 10 odst. 2 písm. g) stanov]. O zrušení členství může rozhodnout okresní konference na základě návrhu okresního výkonného výboru. Proti rozhodnutí okresní konference se může člen odvolat prostřednictvím krajského výkonného výboru ke krajské konferenci; její rozhodnutí je konečné. V době od podání odvolání do rozhodnutí krajské konference je členství dotčenému členovi pozastaveno [článek 8 odst. 3 stanov]. Vyšší orgán strany je oprávněn zrušit usnesení nižšího orgánu, je-li v rozporu se stanovami či programem strany [článek 36 odst. 4 stanov].

[2] Okresní výkonný výbor usnesením ze dne 19. 3. 2012 navrhl okresní konferenci, aby zrušila členství žalobce v žalované podle článku 8 stanov.

[3] Okresní konference usnesením ze dne 20. 5. 2012, přijatém v tajném hlasování, zrušila žalobci členství v žalované, aniž by své rozhodnutí odůvodnila. Členství žalobce bylo podle článku 8 odst. 3 stanov pozastaveno.

[4] Krajská konference usnesením ze dne 5. 1. 2013 k odvolání žalobce rozhodnutí okresní konference ze dne 20. 5. 2012 potvrdila, aniž by své rozhodnutí odůvodnila. Žalobci nebyla doručena do vlastních rukou pozvánka na zasedání krajské konference.

[5] Žalobce se žalobou ze dne 20. 6. 2013, doručenou soudu prvního stupně téhož dne, domáhá určení, že rozhodnutí o zrušení jeho členství přijatá krajskou konferencí, okresním výkonným výborem a okresní konferencí jsou v rozporu se stanovami a jsou neplatná.

3. Soud prvního stupně, vycházející z § 16a odst. 1 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích (dále jen „zákon“), a z nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. II. ÚS 1969/10, nejprve vyložil, že podle označeného ustanovení je člen politické strany oprávněn domáhat se posouzení souladu usnesení, jímž byl vyloučen ze strany, se zákonem a stanovami.

4. Jde-li o rozhodnutí krajské konference, byla žaloba podána včas, v šestiměsíční lhůtě upravené v § 16a odst. 1 zákona. Naopak ve vztahu k usnesení okresního výkonného výboru ze dne 19. 3. 2012 a okresní konferenci ze dne 20. 5. 2012 byla žaloba podle soudu podána opožděně (po uplynutí zákonné lhůty); v této souvislosti soud prvního stupně zdůraznil, že šestiměsíční lhůta běží od přijetí rozhodnutí, jež má být podrobena přezkumu, přičemž „ani výkladem nelze dovodit, že by se toto ustanovení týkalo toliko konečného rozhodnutí orgánu politické strany“.

5. Rozhodnutí krajské konference o odvolání žalobce soud prvního stupně shledal rozporným se stanovami a zákonem, neboť jednak není nijak odůvodněno

(což znemožňuje jeho soudní přezkum) a jednak žalobce nebyl pozván na zasedání orgánu, který o jeho členství rozhodoval.

6. Odkazuje na § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), ve znění účinném do 31. 12. 2013, soud prvního stupně dovodil, že žalobci svědčí naléhavý právní zájem na určení, že napadené usnesení žalované o jeho vyloučení je neplatné. Ačkoliv již na základě výroku, podle něhož je usnesení orgánu politické strany v rozporu se stanovami, nelze k takovému usnesení přihlížet, staví žalobcem požadované určení najisto, že napadené usnesení je neplatné. Žalovaná bude muset zjednat nápravu a opětovně rozhodnout o odvolání žalobce proti usnesení okresní konference ze dne 20. 5. 2012. Soud není oprávněn rozhodnutí odvolacího orgánu politické strany nahradit vlastním rozhodnutím.

7. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 20. 10. 2016, č. j. 25 Co 317/2016-217, k odvolání žalobce potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně v napadených výrociích II. a III. (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

8. Odvolací soud poukázal na to, že podle § 16a odst. 1 zákona podléhají soudnímu přezkumu toliko rozhodnutí, proti nimž již nelze brojit odpovídajícími vnitrostranickými opravnými prostředky, a od přijetí tohoto rozhodnutí také běží lhůta určená § 16a odst. 1 zákona. Rozhodnutí, proti kterým se člen může bránit u orgánu strany, nelze napadnout postupem podle označeného ustanovení. V rozsahu, v němž směřuje proti usnesení okresního výboru a okresní konference, je tudíž žaloba bez dalšího nepřipustná, aniž by bylo podstatné, zda byla podána ve lhůtě šesti měsíců od jejich přijetí.

9. Názoru žalobce, podle něhož by soudní rozhodnutí mělo znamenat obnovení jeho členství, odvolací soud nepřisvědčil, maje za to, že takový závěr nelze z § 16a odst. 1 zákona ani z nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1969/10 dovodit.

10. Na základě pravomocného výroku I. rozsudku soudu prvního stupně má žalobce právo domáhat se u příslušného orgánu ČSSD nového rozhodnutí ve věci jeho odvolání proti rozhodnutí okresní konference.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Proti prvnímu výroku rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jež považuje za přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení otázky výkladu § 16a odst. 1 zákona, v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené.

12. Dovolatel nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, podle něhož soudnímu přezkumu nelze podrobit rozhodnutí politické strany, přijatá na úrovni nižších orgánů a nemající v procesu rušení členství konečný charakter. Přijetím tohoto

názoru odvolací soud podle dovolatele rezignoval na smysl soudní ochrany proti rozhodnutí o zrušení členství. V jeho důsledku se dovolatel ocitl v situaci, kdy ani po rozhodnutí soudů dvou stupňů nebyla otázka jeho členství vyřešena, a je pouze na vůli žalované, kdy (a zda vůbec) projedná jeho odvolání (tedy kdy a zda vůbec se dovolatel stane opětovně členem ČSSD). Takový stav podle přesvědčení dovolatele „neguje“ jeho základní lidské právo na sdružování v politických stranách a fakticky popírá smysl nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1969/10.

13. Soud by měl podle přesvědčení dovolatele posuzovat proces zrušení členství jako jeden celek, bez ohledu na to, kolik orgánů v něm podle stanov žalované rozhoduje. Lhůta šesti měsíců, upravená v § 16a odst. 1 zákona, by přitom měla být zachována pro celý rozhodovací proces a měla by běžet až od přijetí posledního rozhodnutí (o odvolání).

14. Odvolací soud ve skutečnosti nerozhodl věc jako takovou a svým rozhodnutím dovolateli neumožnil stát se opětovně členem ČSSD; „fakticky konstituoval stav odpovídající tzv. Pyrrhovu vítězství“. V této souvislosti dovolatel poukazuje na to, že nemá žádný nástroj, jak se bránit v situaci, kdy žalovaná jeho odvolání opětovně neprojedná, neboť proti nečinnosti mu zákon žádnou ochranu neposkytuje.

III.

Přípustnost dovolání

15. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z článku II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dále z části první článku II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

16. Dovolání je přípustné k řešení (v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené) otázky soudního přezkumu rozhodnutí orgánu politické strany o vyloučení člena (o zrušení jeho členství).

IV.

Důvodnost dovolání

17. Podle § 3 odst. 1 zákona strany a hnutí jsou právníckými osobami. Státní orgány mohou do jejich postavení a činnosti zasahovat jen na základě zákona a v jeho mezích.

18. Podle § 9 zákona rejstřík stran a hnutí vedený ministerstvem je veřejný seznam, do kterého se zapisují nebo vyznačují zákonem stanovené údaje týkající se stran a hnutí. Jeho součástí je sbírka listin obsahující stanovy, usnesení o ustavení

orgánů, usnesení o změně stanov a usnesení o zrušení strany a hnutí. Rejstřík stran a hnutí je každému přístupný. Každý má právo do něj nahlížet, pořizovat si kopie a výpisy. Na požádání vydá ministerstvo úřední potvrzení o zápisu nebo o tom, že zápis není proveden (odstavec první). Do rejstříku stran a hnutí se zapisují tyto údaje: a) název, zkratka a sídlo strany a hnutí s uvedením dne a čísla registrace, b) den registrace změny stanov, c) zánik strany a hnutí s uvedením dne a právního důvodu výmazu (odstavec druhý). Do rejstříku stran a hnutí se dále vyznačují tyto údaje: a) identifikační číslo osoby přidělené straně nebo hnutí; identifikační číslo osoby poskytne správce základního registru osob, b) jméno, příjmení, datum narození a adresa místa pobytu osob, které jsou statutárním orgánem strany a hnutí nebo jeho členy, s uvedením způsobu, jakým jednají jménem strany a hnutí, c) pozastavení činnosti strany a hnutí, d) zrušení strany a hnutí, e) vstup do likvidace včetně jména, příjmení, data narození a adresy místa pobytu likvidátora, f) zahájení insolvenčního řízení, rozhodnutí o úpadku, rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, rozhodnutí, jímž se insolvenční řízení končí, jméno, příjmení (obchodní firma) a sídlo insolvenčního správce (odstavec třetí). Do rejstříku stran a hnutí se zapíše nebo vyznačí také změna nebo zánik skutečností podle odstavců 2 a 3 (odstavec čtvrtý).

Podle § 16a zákona, dotýká-li se rozhodnutí orgánu strany a hnutí skutečností vyznačovaných v rejstříku stran a hnutí (§ 9), může člen této strany a hnutí do 6 měsíců od přijetí takového rozhodnutí požádat okresní soud o určení, zda je takové rozhodnutí v souladu se zákonem a stanovami (odst. 1). Nejde-li o zrušení strany a hnutí, lze návrh podle odstavce 1 podat, jen pokud rozhodčí orgán strany a hnutí nevyhověl žádosti člena o zjednání nápravy anebo o ní nerozhodl do 30 dnů ode dne jejího podání (odst. 2). Soud v řízení postupuje podle občanského soudního řádu (odst. 3).

19. Jak vysvětlil již Ústavní soud v (soudy nižších stupňů i dovolatelem citovaném) nálezu sp. zn. II. ÚS 1969/10, ustanovení § 16a zákona je nutné vykládat ve světle článku 1 odst. 1 a článku 4 Ústavy České republiky, a článku 20 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Ústavně konformní výklad § 16a zákona je pouze takový, který poskytne ochranu dotčeným osobám proti porušení jejich základního práva sdružovat se v politických stranách (článek 20 odst. 2 Listiny), a to bez ohledu na to, zda se konkrétní rozhodnutí orgánu politické strany týká skutečností vyznačovaných v rejstříku stran a hnutí (§ 16a odst. 1, § 9 zákona).

20. Rozhodnutím orgánu politické strany, které představuje „enormní zásah do základního práva občanů svobodně se sdružovat v politických stranách“ (odst. 36 nálezu sp. zn. II. ÚS 1969/10), je beze sporu i rozhodnutí o vyloučení člena ze strany (o zrušení jeho členství). Proti takovému rozhodnutí se tudíž může dotčený člen domáhat soudní ochrany postupem podle § 16a zákona, přestože se nedotýká skutečností vyznačovaných v rejstříku stran a hnutí.

21. I zde ovšem platí, že zásah soudu je prostředkem *ultima ratio*; k ingerenci soudu by mělo dojít až tehdy, nedojde-li k nápravě uvnitř politické strany v sou-

ladu s § 16a odst. 2 zákona. Jinak řečeno, člen strany se může domáhat ochrany u soudu až poté, kdy vyčerpal vnitrostranické možnosti nápravy. Lhůta 6 měsíců určená § 16a odst. 1 zákona začíná běžet až přijetím „konečného“ rozhodnutí orgánu politické strany, proti němuž již není podle stanov žádný opravný prostředek přípustný, popř. marným uplynutím lhůty 30 dnů ode dne podání žádosti člena o zjednání nápravy (§ 16a odst. 2 zákona) [srov. obdobně při výkladu § 258 a § 259 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5859/2016]. Marným uplynutím lhůty 6 měsíců zaniká členům právo napadat platnost rozhodnutí orgánu politické strany (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 1495/2017).

22. Až potud jsou závěry napadeného rozhodnutí správné.

23. V uvedených souvislostech Nejvyšší soud podotýká, že platnost rozhodnutí orgánu strany nelze přezkoumávat v jiném řízení než v řízení upraveném § 16a zákona; nelze ji tudíž napadat žalobou podle § 80 o. s. ř. a nemůže být ani posuzována jako předběžná otázka v jiném soudním řízení (neurčuje-li zákon jinak). Opačný závěr by právní úpravu, začleněnou do § 16a zákona (a vyloženou ústavně konformním způsobem), činil nadbytečnou a vnášel by – v rozporu s principem právní jistoty – do poměrů politické strany, jejích členů a koneckonců i třetích osob právní nejistotu (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 1495/2017).

24. Rozhodnutí orgánu politické strany, která jsou způsobilá zasáhnout (omezit) základní práva a svobody jednotlivců (členů politické strany), musí podléhat soudnímu přezkumu nejen z hlediska jejich souladu se stanovami dané politické strany či zákonem, ale „především z hlediska možného zásahu do základních práv“ dotčených osob „(členů politické strany) konkrétní činností jejich vlastní politické strany“ (srov. odst. 39 nálezu sp. zn. II. ÚS 1969/10).

25. Má-li být poskytnuta efektivní ochrana základnímu právu člena politické strany svobodně se sdružovat v politických stranách, dotčenému rozhodnutím orgánu politické strany o jeho vyloučení (o zrušení jeho členství), musí být soudním rozhodnutím o (důvodné) žalobě podle § 16a zákona nastolen stav, jako by k rozhodnutí o vyloučení člena (o zrušení jeho členství) nedošlo.

26. Jakkoliv obecně (v případě rozhodnutí, která nezasahují do základních práv členů strany a která lze přesto napadat u soudu podle § 16a zákona) je zpravidla na místě vyslovit neplatnost (již způsobuje rozpor se stanovami či zákonem) toliko „konečného“ rozhodnutí orgánu strany (tedy rozhodnutí toho orgánu, které již nelze napadat vnitrostranickými prostředky), v případě rozhodnutí o vyloučení člena (o zrušení jeho členství) takový přístup v řadě případů nemusí dostačovat k ochraně zasaženého práva (např. v poměrech projednávané věci nedošlo „odstraněním“ konečného rozhodnutí strany – usnesení krajské konference ze dne 5. 1. 2013 – k obnově členství dovolatele).

27. Neplyne-li ze stanov politické strany, že v případě vyslovení neplatnosti „konečného“ rozhodnutí orgánu strany o vyloučení člena ze strany (o zrušení jeho členství) v řízení podle § 16a zákona pozbývají bez dalšího účinky i všechna předchozí rozhodnutí orgánů strany o vyloučení člena ze strany (o zrušení jeho členství), je nutné (má-li být základnímu právu člena strany svobodně se sdružovat v politických stranách poskytnuta efektivní ochrana), aby tento důsledek plynul z rozhodnutí soudu o žalobě dotčeného člena.

28. Uvedeného výsledku lze dosáhnout tím, že soud – dospěje-li v řízení podle § 16a zákona k závěru o důvodnosti návrhu na zahájení řízení, jímž se dotčený člen domáhá soudní ochrany proti rozhodnutí orgánu politické strany o jeho vyloučení (o zrušení jeho členství) – vysloví neplatnost všech rozhodnutí, jimiž orgány politické strany rozhodly o jeho vyloučení (o zrušení jeho členství).

29. Soud také může za analogické aplikace § 242 o. z. rozhodnout o tom, že vyloučení člena strany je neplatné. I v důsledku takového výroku rozhodnutí soudu pozbudou účinků všechna rozhodnutí o vyloučení dotčeného člena ze strany (o zrušení jeho členství), a bude nastolen stav, jako by k rozhodnutí o vyloučení člena (o zrušení jeho členství) nedošlo.

30. Nejvyšší soud proto uzavírá, že dospěje-li soud v řízení podle § 16a zákona k závěru o důvodnosti návrhu na zahájení řízení, jímž se dotčený člen domáhá soudní ochrany proti rozhodnutí orgánu politické strany o jeho vyloučení (o zrušení jeho členství), vysloví neplatnost všech rozhodnutí, jimiž orgány politické strany rozhodly o jeho vyloučení (o zrušení jeho členství), popř. rozhodne za analogické aplikace § 242 o. z. tak, že vyloučení člena strany je neplatné. Vyslovit neplatnost pouze „konečného“ rozhodnutí orgánu strany o vyloučení člena ze strany (o zrušení jeho členství) lze pouze tehdy, plyne-li ze stanov politické strany, že v důsledku takového rozhodnutí pozbývají bez dalšího účinky i všechna předchozí rozhodnutí orgánů strany o vyloučení člena ze strany (o zrušení jeho členství).

31. Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž není správné.

32. Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1, odst. 2 věta první o. s. ř.).

33. Pouze pro úplnost Nejvyšší soud poznamenává, že s účinností od 1. 1. 2014 je řízení o vyslovení neplatnosti orgánu politické strany, a to i v případě, že jde o rozhodnutí o vyloučení člena strany (o zrušení jeho členství), řízením ve statusových věcech právnických osob ve smyslu § 3 odst. 2 písm. a) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, k jehož projednání a rozhodnutí jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy (srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016, a ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 1495/2017). V projednávané věci však bylo řízení zahájeno u soudu prvního stupně dne 20. 6. 2013 a věcnou příslušnost a „charakter“ řízení je třeba posuzovat podle tehdy účinného znění občanského soudního řádu.

34. Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 věta první a § 226 odst. 1 o. s. ř.).

Č. 17

č. 17

Odpovědnost státu za škodu, Trvalý pobyt, Správní řízení
§ 68 odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb., čl. 4 odst. 1 směrnice Rady 2003/109/ES,
čl. 7 odst. 3 směrnice Rady 2003/109/ES, § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

Cizinci vzniká podle § 68 odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, při splnění všech zákonem stanovených podmínek právní nárok na vydání rozhodnutí o udělení trvalého pobytu na území České republiky.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 2672/2018, ECLI:CZ:NS:2019:30.CDO.2672.2018.3)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 8. 2017, sp. zn. 17 Co 249/2017, ve výroku I, pokud jím byl ohledně částky 54 000 Kč s příslušenstvím změněn rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 20. 2. 2017, sp. zn. 15 C 106/2016, a v nákladovém výroku II a věc v tomto rozsahu vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení, jinak dovolání žalobkyně odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 7 (dále jen „soud prvního stupně“) svým rozsudkem ze dne 20. 2. 2017, č. j. 15 C 106/2016-38, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 68 400 Kč s příslušenstvím (výrok I) a současně žalovanou zavázal nahradit žalobkyni náklady řízení ve výši 19 500 Kč (výrok II).
2. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) k odvolání žalované výše označeným rozsudkem rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu o zaplacení částky 68 400 Kč s příslušenstvím zamítl (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a žalobkyni uložil povinnost nahradit žalované náklady řízení před soudy obou stupňů v částce 900 Kč (výrok II rozsudku odvolacího soudu).
3. Takto bylo rozhodnuto v řízení o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala vůči žalované zaplacení shora uvedené částky jako náhrady škody. Tvrdila, že dne 12. 7. 2012 podala u Ministerstva vnitřní žádost o povolení k trvalému pobytu, o níž mělo být rozhodnuto do 60 dnů, rozhodnutí však bylo vydáno až dne 11. 10. 2013. Zhruba po dobu 13 měsíců tak byla žalobkyně připravena o status trvalého

pobytu a o práva z něj plynoucí, jako je účast v systému veřejného zdravotního pojištění. Z téhož důvodu přičitatelnému orgánům státu si musela zakoupit na dobu od 5. 4. 2013 do 4. 4. 2014 „komerční zdravotní pojištění“ za 54 000 Kč. Současně zdůraznila, že „pojistka“ byla „vysoká“, protože kryla náklady těhotenství a porodu. Žalobkyně po narození dcery dne 26. 6. 2013 dále „zakoupila zdravotní pojištění“ nezletilé dceři na dobu jednoho roku, na což vynaložila částku dalších 14 400 Kč. Žaloba byla založena na úvaze, že žalobkyni vznikla skutečná škoda; pokud by jí totiž bylo povoleno k trvalému pobytu uděleno v zákonem stanovené lhůtě, byla by i s dcerou účastnicí veřejného zdravotního pojištění a nemusela by vynaložit prostředky na zmiňované „komerční pojištění“.

4. Soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že žalobkyně podala žádost o povolení k trvalému pobytu dne 12. 7. 2012. Dne 11. 10. 2013 vydalo Ministerstvo vnitra rozhodnutí, kterým jí bylo povoleno k trvalému pobytu vydáno. Žalobkyně sama měla uzavřenou smlouvu o zdravotním pojištění na dobu od 17. 5. 2011 do 16. 7. 2013 a od 5. 4. 2013 do 4. 4. 2014. Dne 10. 6. 2013 se žalobkyni narodila dcera, v její prospěch uzavřela pojistnou smlouvu na dobu od 27. 6. 2013 do 26. 6. 2014. Uvedená skutková zjištění soud prvního stupně v rovině právního posouzení podřadil především pod § 13 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OdpŠk“), s tím, že žalobkyně se domáhala náhrady škody způsobené průtahy v rámci správního řízení o vydání povolení k trvalému pobytu. O její žádosti mělo rozhodnuto ve lhůtách podle § 71 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, které nebyly správním orgánem dodrženy. Soud prvního stupně odkázal i na znění § 169 odst. 1 písm. e) zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pobytu cizinců“), a dospěl k závěru, že došlo k nesprávnému úřednímu postupu, v důsledku něhož žalobkyni vznikla škoda v žalobou požadované výši. Pokud by totiž správní orgán rozhodl v zákonem stanovené lhůtě, postačovalo by žalobkyni „komerční pojištění“ sjednané jen na dobu do 16. 7. 2013, aniž by jej musela uzavírat i na navazující období od 5. 4. 2013 do 4. 4. 2014. Z důvodu těhotenství a v očekávání narození dítěte musela žalobkyně uzavřít „komerční pojištění“ i pro dceru. Výrok o nákladech řízení byl soudem prvního stupně odůvodněn úspěchem žalobkyně ve věci (§ 142 odst. 1 o. s. ř.).

5. Odvolací soud k odvolání žalované svůj měnící rozsudek postavil na totožném závěru o skutkovém stavu jako soud prvního stupně, odlišně však věc posoudil po stránce právní. Zdůraznil, že byl nesprávný předpoklad žalobkyně, že jí svěřil zákonný (právní) nárok na udělení povolení k trvalému pobytu. Ústavní soud v mnoha rozhodnutích vyslovil, že subjektivní ústavně zaručené právo cizinců na pobyt na území České republiky neexistuje, když je věcí suve-

rénního státu, za jakých (nediskriminujících) podmínek připustí pobyt cizinců na svém území (potud odvolací soud odkázal na usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 219/04, a ze dne 9. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 260/04, nebo náleží Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 26/07). Žalobkyně tudíž nemohla předpokládat, že jí povolení k pobytu bude uděleno, a jako osoba pobývajících na území České republiky na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem podnikání byla povinna být zdravotně pojištěna a (zdravotní) pojištění si platit. Nelze podle odvolacího soudu bez dalšího dovozovat, že by žalobkyně po udělení povolení k trvalému pobytu nemusela na zdravotní pojištění ničeho vynakládat. Žalobkyně zdravotní pojištění sjednala dne 5. 4. 2013, resp. dne 26. 6. 2013, a to výlučně z důvodu těhotenství, očekávaného porodu a narození dcery. Až do 16. 7. 2013 byla zdravotně pojištěna na základě jiné pojistné smlouvy, za niž náhradu nežádala, nové pojištění zjevně sjednala, neboť předchozí by náklady spojené s těhotenstvím a porodem nepokryly. Za tyto skutečnosti (těhotenství a porod) ovšem stát dle zákona neodpovídá. Odvolací soud proto dospěl k závěru, že mezi nesprávným úředním postupem spočívajícím v nevydání rozhodnutí o povolení k trvalému pobytu v zákonné lhůtě a tvrzenou škodou není dána příčinná souvislost. Pro absenci příčinné souvislosti odvolací soud žalobu zamítl a znovu rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně včasným dovoláním, jehož přípustnost odvozovala od znění § 237 občanského soudního řádu, Nejvyššímu soudu přitom v rámci dovolací argumentace předestřela judikatorně podle ní dosud neřešené právní otázky:

1. zda má cizinec právní nárok na udělení trvalého pobytu podle § 68 zákona o pobytu cizinců a

2. zda je dána příčinná souvislost mezi opožděným udělením trvalého pobytu a vynaložením nákladů na „komerční zdravotní pojistku“.

7. K prvé otázce žalobkyně argumentovala zněním § 68 odst. 1 zákona o pobytu cizinců, podle něhož se povolení k trvalému pobytu (cizinci) na jeho žádost vydá po pěti letech nepřetržitého pobytu na území. Při jeho aplikaci správní orgán nemá k dispozici volné uvážení. Odkazovala i na potřebu eurokonformního výkladu zákona o pobytu cizinců se směrnicí Rady 2003/109/ES ze dne 25. 11. 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajících rezidenty (dále jen „směrnice č. 2003/109/ES“), kdy v ní obsažený čl. 4 odst. 1 a čl. 7 odst. 3 zakotvují právní nárok cizinci na udělení trvalého pobytu (v terminologii směrnice č. 2003/109/ES jde o nárok na „právní postavení dlouhodobě pobývajících rezidenta“). Udělením trvalého pobytu se cizinci bez

dalšího zakládá i jeho účast na tuzemském systému veřejného zdravotního pojištění [ve smyslu § 2 a 3 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (dále jen „zák. o veř. zdr. pojištění“)]. K druhé předestřené otázce žalobkyně zdůraznila, že při nezpochybněném nesprávném úředním postupu orgánů státu v rámci správního řízení byla příčinou vzniku škody v podobě nákladů na hrazení „komerčního pojištění“ okolnost, že pokud by k průtahům v rozhodování správních orgánů nedošlo, stala by se automaticky účastnicí veřejného zdravotního pojištění, přičemž z tohoto veřejného zdravotního pojištění by byly hrazeny i náklady spojené s těhotenstvím a porodem. Právě v důsledku průtahů nemohla žalobkyně výhod veřejného zdravotního pojištění využít a současně byla povinna si zajistit nákladnější „komerční pojištění“. Přitom měla po celou dobu průtahů ekonomickou i psychologickou potřebu být dostatečně pojištěna a zákon o pobytu cizinců ji povinnost pojistit se výslovně ukládal. To samozřejmě i v době, kdy nebyť průtahů, mohla již využívat výhod veřejného zdravotního pojištění. Co do výkladu pojmu příčinná souvislost žalobkyně odkázala, stejně jako odvolací soud, na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 30 Cdo 190/2013, přičemž z jeho závěrů oproti odvolacímu soudu dovozovala, že nebylo její svobodnou volbou, zda v době průtahů před správním orgánem „komerční pojištění“ uzavře, či nikoliv. Odvolacím soudem zdůrazňovaná okolnost, že orgány státu nemohly předvídat, že žalobkyně otěhotní, nepřetrhuje podle žalobkyně příčinnou souvislost. Nastolí-li škůdce protiprávní stav, je odpovědný za veškerou předvídatelnou škodu. Orgány státu nemohly podle žalobkyně rozhodně spoléhat na to, že žalobkyně bude s těhotenstvím a slehnutím vyčkávat až do doby, než jí se značným zpožděním bude v její žádosti o udělení trvalého pobytu vyhověno.

8. Žalovaná vyvracela důvody podaného dovolání, namítala přitom, že zákon o pobytu cizinců nezakotvuje právní nárok na vydání povolení k trvalému pobytu cizinci na území České republiky, pouze stanoví možnost takový status osoby získat. V případech, kdy zmíněný vztah nevzniká *ex lege*, ale až na základě příslušného autoritativního rozhodnutí státního orgánu, má stát nezadatelné právo rozhodnout, zda určité osobě trvalý pobyt udělí, či nikoliv, potud odkázala též na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2928/2016. Rovněž v otázce nesplnění podmínky příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem a tvrzenou škodou se odvolací soud podle mínění žalované neodchýlil od judikatury Nejvyššího soudu reprezentované rozsudky sp. zn. 30 Cdo 190/2013, 30 Cdo 840/2014 nebo 23 Cdo 1853/2010. Správní orgán nemohl ovlivnit rozhodnutí žalobkyně otěhotnět a v důsledku toho si zajistit zdravotní pojištění, jež by pokrylo zdravotní riziko porodu a následnou péči o dítě. Žalovaná proto navrhovala, aby Nejvyšší soud podané dovolání buď odmítl, nebo zamítl.

III. Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

10. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínek vymezených v § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.

11. Podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.

12. V případě řízení, jehož předmětem je částka skládající se z několika samostatných nároků odvíjejících se od odlišného skutkového základu, má rozhodnutí o každém z těchto nároků charakter samostatného výroku a přípustnost dovolání je třeba zkoumat ve vztahu ke každému z těchto nároků samostatně, a to bez ohledu na to, že tyto nároky byly uplatněny v jednom řízení a že o nich bylo rozhodnuto jedním výrokem (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. 32 Odo 747/2002, proti němuž podanou ústavní stížnost Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 26. 5. 2004, sp. zn. III. ÚS 537/03, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3157/2009, proti němuž podanou ústavní stížnost Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 2496/11).

13. V projednávané věci rozhodl odvolací soud výrokem I svého rozsudku o částce 68 400 Kč, jež se ovšem skládala z náhrady škody vzniklé úhradou „komerčního pojištění“ pro žalobkyni v částce 54 000 Kč, k níž došlo dne 4. 4. 2013, a náhradou škody, jež měla mít spojitost s „komerčním pojištěním“ pro nezletilou dceru žalobkyně, za níž žalobkyně uhradila částku 14 400 Kč dne 26. 6. 2014. Jde tak o dva samostatné nároky na náhradu škody vztahující se ke komplexnímu zdravotnímu pojištění dvou odlišných osob. Z uvedeného plyne, že ve vztahu k požadavku na úhradu částky 14 400 Kč není dovolání objektivně přípustné; Nejvyšší soud proto v tomu odpovídajícím rozsahu dovolání odmítl dle § 243c odst. 1 o. s. ř. a dále se zabýval přípustností dovolání toliko ve vztahu k částce 54 000 Kč.

14. Jelikož u obou nosných námitek žalobkyně ve svém dovolání vymezila, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání a dovolání v této části obsahuje všechny předepsané obsahové náležitosti vyžadované zákonem, Nejvyšší soud se zabýval v rozsahu výše uvedeném jeho přípustností.

15. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští. Podle § 237 o. s. ř., není-li stano-

veno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

16. Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 8. 12. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1374/96, uvedl, že jestliže odvolací soud závěr o nedůvodnosti uplatněného nároku založil současně na dvou na sobě nezávislých důvodech, pak sama okolnost, že jeden z nich neobstojí, nemůže mít na správnost tohoto závěru vliv, jestliže obstojí důvod druhý. To platí i tehdy, nemohl-li být druhý důvod podroben dovolacímu přezkumu proto, že nebyl dovoláním dotčen.

17. Rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na závěru, že mezi nesprávným úředním postupem v podobě průtahů ve správním řízení a tvrzenou škodou není dána příčinná souvislost a současně odpovědnost státu za škodu má být, rovněž pro chybějící příčinný vztah, vyloučena z důvodu, že na vydání povolení k trvalému pobytu nebyl dán právní nárok. Odvolací soud tedy spatřoval dva relativně samostatné důvody, které ve výsledku příčinnou souvislost měly vyloučit. Podané dovolání žalobkyně přitom relevantně zpochybňuje oba důvody, na nichž odvolací soud založil své zamítavé rozhodnutí.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Dovolání lze ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. podat jen z důvodu nesprávného právního posouzení věci.

19. Dovolací soud ve vztahu k oběma předestřeným otázkám shledal, že dovolání je nejen přípustné, ale i důvodné.

20. Je-li dovolání již jinak přípustné, je povinností Nejvyššího soudu přihlídnout ve smyslu § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. též k jiným vadám řízení, jež mohly mít vliv na věcnou správnost přezkoumávaného rozhodnutí. Takové vady žalobkyně netvrdila a Nejvyšší soud je z obsahu spisu nezjistil.

21. Žalobkyně v prvé řadě namítala, že na udělení trvalého pobytu jí vznikl právní nárok. Předpokladem vzniku objektivní odpovědnosti státu za škodu, již se nelze zprostit (§ 2 OdpŠk), je současné splnění tří podmínek: 1. nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup, 2. vznik škody a 3. příčinná souvislost mezi nezákonným rozhodnutím (nesprávným úředním postupem) a vznikem škody (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2011, sp. zn. 28 Cdo 5103/2009, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2011, sp. zn. I. ÚS 2335/11). Odvolací soud v pro-

jednáváné věci vyloučil existenci příčinné souvislosti především z důvodu, že na vydání příznivého rozhodnutí o podané žádosti nevznikl podle něj žalobkyni právní nárok, a proto nemohla spoléhat na to, že jí povolení k trvalému pobytu uděleno bude.

22. Podle § 65 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců platí, že cizinec je oprávněn pobývat na území v rámci trvalého pobytu na základě povolení k trvalému pobytu.

23. Podle § 68 odst. 1 téhož zákona povolení k trvalému pobytu se na žádost vydá cizinci po 5 letech nepřetržitého pobytu na území.

24. Ustanovení § 75 odst. 1 písm. a) až h), odst. 2 písm. a) až f) téhož zákona obsahuje taxativní výčet důvodů, pro něž Ministerstvo vnitra žádost o vydání povolení k trvalému pobytu zamítne, žádná z tam uvedených překážek pro zamítnutí vydání povolení k trvalému pobytu však není spojena s diskrečním oprávněním správního orgánu; zamítnutí žádosti tedy nezávisí na pouhém uvážení orgánu veřejné moci.

25. V souvislosti s výkladem citovaných ustanovení Nejvyšší soud připomíná, že § 68 zákona o pobytu cizinců je transpozicí čl. 4 směrnice č. 2003/109/ES, v němž se v odst. 1 uvádí: Členské státy přiznávají právní postavení dlouhodobě pobývajících rezidenta státním příslušníkům třetích zemí, kteří bezprostředně před podáním příslušné žádosti pobývali oprávněně a nepřetržitě na jejich území po dobu pěti let.

26. Česká republika v rámci transpozice směrnice č. 2003/109/ES provázala rozhodování o trvalém pobytu dle tehdejšího § 67 (po novele až do současnosti jde o § 68) zákona o pobytu cizinců, který zároveň novelizovala dle požadavků této směrnice s nově zavedeným institutem „právní postavení dlouhodobě pobývajících rezidenta v Evropském společenství na území“ (srov. k tomu § 83 až 85 zákona o pobytu cizinců), o čemž svědčí nejen uvozovací věta § 83 odst. 1 téhož zákona, nýbrž i skutečnost, že dle § 85 odst. 3 zákona o pobytu cizinců platí, že „[p]latnost rozhodnutí o přiznání právního postavení rezidenta na území zaniká zrušením platnosti povolení k trvalému pobytu“. Tím, že zákonodárce tyto dva instituty provázal, musí být i samotné řízení o trvalém pobytu dle § 68 zákona o pobytu cizinců vedeno v souladu s požadavky směrnice č. 2003/109/ES (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 9 Azs 95/2016). Otázkou, zda na vydání povolení k trvalému pobytu vzniká (při splnění zákonem předjímaných podmínek) právní nárok, či nikoliv, se explicitně zabýval rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 4. 2018, sp. zn. 7 Azs 351/2017. Podle jeho závěrů § 68 zákona o pobytu cizinců musí být vykládáno tak, aby nebyla narušena možnost integrace státních příslušníků třetích zemí, kteří pobývají na území České republiky trvale a chtějí se začlenit do společnosti. Nejvyšší správní soud tehdy zdůraznil, že při splnění všech hmotněprávních a procesních podmínek vzniká žadateli právní nárok na udělení postavení dlouhodobě pobý-

vajícího rezidenta (povolení k trvalému pobytu). Ke stejnému závěru o vzniku právního nároku dospěl Nejvyšší správní soud rovněž ve svém rozsudku ze dne 12. 1. 2017, sp. zn. 5 Azs 234/2016.

č. 17

27. Nejvyšší soud plně sdílí shora předestřené závěry Nejvyššího správního soudu k dané problematice s tím, že vychází rovněž ze závěrů rozsudku Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“) ze dne 26. 4. 2012, ve věci C-508/10, Evropská komise proti Nizozemskému království, body 66 a 68, podle něhož „pokud státní příslušníci třetích zemí splní podmínky a dodrží postupy upravené v této směrnici, mají nárok na přiznání právního postavení dlouhodobě pobývajících rezidenta, jakož i další práva, která vyplývají z přiznání tohoto právního postavení“.

28. Nejvyšší soud rovněž nemohl přehlédnout, že směrnice č. 2003/109/ES členským státům jednoznačně a s dostatečnou přesností a určitostí ukládá, aby při splnění jí stanovených požadavků dosáhly výsledku spočívajícího v právním nároku na přiznání právního postavení dlouhodobě pobývajících rezidenta (k účinkům směrnic srovnej rozsudek SDEU ze dne 24. 1. 2012, ve věci C-282/10, Maribel Dominguez proti Centre informatique du Centre Ouest Atlantique a Préfet de la région Centre, body 34-35). Lze přitom argumentovat i gramatickým výkladem české jazykové mutace směrnice č. 2003/109/ES, která v čl. 4 odst. 1 a čl. 7 odst. 3 používá pojmů „státy přiznají“ a „přizná dotčený členský stát“, což ve výsledku implikuje, že státy nemají dále prostor, poté, co byly splněny určené podmínky, pro volnou úvahu v rozhodování pro přiznání nebo nepřiznání daného právního postavení.

29. Závěr o vzniku právního nároku na vydání povolení k trvalému pobytu za splnění zákonem vymezených podmínek, zejména časové podmínky, kdy se cizinec na území daného státu musí oprávněně zdržovat na základě nepřetržitého přechodného pobytu po dobu předem stanovenou, nepřímo vyplývá podle Nejvyššího soudu nakonec i z důvodové zprávy k návrhu zákona č. 161/2006 Sb., kterým byl novelizován § 87g zákona o pobytu cizinců. V důvodové zprávě předkladatel zákona uvedl, že: „[N]ově se v souladu se směrnicí Rady 2004/38/ES upravuje oblast povolování trvalých pobytů občanů Evropské unie a jejich rodinných příslušníků na území. ... ‚Povolení k trvalému pobytu‘ je pouze terminus technicus – jeho získání nepodléhá správnímu uvážení a nepředstavuje povolovací režim.“ Současně totiž platí, že jakkoliv podmínky pro udělení trvalého pobytu jsou u občanů Evropské unie méně přísné nežli u ostatních cizinců, je vlastní konstrukce vydávání povolení k pobytu srovnatelná.

30. K rozhodnutím Ústavního soudu, na jejichž závěrech vybuďoval své úvahy odvolací soud, je třeba nejprve uvést, že usnesení Ústavního soudu (byť by byla vydána jeho plénem) nejsou vybavena tzv. všeobecnou precedenční závazností ve smyslu čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1301/2013, uveřejněné pod číslem

99/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2014, sp. zn. IV. ÚS 2943/13).

31. Dále je nezbytné poukázat na potřebu důsledného terminologického odlišení pojmů trvalý pobyt na území státu (resp. postavení dlouhodobě pobývajících rezidentů) na straně jedné a přechodný pobyt, kam spadá kupříkladu i přechodný pobyt na krátkodobá víza, dlouhodobá víza či povolení k dlouhodobému pobytu, na straně druhé. Ústavní soud setrvale dovozuje, že neexistuje ústavně zaručené právo cizinců na pobyt na území České republiky. Nicméně činí tak výlučně jen v souvislosti s problematikou přechodného pobytu ve smyslu hlavy III zákona o pobytu cizinců, nikoliv ve vztahu k obsahově zcela odlišnému institutu trvalého pobytu, systematicky zařazeného do hlavy IV zákona o pobytu cizinců. Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 260/04, se týkalo žádosti cizince o prodloužení doby platnosti víza k pobytu nad 90 dnů. Stejným způsobem rozhodl Ústavní soud i v usnesení ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 219/04, v usnesení ze dne 13. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 85/04, nebo v usnesení ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. III. ÚS 99/04. V usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 2336/10, zaujal obdobné závěry, vážící se k žádosti o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem studia. Odvolacím soudem odkazovaný nálezný pléna Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 26/07, se pak týkal soudního přezkumu rozhodnutí o správním vyhoštění. Závěry uvedených rozhodnutí Ústavního soudu proto nelze s úspěchem promítnout do rozhodování správních orgánů o trvalém pobytu.

32. Poukazovala-li žalovaná na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2928/2016, uveřejněného pod číslem 42/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, pak v něm se Nejvyšší soud primárně zabýval (s negativním závěrem) otázkou, zda na řízení o udělení trvalého pobytu dopadá čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). V té souvislosti pak v odůvodnění svého rozsudku toliko rekapituloval, že Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) se ve své rozhodovací praxi již zabýval otázkou, zda čl. 6 odst. 1 Úmluvy dopadá na řízení o udělení povolení k trvalému pobytu, přičemž dospěl k závěru, že udělení povolení k trvalému pobytu je v diskreci veřejné moci konkrétního státu, tudíž v daném řízení nemůže být zasaženo do žádného soukromého práva ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy (srov. rozhodnutí komise ESLP ze dne 11. 5. 1994, ve věci B. H., T. H., R. H. a R. H. proti Švýcarsku, stížnost č. 23810/94, nebo rozhodnutí komise ESLP ze dne 19. 3. 1981, ve věci Omkarananda a Divine Light Zentrum proti Švýcarsku, stížnost č. 8118/77). Tím se však Nejvyšší soud vůči dané otázce existence právního nároku na udělení trvalého pobytu sám nikterak nevymezil. Nelze totiž přehlédnout, že uvedená a Nejvyšším soudem toliko reprodukováná rozhodnutí ESLP byla vydána ještě předtím, než nabyla účinnosti směrnice č. 2003/109/ES (23. 1. 2004), resp.

než uplynula jednotlivým členským státům Evropské unie lhůta pro její náležitou transpozici (23. 1. 2006). Přijetím směrnice č. 2003/109/ES a novelizací zákona o pobytu cizinců tak byla nově nastolena situace, kdy Česká republika, nad rámec čl. 6 Úmluvy, založila cizincům, za blíže stanovených podmínek, právní nárok na udělení trvalého pobytu. Nejvyšší soud je toho názoru, že v posuzované věci je třeba respektovat požadavek na eurokonformní výklad při aplikaci zákona o pobytu cizinců ve smyslu směrnice č. 2003/109/ES a judikatury SDEU v těchto věcech. Eurokonformní výklad vychází z toho, že unijní právo a judikatura SDEU slouží jako vodítko pro výklad národního práva, pokud bylo vykládané ustanovení přijato za účelem sblížení českého práva s právem unijním (viz i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4407/2011). Pokud je tedy možný výklad ustanovení, který je v souladu s tím, co stanoví evropské právo, upřednostní se tento (tzv. eurokonformní) výklad.

33. Lze proto ve sledovaných souvislostech shrnout, že i když na udělení některé z forem přechodného (dlouhodobého) pobytu není právní nárok, pak za situace, kdy příslušné orgány České republiky udělily na základě vlastního uvážení cizinci oprávnění k přechodnému (dlouhodobému) pobytu, pak při splnění zákonných podmínek (např. nepřetržitého oprávněného pobytu cizince po určenou dobu na území České republiky) na udělení oprávnění k trvalému pobytu již cizinci právní nárok vzniká.

34. Z uvedeného vyplývá, že rozhodnutí správního orgánu o vydání povolení k trvalému pobytu podle § 68 odst. 1 zákona o pobytu cizinců spojeného s přiznáním právního postavení dlouhodobě pobývajícího rezidenta v Evropském společenství na území podle § 83 odst. 1 téhož zákona není tzv. úvahovým rozhodnutím a při splnění předem určených podmínek vzniká žadateli na jeho vydání právní nárok. Jinými slovy řečeno žalobkyně mohla důvodně spoléhat na to, že správní orgán o jí podané žádosti rozhodne v zákonem k tomu určené lhůtě. Dospěl-li odvolací soud k jinému závěru, nelze mít jím učiněné právní posouzení za správné.

35. Nejvyšší soud dále řešil navazující otázku odvolacím soudem dovozované absence příčinné souvislosti mezi nezpochybňovaným nesprávným úředním postupem představovaným opožděným vydáním správního rozhodnutí a tvrzeně vzniklou škodou (srov. k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2008, sp. zn. 25 Cdo 2101/2005, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. III. ÚS 1775/08). Podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí OdpŠk je nesprávným úředním postupem porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě nebo ve lhůtě přiměřené. Porušení této povinnosti je proto (podle zákona č. 82/1998 Sb.) nesprávným úředním postupem vždy a může vést ke vzniku škody. Obecně sice platí, že je na poškozeném, aby prokázal existenci příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem spočívajícím v opožděném vydání správního roz-

hodnutí a jím tvrzenou újmu. Z uvedeného však existuje výjimka v případě žaloby požadující náhradu škody v důsledku nevydání rozhodnutí, na jehož vydání měl poškozený podle svých tvrzení právní nárok. Judikatura Nejvyššího soudu k tomu v poměrech žaloby na náhradu ušlého zisku uvedla, že v takovém případě je na poškozeném, aby prokázal splnění podmínek pro vydání rozhodnutí v určité lhůtě, neboť je-li vydání úředního povolení pro výkon určité činnosti součástí obvyklého běhu věci, je jeho nevydání v zákonem stanovené lhůtě příčinou ztráty zisku ušlého tím, že poškozený nemohl činnost, pro niž o povolení žádal, realizovat (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2179/2013, uveřejněný pod číslem 20/2017 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1365/16). Uvedené závěry lze přiměřeně vztáhnout i do poměrů projednávané věci, v níž se správní orgány dopustily nesprávného úředního postupu v podobě průtahů a žalobkyně se (namísto ušlého zisku) domáhá náhrady faktické škody, vzniklé jí tím, že v době existujících průtahů musela vynaložit (vyšší) náklady na úhradu cestovního zdravotního pojištění.

36. Jestliže se v řízení o náhradu škody zjišťuje, zda nesprávný úřední postup státu a vzniklá škoda na straně poškozeného jsou ve vzájemném poměru příčiny a následku, je otázka existence příčinné souvislosti otázkou skutkovou (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2002, sp. zn. 21 Cdo 300/2001, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 25 Cdo 915/2005). Právní posouzení příčinné souvislosti pak spočívá ve stanovení, mezi jakými skutkovými okolnostmi má být její existence zjišťována, případně zda a jaké okolnosti jsou způsobitelné tento vztah vyloučit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 25 Cdo 3334/2006). Žalobkyně namítané posouzení otázky, vytýkající odvolacímu soudu, že shledal absenci příčinné souvislosti v dané věci, přihlížející přitom k právně nerozhodným okolnostem, tak ve sledovaných souvislostech představuje onen přípustný dovolací důvod nesprávného právního posouzení (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

37. O vztah příčinné souvislosti se jedná, vznikla-li škoda následkem nezákonného rozhodnutí státu nebo nesprávného úředního postupu jeho orgánů, a to tehdy, je-li takové jednání a škoda ve vzájemném poměru příčiny a následku, tudíž je-li doloženo, že nebyť nezákonného rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu, ke škodě by nedošlo (*conditio sine qua non*). Podle teorie adekvátní příčinné souvislosti je příčinná souvislost s nesprávným úředním postupem soudu nebo příčina jiná, dána tehdy, jestliže je škoda podle obecné povahy, obvyklého chodu věci a zkušeností adekvátním důsledkem protiprávního úkonu nebo škodní události. Současně se musí prokázat, že škoda by nebyla nastala bez této příčiny (srov. rozsudek Nejvyššího soudu, ze dne 15. 11. 2016, sp. zn. 30 Cdo 1181/2015). Právně relevantními příčinami nejsou kterékoli faktické příčiny, se-

bevíce vzdálené od škodního následku, nýbrž je třeba vyčlenit (izolovat) jen ty příčiny, s nimiž právo spojuje vznik odpovědnosti (tzv. umělá izolace jevů), které jsou pro způsobení následku významné (tzv. gradace příčinné souvislosti) a které podle obvyklého chodu věci i podle obecné zkušenosti mají zpravidla (typicky) za následek způsobení určité škody (právě proto se hovoří o tzv. adekvátní příčinné souvislosti).

č. 17

38. Podle § 180j odst. 1 a 4 zákona o pobytu cizinců platí, že dokladem o cestovním zdravotním pojištění při pobytu nad 90 dnů se pro účely tohoto zákona rozumí doklad, kterým cizinec prokazuje pojištění kryjící náklady, které je povinen uhradit po dobu svého pobytu na území v případě poskytnutí nutné a neodkladné zdravotní péče, včetně nákladů spojených s převozem nebo v případě jeho úmrtí spojených s převozem jeho tělesných ostatků do státu, jehož cestovní doklad vlastní, popřípadě do jiného státu, ve kterém má povolen pobyt. Výše sjednaného limitu pojistného plnění na jednu pojistnou událost činí nejméně 60 000 eur, a to bez spoluúčasti pojištěného na výše uvedených nákladech (odst. 1). Doklad o cestovním zdravotním pojištění podle odstavce 1 se od cizince nevyžaduje, je-li zdravotně pojištěn podle zvláštního právního předpisu (jímž je míněn zákon o veřejném zdravotním pojištění), jsou-li náklady spojené s poskytnutím zdravotních služeb hrazeny na základě mezinárodní smlouvy, nebo pokud cizinec prokáže, že jsou tyto služby hrazeny jiným způsobem (odst. 4) v zákoně dále popsáným (což ovšem není případ projednávané věci).

39. Z § 3 odst. 1 písm. c) zák. o veř. zdr. pojištění plyne, že (tzv. „zákonné“ či „veřejné“) zdravotní pojištění vzniká dnem získání trvalého pobytu na území České republiky.

40. Z textu uvedených ustanovení je zřejmé, že žalobkyně byla povinna na základě zákona již z důvodu svého dlouhodobého pobytu na území České republiky mít na svůj náklad sjednáno cestovní zdravotní pojištění (slovy žalobkyně „komerční pojištění“), a to zcela bez ohledu na její tehdejší zdravotní stav, včetně případného očekávaného těhotenství a porodu. Těhotenství ani porod tak pojmově nemohly být právně relevantní příčinou uzavření smlouvy o cestovním zdravotním pojištění (nikoliv, jak uvádí žalobkyně, „pojistky“, což je pouhé písemné potvrzení pojistitele o uzavření pojistné smlouvy). Pokud by správní orgán rozhodl o vydání povolení k trvalému pobytu v zákonem určené lhůtě, stala by se žalobkyně bez dalšího, tzv. ze zákona, účastnicí veřejného zdravotního pojištění s čímž by se pojila povinnost platit pojistné (jen) za podmínek uvedených v § 4 písm. a) a § 5 zák. o veř. zdr. pojištění.

41. Za škodu se v právní teorii i praxi považuje újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi. Skutečnou škodou je nastalé zmenšení (úbytek) majetku poškozeného; představuje vlastně majetkové hodnoty potřebné k uvedení v předešlý stav, popř. k vyvážení důsledků plynoucích z toho, že nedošlo k uvedení v předešlý stav

(srov. např. stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj 87/70, uveřejněné pod č. 55/1971 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek).

42. Žalobkyně tvrdí, že pojistné podle zákona o veř. zdr. pojištění by bylo buď výrazně nižší, než jí uhrazené cestovní („komerční“) zdravotní pojištění, popř. že v určitém období by nemusela hradit na pojistném v systému veřejného zdravotního pojištění ničeho, neboť plátcem pojistného by byl po dobu, po kterou byla na mateřské či rodičovské dovolené, podle § 7 písm. d) zákona o veř. zdr. pojištění, stát. Z hlediska obvyklého chodu věci mohla žalobkyně spoléhat na to, že správní orgán bude v řízení postupovat bez průtahů a že rozhodnutí, na jehož vydání jí vznikl právní nárok, vydá nejpozději v zákonem určené lhůtě. Lze předpokládat, že žalobkyně se hodlala chovat hospodárně, proto by sama hradila nákladnější cestovní („komerční“) zdravotní pojištění jen do doby, než se stala (měla stát) v důsledku včasného vydání rozhodnutí o udělení trvalého pobytu účastnicí veřejného zdravotního pojištění s nižším pojistným, popř. by pojistné za ni hradil stát. Pro žalobkyni preferovanou příznivější účast v systému veřejného zdravotního pojištění svědčí vedle nižšího pojistného i okolnost, že kryje, oproti smluvnímu pojištění, větší množství rizik a současně v zásadě nijak nelimituje výši pojistného plnění. Vycházel-li odvolací soud z odlišného názoru a za právně relevantní příčinu sjednání cestovního pojištění označil „těhotenství, porod a narození dcery“, pak jeho právní posouzení příčinné souvislosti správné nebylo.

43. Nejvyšší soud proto postupoval podle § 243e odst. 1 o. s. ř. a rozsudek odvolacího soudu částečně zrušil, jinak ohledně částky 14 400 Kč dovolání jako nepřípustné dle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

44. Na odvolacím soudu nyní bude, aby se zabýval splněním dalších předpokladů odpovědnosti za škodu, zejména zda a případně v jaké výši žalobkyni škoda reprezentovaná možným rozdílem mezi obvyklými (přiměřenými) náklady na cestovní zdravotní pojištění a výši veřejného zdravotního pojištění v rozhodné době vznikla, zohlední přitom i náklady, které by žalobkyně (případně) na úhradu veřejného zdravotního pojištění tak či onak vynaložila, a to i kdyby k nesprávnému úřednímu postupu ze strany správního orgánu nedošlo.

45. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy v dalším řízení závazný ve smyslu § 243g odst. 1 části věty první za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř.

Č. 18

Č. 18

Náhrada škody, Nemajetková újma (o. z.), Duševní útrapy (o. z.) [Náhrada při újmě na přirozených právech člověka (o. z.)], Věc/cena zvláštní obliby (o. z.) [Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.)]
§ 2894 odst. 2 o. z., § 2933 o. z., § 2952 o. z., § 2956 o. z., § 2969 o. z., § 2971 o. z.

Přestože vlastník je povinen hradit újmu způsobenou jeho zvířetem bez ohledu na protiprávnost a zavinění, musí žalobce požadující náhradu nemajetkové újmy spočívající v jinak neodčinitelném osobním neštěstí (§ 2971 o. z.) tvrdit a prokázat, že újma byla způsobena protiprávním činem, například tím, že žalovaný vlastník při zacházení se psem porušil z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné. Za osobní neštěstí, které je podmínkou pro přiznání náhrady za nemajetkovou újmu podle § 2971 o. z., nelze považovat situaci, kdy chovatel psa poškozeného na zdraví jiným psem ztratil možnost zúčastňovat se s ním závodů a výstav, avšak svého psího společníka neztratil, nadále s ním žije, chodí na procházky i na cvičiště, i když již jen pro zábavu, a nikoli z důvodu výcviku na závody, byť je pes jeho jediným společníkem.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. 25 Cdo 972/2018, ECLI:CZ:NS:2019:25.CDO.972.2018.3)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti výroku I. rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 25. 10. 2017, sp. zn. 30 Co 96/2017, v rozsahu, v němž byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen ve výroku II. v částce 500 000 Kč; ve zbyvajícím rozsahu dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se domáhal náhrady újmy, jež mu vznikla v důsledku poranění jeho psa psem žalované, v celkové částce 741 878 Kč, sestávající z nároku na náhradu nákladů za ošetření psa ve výši 1 878 Kč, ušlého zisku za krytí psem ve výši 240 000 Kč a nemajetkové újmy ve výši 500 000 Kč. Podle žaloby a jejího doplnění se nemajetková újma odvíjí od blízkého vztahu žalobce s jeho psem; žalobce považuje za osobní neštěstí, že trvalé následky poranění psa, který je dlouhodobě

jeho jediným společníkem, zasáhly nepříznivě do způsobu jeho života tím, že jsou omezeny dříve obvyklé aktivity spočívající ve výcviku psa, procházkách a v účasti na závodech a výstavách.

2. Okresní soud v České Lípě rozsudkem ze dne 20. 2. 2017, č. j. 12 C 76/2016-98, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 5 000 Kč s příslušenstvím, co do částky 736 878 Kč s příslušenstvím žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud vyšel ze zjištění, že dne 2. 1. 2014 pes žalované (plemene akita inu) nezajištěnou vstupní brankou utekl ze zahrady a pokousal psa žalobce (plemene americký stafordšírský teriér) a poškodil oděv žalobce. Za to byla žalované v přestupkovém řízení uložena pokuta. Soud uzavřel, že žalovaná odpovídá za škodu podle § 2933 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), avšak žalobě částečně vyhověl pouze v jednom ze tří uplatněných nároků, neboť částka za lékařské ošetření psa byla žalobci uhrazena z pojištění žalované. Ohledně náhrady ušlého zisku žalobce přes poučení soudu podle § 118a odst. 1, 3 o. s. ř. nekonkretizoval, v kolika případech jeho pes kryl v období let 2010–2012, ani příjem, který z toho měl. V roce 2013 se uskutečnilo jedno krytí, žalobce dostal odměnu 5 000 Kč, další krytí domluvené na rok 2016 se neuskutečnilo pro následky poranění předních končetin žalobcova psa při škodné události. Soud určil výši ušlého zisku podle § 136 o. s. ř. v částce 5 000 Kč s ohledem na jedno prokázané neuskutečené krytí po zranění psa. Požadoval-li žalobce náhradu nemajetkové újmy, dospěl soud k závěru, že pes žalobce měl v průkazu původu zapsánu účast na výstavách v letech 2006 až 2012, v roce 2013 nebyla zaznamenána žádná účast na výstavě. Dne 13. 9. 2014 se pes zúčastnil výstavy, kde obdržel titul vítěze třídy. Soud uzavřel, že žalovaná svou povinnost neporušila z hrubé nedbalosti ve smyslu § 2971 o. z., nejednalo se ani o opakované porušení a žalovaná nepřistupovala k plnění své povinnosti lehkomyšlně. Nebyla dále splněna podmínka, že žalobce újmu důvodně pocítuje jako osobní neštěstí, které nelze odčinit jinak. Dovedil, že nemožnost chovatele účastnit se se psem výstav a soutěží nemůže být chápána jako pocit osobního neštěstí, a to ani u člověka, jehož jediným společníkem je právě pes. Žalobce svého psího společníka neztratil, nadále s ním žil, chodil na procházky a na cvičiště.

3. K odvolání žalobce Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci rozsudkem ze dne 25. 10. 2017, č. j. 30 Co 96/2017-98, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a shodně dospěl k závěru, že žalobce nepřišel s žádným relevantním tvrzením o tom, že by před škodnou událostí probíhalo krytí jeho psem v takové četnosti a za takové odměny, aby bylo možno reálně očekávat příjem žalobce ve výši 240 000 Kč. Prokázán byl jeden případ, kdy žalobce utřil odměnu. Žalobce neprokázal podstatné oslabení výstavní hodnoty psa v době po škodné události, osm měsíců po napadení získal pes žalobce na výstavě diplom vítěze třídy. Navíc ani sama okolnost neúčasti psa na výstavách není

relevantní pro nároky z ušlého zisku, neboť žalobci z případného umístění psa neplynuly žádné finanční odměny či příjmy. K nemajetkové újmě odvolací soud shodně se soudem prvního stupně uvedl, že absentuje v jednání žalované zákonný předpoklad porušení povinnosti z hrubé nedbalosti a nebyla prokázána existence zvláštních okolností, za nichž došlo ke způsobení újmy podle § 2971 o. z. K náhradě nákladů řízení odvolací soud konstatoval, že žalobce podal žalobu s velice nereálnými požadavky, proto není použití § 150 o. s. ř. namístě.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Žalobce napadl rozsudek odvolacího soudu ve všech výrocích dovoláním s tím, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení otázky doposud dovolacím soudem nevyřešené, zda újma na zvířeti, chápaná coby újma člověka, vznikla za zvláštních okolností, co se těmito zvláštními okolnostmi myslí, a zda žalobci vzniká nárok na kompenzaci nemajetkové újmy. Uvedl, že náhradu nemajetkové újmy požaduje podle § 2971 o. z. proto, že újmu svého psa důvodně pociťuje jako osobní neštěstí. Řádné nezabezpečení velkého psa před útekem, jenž pak nečekaně napadá další psy i osoby a působí jim závažná zranění, je podle názoru žalobce jednáním svévolným ve smyslu § 2969 o. z. S poukazem na judikaturu prvorepublikového Nejvyššího správního soudu a § 489 a 494 o. z. zdůraznil osobní vztah ke svému psovi a důvodnost přiznání ceny zvláštní obliby. Navrhl, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

5. Žalovaná ve vyjádření k dovolání poukazuje na neurčité vymezení otázky ve vztahu k chápání újmy na zvířeti současně jako újmy člověka, navíc nejde o hrubou nedbalost podle § 2971 o. z., přičemž citace meziválečných judikátů je bezpředmětná. V dalším odkázala na svá předchozí vyjádření ve věci a navrhla, aby dovolací soud dovolání zamítl a přiznal jí náhradu nákladů dovolacího řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.).

7. V řízení, jehož předmětem je částka skládající se z několika samostatných nároků, odvíjejících se od odlišného skutkového základu, má rozhodnutí o každém z nich charakter samostatného výroku a přípustnost dovolání je třeba zkoumat samostatně, a to bez ohledu na to, že tyto nároky byly uplatněny v jednom

řízení a že o nich bylo rozhodnuto jedním výrokem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. 32 Odo 747/2002, publikované v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu pod C 2236, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 30 Cdo 3238/2013). Byl-li odvolacím soudem potvrzen výrok zamítnutí žaloby na náhradu za ošetření psa v částce 1 878 Kč, není dovolání přípustné z hlediska peněžního limitu podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Kromě toho stejně jako k ušlému zisku za krytí psem v částce 235 000 Kč neobsahuje dovolání jakékoliv námitky, a nespňuje tak povinné náležitosti podle § 241a odst. 2 o. s. ř. Proto Nejvyšší soud dovolání proti části výroku rozsudku odvolacího soudu ohledně těchto nároků podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl.

8. Dovolání proti výroku ohledně částky 500 000 Kč na náhradě nemajetkové újmy je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť hmotněprávní otázka předpokladů nároku na náhradu nemajetkové újmy majitele psa poraněného psem jiné osoby podle § 2971 o. z. nebyla dosud v rozhodování odvolacího soudu vyřešena. Dovolání není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Vzhledem k datu, kdy došlo ke škodné události, posuzuje se věc podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014.

10. Podle § 2933 o. z., způsobí-li škodu zvíře, nahradí ji jeho vlastník, ať již bylo pod jeho dohledem, nebo pod dohledem osoby, které vlastník zvíře svěřil, anebo se zatoulalo nebo uprchlo. Osoba, které zvíře bylo svěřeno nebo která zvíře chová nebo jinak používá, nahradí škodu způsobenou zvířetem společně a nerozdílně s vlastníkem.

11. Tato úprava zakládá objektivní odpovědnost vlastníka zvířete za způsobenou újmu, neboť povinnost k náhradě vzniká, došlo-li v příčinné souvislosti s počínáním zvířete ke vzniku újmy bez ohledu na to, zda vlastník při chovu a dohledu nad zvířetem porušil svou právní povinnost; zavinění se nevyžaduje. Poškozenému tedy postačí prokázat, že v důsledku chování zvířete mu vznikla újma. Odvolací soud v projednávané věci správně dovedl odpovědnost žalované vlastnice uprchlého psa za újmu vzniklou žalobci, který prokázal, že v důsledku napadení jeho psa psem žalované vznikl na jeho straně škodlivý následek. Důvodně pak soud posuzoval ve vztahu k uplatněnému dílčímu nároku na náhradu nemajetkové újmy též protiprávnost na straně žalované a další okolnosti vyžadované § 2971 o. z., i když u objektivní odpovědnosti vlastníka psa se jinak splnění dalších podmínek nevyžaduje.

12. Podle § 2894 odst. 2 věty první o. z., nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon.

Podle § 2956 o. z., vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.

č. 18

Z § 2956 o. z. nelze dovodit zásah do základních práv žalobce chráněných první částí občanského zákoníku, neboť demonstrativní výčet základních hodnot v § 81 odst. 2 o. z. (např. život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy) neoznačuje dovolatelem tvrzené narušení práva na budování a rozvíjení vztahu člověka se zvířetem za základní lidské právo, které by zakládalo důvod k náhradě nemajetkové újmy podle § 2894 odst. 2 věty první o. z. Podle vymezení povahy žalobcových obtíží či útrap v žalobě je nelze považovat ani za obdobně závažnou hodnotu výslovně nevyjmenovanou. Pak může mít dovolatel jako vlastník psa poraněného nárok na náhradu jím charakterizované újmy jen za podmínek stanovených v § 2971 o. z., jak správně vyložil odvolací soud.

Podle § 2971 o. z., odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.

13. Občanský zákoník stanoví, že pro aplikaci tohoto výjimečného ustanovení musí k újmě poškozeného dojít za zvláštních okolností, přičemž základním předpokladem je, že újma byla způsobena protiprávním činem. Tento předpoklad byl v dané věci splněn, neboť opomenutí žalované učinit taková opatření, aby nemohlo dojít k úniku jejího psa na veřejné prostranství, je zanedbáním potřebného dozoru nad zvířetem, a tedy protiprávním jednáním. Citované ustanovení vyjmenovává zvláštní okolnosti způsobení újmy pouze demonstrativně, přičemž výslovně mezi ně řadí porušení důležité právní povinnosti z hrubé nedbalosti. Za porušení důležité povinnosti lze považovat i umožnění úniku psa na veřejné prostranství, neboť při něm hrozí napadení jiného psa, ale i lidí včetně dětí, jejichž obrana proti útoku psa je prakticky vyloučena; důsledky útoku psa a jeho nekontrolovaného pohybu na veřejně přístupných místech mohou být i tragické. Lze proto souhlasit se závěrem odvolacího soudu, že žalovaná porušila nezajištěním vstupní branky zahrady, v níž držela psa, důležitou právní povinnost. Nedošlo k tomu však v důsledku hrubé nedbalého jednání žalované.

14. Podle ustálené soudní praxe i právnícké literatury může být nedbalost vědomá nebo nevědomá. V případě vědomé nedbalosti škůdce věděl, že svým jednáním může škodu způsobit, avšak bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že ji nepůsobí. Při nedbalosti nevědomé škůdce nevěděl, že svým jednáním může škodu způsobit, ačkoliv to podle okolností a vzhledem ke svým osobním poměrům před-

vídat měl a mohl (ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník I. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1207). Občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014 pak rozlišuje nedbalost i podle její intenzity na nedbalost prostou (lehkou) a hrubou. Hrubá nedbalost je nedbalostí nejvyšší intenzity, jež svědčí o lehkomyšlném přístupu škůdce k plnění svých povinností, kdy je zanedbán požadavek náležité opatrnosti takovým způsobem, že to svědčí o zřejmé bezohlednosti škůdce k zájmům jiných osob (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2702/2012, publikovaný pod č. 59/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). V § 2971 o. z. je hrubá nedbalost coby zvláštní okolnost, za níž byla způsobena újma, prakticky postavena naroveň úmyslnému způsobení škody ze zvlášť zavrhlihodných pohnutek. Jestliže v dané věci žalovaná podle skutkových zjištění soudu prvního stupně, jejichž správnost nepodléhá dovolacímu přezkumu, umožnila útěk psa opomenutím zajistit branku ze zahrady, pak její nedbalost nedosahuje takové intenzity, aby byla považována za hrubou ve smyslu § 2971 o. z. Nebylo totiž tvrzeno ani prokázáno, že by se jednalo o opakované porušení, nebo že by zahrada nebyla proti útěku psa zajištěna vůbec, případně že by docházelo k projevům a chování psa velmi nebezpečnému pro okolí a že by žalovaná přistupovala k plnění své povinnosti lehkomyšlně. Neporušila-li žalovaná povinnost z hrubé nedbalosti, tím méně jí lze přičítat jednání úmyslné ve formě kvalifikovaného úmyslu ve smyslu druhé zvláštní okolnosti uvedené v § 2971 o. z.

15. Dalším předpokladem pro odčinění nemajetkové újmy ve smyslu tohoto ustanovení je, že poškozený způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit. Zákon tedy umožňuje za výjimečných podmínek odčinit i jinou újmu než na základních hodnotách (§ 2956 o. z.), pokud s ohledem na specifické okolnosti případu je pro poškozeného zásah srovnatelně či obdobně tíživý. To však nedopadá na situaci, kdy chovatel psa, byť je pes jeho jediným společníkem, ztratil možnost zúčastňovat se s ním závodů a výstav, avšak svého psího společníka neztratil, nadále s ním žije, chodí na procházky i na cvičiště, i když již jen pro zábavu, a nikoli z důvodu výcviku na závody. Újma žalobce, byť jí subjektivně vnímá úkorně a je pro něho citelná, nedosahuje za takto zjištěných skutkových okolností takové intenzity, aby jí objektivně bylo možno považovat za osobní neštěstí; jeho život se natolik podstatně nezměnil tím, že přišel o část vyžití spojeného s chovem psa, totiž o možnost účastnit se výstav a závodů (podle závěrů odvolacího soudu dokonce ani o tento aspekt chovu psa žalobce zcela nepřišel). Odvolací soud tedy aplikoval příslušná ustanovení občanského zákoníku o nemajetkové újmě na zjištěný skutkový stav správně a dospěl k odpovídajícímu právnímu názoru.

16. Požaduje-li žalobce v dovolání aplikaci § 2969 odst. 2 o. z., pak lze pouze doplnit, že cena zvláštní oblby v tomto ustanovení upravená má své místo při určení výše náhrady za poškození či zničení věci (tzv. skutečná škoda – srov. § 2952

o. z.), tedy náhrady za majetkovou újmu způsobenou přímo na věci (případně i na zvířeti, neboť podle § 494 o. z. se ustanovení o věcech použijí na živé zvíře obdobně v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze), nikoliv při stanovení výše žalobcem požadované náhrady za nemajetkovou újmu, jak ji vymezil v žalobě. Navíc nárok odvozený od ceny oblíbeného psa nebyl předmětem řízení před soudy nižších stupňů, neboť byl uplatněn až v dovolání coby způsob odškodnění nemajetkové újmy, která je nárokem odlišným.

17. Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že uplatněný dovolací důvod není naplněn, a protože Nejvyšší soud neshledal ani existenci vad řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř., dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

18. Směřovalo-li dovolání rovněž proti nákladovému výroku, dovolací soud je podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl, neboť ohledně nákladů řízení neobsahuje dovolání jakékoliv námitky, a nesplňuje tak náležitosti podle § 241a odst. 2 o. s. ř.; přípustnost dovolání proti nákladovému výroku je ostatně výslovně vyloučena § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

Č. 19

č. 19

Nájem bytu, Změna okolností (o. z.)

§ 1765 o. z., § 1766 o. z., § 2248 o. z., § 2249 o. z.

Dojde-li k podstatné změně okolností, z nichž strany vycházely při uzavření dohody o zvyšování nájemného (§ 2248 o. z.), kterou nemohly rozumně předvídat, a výše nájemného stanoveného podle této dohody bude zjevně nespravedlivá, může se pronajímatel domáhat zvýšení nájemného postupem podle § 2249 o. z.

Dohodou o zvyšování nájemného je i tzv. inflační doložka.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2019, sp. zn. 26 Cdo 1670/2018, ECLI:CZ:NS:2019:26.CDO.1670.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně změnil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 9. 2017, sp. zn. 39 Co 175/2017, ve výrocích o náhradě nákladů řízení; jinak její dovolání zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze (odvolací soud) rozsudkem ze dne 13. 9. 2017, č. j. 39 Co 175/2017-55, potvrdil výrok rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 (soud prvního stupně) ze dne 9. 2. 2017, č. j. 14 C 131/2016-30, jímž zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala určení obvyklé výše nájemného za užívání bytu č. XY na adrese XY (dále též jen „Byt“), a změnil výrok o náhradě nákladů řízení tak, že žalobkyni uložil zaplatit žalovanému náklady řízení ve výši 39 308,40 Kč; současně uložil žalobkyni zaplatit náklady odvolacího řízení ve výši 24 877,60 Kč.

2. Shodně se soudem prvního stupně zjistil, že žalobkyně je vlastníkem Bytu, který žalovaný užívá na základě smlouvy o nájmu, uzavřené s právním předchůdcem žalobkyně dne 29. 12. 2004 na dobu neurčitou. Nájemné bylo sjednáno smluvně, neregulované, s tím, že pronajímatel je oprávněn jednou za 3 roky nájemné zvýšit o tolik, kolik činí roční míra inflace za uplynulý kalendářní rok (dále též jen „inflační doložka“). Nájemné (uvedené v evidenčním listu) k 1. 12. 2015 činilo 4 545 Kč měsíčně. Dopisem ze dne 22. 12. 2015 žalobkyně navrhla zvýšení nájemného na 11 500 Kč měsíčně a poučila žalovaného, že v případě jeho nesouhlasu podá žalobu na určení výše obvyklého nájemného (změny obsahu smlou-

vy). Dopisem ze dne 25. 1. 2016 jí žalovaný sdělil nesouhlas s navrhovaným zvýšením. Za správný považoval odvolací soud i závěr soudu prvního stupně, že po právní stránce je třeba věc posoudit podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen „o. z.“ (§ 3074 odst. 1 o. z.). Měl za to, že podle § 2249 o. z. může soud určit výši obvyklého nájemného jen za předpokladu, že se smluvní strany na zvyšování nájemného v nájemní smlouvě nedohodly. Tento předpoklad však v dané věci splněn nebyl, neboť inflační doložku je třeba považovat za dohodu o zvyšování nájemného (odkázal přitom na závěry Nejvyššího soudu uvedené v rozsudku ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 26 Cdo 4677/2009), žalobkyně tak není aktivně legitimována k podání žaloby. Za nedůvodnou považoval i námitku žalobkyně, že v projednávané věci je nutné vycházet z obecné úpravy § 1765 o. z. Toto ustanovení lze (mimo jiné předpoklady) použít pouze na změny okolností v době uzavření smlouvy nepředvídatelné; nárůst tržního nájemného však za takovou okolnost považovat nelze, neboť jeho výše – jak je obecně známo – se v čase v závislosti na ekonomických podmínkách mění. Nadto obecná úprava uvedená v § 1765 o. z. se v případě nájmu neuplatní, neboť je třeba vycházet ze speciální úpravy obsažené v § 2249 o. z. Rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé proto považoval za správné. Při stanovení výše nákladů soudního řízení odvolací soud postupoval podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AT“). Neztotožnil se přitom s postupem soudu prvního stupně, který při určení výše náhrady nákladů vyšel z tarifní hodnoty ve výši 690 000 Kč, tedy z pětinásobku požadovaného ročního nájemného. Za správnou považoval tarifní hodnotu ve výši 417 300 Kč, představující pětinásobek požadovaného ročního navýšení nájemného, tj. rozdíl částky 11 500 Kč a 4 545 Kč (§ 8 odst. 2 AT); ve výroku o nákladech řízení před soudem prvního stupně proto změnil výši přiznaných nákladů řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Měla za to, že otázky, zda lze za dohodnutý způsob zvyšování nájemného ve smyslu § 2249 odst. 1 o. z. považovat inflační doložku, která umožňuje zvýšit nájemné jednou za 3 roky, a zda se lze domáhat stanovení obvyklého nájemného u soudu, jestliže způsob zvyšování nájemného sjednaný ve smlouvě o nájmu uzavřené za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“), neodpovídá obvyklému nájemnému, nebyly doposud v rozhodovací praxi vyřešeny. Namítala, že závěry obsažené v rozhodnutí 26 Cdo 4677/2009 nejsou v dané věci aplikovatelné, byly vysloveny ve vztahu k nájemní smlouvě, v níž bylo nájemné sjednáno dohodou, a nepostupovalo se proto při

jeho zvýšení podle zákona č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného. Do 31. 12. 2013 pak umožňoval obč. zák. pronajímateli domáhat se určení obvyklého nájemného u všech smluv, tedy i v případě sjednání inflační doložky. Bylo-li nájemné v nájemních smlouvách uzavřených za účinnosti obč. zák. dohodnuto ve výši zcela zjevně neodpovídající obvyklému nájemnému, a vzniká tím hrubý nepoměr ve vzájemných právech a povinnostech účastníků smlouvy, nelze žalobu na určení obvyklého nájemného vyloučit. Zvyšováním nájemného prostřednictvím inflační doložky by přitom nedosáhla výše obvyklého nájemného. Zdůraznila, že uplatněním práva zavedeného obč. zák., které převzal i o. z., na zvýšení nájemného do výše obvyklého nájemného došlo k prolomení zásady *pacta sunt servanda*. Nesouhlasila ani se závěrem odvolacího soudu, že v řízení o zvýšení nájemného nelze aplikovat § 1765 o. z., které je další výjimkou ze zásady *pacta sunt servanda*. Měla za to, že řešena nebyla doposud ani otázka určení tarifní hodnoty úkonu právní služby advokáta v řízení o určení obvyklého nájemného – zda je namíste aplikace § 9 odst. 3 písm. a) AT nebo § 8 odst. 2 AT. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu a soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. Žalovaný se v dovolacím vyjádření ztotožnil s napadeným rozhodnutím i s jeho právními závěry navrhl, aby dovolací soud dovolání jako zjevně bezdůvodné odmítl.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud projednal dovolání a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017, dále jen „o. s. ř.“ (čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.).

6. Dovolání podané včas, subjektem k tomu oprávněným – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky zastoupení advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo skončeno odvolací řízení, je přípustné, neboť v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla doposud řešena otázka, zda lze za dohodu o zvyšování nájemného ve smyslu § 2249 odst. 1 o. z. považovat smluvní ujednání o inflační doložce ve smlouvě o nájmu uzavřené za účinnosti obč. zák. a zda se lze domáhat stanovení obvyklého nájemného u soudu, jestliže způsob zvyšování nájemného sjednaný ve smlouvě o nájmu neodpovídá obvyklému nájemnému; při rozhodování o nákladech řízení se pak odvolací soud při určení sazby odměny za jeden úkon právní služby odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu.

IV. Důvodnost dovolání

č. 19

7. Projednávanou věc je třeba posuzovat – s ohledem na dobu, kdy došlo k zahájení procesu zvyšování nájemného – podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014, zejména podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále opět jen „o. z.“ (§ 3074 odst. 1 o. z.).

8. Podle § 2248 o. z. strany si mohou ujednat každoroční zvyšování nájemného.

9. Podle § 2249 odst. 1 o. z., neujednají-li si strany zvyšování nájemného nebo nevyloučí-li zvyšování nájemného výslovně, může pronajímatel v písemné formě navrhnout nájemci zvýšení nájemného až do výše srovnatelného nájemného obvyklého v daném místě, pokud navržené zvýšení spolu s tím, k němuž již došlo v posledních třech letech, nebude vyšší než dvacet procent. K návrhu učiněnému dříve než po uplynutí dvanácti měsíců, v nichž nájemné nebylo zvýšeno, nebo který neobsahuje výši nájemného a nedokládá splnění podmínek podle tohoto ustanovení, se nepřihlíží. Podle odst. 3 téhož ustanovení, souhlasí-li nájemce s návrhem na zvýšení nájemného, zaplatí počínaje třetím kalendářním měsícem po dojití návrhu zvýšené nájemné, jak bylo navrženo. Nesdělí-li nájemce v písemné formě pronajímateli do dvou měsíců od dojití návrhu, že se zvýšením nájemného souhlasí, má pronajímatel právo navrhnout ve lhůtě dalších tří měsíců, aby výši nájemného určil soud; návrhu podanému po uplynutí této lhůty soud nevyhoví, namítne-li nájemce, že návrh byl podán opožděně. Soud na návrh pronajímatele rozhodne o nájemném do výše, která je v místě a čase obvyklá s účinky ode dne podání návrhu soudu.

10. Pojmovým znakem nájemní smlouvy je úplatnost, nájemce platí za užívání bytu nájemné, jehož výše se může měnit i v průběhu nájmu – § 2246, § 2248–2250 o. z. (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 26 Cdo 4848/2016).

11. Občanský zákoník ponechává na pronajímateli a nájemci, aby se v nájemní smlouvě dohodli, zda a jak bude upraveno zvyšování (případně i snižování) nájemného, s jakou frekvencí (jednou ročně, jednou za několik let), mohou se rovněž dohodnout, že nájemné nebude v určitém období popř. po celou dobu trvání nájmu vůbec zvyšováno. Změnu výše nájemného si mohou strany např. sjednat tak, že k ní bude docházet bez dalšího (zpravidla k určitému datu), nebo jednostranným jednáním (podmínky takového jednání musí být sjednány dostatečně určitě, výše nájemného nemůže být ponechána jen na pronajímateli) – v takovém případě je ponecháno na vůli pronajímatele, zda nájemné ve sjednaném rozsahu vskutku zvýší – a mohou si sjednat také postup uzavření dohody o změně nájemného.

12. Ujednání účastníků, že nájemné se bude zvyšovat o míru inflace vyhlášenou Českým statistickým úřadem (tzv. „inflační doložka“), je typickou (a v praxi

často využívanou) dohodou o možné změně nájemného jednostranným jednáním pronajímatele s tím, že je jen na něm, zda této možnosti využije a nájemné v tomto rozsahu zvýší [shodně např. HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI, Závazkové právo, Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 372]. Dohodou o zvyšování nájemného je inflační doložka bez ohledu na to, jaký interval si účastníci sjednali pro její uplatňování.

13. I za účinnosti právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 (obč. zák.) se pronajímatel mohl s nájemcem dohodnout (v době, kdy již nebyl při sjednávání výše nájemného omezen žádnou kogentní úpravou) na způsobu zvyšování nájemného a za takovou dohodu byla považována i inflační doložka (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 26 Cdo 4600/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 26 Cdo 4677/2009, uveřejněný pod číslem 77/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). S ohledem na smluvní volnost, kterou účastníci (jejich právní předchůdci) měli při uzavření smlouvy o nájmu bytu, jsou podmínky sjednané ve smlouvě, za nichž může být výše nájemného měněna, výrazem jejich svobodné vůle. Uzavřenou inflační doložku je proto třeba považovat za dohodu o zvyšování nájemného, byť byla uzavřena za účinnosti obč. zák. (§ 3074 odst. 1 o. z.); neplatnost této dohody nemůže způsobit jen skutečnost, že umožňuje pronajímateli zvýšit nájemné pouze jednou za 3 roky.

14. Podle § 2249 o. z. se může pronajímatel domáhat zvýšení (snížení) nájemného soudem, jde však o dispozitivní úpravu, která se použije jen tehdy, jestliže se strany nedohodly o změnách nájemného jinak. Právo domáhat se zvýšení nájemného tak pronajímateli nenáleží mj. i v případě, kdy si účastníci nájemní smlouvy inflační doložkou (ať již uzavřenou za účinnosti obč. zák., či po 1. 1. 2014 za účinnosti o. z.) sjednali podmínky, za nichž bude výše nájemného za trvání nájemního vztahu měněna. V souladu s ústavním principem autonomie vůle subjektů soukromého práva je třeba vycházet ze zásady *pacta sunt servanda*, strany by měly uzavřenou dohodu o způsobu zvyšování nájemného respektovat, a to i v případě, kdy se po uzavření smlouvy změnila okolnost do té míry, že se sjednaný způsob stal pro některou z nich méně výhodný (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2005, sp. zn. 28 Cdo 55/2004, sp. zn. 26 Cdo 4600/2016, náleží Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. II. ÚS 3292/09). Úprava v § 2248, 2249 o. z. je odrazem smluvního principu úpravy změn nájemného a zásady autonomie vůle účastníků právního vztahu, která je jednou ze základních zásad soukromého práva. Respektování uvedených zásad je přitom součástí právní jistoty a ochrany důvěry účastníků právních vztahů v právo jakožto definičních znaků právního státu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 826/2005, uveřejněný pod č. 36/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

15. Nejvyšší soud však již v poměrech právní úpravy zvyšování nájemného za účinnosti obč. zák. také zdůraznil (viz rozsudek sp. zn. 26 Cdo 4600/2016), že

i když je třeba dbát na smluvní volnost stran a strany by měly uzavřenou dohodu o způsobu zvyšování nájemného respektovat i v případě, že se po uzavření smlouvy změnila okolnosti do té míry, že se sjednaný způsob stal pro některou z nich méně výhodný, nelze vyloučit, že oproti stavu, z něhož strany vycházely při uzavírání smlouvy, dojde k tak podstatné změně okolností (kterou nemohly strany předpokládat), že jejím důsledkem bude hrubý nepoměr v jejich právech a povinnostech. Clausula *rebus sic stantibus* je typická především u závazků s opětujičím se plněním, a není-li v nich výslovně stanoveno něco jiného, lze mít zásadně za to, že tyto smlouvy jsou mlčky uzavírány s takto ujednanou doložkou. K obdobným závěrům dospěla i historická soudní praxe – srovnej např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR publikovaná ve Vážného sbírce ze dne 15. 12. 1939, sp. zn. Rv I 612/39 (publikované pod č. 17516/1939), ze dne 24. 3. 1925, sp. zn. Rv I 381/25 (publikované pod č. 4839/1925), ze dne 14. 4. 1932, sp. zn. R II 90/32 (publikované pod č. 11565/1932), ze dne 18. 9. 1947, sp. zn. Rv I 179/47 (publikované pod č. 279/1947), ze dne 14. 10. 1919, sp. zn. Rv II 219/19 (publikované pod č. 291/1919); dále pak shodně i odborná literatura – srovnej KRÁLÍK, M. in LAVICKÝ, P. Nejvyšší soud Československé republiky – doložka *rebus sic stantibus*. Soudní rozhledy, 2012, č. 10, str. 377. Od těchto závěrů není důvod se odchýlit ani za současné právní úpravy.

16. Obecné následky změny okolností, za kterých došlo k uzavření smlouvy, jsou upraveny v § 1764 až 1766 o. z., která předvídají proměnlivost práv a povinností vyplývajících ze závazkových vztahů, a výjimečně proto připouští uplatnění zásady změny poměrů (*rebus sic stantibus*). Stejně jako u jiných závazků, i u dohody pronajímatele s nájemcem, zda a jak bude zvyšováno nájemné, platí, že aby se mohla výjimka ze zásady *pacta sunt servanda* uplatnit, musí být splněno několik podmínek, zejména musí po uzavření dohody o způsobu zvyšování nájemného dojít ke změně okolností (z nichž strany při uzavírání dohody vycházely), kterou strany nemohly rozumně předvídat, ani ji ovlivnit, přičemž musí jít o změnu zcela zásadní mimořádné povahy, která má za následek vznik zvlášť hrubého nepoměru v právech a povinnostech, mezi změnou poměrů a vznikem zvlášť hrubého nepoměru je příčinná souvislost. Jestliže by došlo k takovéto podstatné změně poměrů mající za následek zjevně nespravedlivé uspořádání vztahů mezi pronajímatelem a nájemcem ohledně výše nájemného, musela by být obnovena jejich rovnováha. S ohledem na zvláštní úpravu určení výše nájemného v § 2249 o. z. bude namísto obnovit tuto rovnováhu postupem podle této konkrétní, speciální úpravy. Pronajímatel, který bude mít za to, že s ohledem na výjimečné okolnosti není namísto respektovat dohodu, již uzavřel s nájemcem o zvyšování nájemného, bude postupovat podle § 2249 odst. 1, 3 o. z. a výjimečně – i když si původně ujednali jinak – navrhne nájemci zvýšení nájemného postupem podle § 2249 odst. 1 o. z. Zašle mu písemný návrh, v němž navrhne nájemci zvýšení nájemného, navržené zvýšení nesmí být vyšší než obvyklé nájemné v daném místě a zároveň nepře-

sáhne zde stanovený limit, vysvětlí, proč zvýšení nevychází z uzavřené dohody, objasní tedy důvody zvláště hrubého nepoměru, který v právech a povinnostech stran vznikl (odůvodní splnění podmínek pro novou úpravu nájemného). Jestliže nájemce nebude s návrhem souhlasit (písemně, do dvou měsíců) může se pronajímatel domáhat určení nové výše nájemného u soudu (§ 2249 odst. 3 o. z.).

17. Dojde-li tedy k podstatné změně okolností, s níž nemohly strany při uzavírání dohody o zvyšování nájemného (popř. dohody, kterou zvyšování nájemného vyloučily) rozumně počítat, a tato změna poměrů má za následek, že práva a povinnosti stran nájemní smlouvy (výše nájemného) již zjevně neodpovídají spravedlivému uspořádání, nemusí pronajímatel vyvolat jednání s nájemcem o uzavření nové dohody o zvyšování (§ 1765 odst. 1 o. z.), ani nemusí právo na obnovení jednání o smlouvě uplatnit ve lhůtě stanovené v § 1766 odst. 2 o. z., ale může při určení nové výše nájemného postupovat podle § 2249 o. z.

18. Za změnu závažnou, s níž nemohly strany při sjednávání způsobu zvyšování nájemného rozumně počítat, nelze považovat změnu výše nájemného způsobenou běžným vývojem ekonomiky a trhu. Na závažnost změn a zjevně nespravedlivé uspořádání vztahů mezi stranami nájemní smlouvy nelze usuzovat ani ze skutečnosti, že výše nájemného, které by mohlo být dosaženo podle dohody uzavřené mezi účastníky, nedosahuje výše, která je obvyklá v daném místě a čase. Soud při úvaze, zda je namíste prolomení zásady *pacta sunt servanda*, musí vždy pečlivě zohlednit a zvážit všechny okolnosti jak na straně pronajímatele, tak na straně nájemce a vycházet přitom z konkrétních zjištění. Nelze přehlédnout, že v dané věci – i kdyby nebyla mezi účastníky uzavřena dohoda o zvyšování nájemného – návrh žalobkyně (pronajímatelky), jímž navrhla žalovanému (nájemci) zvýšení nájemného, zjevně přesáhl limit stanovený v § 2249 odst. 1 o. z., když mu navrhla zvýšení o více než 100 %, a již proto by nebylo možné návrhu vyhovět.

19. Lze tak uzavřít, že výrok rozsudku odvolacího soudu ve věci samé je z pohledu uplatněných dovolacích námitek věcně správný, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) – proto dovolání v tomto rozsahu jako neúvodně zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

20. Dovolání žalobkyně je však důvodné proti výrokům o náhradě nákladů řízení, neboť odvolací soud vyšel z nesprávného určení sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby. Nejvyšší soud již dříve vyslovil závěr, že v řízení o zvýšení nájemného se sazba mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby určí podle § 7 a § 9 odst. 1 AT, neboť v daném řízení je předmětem určovací žaloba, jejíž hodnotu nelze vyjádřit v penězích (jde o určení výše nájemného na dobu neurčitou, nikoli o opětuující se plnění) – viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2017, sp. zn. 26 Cdo 1486/2016; v projednávané věci proto advokátovi náleží odměna za jeden úkon právní služby ve výši 1 500 Kč.

21. Protože odvolací soud nerozhodl o náhradě nákladů řízení správně a protože dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o této náhradě rozhodnout,

Nejvyšší soud České republiky rozsudek odvolacího soudu ve výrocích o náhradě nákladů řízení změnil [§ 243d písm. b) o. s. ř.].

č. 19

22. Za účelně vynaložené náklady v řízení před soudem prvního stupně lze podle obsahu spisu považovat tři úkony (příprava a převzetí zastoupení, sepsí vyjádření, účast na jednání soudu dne 9. 2. 2017) po 1 500 Kč, 3× paušální částka náhrad hotových výdajů po 300 Kč, jež stojí vedle odměny (srov. § 2 odst. 1, § 13 odst. 1 a 3 AT), cestovní výdaje podle § 13 odst. 1 AT ve výši 1 248,10 Kč (za cestovné z místa výkonu praxe právního zástupce do sídla soudu prvního stupně k jednání a zpět, celkem 220 km, při průměrné kombinované spotřebě motorové nafty 6,2 l / 100 km), náhradu za promeškaný čas podle § 14 odst. 1 písm. a) AT (za 6 půlhodin strávených cestou k jednání) ve výši 600 Kč a náhradu za 21% daň z přidané hodnoty ve výši 1 522,10 Kč (§ 137 odst. 1, 4 o. s. ř.).

23. V odvolacím řízení učinil zástupce žalovaného dva úkony právní služby – vyjádření k odvolání a účast u jednání odvolacího soudu (odvolání bylo podáno ve věci samé) po 1 500 Kč, 2× paušální částka náhrad hotových výdajů po 300 Kč a náhrada za daň z přidané hodnoty ve výši 756 Kč.

24. Nejvyšší soud proto uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně 8 770 Kč a na náhradě nákladů odvolacího řízení 4 356 Kč. Žalobkyně je povinna náhradu nákladů řízení žalovanému zaplatit k rukám advokáta, který jej v tomto řízení zastupoval (§ 149 odst. 1 o. s. ř.) do tří dnů od právní moci usnesení (§ 160 odst. 1 o. s. ř.).

25. Dovolatelka byla v dovolacím řízení úspěšná jen částečně, Nejvyšší soud proto podle § 243c odst. 3, § 224 odst. 1, § 151 odst. 1 a § 142 odst. 2 o. s. ř. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

Č. 20

Náhrada škody

§ 2946 o. z., 2948 o. z.

č. 20

Při společném ubytování více osob je základem pro výpočet stonásobku ceny ubytování za jeden den (limit výše náhrady škody na vnesených věcech podle § 2948 odst. 1 o. z.) cena připadající na osobu poškozeného.

Nelze-li dovodit jiný způsob určení ceny na jednotlivé osoby, dělí se denní cena za ubytovací prostor počtem ubytovaných osob.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3580/2018, ECLI:CZ:NS:2019:25.CDO.3580.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. 5. 2018, sp. zn. 17 Co 272/2017, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud ve Znojmě rozsudkem ze dne 29. 9. 2017, č. j. 6 C 14/2016-36, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 60 000 Kč s příslušenstvím, zamítl žalobu o zaplacení úroku z prodlení ve výši 8,05 % ročně za období od 5. 9. 2015 do 19. 9. 2015 a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vycházel ze zjištění, že žalobce byl od 4. 9. 2015 do 6. 9. 2015 ubytován v penzionu provozovaném žalovanou, zde umístil své jízdní kolo do stojanu na jízdní kola, který se nacházel uvnitř penzionu na volně přístupné chodbě, a kolo uzamkl zámekem. Během večera mu bylo jízdní kolo v hodnotě 60 000 Kč neznámým pachatelem odcizeno. Soud uzavřel, že žalovaná jako provozovatelka ubytovacího zařízení podle § 2946 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), odpovídá žalobci za vzniklou škodu na vnesené věci. Výše škody činí 60 000 Kč, tato částka odpovídá obvyklé ceně věci ve smyslu § 2969 odst. 1 o. z. I když se žalovaná bránila tím, že kola bylo možno umístit do uzamykatelné garáže, v níž žalovaná parkuje své vozidlo, soud dospěl k závěru, že žalobce správně vyhodnotil stojan jako místo pro uložení kola, neboť z ničeho nebylo zjištělné jiné místo určené pro ukládání kol.

2. Krajský soud v Brně k odvolání žalované rozsudkem ze dne 22. 5. 2018, č. j. 17 Co 272/2017-62, rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku

o věci samé a ve výroku o náhradě nákladů řízení potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vycházel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, že žalobce vnesl do ubytovacího zařízení provozovaného žalovanou jízdní kolo, které uložil na místě k tomu určeném, nic nenasvědčovalo tomu, že by byl v penzionu nějaký další prostor určený k uložení jízdních kol, a doplnil jej o zjištění, že žalobce zaplatil žalované za ubytování celkem 4 000 Kč. Shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaná odpovídá podle § 2946 o. z. žalobci za vzniklou škodu. Odvolací soud dále vyložil § 2948 odst. 1 o. z., který limituje výši náhrady škody na vnesených věcech stonásobkem ceny ubytování za jeden den, a uzavřel, že jde o cenu za ubytování v pokoji ubytovacího zařízení bez ohledu na počet ubytovaných osob. Zaplatil-li žalobce za ubytování za dobu od 4. 9. do 6. 9. 2015 částku 4 000 Kč, cena ubytování za jeden den činí 1 333 Kč a stonásobek 133 300 Kč, žalobcem požadovaná náhrada škody tak tento limit nepřekračuje.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z § 237 o. s. ř. tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena, a to otázky výkladu limitace výše náhrady škody podle § 2948 odst. 1 o. z. Zákon nespecifikuje, co se rozumí cenou ubytování za jeden den, žalovaná nesouhlasí s výkladem provedeným odvolacím soudem a má za to, že je nutno vyjít nejen z ceny ubytování za jeden pokoj, ale současně přihlídnout i k počtu ubytovaných osob v pokoji, neboť škoda vzniká pouze této jedné osobě. Dovolatelka navrhla, aby byl rozsudek odvolacího soudu zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka posouzení limitace výše náhrady škody na vnesených věcech stonásobkem ceny ubytování za jeden den podle § 2948 odst. 1 o. z. nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena. Dovolání je důvodné.

IV. Důvodnost dovolání

5. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

6. Podle § 2946 odst. 1 o. z. kdo provozuje pravidelně ubytovací služby, nahradí škodu na věci, kterou ubytovaný vnesl do prostor vyhrazených k ubytování nebo k uložení věcí, popřípadě na věci, která tam byla pro ubytovaného vnesena. To platí i tehdy, byla-li věc za tím účelem ubytovatelem převzata.

7. Podle § 2948 odst. 1 o. z. škoda se hradí do výše odpovídající stonásobku ceny ubytování za jeden den. Podle odst. 2, byla-li věc převzata do úschovy, odmítl-li ubytovatel úschovu věci v rozporu se zákonem nebo byla-li škoda způsobena ubytovatelem nebo tím, kdo v provozu pracuje, hradí se škoda bez omezení.

8. Z § 2948 o. z. vyplývá, že nejde-li o případy uvedené v odstavci 2 a není-li škoda hrazena podle jiného pravidla než podle § 2946 o. z., je výše náhrady (určená podle obecných ustanovení § 2951 a násl. o. z.) limitována částkou odpovídající stonásobku ceny ubytování za jeden den. Zákon blíže neurčuje, jak má být tento pojem vyložen. Je opodstatněné, aby se limit vztahoval na celkovou škodu na všech věcech ubytovaného, nikoliv na škodu na každé jednotlivé poškozené věci. Je-li v jednom ubytovacím prostoru (pokoji, apartmá) ubytováno více osob, je základem pro výpočet limitu náhrady škody na věcech každé z těchto osob cena za tento ubytovací prostor a den dělená počtem v něm ubytovaných osob, nelze-li dovést jiný způsob určení ceny pro poškozeného (např. při odlišné ceně pro děti apod.). Limit se musí odvíjet od ceny odpovídající ceně za ubytování pro osobu poškozeného, nikoli ceně za celý pokoj či apartmán, jsou-li v něm ubytované další osoby. Takový výklad odpovídá smyslu a účelu tohoto pravidla [shodně též PAŠEK, M. in PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 2948, nebo BEZOUŠKA, P. in Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1672, nebo NOVOTNÁ, M. in MELZER, F., TĚGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081. Praha: Leges, 2018, s. 860]. Inspirační zdroj § 2948 o. z. lze identifikovat v německém občanském zákoníku (BGB) v § 702, který je v komentářové literatuře vykládán shodně tak, že obsazuje-li více osob vícelůžkový pokoj, ubytovatel obdrží cenu ubytování za každou jednotlivou osobu (každé lůžko), nikoli za pokoj. Odpovídá proto každé osobě až do stonásobku denní ceny za ubytování. Nezáleží na tom, zda se přijetí uskutečnilo jednotně nebo odděleně a zda každý host nebo pouze jeden – např. manžel – uzavřel smlouvu o ubytování. Totéž platí i pro uzavřený pobyt skupiny osob (zájezd, sportovní

mužstvo) za celkovou částku, přičemž cena ubytování za jednotlivce vyplývá z rozdělení celkové ceny na počet částí (srov. SPRAU H. in PALANDT, O. a kol. Bürgerliches Gesetzbuch. 78. neubearbeitete Auflage. München: C. H. Beck, 2019, marg. č. 4, s. 1295). Shodně vyložil § 702 BGB i německý Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 11. 7. 1974, sp. zn. III ZR 114/72 (publikováno v Neue Juristische Wochenschrift, NJW 1974, 1818).

č. 20

9. V poměrech projednávané věci to znamená, že limitem náhrady škody bude stonásobek ceny ubytování, kterou zaplatil poškozený za svou osobu za jeden den. Zaplatil-li ubytování i pro další osoby, tato částka se do limitu podle § 2948 odst. 1 o. z. promítnout nemůže. Každá další v pokoji či apartmá ubytovaná osoba by totiž při vzniku škody na své vnesené věci měla podle § 2946 odst. 1 a § 2948 odst. 1 o. z. právo na náhradu škody opět do výše odpovídající stonásobku ceny ubytování za tuto jednotlivou osobu za jeden den.

10. Jestliže odvolací soud dovodil, že cena ubytování za jeden den ve smyslu § 2948 odst. 1 o. z. je cena ubytování za pokoj bez ohledu na počet v něm ubytovaných osob, je jeho právní posouzení limitu výše náhrady škody podle tohoto ustanovení nesprávné. Nesprávně též z data ubytování (4.–6. 9.) dovodil, že pobyt trval tři dny, ač podle zvyklostí datum nástupu a odjezdu nezahrnuje celý den. Nebude-li prokázáno jiné ujednání, půjde o ubytování na dva dny (dvě noci). Ze skutkových zjištění (která nepodléhají přezkumu dovolacím soudem) vyplývá, že žalobce za ubytování zaplatil celkem částku 4 000 Kč, není však zřejmé, zda tuto částku zaplatil pouze za svou osobu, či za více osob. Dovolatelka v dovolání namítá, že se jedná o cenu zaplacenou za čtyři osoby.

11. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.). Podle § 243g odst. 1 o. s. ř. je odvolací soud vázán právním názorem dovolacího soudu.

12. V novém rozhodnutí rozhodne soud o náhradě nákladů řízení včetně nákladů dovolacího řízení (§ 243g odst. 1 o. s. ř.).

Č. 21

č. 21

Bezdůvodné obohacení

§ 1936 odst. 2 o. z., § 2991 o. z., § 2997 odst. 1 o. z.

Právo na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého plněním za jiného (§ 2991 o. z.) není vyloučeno podle § 2997 odst. 1 věty druhé o. z. samotnou skutečností, že ochuzený (plnitel) vědomě poskytl plnění namísto obohaceného (dlužníka), ač k tomu nebyl povinen, ani tím, že si ochuzený na věřiteli nevymínil postoupení pohledávky dle § 1936 odst. 2 o. z.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2019, sp. zn. 28 Cdo 208/2019, ECLI:CZ:NS:2019:28.CDO.208.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované 1. a zastavil řízení o dovolání žalovaného 2. proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 9. 2018, sp. zn. 20 Co 176/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Trutnově rozsudkem ze dne 30. 11. 2017, č. j. 115 C 64/2016-117, žalovaným uložil zaplatit žalobkyni společně a nerozdílně částku 556 595 Kč s příslušenstvím (výrok I.) a náklady řízení (výrok II.). Soud zjistil, že žalobkyně ze svých finančních prostředků v době od 8. 9. 2014 do 9. 4. 2015 uhradila za žalované jejich dluhy vůči Okresní správě sociálního zabezpečení T. a několika soudním exekutorům ve výši sporné sumy. Nebylo přitom prokázáno, že by se tak stalo na základě žalobkyní tvrzené příkazní smlouvy. Žalovaným tudíž vzniklo bezdůvodné obohacení plněním za jiného ve smyslu § 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), jež jsou nyní povinni žalobkyni vydat.

2. Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 20. 9. 2018, č. j. 20 Co 176/2018-155, rozsudek soudu prvního stupně k odvolání žalovaných potvrdil (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II.). Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu první instance a nepřítal ani námitkám týkajícím se právního posouzení věci. K odvolací argumentaci žalovaných, opírající se o § 2997 odst. 1 větu druhou o. z., uvedl, že citované ustanovení dopadá na vztah mezi plnitelem a příjemcem plnění, v posuzované kauze

jde ovšem o jinou situaci, neboť žalobkyně neplnila žalovaným, ale za žalované jejich věřitelům. Pokud by byl správný názor odvolatelů, dle něhož i na plnění za jiného dopadá norma obsažená v § 2997 odst. 1 větě druhé o. z., byla by dotčena skutková podstata bezdůvodného obohacení zcela potlačena, jelikož předpokladem vzniku práva na vydání majetkového prospěchu podle § 2991 o. z. je v těchto případech vědomí toho, kdo zapravuje cizí dluh, že neplní vlastní povinnost. Ani další odvolateli zmiňované ustanovení, § 1936 odst. 2 o. z., vznik nároku žalobkyně vůči žalovaným nevylučuje, neboť pouze zakládá možnost, aby se ten, kdo hodlá splnit cizí dluh, dohodl s věřitelem na převzetí jeho pohledávky. Pokud však žádné takové ujednání mezi žalobkyní a příjemci plnění uzavřeno nebylo, je třeba její poměr k žalovaným, jejichž dluhy vyrovnala, posoudit na základě skutkové podstaty bezdůvodného obohacení plněním za jiného.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti tomuto rozsudku podali žalovaní dovolání, v němž předestřeli Nejvyššímu soudu k řešení dvě právní otázky. Předně argumentovali, že na předmětný případ dopadá norma obsažená v § 2997 odst. 1 větě druhé o. z. (jak byla vyložena v rozhodnutí dovolacího soudu sp. zn. 28 Cdo 5089/2017), jelikož žalobkyně plnila věřitelům žalovaných s vědomím, že k tomu není povinna, protože mezi účastníky řízení nebyla uzavřena žádná smlouva, jež by ji k takovému počínání zavazovala (plnitelka přitom ani nejednala v mylném domnění, že by spornou částku po právu musela poskytnout).

4. Dovolatelé dále namítali, že by zjištěný skutkový stav měl být posouzen dle § 1936 odst. 2 o. z., podle něhož kdo plní dluh jiného, aniž za dluh ručí a ani jinak dluh nezajistil, může na věřiteli požadovat před splněním nebo při něm, aby mu postoupil svoji pohledávku. Podle žalovaných by v případě, že si plnitel na věřiteli nevymínil postoupení pohledávky, mělo nastoupit ustanovení § 2997 odst. 1 věty druhé o. z., jež vylučuje, aby mohl poskytovatel plnění následně uplatnit jakýkoli nárok vůči osobám, za něž plnil. Vzhledem k tomu, že žalobkyně vůči věřitelům žalovaných žádný požadavek na převod pohledávek nevnesla, měl by být její nárok na vydání bezdůvodného obohacení vyloučen.

5. Žalovaní proto navrhli, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Při rozhodování o dovolání bylo postupováno podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), ve znění účinném od 30. 9. 2017, které

je dle čl. II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, rozhodující pro dovolací přezkum.

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) zjistil, že dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými a zastoupenými podle § 241 odst. 1 o. s. ř., soudní poplatek za dovolání však uhradila toliko žalovaná 1. Jelikož mají žalovaní v řízení postavení samostatných procesních společníků (k povaze procesního společenství osob žalovaných jako solidární dlužníci viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 20 Cdo 3044/2012, a ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 28 Cdo 1701/2017, nebo rozsudek téhož soudu ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 33 Odo 1708/2006), kterým podle ustálené judikatury vzniká samostatná, nikoli solidární poplatková povinnost (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2259/2013, ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3659/2014, či ze dne 12. 12. 2018, sp. zn. 29 Cdo 1172/2018), postupoval dovolací soud podle § 9 odst. 2 věty první zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích (dále jen „zákon č. 549/1991 Sb.“), ve znění účinném od 30. 9. 2017, jež je s ohledem na datum podání dovolání pro toto řízení rozhodné (srovnej zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2018, sen. zn. 29 ICdo 152/2018, a ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 32 Cdo 4481/2018).

8. Žalovaného 2. tedy Nejvyšší soud usnesením ze dne 6. 2. 2019, č. j. 28 Cdo 208/2019-170, vyzval k zaplacení soudního poplatku ve výši 14 000 Kč [odpovídající položce 23 bodu 1. písm. d) přílohy k zákonu č. 549/1991 Sb.] na účet Nejvyššího soudu do 15 dnů od doručení tohoto usnesení. Dovolatel však ve stanovené lhůtě na soudním poplatku nezaplatil ničeho. Nejvyšší soud proto podle § 9 odst. 2 věty druhé zákona č. 549/1991 Sb. dovolací řízení ve vztahu k danému účastníkovi zastavil.

9. Následně dovolací soud zaměřil pozornost na posouzení předpokladů přípustnosti dovolání žalované 1.

10. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

11. Dovolání žalované 1. je přípustné, neboť otázka, zda vědomí ochuzeného, že nemá povinnost plnit, a fakt, že věřitele nepožádal o postoupení pohledávky ve smyslu § 1936 odst. 2 o. z., vylučují podle § 2997 odst. 1 věty druhé o. z. povinnost osoby, za niž bylo plněno, k vydání bezdůvodného obohacení, nebyla v judikatuře odvolacího soudu dosud vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 21

12. V rozsudku ze dne 11. 1. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5089/2017, Nejvyšší soud vyložil, že předpokladem vyloučení nároku na vrácení toho, co obohacený nabyl, podle § 2997 odst. 1 věty druhé o. z. je, aby si ochuzený v okamžiku, kdy poskytuje plnění, byl vědom toho, že nemá povinnost plnit. Vědomé plnění nedluhu je důvodem výluky z bezdůvodného obohacení; výjimkou je, pokud bylo plněno z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl.

13. Jak přitom správně připomněl odvolací soud, bezdůvodné obohacení plněním za jiného vzniká, jestliže plnění poskytne namísto dlužníka ten, kdo sám není povinen (po právu) plnit. Bezdůvodně se v daném případě obohatí nikoli osoba, jíž bylo plněno, ale subjekt, jehož dluh byl vyrovnán. Pro plnění za jiného je současně charakteristické, že si plnitel počíná s vědomím, že nemá právní povinnost plnit a že majetkové hodnoty poskytuje za jiného. Jedná-li ten, kdo plní, v mylném přesvědčení, že zapravuje svůj vlastní dluh vůči příjemci plnění, ačkoliv tomu tak ve skutečnosti není, jde o plnění bez právního důvodu a nárok na vydání bezdůvodného obohacení mu vzniká proti tomu, komu plnění poskytl (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 31 Cdo 3617/2012, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 108/2015, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 28 Cdo 1145/2017, a dále též jeho usnesení ze dne 20. 2. 2013, sen. zn. 21 ICdo 16/2012, či ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 23 Cdo 1947/2017; přiměřená použitelnost vyřčených závěrů v kontextu právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 byla potvrzena v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2019, sp. zn. 28 Cdo 1581/2018).

14. Nelze popřít, že judikatura připouští aplikaci skutkové podstaty bezdůvodného obohacení plněním za jiného též v případech, v nichž plnitel sice jedná v omylu, že plněním dostává vlastní povinnosti, která objektivně neexistuje, avšak obsahem této jeho povinnosti je vyrovnání materiálně cizího dluhu (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2011/2007, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 60/2010, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. 28 Cdo 5970/2016, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 18/2019).

15. Nebylo by však přiléhavé usuzovat, že zakotvením vědomého plnění nedluhu coby důvodu vyloučení povinnosti k vydání bezdůvodného obohacení dle § 2997 odst. 1 věty druhé o. z. měla být aplikovatelnost skutkové podstaty plnění za jiného radikálně zúžena na právě zmíněné situace zapravení cizího dluhu v mylném domnění o existenci povinnosti takovéto plnění namísto jiného poskytnout [shodně viz ELIÁŠ, J., BRIM, L., ADAMOVÁ, H. Bezdůvodné obohacení. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 74, a MELZER, F., CSACH, K. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081.

Praha: Leges, 2018. s. 1446; k obdobným závěrům dospívá též Jan Petrov výkladem § 3013 o. z. jako duplicitně upravené skutkové podstaty bezdůvodného obohacení plněním za jiného, srovnej PETROV, J. In: HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1887].

16. Naznačenému úsudku nasvědčuje také jazykový výklad § 2997 odst. 1 věty druhé o. z. (akcentovaný Janou Bílkovou v BÍLKOVÁ, J. Bezdůvodné obohacení v novém občanském zákoníku: komentář. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 123–124, a podpořený také Dušanem Sedláčkem v SEDLÁČEK, D. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 2970), neboť dikce dotčeného ustanovení hovoří o vyloučení práva na vrácení obohacení, zatímco při aplikaci skutkové podstaty bezdůvodného obohacení plněním za jiného nestíhá povinnost k vydání majetkového prospěchu toho, kdo plnění přijal (a kdo by jej tedy – v duchu tohoto důsledného čtení textu předpisu – mohl vracet), nýbrž osobu, jejíž dluh byl zapraven.

17. Podpůrně lze poukázat i na § 814 německého občanského zákoníku, jenž rovněž potlačuje nárok na vrácení majetkového prospěchu poskytnutého navzdory vědomí o neexistenci povinnosti plnit, a vykazuje tak jistou podobnost s § 2997 odst. 1 větou druhou o. z. Německá právní doktrína přitom dospívá k závěru, že povědomí třetí osoby, která zapravila existentní dluh odlišného subjektu, o tom, že nebyla povinna plnit za jiného, vzniku jejího nároku na vydání bezdůvodného obohacení proti dlužníku nebrání (KRÜGER, W. In: KRÜGER, W. Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 2a. Schuldrecht Allgemeiner Teil: § 241–432. 4. Aufl. München: C. H. Beck, 2003, s. 620, LIEB, M. In: ULMER, P. Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 5. Schuldrecht, Besonderer Teil III: § 705–853. 4. Aufl. München: C. H. Beck, 2004. s. 1286–1287 a s. 1372, a SPRAU, H. In: PALANDT, O. Bürgerliches Gesetzbuch. 66. Aufl. München: C. H. Beck, 2007. s. 1188).

18. Ustanovení § 2997 odst. 1 věty druhé o. z. tedy ze shora předestřených důvodů nelze vykládat tak, že by již samo vědomí plnítele o absenci jeho povinnosti k úhradě cizího dluhu vylučovalo vznik nároku na vydání bezdůvodného obohacení vůči osobě, za niž plnil a již se zánikem dluhu dostalo majetkového prospěchu.

19. Co se týče otázky poměru § 1936 odst. 2 o. z. ke skutkové podstatě bezdůvodného obohacení plněním za jiného, je dovolací soud ve shodě s názorem soudu odvolacího, že citované ustanovení vybavuje osobu poskytující plnění za dlužníka, jehož dluh nezajišťuje, právem vymínit si na věřiteli postoupení pohledávky. Skutečnost, že zmíněná osoba vůči věřiteli tento požadavek nevznesla, a do jeho postavení tudíž podle § 1936 odst. 2 o. z. nevstoupila, ovšem nevylučuje, aby poskytovateli plnění, který plnil za osobu, jejíž dluh nezajišťoval, vznikl nárok z bezdůvodného obohacení plněním za jiného [takto viz i Petrov, J.

In: HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Praha: C. H. Beck, 2014. s. 2002, ELIÁŠ, J., BRIM, L., ADAMOVIČ, H. Bezdůvodné obohacení. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 42, a MELZER, F., CSACH, K. In: MELZER, F., TĚGL, P. a kol. Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081. Praha: Leges, 2018. s. 1350]. Nelze jistě vyloučit eventualitu, že poskytovatel plnění koná s darovacím úmyslem, tj. se záměrem rozmnožit majetkovou sféru toho, za nějž plní, bez založení jakékoli povinnosti k protiplnění či k vypořádání prospěchu vyvolaného zánikem splněného dluhu (v takovém případě by právo na vydání bezdůvodného obohacení mohlo být vyloučeno dle § 2992 o. z., jenž stanoví, že povinnost vydat obohacení nevzniká, obohatí-li jedna osoba druhou s úmyslem ji obdarovat nebo obohatit bez úmyslu právně se vázat). Bylo by však nesprávné usuzovat, že každý, kdo plní na cizí dluh, který nezajišťuje, aniž by si předem vymínil postoupení pohledávky ve smyslu § 1936 odst. 2 o. z., nevyhnutelně jedná v darovacím úmyslu. Taková intence na straně plnítele by musela být v řízení tvrzena a prokazována (tím, kdo se jí ke svému prospěchu dovolává), což se v řešené věci nestalo, neboť argumentace dovolatelů spočívala na (dle názoru dovolacího soudu nesprávné) myšlence, že právo osoby, jež plnila za jiného, aniž zajišťovala jeho dluh, na vydání majetkového prospěchu v režimu § 2991 o. z. je bez dalšího vyloučeno.

20. Nejvyšší soud shledal napadené rozhodnutí (jež spočívá na právním posouzení souladném se shora předestřenými úvahami) v mezích uplatněných dovolacích důvodů věcně správným, a dovolání žalované 1. proto podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

21. O návrhu na odklad vykonatelnosti dovoláním napadeného rozsudku Nejvyšší soud samostatně nerozhodoval, jelikož se projednáním dovolání v přiměřené lhůtě stal bezpředmětným (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2018, sp. zn. 26 Cdo 2105/2017, nebo jeho usnesení ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. 32 Cdo 1736/2018, a ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 29 Cdo 3506/2018).

Č. 22

č. 22

Bezdůvodné obohacení

§ 2991 o. z., § 2995 o. z.

V režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, platí, že aktivní a pasivní věcná legitimace z hlediska práva na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého plněním dle neplatné, zdánlivé či zrušené smlouvy svědčí zásadně pouze smluvním stranám. Princip vázanosti bezdůvodného obohacení na smluvní strany se může uplatnit i tam, kde je obsahem smluvního plnění povinnost vyrovnat cizí dluh.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2019, sp. zn. 28 Cdo 694/2019, ECLI:CZ:NS:2019:28.CDO.694.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 10. 2018, sp. zn. 71 Co 211/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Opavě rozsudkem ze dne 16. 4. 2018, č. j. 117 C 30/2017-69, zamítl žalobu na solidární zaplacení částky 325 690 Kč s příslušenstvím žalovanými (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.). Soud uzavřel, že nedůvodnost návrhu vyplývá již ze samotných skutkových tvrzení žalobkyně, jež předestřela, že právní předchůdce žalovaných, T. B. starší, uzavřel smlouvu se společností R. s. r. o. V souladu s tímto právním jednáním měla zmíněná společnost platit na účet úvěrové společnosti C., a. s., splátky úvěru za pana B., jenž se zavázal, že po doplacení úvěru převede bezúplatně na společnost R. s. r. o. vlastnické právo k automobilu. Žalobkyně následně sjednala se společností R. s. r. o. (trpící nedostatkem finančních prostředků) dohodu, jež ji zavazovala k tomu, aby za danou obchodní korporaci splnila dluh vůči T. B. staršímu spočívající v placení splátek úvěru. Nyní projednávanou žalobou se žalobkyně z titulu bezdůvodného obohacení ve smyslu § 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), domáhá vydání plnění, které od června 2014 do července 2015 na splátkách úvěru uhradila. Soud však zdůraznil, že žalobkyně sporné plnění poskytovala v rámci svého vztahu ke společnosti R. s. r. o. (sama přitom zdůrazňovala, že plnila na základě žádosti uvedené korporace a že

v žádném poměru s T. B. starším nebyla). Na daný případ se tak patří aplikovat § 2995 o. z., z něhož se podává, že vůči žalovaným jakožto právním nástupcům T. B. staršího by žalobkyně mohla uplatnit právo z bezdůvodného obohacení, pouze pokud by k plnění byla přivedena lstí nebo donucena hrozbou či zneužitím závislosti, což se však (ani podle žalobních tvrzení) v posuzovaném případě nestalo. Naproti tomu po žalovaných se vydání bezdůvodného obohacení mohla dožadovat výhradně společnost R. s. r. o., tj. jejich smluvní protějšek. Žalobu bylo tudíž namístež zamítnout.

2. Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 29. 10. 2018, č. j. 71 Co 211/2018-110, k odvolání žalobkyně potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II.). Odvolací soud se s úvahami okresního soudu plně ztotožnil, zejména pokud jde o závěr, že hradila-li žalobkyně v určitém období splátky úvěru T. B. staršího, nečinila tak bez právního důvodu, nýbrž na základě dohody uzavřené se společností R. s. r. o., která byla sama smluvně zavázána k úhradě těchto plateb. Žalobkyně by se za splnění podmínek § 2991 odst. 2 o. z. mohla domáhat vydání bezdůvodného obohacení toliko po společnosti R. s. r. o., nikoli vůči T. B. staršímu (či jeho právním nástupcům), neboť tomu bylo plněno na základě smlouvy uzavřené s právě zmíněnou společností (naplnění podmínek § 2995 o. z. přitom nebylo žalobkyni ani tvrzeno). Pro úplnost odvolací soud podotkl, že jak společnost R. s. r. o., tak žalobkyně získaly protiplnění spočívající v možnosti užívání motorového vozidla.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala dovolání žalobkyně, v němž rekapituluje nesporný skutkový stav (včetně skutečnosti, že plnila na žádost obchodní korporace R. s. r. o.) a namítá, že jsou žalovaní povinni vydat jí to, co plnila za jejich právního předchůdce. Dovolatelka kritizuje aplikaci § 2995 o. z. na řešený případ soudy nižších stupňů, neboť má za to, že žalovaní nejsou obohaceni třetí osobou ve smyslu tohoto ustanovení. T. B. starší byl totiž stranou závazku, na nějž žalobkyně plnila (úvěrové smlouvy). Žalobkyně podotýká, že jí není zřejmé, jak by se mohla domáhat vydání bezdůvodného obohacení po společnosti R. s. r. o., pakliže vůči tomuto subjektu plnila konsenzuálně, na základě žádosti, které vyhověla.

4. Objektivně vzato byl plněním žalobkyně uhrazen dluh T. B. staršího, respektive žalovaných. Zatímco společnost R. s. r. o. byla smluvním partnerem pana B. staršího, a tedy jakýmsi jeho subdodavatelem ve vztahu k úvěrové společnosti, žalobkyně ve vztahu k osobě, za niž plnila, v žádném vztahu nebyla. Krajský soud se rovněž odchýlil od rozhodovací praxe odvolacího soudu (rozhodnutí sp. zn. 28 Cdo 2716/2008, sp. zn. 28 Cdo 3215/2011 a sp. zn. 28 Cdo 4216/2013), která

se týká „objektivního přičítání plnění k závazku z příjemcova hlediska“. Splnění předpokladů přípustnosti dovolání spatřuje dovolatelka též v porušení svého práva na spravedlivý proces daném tím, že se odvolací soud dostatečně nevypořádal s její námitkou nesprávné aplikace § 2995 o. z. vedenou v duchu shora nastíněné argumentace. Konstatování odvolacího soudu, že žalobkyně získala protiplnění v podobě možnosti užívat vozidlo, pokládá pak dovolatelka za extrémně rozporné s obsahem spisu a předloženými důkazy.

5. Z těchto důvodů navrhuje, aby Nejvyšší soud změnil napadený rozsudek tak, že žalobě vyhověl, popřípadě aby jej společně s rozhodnutím soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Při rozhodování o dovolání bylo postupováno podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), ve znění účinném od 30. 9. 2017, které je dle čl. II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, rozhodující pro dovolací přezkum.

7. Nejvyšší soud se jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a zastoupenou ve smyslu § 241 odst. 1 o. s. ř., zabýval jeho přípustností.

8. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

9. Dovolání žalobkyně je přípustné (§ 237 o. s. ř.), jelikož se Nejvyšší soud obdobnou problematikou v kontextu právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 dosud nezabýval, není arci důvodné (§ 241a o. s. ř.).

IV.

Důvodnost dovolání

10. Judikatura interpretující zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), akcentuje rozdíl mezi skutkovou podstatou plnění bez právního důvodu a skutkovými podstatami plnění z neplatného právního úkonu či právního důvodu, který odpadl (§ 451 odst. 2 obč. zák.). Zdůraz-

ňuje přitom, že důsledkem plnění z neplatné či zrušené smlouvy je povinnost jejich účastníků vzájemně si vrátit vše, co plněním ze smlouvy nabyli. Dovojuje proto, že spočívá-li bezdůvodné obohacení v plnění na základě neplatné nebo zrušené smlouvy, jsou ve vzájemném vztahu pouze její účastníci, což platí také v případě, že se v souvislosti s plněním z této smlouvy obohatil i někdo jiný, popřípadě vzniklo-li ve vazbě na plnění podle daného právního úkonu bezdůvodné obohacení též na úkor někoho jiného. Věcná legitimace (ať už aktivní, nebo pasivní) při nabytí bezdůvodného obohacení plněním na základě neplatné či zrušené smlouvy je tudíž podle naznačeného konstantně zastávaného výkladu dána pouze na straně účastníků onoho kontraktu (viz např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 5. 5. 2005, sp. zn. 33 Odo 351/2004, ze dne 16. 4. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2021/2012, a ze dne 1. 3. 2017, sp. zn. 28 Cdo 3240/2016, popřípadě usnesení téhož soudu ze dne 7. 2. 2012, sp. zn. 28 Cdo 1142/2011, či ze dne 6. 11. 2012, sp. zn. 28 Cdo 1264/2012).

11. Nastíněný výklad je zdůvodněn vzájemnou spjatostí práv a povinností stran smlouvy, které mezi sebou dobrovolně založily právní poměr, a měly by tudíž nároky odvíjející se od dotčeného kontraktu (ať již na vydání protiplnění, nebo na vrácení poskytnutých hodnot coby bezdůvodného obohacení v případě vadnosti či zrušení daného právního důvodu) uplatňovat jedna vůči druhé (srovnej BAR, Ch. von, SWANN, S. *Principles of European law: Study Group on a European Civil Code*. Vol. 8. *Unjustified enrichment*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2010. s. 304–305). Naproti tomu by bylo nepraktické a často nespravedlivé, pokud by strana smlouvy musela vznášet právo na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého smluvním plněním proti třetímu (na smlouvě neúčastnému) subjektu, jehož majetkový stav se realizací povinností ze smlouvy fakticky zvýšil, avšak jehož identita plniteli vůbec nemusela být známa. Ochuzený poskytovatel plnění by byl navíc nedůvodně vystaven riziku insolvence zmíněného třetího subjektu (pakliže by mu byl přiznán nárok výhradně proti tertiovi), anebo by byl naopak neopodstatněně chráněn proti nebezpečí platební neschopnosti druhé smluvní strany (pokud by mohl žalovat jak účastníka smluvního vztahu, tak obohaceného třetího). Kontrahent může kalkulovat s nebezpečím nemajetnosti svého smluvního protějšku a případně se proti této hrozbě zajistit, avšak je mimo jeho možnosti reflektovat riziko insolvence dalších osob, do jejichž sféry majetkový prospěch poskytovaný ochuzeným na základě pokynů příjemce plnění fakticky směřuje (k tomu srovnej LIEB, M. In: ULMER, P. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. Band 5. *Schuldrecht, Besonderer Teil III*: § 705–853. 4. Aufl. München: C. H. Beck, 2004. s. 1260, a PETROV, J. *Vypořádání bezdůvodného obohacení v trojstranných vztazích*. Právní fórum, 2011, č. 9, s. 413–414).

12. Není pochyb, že předestřenou koncepci je namíště zachovat i v režimu právní úpravy účinné od 1. 1. 2014, neboť principiální vázanost práva a povinnosti k vydání bezdůvodného obohacení získaného plněním dle neplatného, zdánlivého či zrušeného právního jednání na smluvní strany zřetelně potvrzuje obsah § 2995

o. z. [srovnej Petrov, J. In: HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník: komentář. VI. Závazkové právo: zvláštní část (§ 2055–3014). Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1934–1935, a ELIÁŠ, J., BRIM, L., ADAMOVÁ, H. Bezdůvodné obohacení. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 49–50 a s. 87–92]. V souladu s právě citovaným ustanovením platí, že vedlo-li plnění k obohacení třetí osoby, vydá je ochuzenému, jen pokud byl ochuzený k plnění přiveden lstí, donucen hrozbou či zneužitím závislosti, nebo pokud nebyl svéprávný. *A contrario* z něj pak také vyplývá, že nejsou-li splněny podmínky uplatnitelnosti nároku na vydání bezdůvodného obohacení vůči třetímu subjektu vypočtené v § 2995 o. z., je k vrácení prospěchu získaného plněním dle vadné, popřípadě zrušené smlouvy v zásadě povinen smluvní protějšek plnítele.

13. Pro správnou aplikaci výše provedeného výkladu na řešenou věc je pak nutné analyticky odlišit jednotlivé právní poměry mezi dotčenými subjekty, tedy: 1. vztah mezi T. B. starším a společností C., a. s., zakládající povinnost prve uvedeného splácet úvěr, 2. poměr T. B. staršího ke společnosti R. s. r. o., z nějž plynula povinnost této korporace hradit za T. B. staršího splátky řečeného úvěru, a konečně 3. vztah společnosti R. s. r. o. a žalobkyně založený dohodou, v souladu s níž dovolatelka namísto společnosti R. s. r. o. plnila smluvní povinnost vůči T. B. staršímu, spočívající v úhradě úvěrových splátek ve prospěch společnosti C., a. s. Skutečnost, že obsahem poměrů zmíněných pod body 2. a 3. bylo splnění cizího dluhu, nic nemění na tom, že žalobkyně (dle tvrzení, jež jsou reprodukována i v samotném dovolání) „konsenzuálně“ obohatila společnost R. s. r. o. a pouze vůči ní by se mohla domáhat v případě vadnosti, odpadnutí či absence právního důvodu pro tento přesun majetkových hodnot vydání bezdůvodného obohacení, ledaže by byly splněny předpoklady uvedené v § 2995 o. z., což však dovolatelka ani netvrdila (lze dodat, že ani v případě, že by byly skutečnosti předvídané v hypotéze tohoto ustanovení splněny, nemusel by být nárok na vydání bezdůvodného obohacení vůči neúčastníku smlouvy dán).

14. Úvaha žalobkyně směřující k založení pasivní věcné legitimace T. B. staršího, respektive jeho právních nástupců, coby stran závazku, na nějž žalobkyně plnila, je chybná proto, že izolovaně akcentuje smluvní vztah mezi T. B. starším a společností C., a. s., přičemž ignoruje existenci dalších relevantních právních poměrů. Fakt, že žalobkyně přivodila zánik dluhu T. B. staršího z úvěrové smlouvy, by jistě hypoteticky mohl implikovat, že jí vznikl nárok z bezdůvodného obohacení proti uvedenému dlužníku (kterého zprostila dluhu), kdyby tak ovšem neučinila v rámci plnění na základě ujednání mezi ní a společností R. s. r. o. T. B. starší tedy vskutku nebyl třetí osobou, nazíráme-li na věc prizmatem úvěrové smlouvy, kterou sjednal se společností C., a. s.; z hlediska dohody žalobkyně a společností R. s. r. o. však tertium byl. A jelikož žalobkyně podle vlastních tvrzení plnila na žádost naposledy vzpomenuuté společnosti (v intencích jejich vzájemného právního poměru a s vědomím, že zapravuje dluh společnosti R. s. r. o., která toho není mocna pro nedostatek finančních prostředků), je její nárok na vydání bezdů-

vodného obohacení proti T. B. staršímu a jeho právním nástupcům (coby subjektům stojícím mimo vztah plnění mezi ní a společností R. s. r. o.) zásadně vyloučen.

č. 22

15. Dovolacímu soudu není zřejmé, v čem spatřuje dovolatelka odchýlení se odvolacího soudu od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2009, sp. zn. 28 Cdo 2716/2008, a jeho usnesení ze dne 19. 10. 2011, sp. zn. 28 Cdo 3215/2011, i ze dne 10. 6. 2014, sp. zn. 28 Cdo 4216/2013, hovoří-li o otázce „objektivního přičítání plnění k závazku z příjemcova hlediska“. Tato koncepce byla dosud traktována spíše v odborné literatuře [PETROV, J. In: HULMÁK, M. a kol. Op. cit. s. 1918] než v judikatuře Nejvyššího soudu a z právě citovaných rozhodnutí nevyplývá. I kdyby ale dovolací soud přijal za svůj názor, že pro posouzení otázky, zda byl sporný majetkový prospěch poskytnut v rámci smluvního plnění nebo bez souvislosti se sjednaným závazkem, je rozhodující objektivizované hledisko příjemce, žalobkyni by to nebylo nikterak ku prospěchu. V rámci skutkového stavu, jak byl žalobkyni vylíčen, založil převod sporné finanční částky od žalobkyně ke společnosti C., a. s., trojí plnění, ač provedené *uno actu*. Fakt, že společnost C., a. s., majetkový prospěch akceptovala coby plnění na svou pohledávku za úvěrovaným T. B. starším, nijak nevyvrací, že byl tímto plněním současně vyrovnán dluh společnosti R. s. r. o. vůči T. B. staršímu a konečně že žalobkyně plnila právě zmíněné společnosti, kterou obohatila zapravením jejího dluhu vůči T. B. staršímu. Započtení předmětných hodnot na dluh T. B. staršího odpovídající pohledávce společnosti C., a. s., tedy nikterak nevyklučuje jejich současně započtení na zbývající právní vztahy mezi zúčastněnými subjekty ani kvalifikaci společnosti R. s. r. o. jako příjemce žalobkyni poskytovaného plnění.

16. Vzhledem k tomu, že odvolací soud aplikoval relevantní ustanovení hmotného práva v řešené věci přílehavě, neohrožovalo by případné nedůsledné vypořádání odvolací námitky opírající se o výklad § 2995 o. z. správnost napadeného rozsudku. Je navíc třeba podotknout, že podle ustálené judikatury nemůže být povinnost soudu uvést důvody pro své rozhodnutí chápána jako příkaz předložit detailní odpověď na každý argument. Rozsah této povinnosti se totiž může lišit podle povahy rozhodnutí, přičemž její splnění může být hodnoceno pouze ve světle konkrétních okolností případu (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. 32 Cdo 2730/2015, ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. 22 Cdo 3397/2016, a ze dne 4. 9. 2018, sp. zn. 28 Cdo 585/2018). Z tohoto hlediska se míra vypořádání námitek žalobkyně odvolacím soudem jeví zcela adekvátní. Přítomnost jiných vad řízení, k nimž by měl přihlížet ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř., pak Nejvyšší soud neshledal.

17. Dovolatelkou zpochybněný poznatek odvolacího soudu, dle něhož získala za svou platbu protihodnotu v podobě možnosti užívat vozidlo, byl zjevně učiněn nad rámec nosných důvodů rozhodnutí a nemá pro správnost napadeného rozsudku žádný význam.

18. Jelikož tedy právní posouzení věci krajským soudem ob stojí jako věcně správné, přikročil Nejvyšší soud k zamítnutí dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Č. 23

č. 23

Započtení pohledávky, Přejícná (intertemporální) ustanovení
§ 1987 o. z., § 3028 odst. 3 o. z., § 3074 odst. 1 o. z.

Pro způsobilost pohledávek řídících se různými právními úpravami (jedna pohledávka se řídí právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013, druhá pohledávka právní úpravou účinnou od 1. 1. 2014) k započtení je vždy rozhodná právní úprava, kterou se řídí každá z těchto pohledávek.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 26 Cdo 4795/2017, ECLI:CZ:NS:2019:26.CDO.4795.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 4. 2017, sp. zn. 14 Co 94/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou (návrhem na vydání elektronického platebního rozkazu) došlou soudu dne 5. 9. 2014 se žalobci po žalované domáhali zaplacení dlužného nájmeného ve výši 225 000 Kč a nezaplacené zálohy za služby poskytované s nájmem ve výši 20 000 Kč. Tvrdili, že s žalovanou uzavřeli dne 23. 1. 2013 smlouvu o nájmu nebytových prostor nacházejících se v jejich domě č. p. XY na ulici XY (dále též jen „Smlouva“), žalovaná měla platit nájmené ve výši 45 000 Kč měsíčně a 4 000 Kč měsíčně zálohu na služby, protože však tuto svou povinnost neplnila, Smlouvu vypověděli, žalovaná výpověď převzala 14. 8. 2014, doposud neuhradila nájmené a zálohy na služby za období duben–srpen 2014.
2. Obvodní soud pro Prahu 6 (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 10. 10. 2016, č. j. 13 C 475/2014-142, uložil žalované zaplatit žalobcům částku 225 000 Kč s tam specifikovaným zákonným úrokem z prodlení (dále též jen „vyhovující výrok“), zamítl žalobu o zaplacení částky 20 000 Kč s úroky z prodlení (představující zálohy na služby) a uložil žalované zaplatit žalobcům náklady řízení ve výši 92 728 Kč k rukám jejich zástupce.
3. Zjistil, že žalobci (pronajímatelé) uzavřeli s žalovanou (nájemkyní) Smlouvu, v článku V se mj. zavázali, že nepřipraví-li pronájmáný prostor tak, aby byl způsobilý k účelu nájmu, a nesplní-li svou povinnost v čl. IV odst. 1, uhradí jí veškeré náklady včetně zprostředkovatelské provize uhrazené realitní kanceláři,

a to do 7 dnů od vzniku prodlení. V čl. IV odst. 1 se žalobci zaručili, že instalace plynu, elektřiny a vody jsou v souladu s právními předpisy ČR a účelem užívání, pro něž jsou prostory určeny. Nájemné bylo sjednáno ve výši 45 000 Kč měsíčně a dále bylo sjednáno, že nájemkyně nemá nárok na peněžní náhradu za případné zhodnocení nemovitosti. Dne 1. 6. 2013 uzavřela žalovaná smlouvu o podnájmu se společností B., s. r. o., jejímž předmětem byla část nebytových prostor (tam specifikovaná) k provozování solária a doplňkového maloobchodu. Další části nebytového prostoru užívaly na základě smlouvy s žalovanou jednotlivé kadeřnice a další pracovnice kosmetických služeb. Žalovaná uzavřela dne 9. 7. 2012 se společností K. 01, s. r. o., smlouvu o zprostředkování smlouvy o nájmu nebytových prostor, následně došlo k uzavření Smlouvy a žalovaná uhradila společnosti za její zprostředkování částku 81 675 Kč. V srpnu 2014 byly v předmětném nebytovém prostoru vyměněny zámky (důvodem byla ztráta movitých věcí v těchto prostorách), k dohodě o předání nových klíčů s jednatelem žalované nedošlo, zaměstnankyně žalované byla o výměně zámků informována a nové klíče byly pro žalovanou uloženy v předmětném nebytovém prostoru. Dopisem ze dne 3. 9. 2014 vyzvala žalovaná žalobce k umožnění vstupu do budovy (na ulici XY). Dne 14. 8. 2014 byla žalované doručena výpověď z nájmu ze dne 29. 7. 2014, kterou jí dali žalobci pro neplacení nájmného. Žalovaná nezaplatila nájmné ve výši 45 000 Kč a zálohu za služby ve výši 4 000 Kč za měsíce duben, květen, červen, červenec a srpen 2014. Po skončení nájmu zanechala žalovaná v předmětných prostorách bojler, včetně zásobníku, který zakoupila za 2 900 Kč. Žalovaná uplatnila v řízení proti nároku žalobců tři kompenzační námitky. Chtěla započítat částku ve výši 2 900 Kč s tvrzením, že za tuto částku musela koupit a instalovat bojler a zásobník na ohřev vody, aby prostory mohly být využívány ke sjednanému účelu, a tyto věci zůstaly v nebytovém prostoru (dále též jen „první kompenzační námitka“). Další kompenzační námitkou uplatnila podle čl. V Smlouvy částku ve výši 81 675 Kč (dále též jen „druhá kompenzační námitka“), kterou uhradila za zprostředkování Smlouvy. Dále požadovala započítat pohledávku ve výši 40 833 Kč (dále též jen „třetí kompenzační námitka“), která jí měla vzniknout z titulu slevy na nájmném z důvodu nemožnosti užívat pronajatý prostor od 15. 8. 2014, neboť po výměně zámků neměla k dispozici nové klíče.

4. S odkazem na § 3074 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), aplikoval na zjištěný skutkový stav zákon č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen zákon č. 116/1990 Sb.) a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“). Uzavřel, že žalovaná jako nájemkyně měla povinnost platit sjednané nájmné, za období duben–srpen 2014 nezaplatila nájmné ve výši celkem 225 000 Kč, žaloba je tak v této části důvodná. Naproti tomu kompenzační námitky, jež uplatnila žalovaná, za důvodné nepovažoval. U první kompenzační námitky zdůraznil, že účastníci si sjednali, že žalovaná

nemá právo na náhradu za případné zhodnocení prostoru, navíc bojler je věc movitá, není součástí nebytového prostoru, a nic tak nebrání domáhat se jeho případného vydání. Dále dospěl k závěru, že ujednání čl. V Smlouvy je neplatné podle § 37 odst. 1 obč. zák., neboť je nesrozumitelné a neurčité, není dostatečně určité ujednáno, jaké porušení právní či smluvní povinnosti je sankcionováno a jakým způsobem, jaké náklady by měl pronajímatel hradit, a proto není důvodná ani druhá kompenzační námitka. Zdůraznil, že tvrdí-li žalovaná, že pronajatý prostor nebyl způsobilý ke sjednanému účelu užívání, a zároveň v něm více než rok a půl podnikala a přenechala ho i do podnájmu, jeví se tato námitka i jako ryze účelová. Ohledně třetí kompenzační námítky uzavřel, že žalované právo na slevu z nájmeného nevzniklo. I když totiž došlo k výměně zámků od předmětného prostoru, nedošlo k omezení žalované tento prostor užívat, v prostorách dál probíhal provoz kadeřnických a dalších služeb, jednotliví podnajímníci obdrželi nové klíče, a nic nebránilo žalované ani podnajímkyni B. s. r. o., aby tyto klíče, které pro ně byly připraveny v trezoru v předmětném prostoru, obdržely (domáhaly se jich). Navíc podmínkou pro přiznání slevy z nájmu je podle § 2208 odst. 1 o. z. řádné a včasné oznámení vady věci pronajímateli, což se však nestalo. Uložil proto žalované zaplatit dlužné nájmené ve výši celkem 225 000 Kč se zákonnými úroky z prodlení. Žalobu v části týkající se zaplacení záloh na služby spojené s užíváním nebytových prostor ve výši 20 000 Kč (z tam blíže uvedených důvodů) zamítl.

5. Městský soud v Praze (soud odvolací) rozsudkem ze dne 21. 4. 2017, č. j. 14 Co 94/2017-173, potvrdil napadený vyhovující výrok rozsudku soudu prvního stupně s tím, že žalované uložil, aby tuto povinnost splnila oběma žalobcům společně a nerozdílně, změnil výrok o náhradě nákladů řízení tak, že žalované uložil zaplatit žalobcům společně a nerozdílně náklady řízení před soudem prvního stupně ve výši 137 047 Kč k rukám jejich zástupce, současně uložil žalované zaplatit i náklady odvolacího řízení ve výši 33 278 Kč.

6. Měl za to, že soud prvního stupně správně zjistil skutkový stav a v zásadě dospěl i ke správným právním závěrům. Poukázal na § 3074 odst. 1 o. z., jenž pro nájmy stanoví princip nepravé retroaktivity. Vedle důvodů, k nimž dospěl soud prvního stupně ohledně nedůvodnosti první kompenzační námítky, po doplnění dokazování zdůraznil, že částka 2 900 Kč byla zaplacena nejen za bojler a zásobník pro ohřev na teplou vodu, ale i za skříňku s dřezem, která nesouvisí s vodovodní instalací, a i proto je výše této pohledávky nejistá, a není tak způsobilá k započtení podle § 1987 odst. 2 o. z. Ztotožnil se rovněž se závěrem soudu prvního stupně o nedůvodnosti třetí kompenzační námítky. Žalobci popřeli existenci pohledávky žalované na slevu z nájmu a s ohledem na zjištění, že žalovaná měla klíče k dispozici v nebytovém prostoru a sama uvádí tvrzení, která zpochybňují výši slevy, považoval i tuto pohledávku za nejistou, a tedy nezpůsobilou k započtení podle § 1987 odst. 2 o. z. U druhé kompenzační námítky sice nepovažoval závěr soudu prvního stupně o neplatnosti čl. V Smlouvy pro neurčitost a nesrozu-

mitelnost podle § 37 obč. zák. (účinného v době sjednání Smlouvy) za správný, ztotožnil se však s jeho závěrem, že v situaci, kdy žalovaná v předmětném prostoru po dobu jednoho a půl roku podnikala a přenechávala ho do podnájmu, je její námitka, že jí byl předán jako nezpůsobilý, účelová. Navíc zaplacení zprostředkovatelské odměny nepovažoval za náklad, který vznikl žalované v souvislosti s předáním prostor. Nárok podle čl. V Smlouvy by jí mohl vzniknout, pokud by se Smlouva nerealizovala z důvodu nepřipravenosti prostor, tedy v případě, že by zaplatila za zprostředkování nájmu a přitom by prostory nemohla pro jejich nepřipravenost užívat. Také tuto pohledávku proto považoval za nejistou, a tedy nezpůsobilou k započtení podle § 1987 odst. 2 o. z.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, měla za to, že v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu nebyly doposud řešeny otázky uplatnění kompenzační námitky v řízení, započtení a definice pojmu pohledávka nejistá, kterou o. z. neobsahuje. Vytýkala odvolacímu soudu, že nezhodnotil míru nejistoty uplatněných pohledávek. Namítala, že žalobci nesplnili svou povinnost vyplývající z čl. IV Smlouvy týkající se způsobilosti vodoinstalace pro sjednaný účel nájmu, neboť bojler a další vybavení musela odkoupit od předchozího nájemce, bez něj by předmět nájmu nebyl způsobilý ke sjednanému účelu. Měl-li odvolací soud za to, že tato pohledávka je nejistá co do výše proto, že částka 2 900 Kč zahrnuje i skříňky pod dřezem, které nesouvisí s vodovodní instalací, měl ji vyzvat k doplnění tvrzení. Za nesprávný považovala i závěr odvolacího soudu, že nebyla prokázána příčinná souvislost mezi zaplacením zprostředkovatelské provize a nepřipraveností nebytových prostor (kompenzační námitka ve výši 81 675 Kč). Nárok jí vznikl podle čl. V Smlouvy, neboť prostor nebyl způsobilý ke sjednanému účelu (např. již uvedená vodoinstalace – absence bojleru), musela zakoupit i další vybavení, aby byl prostor způsobilý ke sjednanému užívání. Nesouhlasila ani se závěrem odvolacího soudu, že výměna zámeků nijak neomezila její právo užívat předmět nájmu. Odvolací soud se vůbec nevypořádal s jejím tvrzením (které potvrdili i slyšení svědci), že v době, kdy společnosti B. s. r. o. bylo znemožněno objekt užívat, její podnajímníci výpovědi ukončili podnajímní vztah a v užívání objektu pokračovali na základě nájemní smlouvy se žalobci. Kompenzační námitky uplatnila jako procesní obranu proti žalobě, odvolací soud tyto pohledávky označil jako nejisté, aniž by provedl posouzení míry jejich nejistoty, a otázku uplatněných kompenzačních námitek tak nesprávně právně posoudil. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu, stejně jako rozsudek soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III. Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud v souladu s čl. II bodem 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, projednal dovolání a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“).

9. Dovolání podané včas, subjektem k tomu oprávněným – účastníci řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky zastoupení advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, je přípustné, neboť v rozhodnutích Nejvyššího soudu nebyla doposud ve všech souvislostech řešena otázka započtení pohledávek podléhajících různému právnímu režimu (účinnému do 31. 12. 2013 a od 1. 1. 2014). Aby se totiž mohl odvolací soud zabývat správností právního posouzení věci – způsobilostí uplatněných pohledávek k započtení (jejich případné nejistoty) – je zapotřebí především vyřešit otázku hmotněprávní úpravy, podle níž se kompenzabilita jednotlivých uplatněných pohledávek posuzuje.

IV. Důvodnost dovolání

10. Předně je třeba zdůraznit, že směřují-li její námitky proti správnosti a úplnosti skutkových zjištění, nesouhlasí s hodnocením provedeného dokazování, zpochybňuje správnost právního posouzení prostřednictvím skutkových námitek, tj. prostřednictvím dovolacího důvodu, který k dispozici nemá (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.). Samotné hodnocení důkazů opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v § 132 o. s. ř. nelze úspěšně napadnout (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2017, sp. zn. 31 Cdo 3375/2015, uveřejněný pod číslem 78/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. IV. ÚS 191/96). Jen pro úplnost lze uvést, že skutková zjištění nevykazují jakýkoliv nesoulad, soudy provedly všechny důkazy relevantní pro právní posouzení věci.

11. Předmětem sporu je nezaplacené nájemné za prostory sloužící podnikání (dříve nebytové prostory) za duben–srpen 2014. Přechnodná ustanovení o. z. stanoví pro právní poměry z nájmu zvláštní pravidla.

12. Podle § 3074 odst. 1 o. z. se nájem řídí tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti, i když ke vzniku nájmu došlo před tímto dnem; vznik nájmu, jakož i práva a povinnosti vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů. To neplatí pro nájem movité věci ani pro pacht.

13. Účastníci uzavřeli smlouvu o nájmu nebytových prostor 23. 1. 2013. Ve smyslu nepravé retroaktivity stanovené v § 3074 odst. 1 o. z. je tedy třeba práva a povinnosti (včetně posouzení platnosti uzavřené smlouvy apod.) vzniklé do 31. 12. 2013 posoudit podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, tedy zejména podle zákona č. 116/1990 Sb. a obč. zák.; práva a povinnosti, které vznikly od 1. 1. 2014 je však třeba již posuzovat podle současné právní úpravy, tedy podle o. z. Nárok na zaplacení nájmného za duben–srpen 2014 se tak již (s ohledem na § 3074 odst. 1 o. z.) řídí právní úpravou v o. z.

14. Žalovaná v průběhu řízení proti dlužnému nájmnému jednostranně započta tři pohledávky, o nichž tvrdila, že jí vznikly vůči žalobcům. Pohledávka ve výši 2 900 Kč (první kompenzační námitka) měla (podle jejího tvrzení) vzniknout v roce 2013 – náklady na odstranění nezpůsobilosti předmětu nájmu. Pohledávka ve výši 81 675 Kč (druhá kompenzační námitka) jí měla vzniknout podle čl. V Smlouvy v roce 2013 (nárok za porušení povinností stanovených ve Smlouvě ohledně způsobilosti předmětu nájmu). Obě pohledávky se tedy řídí právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013. Poslední pohledávka uplatněná k započtení (třetí kompenzační námitka) ve výši 40 833 Kč měla vzniknout v roce 2014 (sleva z nájmu od 15. 8. 2014), a proto se již řídí právní úpravou v o. z.

15. Není pochyb, že kompenzabilitu třetí kompenzační námitky je třeba posuzovat podle o. z., neboť obě pohledávky – pasivní i aktivní – se řídí právní úpravou v o. z.

16. Jiná situace je však u první a druhé kompenzační námitky. Ustanovení § 3074 odst. 1 o. z. ani jiné přechodné ustanovení o. z. nestanoví, která právní úprava je rozhodná pro posouzení způsobilosti pohledávky při jednostranném započtení pohledávek, které se řídí různými právními úpravami – pro jednu pohledávku je rozhodná právní úprava účinná do 31. 12. 2013 – obč. zák. (v tomto případě pro aktivní pohledávku, tedy tu, kterou použila žalovaná k započtení) a druhá pohledávka se již řídí právní úpravou účinnou od 1. 1. 2014 – o. z. (v tomto případě pasivní pohledávka, tedy ta, kterou žalobci uplatnili v řízení a vůči níž provedla žalovaná započtení).

17. Nejvyšší soud se v rozsudku ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. 32 Cdo 5234/2016 (který byl na zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia dne 13. 2. 2019 schválen k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek), zabýval výkladem § 3028 odst. 3 věty první o. z. při započtení pohledávek, a to v situaci, kdy vzájemné pohledávky (cena díla a smluvní pokuta) byly založené smlouvou uzavřenou za účinnosti předcházejících právních předpisů (tj. do 31. 12. 2013), kompenzační jednání však bylo učiněno až za účinnosti o. z. (tedy až po dni 31. 12. 2013), a dospěl k závěru, že pro způsobilost pohledávek k započtení je v takovém případě rozhodná právní úprava, kterou se řídí smlouvou založený závazkový poměr, z něhož pohledávka vznikla. Pro určení právního režimu, jemuž podléhá určitá pohledávka, není v koncepci § 3028 odst. 3 věty první o. z. rozhodné, kdy tato pohledávka vznikla (ve smyslu kdy věřiteli vzniklo bezprostřední, nepod-

míněné právo na plnění), nýbrž kdy vznikl právní poměr (právní vztah), z něhož tato pohledávka vznikla. Za určující vodítko při výkladu přechodných ustanovení (pro určení právního režimu rozhodného pro způsobilost pohledávek ze smluv k započtení) považoval princip právní jistoty a ochrany důvěry v právo. Pro způsobilost pohledávek ze smluv k započtení (ve vztahu k právnímu jednání započtení učiněnému po 31. 12. 2013) musí být proto rozhodná právní úprava, která na smluvní strany dopadala v době, kdy uzavíraly smlouvu, z níž pohledávka vznikla. Kompenzabilita je jednou z podstatných vlastností, která charakterizuje pohledávku, a dodatečná, smluvními stranami nepředvídatelná změna předpokladů započitatelnosti smluvených pohledávek by byla zjevně neproporcionálním zásahem do legitimní důvěry smluvních stran ve stabilitu právního řádu.

18. Stejná výkladová pravidla, jež použil Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 32 Cdo 5234/2016, je třeba aplikovat i pro určení právního režimu pro způsobilost vzájemných pohledávek k započtení podléhajících různým právním úpravám. Měli být zachován princip právní jistoty a ochrany důvěry v právo, musí být pro způsobilost pohledávek řídicích se různými právními úpravami (před a po 1. 1. 2014) k započtení rozhodná právní úprava, kterou se daná pohledávka řídí. Tedy způsobilost pohledávky, pro niž platí právní úprava do 31. 12. 2013 (obč. zák., zákon č. 116/1990 Sb. apod.), se bude řídit právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013, způsobilost pohledávky, pro niž platí právní úprava účinná od 1. 1. 2014, se bude řídit o. z. (§ 1982 a násl.). Nedojde tak ke změně předpokladů započitatelnosti pohledávek, s nimiž při jejich vzniku počítal (musel počítat) dlužník i věřitel (např. pohledávka řídicí se obč. zák. tak nebude nezpůsobilá k započtení jen proto, že je případně nejistá či neurčitá, neboť na ni § 1987 odst. 2 o. z. vůbec nedopadá).

19. Lze tak uzavřít, že pro způsobilost pohledávek k započtení řídicích se různými právními úpravami (jedna pohledávka právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013 a druhá pohledávka právní úpravou účinnou od 1. 1. 2014) bude vždy rozhodná právní úprava týkající se dané pohledávky.

20. Řídí-li se tedy v tomto sporu aktivní pohledávka žalované (první a druhá kompenzační námitka) obč. zák. a zákonem č. 116/1990 Sb. a pasivní pohledávka žalobců (dlužné nájemné) o. z., bude právní úpravou rozhodnou pro posouzení způsobilosti aktivních pohledávek právní úprava účinná do 31. 12. 2013 a pro pasivní pohledávku právní úprava účinná v o. z.

21. Pro kompenzabilitu pohledávek z první a druhé kompenzační námítky řídicí se právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013 tedy není významné (jak se domníval odvolací soud), zda jde o pohledávky nejisté či neurčité ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z. Ze skutkových zjištění (z nichž dovolací soud vychází – viz výklad výše) je však zřejmé, že tyto pohledávky žalované ani nevznikly.

22. Ohledně první kompenzační námítky sice žalovaná tvrdila, že bojler se zásobníkem vody musela zakoupit od předchozího nájemce, protože jinak by pronajatý prostor nebyl způsobilý k užívání, v řízení však nebylo zjištěno (a netvrdila to ani

žalovaná), že by žalobce vyzvala k odstranění této (tvrzené) závady, a že tedy došla svým povinností vyplývajícím z § 5 odst. 3 zákona č. 116/1990 Sb. a § 668 odst. 1 obč. zák. Nelze také přehlédnout, že bojler na ohřev teplé vody a zásobník na vodu jsou movitými věcmi, které se nepochybně nestaly součástí pronajatého prostoru, a které si tedy žalovaná při skončení nájmu mohla odnést. Pokud je tam zanechala, pak s ohledem na ujednání ve Smlouvě ani neměla nárok na náhradu za případné zhodnocení pronajatých prostor (pokud by vskutku ke zhodnocení prostor tímto způsobem došlo). Protože je správný závěr odvolacího soudu (a soudu prvního stupně), že tato pohledávka žalované vůči žalobcům nevznikla, je v konečném důsledku správný i jeho závěr, že v rozsahu této (neexistující) pohledávky nemohla pohledávka žalobců na zaplacení dlužného nájemného započtením zaniknout.

23. Správný je i závěr odvolacího soudu, že ujednání v čl. V Smlouvy zjevně směřovalo k náhradě nákladů, které měla žalovaná s uzavřením Smlouvy, jestliže by nedošlo k její realizaci pro nepřipravenost pronajatých prostor k užívání. Užívala-li však žalovaná prostory ke sjednanému účelu po dobu jednoho a půl roku a prostory i podnájemala, pak jí nárok podle čl. V Smlouvy na vrácení odměny za zprostředkování uzavření Smlouvy nevznikl. Ani druhá kompenzační námitka tedy nebyla uplatněna důvodně, a v rozsahu této (neexistující) pohledávky proto nemohla pohledávka žalobců na zaplacení dlužného nájemného započtením zaniknout.

24. Kompenzabilitu třetí kompenzační námitky je třeba posoudit již podle o. z. Odvolací soud pak uzavřel, že jde o pohledávku nejistou, a proto není způsobila k započtení (§ 1987 odst. 2 o. z.).

25. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5711/2017, dospěl k závěru, že započtení pohledávky pro nejistotu a neurčitost (§ 1987 o. z.) není možné, lze-li očekávat, že by námitka započtení vznesená podle § 98 věty druhé o. s. ř. s ohledem na obtížnost zkoumání existence a výše započítávané pohledávky nepřiměřeně prodlužovala řízení o pohledávce uplatněné žalobou.

26. K závěru o nezpůsobilosti pohledávky k započtení pro její nejistotu tedy nestačí jen pouhý nesouhlas s touto pohledávkou. Z obsahu spisu i z odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu je však zřejmé, že odvolací soud svůj závěr o nejistotě této pohledávky neučinil jen na základě jejího popření žalobci. Soudy obou stupňů se existencí a způsobilostí třetí kompenzační pohledávky (zevrubně) zabývaly a zjistily, že žalované nevznikla ani tato pohledávka (nejen tedy, že je nejistá, což by pro závěr o její nezpůsobilosti k započtení postačovalo). I když došlo v pronajatých prostorech k výměně zámků, měla nové klíče k dispozici, a měla-li by zájem, mohla prostory užívat, proto jí právo na slevu z nájemného za dobu od 15. 8. 2014 do skončení nájmu 10. 9. 2014 nevzniklo.

27. Lze tak uzavřít, že rozsudek odvolacího soudu je z pohledu uplatněných dovolacích námitek v konečném důsledku věcně správný. Nejvyšší soud – aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) – proto dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 24

č. 24

Akciová společnost, Představenstvo, Pracovní poměr, Péče řádného hospodáře, Neplatnost právního úkonu, Bezdůvodné obohacení
§ 192 obch. zák., § 194 odst. 4 obch. zák., § 66 odst. 2 obch. zák., § 2 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb.

Obchodním vedením akciové společnosti je organizování a řízení její běžné podnikatelské činnosti, zejména rozhodování o provozu podniku (závodu) společnosti a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti, a to bez ohledu na to, zda je vykonává samo představenstvo společnosti či samostatně představenstvem pověřený člen představenstva anebo třetí osoba.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, ECLI:CZ:NS:2019:31.CDO.1993.2019.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 11. 2016, sp. zn. 16 Co 155/2016, jakož i rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 9. 3. 2016, sp. zn. 26 C 244/2014, a věc postoupil Krajskému soudu v Ostravě jako soudu věcně příslušnému k řízení v prvním stupni.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobami ze dne 26. 9. 2014 a 13. 1. 2015 se žalobce jakožto insolvenční správce dlužníka A. line, a. s., „v likvidaci“, identifikační číslo osoby 61058548 (dále též jen „společnost“), domáhá zaplacení 4 307 419 Kč s příslušenstvím. Uvedenou částku společnost vyplatila žalovanému v období „od května 2007 do roku 2014“ coby „superhrubou mzdu“ za práci technického ředitele vykonávanou na základě pracovní smlouvy. Jelikož byl žalovaný členem představenstva společnosti a předmětem práce podle této pracovní smlouvy byla činnost, která se shoduje s náplní funkce člena představenstva, je podle žalobce pracovní smlouva neplatná a vyplacená mzda představuje bezdůvodné obohacení žalovaného.
2. Okresní soud v Ostravě rozsudkem ze dne 9. 3. 2016, č. j. 26 C 244/2014-68, obě žaloby (jejichž projednání spojil ke společnému řízení) zamítl (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).
3. Krajský soud v Ostravě k odvolání žalobce a žalovaného rozsudkem dne 24. 11. 2016, č. j. 16 Co 155/2016-120, rozhodnutí soudu prvního stupně ve

výroku I. potvrdil (první výrok), ve výroku II. je změnil (druhý výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (třetí výrok).

4. Odvolací soud vyšel z toho, že:

[1] Žalovaný byl v době od 1. 5. 2007 (správně od 19. 4. 2004) do 7. 4. 2014 členem (od 23. 8. 2007 i místopředsedou) představenstva společnosti.

[2] Dne 30. 4. 2007 uzavřeli společnost (jednající předsedou představenstva K. M.) jako zaměstnavatel a žalovaný jako zaměstnanec pracovní smlouvu, na základě které byl žalovaný u společnosti od 1. 5. 2007 zaměstnán jako technický ředitel (dále též jen „pracovní smlouva“).

[3] Náplní práce technického ředitele bylo „mimo jiné řídit technický útvar a podílet se na komplexním řízení společnosti, plnit povinnosti vedoucího zaměstnance, nést odpovědnost za účinné využívání zdrojů a potenciálu technického útvaru a útvaru inženýringu (realizace), zajišťovat a vyhledávat vhodnou pracovní náplň pro společnost, poskytovat podporu při tvorbě, zavádění a realizaci systémů kvality, odpovídat za řádné fungování efektivního systému řízení rizik a vnitřního kontrolního systému a za fungování systému ochrany majetku společnosti, požární ochrany a BOZP. V rámci řízení činnosti technického útvaru organizoval směr technického vývoje, zajišťoval realizaci schválených projektů od konstrukční přípravy výrobu a montáž díla, zajišťoval metodiku řízení výroby, organizoval řízení odpadového hospodářství, zajišťoval plán investic a oprav či zajišťoval ochranu duševního vlastnictví společnosti. V oblasti obchodní pak řídil a odpovídal za procesy výběru dodavatelů a nákupu materiálu a služeb a za procesy prodeje a distribuce výrobků a poskytování služeb společnosti, kontroloval a vyhodnocoval spokojenost zákazníků a vytvářel dlouhodobé vztahy se zákazníky, jakož i vyhodnocoval účast společnosti ve výběrových řízeních a navrhoval opatření s tím související a dále spolupracoval při tvorbě a zavádění marketingové strategie společnosti, zajišťoval realizaci stanovené obchodní politiky a koordinaci aktivit společnosti“.

[4] Pracovní místo technického ředitele bylo v přímé řídicí působnosti ředitele společnosti.

[5] „Fakticky“ žalovaný jako technický ředitel společnosti zajišťoval „technicko-odbornou stránku projektů, přicházel s nápady řešení recyklace odpadů, schémata procesů a vedl a řídil ostatní zaměstnance – techniky při realizaci projektů s tím, že se na této realizaci i osobně podílel. Žalovaný rovněž pro společnost ve spolupráci s Vysokou školou báňskou prováděl vědeckovýzkumnou činnost, v rámci níž se zabýval procesem pyrolýzy. To vše za přímé podřízenosti řediteli společnosti“.

[6] Za výkon práce technického ředitele pobíral žalovaný sjednanou mzdu ve výši 40 000 Kč měsíčně.

5. Na takto ustaveném základu odvolací soud (ve shodě se soudem prvního stupně), odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 21 Cdo 496/2014, dospěl k závěru, podle něhož „náplň funkce technického ředitele nebyla (neměla být) stejná činnost, kterou žalovaný vykonával (měl vykonávat) u dlužníka jako člen ... představenstva, neboť většinu činností technického ředitele nelze zahrnout pod zastupování akciové společnosti navenek ani pod její obchodní vedení, kterým je ... organizování a řízení podnikatelské činnosti společnosti, včetně rozhodování o jejích podnikatelských záměrech a zabezpečení řádného vedení účetnictví společnosti, nikoli však věcně vymezená organizační a řídicí činnost na určitém úseku společnosti, vykonávaná za přímé podřízenosti řediteli společnosti“.
6. Odvolací soud, shledav nedůvodnou argumentaci žalobce, podle níž je pracovní smlouva z důvodu nedovoleného souběhu funkcí neplatná, uzavřel, že žalovaný se přijetím mzdy za výkon práce technického ředitele na úkor společnosti bezdůvodně neobohatil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jež má za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), k řešení (v rozhodování dovolacího soudu dosud nevyřešené) otázky částečné neplatnosti pracovní smlouvy uzavřené mezi členem představenstva akciové společnosti a touto společností v situaci, kdy předmětem práce bylo (mimo jiné) i obchodní vedení společnosti.
8. Dovolatel poukazuje na to, že i podle závěru přijatého odvolacím soudem spadala část činností vykonávaných žalovaným na základě pracovní smlouvy do obchodního vedení společnosti (neboť pouze o většině těchto činností uzavřel, že nespádají do náplně funkce člena představenstva). Odvolací soud si však „ulehčil práci“, když neposuzoval, zda pracovní smlouva není – s ohledem na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu o neplatnosti pracovních smluv uzavřených mezi společnostmi a členem jejího statutárního orgánu na výkon činností spadajících do náplně funkce člena statutárního orgánu – částečně neplatná.
9. V této souvislosti dovolatel poukazuje na rozsudek Nejvyššího soudu (citovaný odvolacím soudem) sp. zn. 21 Cdo 496/2014 a dále na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1781/2012, ze dne 14. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3250/2012, ze dne 7. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3910/2012, ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4010/2014, a ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2687/2014.
10. Nemohl-li žalovaný vykonávat obchodní vedení společnosti v pracovním poměru, nenáleží mu za tuto činnost mzda; byla-li mu vyplacena, představuje bezdůvodné obohacení žalovaného.

11. Žalovaný dále zdůrazňuje, že i v období, kdy souběh funkcí byl výslovně upraven § 66d zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též jen „obch. zák.“), bylo nezbytné, aby mzdu zaměstnance, který byl členem statutárního orgánu, schválila valná hromada. To se však v případě žalovaného nestalo.

12. Za nesprávný a odporující ustálené judikatuře Nejvyššího soudu dovolatel považuje i výrok o nákladech řízení. Soudy se totiž v rozporu se závěry formulovanými v usneseních Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. 21 Cdo 222/2014, ze dne 1. 12. 2015, sp. zn. 21 Cdo 200/2015, a ze dne 24. 2. 2016, sp. zn. 29 Cdo 556/2014, nezabývaly tím, zda nejsou s ohledem na (dovolatelem popisované) okolnosti projednávané věci naplněny důvody pro aplikaci § 150 o. s. ř.

13. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

14. Žalovaný považuje napadené rozhodnutí za správné a dovolání za nepřipustné, resp. nedůvodné; navrhuje, aby je Nejvyšší soud odmítl, popř. zamítl.

III.

Připustnost dovolání

15. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z části první článku II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

16. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho připustností.

17. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

18. Dle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

19. Tříčlenný senát číslo 27, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky výkladu pojmu obchodní vedení společnosti k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudcích Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 496/2014, a ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2310/2015.

20. Z citovaných rozhodnutí se (mimo jiné) podává, že věcně vymezenou organizační a řídicí činnost na určitém úseku společnosti, vykonávanou za podřízenosti jejím (generálnímu) řediteli, nelze zahrnout pod obchodní vedení společnosti.

21. Senát 27 však dospěl k závěru opačnému, podle kterého je pro posouzení, zda určitá činnost spadá do obchodního vedení společnosti, zcela bez významu, zda se týká pouze (věcně) vymezeného úseku (provozu) společnosti a zda osoba tuto činnost vykonávající je v řídicí struktuře společnosti podřízena jinému. Proto rozhodl o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

22. Odvolací soud založil své rozhodnutí na závěru, podle něhož činnost vykonávaná žalovaným na základě pracovní smlouvy nespadá pod obchodní vedení společnosti, neboť představovala věcně vymezenou organizační a řídicí činnost na určitém úseku společnosti, vykonávanou za přímé podřízenosti řediteli společnosti. Otázka výkladu pojmu obchodní vedení společnosti je tudíž otázkou hmotného práva, na jejímž posouzení napadené rozhodnutí závisí a která má být vyřešena jinak, než se stalo v předchozích rozhodnutích Nejvyššího soudu; dovolání je proto přípustné podle § 237 o. s. ř. k jejímu vyřešení.

IV.

Důvodnost dovolání

23. S ohledem na skutkové okolnosti projednávané věci je pro její posouzení rozhodný především zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník [srov. § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), a § 775 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), dále též jen „z. o. k.“]. K případné aplikaci právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 na posouzení žaloby v rozsahu, v němž je požadováno vrácení „mzdy“ vyplacené po uvedeném datu, viz dále.

24. Podle § 192 odst. 1 věty první obch. zák. představenstvo zabezpečuje obchodní vedení včetně řádného vedení účetnictví společnosti a předkládá valné hromadě ke schválení řádnou, mimořádnou a konsolidovanou, popřípadě i mezitímní účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty v souladu se stanovami společnosti.

25. Nejvyšší soud již dříve vyložil, že obchodním vedením je třeba rozumět řízení společnosti, zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o podnikatelských záměrech (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003, uveřejněný pod číslem 80/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

26. Z judikatury Nejvyššího soudu se podává, že pod obchodní vedení společnosti spadá např. rozhodování:

[1] o provozních záležitostech společnosti, např. o zásobování, odbytu či reklamě (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006),

[2] zda a jaký majetek společnost nabude, či naopak převede na třetí osobu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3223/2010, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 5330/2014),

[3] zda (a jak) společnost bude vymáhat pohledávky za svými dlužníky (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3139/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009),

[4] zda společnost uhradí svůj závazek (rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1108/2005, ze dne 15. 6. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5291/2015, a ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3122/2016),

[5] o přemístění provozovny společnosti do nových prostor, neboť stávající prostory jsou nevyhovující (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1104/2014),

[6] o řízení zaměstnanců (usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 94/2006), o nábore zaměstnanců, vytváření pracovních úkolů pro zaměstnance, vzdělávání a rozvoje zaměstnanců a jejich hodnocení, včetně rozhodnutí o výši a formě odměňování zaměstnanců nebo o prodeji bytu zaměstnanci za konkrétní kupní cenu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 250/2015),

[7] jakým způsobem bude financován provoz společnosti (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, uveřejněný pod číslem 88/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek),

[8] zda společnost jako investor uzavře smlouvu o spolupráci na realizaci projektu a zda za tímto účelem poskytne dodavateli půjčku (úvěr) [rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017].

27. Obchodní vedení představuje jednu z hlavních oblastí působnosti statutárního orgánu akciové společnosti, zahrnující organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti společnosti, zejména rozhodování o provozu podniku (závodu) společnosti a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti (v právní teorii viz např. ČERNÁ, S., ČECH, P. Kde jsou hranice obchodního vedení? Právní fórum, 2008, číslo 11, s. 453 až 459, či EICHLEROVÁ, K. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. Právo obchodních korporací. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 348). Při obchodním vedení jde především o proces vytváření vůle (přičitatelné) společnosti, jež se následně může projevit (a zpravidla projeví) navenek v podobě právního úkonu (právního jednání), jímž je rozhodnutí o obchodním vedení realizováno.

28. Nejvyšší soud si je vědom toho, že pro účely zákazu udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti (§ 194 odst. 4 *in fine* obch. zák., § 435 odst. 3 z. o. k.) je nutné rozlišovat mezi obchodním vedením společnosti a jejím strategickým řízením, neboť uvedený zákaz se netýká tzv. strategických rozhodnutí (v teorii viz např. literaturu citovanou výše), nicméně pro posouzení projednávané věci není toto rozlišování právně významné. I strategické řízení totiž zásadně (nesvěří-li tuto působnost zákon či v souladu s ním zakladatelské právní jednání jinému orgánu) spadá do působnosti představenstva akciové společnosti, což lze dovodit z úpravy působnosti jednotlivých orgánů akciové společnosti, z níž plyne, že působnost, jež není zákonem či v souladu se zákonem stanovami vyhrazena valné hromadě či dozorčí radě, náleží představenstvu (s účinností od 1. 1. 2014 tak výslovně určuje § 163 o. z.). I pro strategické řízení tudíž platí, že je člen představenstva nevykonává (nemůže vykonávat) v pracovněprávním poměru (viz výklad podaný níže).

29. Představenstvo zásadně může – neplyne-li něco jiného ze zákona či stanov společnosti – pověřit výkonem činnosti, spadajících do jeho působnosti, třetí osobu (tzv. vnější delegace). Zpravidla k tomu dochází tehdy, jestliže členové představenstva nemají znalosti, dovednosti či schopnosti potřebné pro výkon některých z činností svěřených do jeho působnosti (např. rozhodování záležitostí vyžadujících odbornost či vedení účetnictví), popř. nejsou-li z jiných důvodů (např. pro časové zaneprázdnění plynoucí z plnění ostatních povinností) schopni určitou činnost osobně vykonávat. Při výběru třetí osoby musí představenstvo postupovat řádně, tj. musí vybírat tak, jak by činila jiná rozumně pečlivá osoba (odpovědnost za výběr), musí vybrané osobě vymezit jasné zadání, poskytnout veškerou potřebnou součinnost a musí ji řídit (odpovědnost za zadání, vedení a součinnost) a konečně musí výkon delegované působnosti přiměřeně kontrolovat, a to nejen osobně, nýbrž i za pomoci řádně nastavených kontrolních mechanismů (odpovědnost za kontrolu). V judikatuře Nejvyššího soudu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005, uveřejněné pod číslem 18/2006 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006, ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008, ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011, a ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010, nebo ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1606/2011.

30. Skutečnost, že výkonem určité činnosti, spadající do působnosti představenstva, je rozhodnutím představenstva pověřena třetí osoba, však ničeho nemění na tom, že jde o činnost spadající do působnosti představenstva. Stejně tak platí, že každá z těchto činností je (v důsledku) vykonávána v „řídící působnosti“ představenstva jakožto nejvyššího řídicího (výkonného) orgánu, a to bez ohledu na to, do kolika úrovní je rozvrstvena řídicí struktura společnosti. Jinak řečeno, povaha této činnosti se nijak nemění ani v důsledku její vnější delegace, ani tím, zda po-

věřená osoba je řízena přímo představenstvem, či vedoucím zaměstnancem, který je podřízen představenstvu.

č. 24

31. Je-li např. vedením účetnictví (jehož zabezpečení náleží představenstvu) pověřena třetí osoba, neznamená to, že tato činnost ztrácí povahu vedení účetnictví. Stejně tak, je-li obchodním vedením (či jeho částí) pověřena třetí osoba, neznamená to, že tato činnost ztrácí povahu obchodního vedení. A to bez ohledu na to, zda pověřenou osobu řídí přímo představenstvo či vedoucí zaměstnanec podřízený (přímo či zprostředkovaně) představenstvu.

32. Ačkoliv představenstvo jakožto kolektivní orgán rozhoduje o záležitostech společnosti ve sboru, může např. obchodním vedením či jeho částí pověřit jednoho z členů představenstva. V takovém případě by pak o záležitostech spadajících do takto svěřené působnosti rozhodoval toliko pověřený člen představenstva. Uvedený postup, jehož přípustnost výslovně potvrdila již úprava obsažená v § 66d obch. zák., ve znění účinném od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2013, upravuje s účinností od 1. 1. 2014 (taktéž výslovně) § 156 odst. 2 o. z.

33. I pro tuto tzv. vnitřní delegaci pak platí obdobně závěry formulované výše pro delegaci vnější. To mimo jiné znamená, že je-li jeden z členů představenstva pověřen výkonem části obchodního vedení (např. na určitém úseku podnikání společnosti), neztrácí tato činnost povahu obchodního vedení, a to bez ohledu na to, zda při jejím výkonu pověřený člen představenstva má (podle organizační struktury společnosti) podléhat některému z řídicích zaměstnanců.

34. V této souvislosti Nejvyšší soud podotýká, že ze zákazu udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti plyne, že člen představenstva nemůže při rozhodování o obchodním vedení podléhat vedoucímu zaměstnanci, který není členem představenstva (a být tak povinen dodržovat tímto zaměstnancem udělené pokyny). Stejný závěr se ostatně podává z právní úpravy představenstva jakožto vrcholného řídicího orgánu akciové společnosti. Jeho člen nemůže při plnění povinností při výkonu funkce podléhat vedoucímu zaměstnanci, který není členem představenstva a který je sám podřízen představenstvu.

35. Velký senát se proto odchyluje od závěrů formulovaných v rozsudcích Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 496/2014 a sp. zn. 21 Cdo 2310/2015 a uzavírá, že obchodním vedením společnosti je organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti společnosti, zejména rozhodování o provozu podniku (závodu) společnosti a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti, a to bez ohledu na to, zda je vykonává samo představenstvo společnosti, či samostatně představenstvem pověřený člen představenstva anebo třetí osoba.

36. Prakticky veškeré činnosti, jež spadaly do náplně práce žalovaného (srov. výše odst. 4 bod 3 odůvodnění tohoto rozsudku), lze zahrnout pod obchodní vedení společnosti a žalovaný je vykonával (byl povinen vykonávat) z titulu funkce člena představenstva. Opačný úsudek odvolacího soudu (na němž založil závěr

o platnosti „pracovní“ smlouvy a neoprávněnosti nároku dovolatele uplatněného žalobou) tudíž není správný.

37. Řečené však neznamená, že by „pracovní“ smlouva uzavřená mezi ním a společností dne 30. 4. 2007 byla bez dalšího neplatným právním úkonem ani že by žalovanému nepříslušela za výkon funkce, popř. i za další (odbornou) práci vykonávanou pro společnost, žádná odměna (mzda) a že by se přijetím „mzdy“ podle této smlouvy na úkor společnosti bezdůvodně obohatil.

38. Posuzováním smluv uzavřených mezi členy představenstva akciové společnosti a touto společností na výkon činností spadajících do působnosti představenstva se Nejvyšší soud zabýval v rozsudku velkého senátu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 31 Cdo 4831/2017, uveřejněném pod číslem 35/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 35/2019“). V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud vysvětlil, že:

[1] Členové statutárního orgánu obchodní korporace nevykonávají činnosti spadající do náplně této funkce (do působnosti statutárního orgánu) ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti dle pokynů obchodní korporace. Naopak, je to právě statutární orgán (jeho členové), kdo (jako výkonný orgán) řídí činnost obchodní korporace. Jinými slovy, činnost (člena) statutárního orgánu není závislou prací ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.

[2] Shora řečené však neznamená, že by si člen statutárního orgánu a obchodní korporace nemohli ujednat, že se jejich vztah – v mezích nastavených kogentními právními normami – řídí zákoníkem práce. Ustanovení § 2 odst. 1 zákoníku práce nebrání tomu, aby na základě vůle stran byly zákoníku práce podřízeny i vztahy, jejichž předmětem není výkon závislé práce (srov. i bod 45 nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15).

[3] Z logiky věci se podává, že ujednání o „podřízení“ režimu zákoníku práce přichází v úvahu pouze u vztahů, jejichž povaha to připouští. Takovým je i vztah mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací, jehož předmětem je výkon činností spadajících do působnosti statutárního orgánu, a to zpravidla za úplatu.

[4] Člen statutárního orgánu a obchodní korporace se tedy mohou odchýlit od pravidla vyjádřeného v § 66 odst. 2 větě první obč. zák., podle kterého se jejich vztah řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, i tak, že si pro svůj vztah ujednají režim zákoníku práce.

[5] Jelikož však výkon funkce člena statutárního orgánu není závislou prací ve smyslu § 2 odst. 1 zákoníku práce, takové ujednání neučiní ze vztahu mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací vztah pracovněprávní. Ani tehdy, „podřídí-li“ se zákoníku práce, nelze člena statutárního orgánu považovat (v rozsahu činností spadajících do působnosti statutární-

ho orgánu) za zaměstnance (§ 6 zákoníku práce) a obchodní korporaci za zaměstnavatele (§ 7 zákoníku práce). Jejich vztah i nadále zůstává vztahem obchodněprávním, jenž se řídí obchodním zákoníkem (resp. s účinností od 1. 1. 2014 zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, a zákonem o obchodních korporacích) a dále – v důsledku smluvního ujednání – těmi (v úvahu přicházejícími) ustanoveními zákoníku práce, jejichž použití nebrání kogentní právní normy upravující (především) postavení člena statutárního orgánu obchodní korporace a jeho vztah s obchodní korporací.

[6] Popsané závěry platí obdobně i v případě, že člen statutárního orgánu a obchodní korporace uzavřou vedle smlouvy o výkonu funkce (v níž se neodchýlí od režimu nastaveného § 66 odst. 2 obch. zák., resp. § 59 odst. 1 z. o. k.) i souběžnou „manažerskou“ smlouvu na výkon některých činností spadajících do působnosti statutárního orgánu (zpravidla na výkon obchodního vedení), v níž si sjednají režim zákoníku práce. V takovém případě je nutné na manažerskou smlouvu pohlížet jako na (svého druhu) dodatek ke smlouvě o výkonu funkce, upravující vztah mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací, jde-li o výkon části činností spadajících do působnosti statutárního orgánu. Manažerská smlouva není neplatná jen proto, že ji její strany podřídily režimu zákoníku práce, avšak je na ni třeba klást stejné požadavky (co do formy, obsahu i potřeby jejího schválení příslušným orgánem obchodní korporace) jako na samotnou smlouvu o výkonu funkce.

[7] Ujednáním obsaženým ve smlouvě o výkonu funkce (popř. v souběžně uzavřené „manažerské“ smlouvě) o tom, že se vztah mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací (jde-li o výkon funkce člena statutárního orgánu) řídí zákoníkem práce, se zásadně nelze (platně) odchýlit zejména od pravidel obchodního zákoníku (resp. právní úpravy účinné od 1. 1. 2014) upravujících vznik a zánik funkce člena statutárního orgánu, předpoklady výkonu funkce a důsledky jejich absence, odměňování členů statutárních orgánů, formu smlouvy o výkonu funkce a povinnost jejího schválení příslušným orgánem, povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře a důsledky jejího porušení. Je tomu tak proto, že uvedená pravidla je třeba s ohledem na jejich povahu (smysl a účel) nutné považovat zásadně za kogentní.

39. Shodně viz i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3478/2016.

40. „Pracovní“ smlouva uzavřená mezi společností a žalovaným tudíž není bez dalšího neplatná jen proto, že náplní práce technického ředitele měly být činnosti spadající do působnosti představenstva, nicméně je nutné na ni pohlížet jako na smlouvu o výkonu funkce, popř. na (svého druhu) dodatek ke smlouvě o výkonu funkce (byla-li mezi společností a žalovaným uzavřena vedle „pracovní“ smlouvy i smlouva o výkonu funkce).

41. Ujednání o odměně obsažené ve smlouvě o výkonu funkce, popř. v souběžně uzavřené „manažerské“ smlouvě, nabývalo v režimu obchodního zákoníku účinnosti schválením valnou hromadou, resp. v případech předvídaných § 194 odst. 1 větou druhou a sedmou obč. zák. dozorčí radou (srov. § 66 odst. 2 obč. zák. a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1884/2017). Jestliže valná hromada (dozorčí rada) společnosti neschválila ujednání o „mzdě“ obsažené v „pracovní“ smlouvě uzavřené mezi společností a žalovaným (čímž se odvolací soud s ohledem na jím přijatý právní závěr nezabýval), nárok na „sjednanou mzdu“ žalovanému nevznikl.

42. Nicméně v takovém případě by žalovaný měl podle § 66 odst. 2 ve spojení s § 566 odst. 1 a § 571 odst. 1 obč. zák. za období do 31. 12. 2013 a s ohledem na přechodné ustanovení § 777 odst. 3 z. o. k. i za období od 1. 1. 2014 do 1. 7. 2014 nárok na odměnu obvyklou (srov. v aktuální judikatuře rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 2821/2016, a ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1884/2017). To platí za podmínek upravených v § 59 odst. 4 z. o. k. i za období od 2. 7. 2014 dále.

43. Konečně nelze pominout, že podle skutkových zjištění soudů nižších stupňů žalovaný pro společnost vykonával (nad rámec činností spadajících do působnosti představenstva) i odbornou činnost, aniž by spadala do náplně práce sjednané v „pracovní“ smlouvě. Koná-li fyzická osoba pro zaměstnavatele (s jeho vědomím a podle jeho pokynů) práci (závislou práci ve smyslu § 2 odst. 4 a 5 zákoníku práce), ačkoliv mezi nimi nebyla sjednána platná pracovní smlouva, popřípadě platná dohoda o pracích konaných mimo pracovní poměr, musí jí být vydáno bezdůvodné obohacení, které zaměstnavateli vzniklo tím, že přijal od fyzické osoby plnění (vykonanou práci) bez právního důvodu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. 21 Cdo 6014/2016, a rozhodnutí v něm citovaná).

44. Případné nároky žalovaného na obvyklou odměnu za výkon funkce člena představenstva a na vydání bezdůvodného obohacení za plnění (odbornou práci) poskytované společností je nutné zohlednit při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku.

45. Je-li dovolání přípustné, přihlíží Nejvyšší soud i k jiným vadám řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Taková vada je dána i tehdy, rozhodoval-li v prvním stupni věcně nepřislušný soud.

46. Spor ze smlouvy uzavřené mezi členem představenstva akciové společnosti a touto akciovou společností, jejímž předmětem je úprava vzájemného vztahu při plnění činností spadajících do působnosti představenstva, je sporem mezi obchodní společností a členem jejího statutárního orgánu týkajícím se výkonu funkce statutárního orgánu, k jehož projednání a rozhodnutí jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy [§ 9 odst. 2 písm. f) o. s. ř.]. Řečené platí bez ohledu na to, zda žalobu podává sama akciová společnost, či její insolvenční správce (srov. R 35/2019).

47. Rozhodl-li ve věci (jako soud prvního stupně) okresní soud, je řízení zatíženo vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.
48. Nejvyšší soud proto napadený rozsudek, jakož i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc postoupil Krajskému soudu v Ostravě jako soudu věcně příslušnému (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

Č. 25

Insolvence, Smlouva o dílo
§ 253 IZ

č. 25

Ujednání o slevě ve výši pozastávky pro případ nevyčerpání záruky v důsledku úpadku zhotovitele je platným ujednáním vyjadřujícím hodnotu ne-realizované záruky.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2019, sp. zn. 29 Cdo 561/2017, ECLI:CZ:NS:2019:29.CDO.561.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 10. 11. 2016, sp. zn. 25 Co 371/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 28. 4. 2016, č. j. 26 C 175/2015-106, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 30. 6. 2016, č. j. 26 C 175/2015-109, Obvodní soud pro Prahu 8 uložil žalovanému (S. a. s.) zaplatit žalobci (insolvenčnímu správci dlužníka E., spol. s r. o.) částku 98 877,40 Kč s 8,05% úrokem z prodlení od 23. 10. 2014 do zaplacení (výrok I.), rozhodl o nákladech řízení mezi účastníky (výrok II.) a uložil žalovanému zaplatit České republice na účet Obvodního soudu pro Prahu 8 na soudním poplatku částku 4 944 Kč (výrok III.).
2. Soud prvního stupně vyšel při posuzování důvodnosti žalobu uplatněného nároku zejména z toho, že:

[1] Pozdější insolvenční dlužník jako zhotovitel a žalovaný jako objednatel uzavřeli dne 25. 7. 2012 smlouvu o dílo č. 1202214, jejímž předmětem bylo provedení (ve smlouvě blíže specifikovaného) díla na stavbě „ZOO pěti kontinentů Jihlava“ (dále též jen „první smlouva o dílo“), a to za cenu 805 987 Kč (bez daně z přidané hodnoty). V článku IV. smlouvy se smluvní strany dohodly, že cena díla představuje sjednanou hodnotu veškerých plnění a závazků zhotovitele podle této smlouvy, včetně závazků vyplývajících ze zhotovitelem poskytnuté záruky za jakost. Pro případ vydání rozhodnutí o úpadku zhotovitele nebo rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku zhotovitele smluvní strany oceňují hodnotu záruky na částku odpovídající 20 % z ceny díla (bez daně z přidané hodnoty) s tím, že

okamžikem vydání některého z těchto rozhodnutí se cena díla automaticky snižuje o cenu záruky v dohodnuté výši. Tímto okamžikem rovněž zaniká nárok na uvolnění (ve smlouvě sjednané) pozastávky.

[2] Dne 5. 11. 2013 uzavřeli pozdější dlužník jako zhotovitel a žalovaný jako objednatel smlouvu o dílo č. 1302262, jejímž předmětem bylo provedení (ve smlouvě blíže specifikovaného) díla na stavbě „Rekonstrukce objektu MŠ“ (dále též jen „druhá smlouva o dílo“), a to za cenu 164 900 Kč (bez daně z přidané hodnoty). V článku IV. smlouvy se smluvní strany dohodly, že dojde-li v průběhu provádění díla k podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení zhotovitelem nebo k vydání rozhodnutí o úpadku zhotovitele nebo rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku zhotovitele, k tomuto okamžiku se dohodnutá cena díla snižuje o výši všech dohodnutých realizovaných i budoucích pozastávek, a to bez zřetele k tomu, zda se objednatel tohoto účinku vůči zhotoviteli výslovně dovolal.

[3] V obou smlouvách o dílo zhotovitel poskytl objednateli záruku za jakost díla v délce 60 měsíců ode dne převzetí celého a bezvadného díla.

[4] Žalovaný v souladu s ujednáním smluvních stran zadržel část ceny díla jako pozastávku, přičemž u první smlouvy o dílo jde o částku 85 685,40 Kč, u druhé smlouvy o dílo pak o částku 13 192 Kč. K plnému uvolnění pozastávek (k jejich úhradě zhotoviteli) mělo podle obou smluv o dílo dojít po uplynutí sjednané záruční doby.

[5] Usnesením ze dne 26. 6. 2014, č. j. KSBR 31 INS 13977/2014-A-20, Krajský soud v Brně zjistil úpadek dlužníka, prohlásil na jeho majetek konkurs a insolvenčním správcem ustanovil žalobce.

3. Na tomto základě soud prvního stupně dovodil, že mezi pozdějším dlužníkem a žalovaným byly platně uzavřeny smlouvy o dílo podle § 536 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obch. zák.“), které obsahují „synallagmatické závazky, jejichž některé části ke dni prohlášení konkursu insolvenčního dlužníka nebyly mezi účastníky splněny“.

4. Vzhledem k absenci vyjádření žalobce jako insolvenčního správce dlužníka ve lhůtě 30 dnů od prohlášení konkursu nastala podle soudu prvního stupně fikce, že žalobce plnění podle uzavřených smluv o dílo odmítl a od smluv „odstoupil“ podle § 253 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona). Pozastávky se tak ve smyslu § 451 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), „staly bezdůvodným obohacením na straně žalovaného, neboť právní důvod jejich zadržetí odpadl“.

5. Ujednání o slevě z ceny díla pro případ zjištění úpadku zhotovitele považoval soud prvního stupně za neplatná podle § 39 obč. zák., neboť „jsou v přímém rozporu se zásadami insolvenčního zákona a žalovaný by byl nedovoleně zvýhodněn podle § 5 písm. a) insolvenčního zákona“.

6. Městský soud v Praze v záhlaví označeným rozsudkem k odvolání žalovaného změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu v celém rozsahu zamítl (první výrok); dále rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

7. Odvolací soud – vycházející ze skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně – dospěl na rozdíl od soudu prvního stupně k závěru, že okamžikem vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka nastaly účinky příslušných článků smluv o dílo týkajících se snížení ceny díla. Z těchto ujednání je zřejmé, že „sjednaná sleva představuje hodnotu záruky, v obou případech se jedná o ujednání zcela určitě a srozumitelné, mající za cíl ochranu objednatele v tom smyslu, aby tzv. pozastávky mohl použít k odstranění vad v případě prohlášení úpadku zhotovitele“. Předmětná ujednání jsou podle odvolacího soudu projevem autonomie vůle účastníků obchodněprávního vztahu, jež neodporují svým obsahem a účelem obchodnímu zákoníku a nejde ani o ujednání neplatné pro rozpor s insolvenčním zákonem, neboť jejich „úmyslem nebylo zkrátit věřitele, ale zajistit objednatel pro účely vynaložení nákladů na odstraňování vad předaného díla“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které má za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), s tím, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Podle dovolatele jde přitom jednak o posouzení otázky „právní povahy pozastávky, resp. zádržného v insolvenčním řízení“, jednak otázky „možnosti uplatnění nároku na slevu z ceny díla v insolvenčním řízení“. Dovolatel namítá, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že rozsudek soudu prvního stupně se potvrzuje.

9. V mezích ohlášeného dovolacího důvodu dovolatel namítá, že „nelze na věc nahlížet jinak než tak, že pozastávky se v insolvenčním řízení stávají bezdůvodným obohacením na straně objednatele“. V situaci, kdy smlouvy o dílo jako smlouvy o vzájemném plnění nejsou v době prohlášení konkursu na majetek dlužníka ještě zcela splněny ani dlužníkem (který nesplnil zcela závazek poskytnout záruku za jakost), ani objednatelem (který neplnil zcela závazek zaplatit cenu díla), musí se na projednávaný případ vztahovat § 253 insolvenčního zákona. Jelikož podle tohoto ustanovení „nastoupila zákonná fikce odmítnutí plnění“, odpadl „důvod částku odpovídající pozastávkám nadále držet, když pozastávky již žádnou povinnost žalobce nezajišťují“.

10. Dovolatel je dále (stejně jako soud prvního stupně) přesvědčen, že smluvní ujednání o slevě z ceny díla pro případ zjištění úpadku zhotovitele jsou neplatná

podle § 39 obč. zák., neboť se střetávají s kogentními normami insolvenčního zákona. Taková ujednání totiž neodůvodněně zvýhodňují stavební firmy před ostatními věřiteli, narušují princip poměrného uspokojení dlužnickových věřitelů a porušují rovněž zásadu „rovného postavení před zákonem“. Podle dovolatele měl žalovaný správně jako věřitel přihlásit svou pohledávku (z titulu práva na slevu z ceny díla) do insolvenčního řízení a vyplatit dovolateli jako insolvenčnímu správci dlužníka pozastávky, jež jsou součástí majetkové podstaty dlužníka. Nic z toho však neučinil.

11. Žalovaný ve vyjádření k dovolání snáší argumenty na podporu napadeného rozhodnutí a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání jako nedůvodné zamítl. Podle žalovaného pohledávka zhotovitele, odpovídající rozsahem zádržnému z obou smluv o dílo, zanikla v souladu s dohodou smluvních stran v okamžiku vydání rozhodnutí o úpadku zhotovitele, tj. ke dni 26. 6. 2014.

III.

Přípustnost dovolání

12. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z části první článku II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

13. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení otázek dovolatelem otevřených, souvisejících s posouzením (ne)platnosti ujednání o slevě z ceny díla ve výši pozastávky (popř. ve výši hodnoty záruky) pro případ zjištění úpadku zhotovitele, dosud v daných souvislostech dovolacím soudem nezodpovězených.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

15. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Podle § 536 obch. zák. smlouvou o dílo se zavazuje zhotovitel k provedení určitého díla a objednatel se zavazuje k zaplacení ceny za jeho provedení (odsta-

vec 1). Cena musí být ve smlouvě dohodnuta nebo v ní musí být alespoň stanoven způsob jejího určení, ledaže z jednání o uzavření smlouvy vyplývá vůle stran uzavřít smlouvu i bez tohoto určení (odstavec 3).

Podle § 546 odst. 1 věty první obč. zák. objednatel je povinen zhotoviteli zaplatit cenu dohodnutou ve smlouvě nebo určenou způsobem stanoveným ve smlouvě.

Podle § 548 odst. 1 obč. zák. objednatel je povinen zaplatit zhotoviteli cenu v době sjednané ve smlouvě. Pokud ze smlouvy nebo tohoto zákona nevyplývá něco jiného, vzniká nárok na cenu provedením díla.

17. Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že ve vztahu k otázce právní povahy „zádržného“ či „pozastávky“ části ceny díla je jeho judikatura již ustálena v závěru, podle kterého smluvní ujednání o pozastávce upravuje ve stanoveném rozsahu vznik práva na zaplacení (části) ceny díla, a nikoli splatnost ceny díla (k tomu srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2076/2007, k nimž se Nejvyšší soud následně přihlásil např. v rozsudku ze dne 16. 11. 2016, sp. zn. 23 Cdo 1357/2016, v rozsudku ze dne 28. 2. 2017, sen. zn. 29 ICdo 12/2015, uveřejněném pod číslem 92/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo v rozsudku ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. 32 Cdo 4443/2017).

18. Jinak řečeno, pohledávka zhotovitele na zaplacení „zadržené“ části ceny díla (pozastávky) vznikne (může vzniknout) jen tehdy, budou-li splněny předpoklady určené smlouvou o dílo. Mezi ně typicky patří (a jinak tomu nebylo – se zřetelem k obsahu obou uzavřených smluv o dílo – ani v poměrech nyní projednávané věci) dokončení díla bez vad a nedodělků, uplynutí sjednané záruční doby, eventuálně (bylo-li plnění zhotovitele vadné) také vypořádání nároků objednatele vyplývajících z odpovědnosti zhotovitele za vady díla.

19. Obdobnou povahu pak má také ujednání smluvních stran o snížení ceny díla o částku odpovídající dohodnuté pozastávce (popř. o určenou hodnotu záruky) pro případ nevyčerpání poskytnuté záruky v důsledku úpadku zhotovitele (popř. jiné ve smlouvě označené okolnosti). I takové ujednání v konečném důsledku (ve stanoveném rozsahu) upravuje vznik práva na zaplacení (části) ceny díla, s tím, že její výši činí závislou na tom, zda za trvání smluvního vztahu účastníků (dříve než zhotoviteli vznikne právo na doplacení zbývajících „zadržené“ části ceny díla) nastane ve smlouvě konkretizovaná okolnost.

20. Tímto ujednáním, jak správně dovodil odvolací soud, smluvní strany v souladu s principem smluvní autonomie (jak jej vyložil Ústavní soud např. v nálezu ze dne 3. 1. 2000, sp. zn. IV. ÚS 387/99, uveřejněném pod číslem 1/2000 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu) vyjádřily jednoznačně vůli sjednat pro případ, kdy zhotovitel nebude schopen v důsledku úpadku dostát svým závazkům ze záruky, cenu díla sníženou právě o hodnotu nevyčerpáné záruky.

21. Smysl a účel takového ujednání je přitom zřejmý – smluvní strany se jeho prostřednictvím snaží v rámci stanovení výše ceny díla zohlednit riziko, že zhotovitel v důsledku později nastalé okolnosti (zjištění jeho úpadku, ale též např.

ukončení podnikatelské činnosti zhotovitele apod.) již nebude schopen nadále uspokojovat případné nároky z poskytnuté záruky. Pro tento případ pak smluvní strany stanoví hodnotu (nevyčerpané) záruky, o níž bude (nastane-li smlouvou předvídaná okolnost) snížena dohodnutá cena díla a (případné) nároky objednatel z takto „zmařené“ záruky finančně saturovány.

č. 25

22. Ujednání smluvních stran o snížení ceny díla o hodnotu nevyčerpané záruky (o výši sjednané pozastávky) pro případ zjištění úpadku zhotovitele, obsažené v obou smlouvách o dílo, se podle přesvědčení Nejvyššího soudu svým obsahem a účelem nejen nepříčí zákonu, ani jej neobchází, ale (oproti mínění dovolatele) nijak neodporuje ani zásadám insolvenčního řízení (§ 5 insolvenčního zákona). Uzavření takové dohody naopak představuje přípustný právní prostředek, jímž může objednatel eliminovat (či alespoň zmírnit) negativní důsledky spojené s (případnou) ztrátou jeho nároků z poskytnuté záruky v případě úpadku zhotovitele. V této souvislosti ostatně nelze pominout ani to, že objednatel v případě zjištění úpadku zhotovitele nemá z titulu poskytnuté záruky k dispozici žádnou (ani podmíněnou) pohledávku, jež by byla způsobilá k přihlášení do insolvenčního řízení zhotovitele (k vymezení pohledávek vázaných na podmínku, jež § 173 odst. 3 insolvenčního zákona dovoluje přihlásit do insolvenčního řízení, srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sen. zn. 29 ICdo 62/2014, uveřejněného pod číslem 85/2015 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i judikaturu tam citovanou). Jestliže za tohoto stavu objednatel při uzavírání smlouvy o dílo dohodne se zhotovitelem způsob vypořádání nevyčerpané záruky pro případ zhotovitelova úpadku (snížením ceny díla o částku odpovídající výši sjednané pozastávky či určené hodnotě záruky), koná ve zjevném souladu s obecným právním principem *vigilantibus iura skripta sunt* (bdělým náleží práva).

23. Obstát konečně nemohou ani úvahy dovolatele, podle kterých měl odvolací soud – v situaci, kdy smlouvy o dílo jako smlouvy o vzájemném plnění nebyly v době prohlášení konkursu na majetek dlužníka zcela splněny ani dlužníkem (který nesplnil zcela závazek poskytnout záruku za jakost), ani objednatel (který neplnil zcela závazek zaplatit cenu díla) – na posuzovaný případ aplikovat § 253 insolvenčního zákona a dovodit, že „nastoupila zákonná fikce odmítnutí plnění“, v důsledku čehož odpadl „důvod částku odpovídající pozastávkám nadále držet, když pozastávky již žádnou povinnost žalobce nezajišťují“. V poměrech dané věci totiž evidentně nejde o případ, kdy k datu prohlášení konkursu nebyly smlouvy o dílo (z důvodů namítaných dovolatelem) splněny ani dlužníkem, ani druhým účastníkem smlouvy (žalovaným). Je tomu tak již proto, že povinnost žalovaného doplatit zbývající část ceny díla (pozastávky) zanikla (resp. nevznikla), jak výše dovodil Nejvyšší soud, právě v důsledku dohodnutého snížení ceny díla.

24. Z výše uvedených důvodů Nejvyšší soud uzavírá, že ujednání o snížení ceny díla (o částku odpovídající sjednané pozastávce), dohodnuté pro případ ne-

vyčerpání poskytnuté záruky v důsledku úpadku zhotovitele, je platným ujednáním vyjadřujícím hodnotu nerealizované záruky.

25. Protože právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, je správné, Nejvyšší soud dovolání žalobce podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 25

Č. 26

č. 26

Nekalá soutěž, Reklama, Dominantní postavení, Zlehčování
§ 2980 o. z., § 2984 o. z.

Osoba s dominantním postavením na trhu může své postavení zneužít podle čl. 102 Smlouvy o fungování Evropské unie výkonem práva k ochranné známce, je-li doprovázen výjimečnými okolnostmi, v jejichž důsledku dochází k potlačení soutěže na relevantním trhu.

Označení výrobku jiného soutěžitele údajem „starší generace“ při srovnání se srovnatelným konkurenčním výrobkem označeným údajem „nová generace“ vyvolává u průměrného spotřebitele představu, že první z výrobků je technicky překonaný či zaostalejší; proto je takové označení způsobilé přivodit dotčenému soutěžiteli újmu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 23 Cdo 5955/2017, ECLI:CZ:NS:2019:23.CDO.5955.2017.3)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. 3 Cmo 132/2016, v části výroku II, kterou byl potvrzen rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. 2. 2016, sp. zn. 59 Cm 16/2014, ve znění opravného usnesení ze dne 15. 4. 2016, sp. zn. 59 Cm 16/2014, ve výroku I a ve výroku II, a věc v tomto rozsahu vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení; dovolání žalované proti části výroku II rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. 3 Cmo 132/2016, kterou byl změněn výrok III rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 22. 2. 2016, sp. zn. 59 Cm 16/2014-141, ve znění opravného usnesení ze dne 15. 4. 2016, č. j. 59 Cm 16/2014-166, zamítl. Zároveň její dovolání proti výroku I rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. 3 Cmo 132/2016, odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 2. 2016, č. j. 59 Cm 16/2014-141, uložil žalované povinnost zdržet se na území Evropské unie nabízení, dovozu, vývozu, skladování, prodeje a uvádění na trh výrobků označených ochrannými známkami „Fiskars“ a nesoucích čárový výrobkový kód typu UPC–A obsa-

hující 12 číslic, který počíná číslem „0“, po němž následuje trojčíslí „465“ (výrok I), dále povinnost poskytnout žalobcům informace o výrobcích uvedených ve výroku I a o jejich distribučních sítích (výrok II), zamítl žalobu, aby se žalovaná zdržela uvádění, zveřejňování a šíření slovního spojení „starší generace“ ve spojení se sekerami značky Fiskars, a to při reklamě a propagaci svých obchodních aktivit ve vztahu ke spotřebitelům a jiným soutěžitelům (výrok III), zamítl žalobu, aby se žalovaná zdržela uvádění, zveřejňování a šíření údaje o záruční době v délce 7 let ve spojení se sekerami značky Fiskars při reklamě a propagaci svých obchodních aktivit ve vztahu ke spotřebitelům a jiným soutěžitelům (výrok IV), zamítl žalobu o zaplacení přiměřeného zadostiučinění v penězích (výrok V) a rozhodl o nákladech řízení (výrok VI).

2. Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 5. 2017, č. j. 3 Cmo 132/2016-192, zamítl návrh žalované na přerušení řízení za účelem položení předběžné otázky SDEU (výrok I), rozsudek soudu prvního stupně ve výrocih I, II a IV potvrdil, ve výroku III jej změnil tak, že žalovaná je povinna zdržet se uvádění, zveřejňování a šíření slovního spojení „starší generace“ ve spojení se sekerami značky Fiskars při reklamě a propagaci, a ve výrocih V a VI jej zrušil a v tomto rozsahu věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (výrok II).

3. Odvolací soud vyšel ze zjištění, že žalobce a) je výrobcem výrobků určených pro domácnost, údržbu domu a zahradu a je výlučným vlastníkem portfolia ochranných známek Společenství „Fiskars“. Žalobce b) patří do skupiny „Fiskars“, zajišťuje pro žalobce a) výrobu, servis, dovoz a distribuci výrobků Fiskars na evropském trhu a je oprávněným uživatelem ochranných známek žalobce a). Žalovaná jako provozovatel maloobchodního řetězce s výrobky a vybavením mimo jiné pro dům a zahradu v postavení soutěžitele žalobců bez souhlasu žalobců inzerovala a nabízela k prodeji originální výrobky označené ochrannými známkami Fiskars, které byly určeny pro trh Severní Ameriky. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně posoudil toto jednání žalované jako ilegální paralelní dovoz, který je zásahem do práv k ochranným známkám žalobců. V této souvislosti zamítl návrh žalované na přerušení řízení a položení předběžné otázky Soudnímu dvoru SDEU (dále též pouze „Soudní dvůr“), zda má v daném případě článek 102 Smlouvy o EU a Smlouvy o fungování EU (dále jen „SFEU“) přednost před ochranou proti paralelním dovozům, udržují-li žalobci uměle vysoké ceny v Evropě. Žalovaná svůj návrh učinila v souvislosti s tvrzením, že žalobci svá práva k ochranným známkám zneužívají ve snaze posílit své dominantní postavení a udržet nepřiměřeně vysoké ceny na evropském trhu, přitom poukazovala na rozhodnutí Soudu první instance ve věci T-198/98 *Micro Leader Business v. Komise*. Odvolací soud však konstatoval, že není soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravným prostředkem, a že pro položení předběžné otázky nejsou splněny ani další podmínky, „neboť rozhodnutí majitele ochranné známky uvést některé výrobky opatřené těmito ochrannými známkami na trh v členském stá-

tě Evropských společenství nebo v jiném státě tvořícím Evropský hospodářský prostor a jiné výrobky na trh mimo tento prostor nelze ani pojmově zahrnovat pod skutkové podstaty čl. 101 a 102 Smlouvy o fungování Evropské unie“. Se soudem prvního stupně se shodl v tom, že rozhodnutí ve věci *Micro Leader Business v. Komise* „na danou věc nepřiléhá“. Odvolací soud vyšel dále ze zjištění, že v reklamních sděleních žalované byly výrobky žalobců (sekery Fiskars) označovány jako „skvělé sekery starší generace“ a konkurenční sekery Patriot jako „špičkové sekery nové generace“. Na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl odvolací soud k závěru, že se žalovaná dopustila zlehčování seker Fiskars na úkor seker Patriot, protože toto reklamní sdělení z pohledu průměrného spotřebitele může vyvolat dojem, že značka Fiskars je na ústupu a její místo na trhu má zaujmout značka Patriot. V této souvislosti dodal, že nemůže obstát závěr soudu prvního stupně, že „nelze z reklamy dovodit, že by některý z výrobků byl hodnocen lépe než druhý a že by byla srovnávána kvalita seker Fiskars a Patriot“. Podle odvolacího soudu toto jednání žalované naplňuje znaky generální klauzule nekalé soutěže podle § 2976 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), a rovněž skutkové podstaty zlehčování podle § 2984 o. z.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti rozhodnutí odvolacího soudu, a to proti výroku I a proti té části výroku II, kterou odvolací soud potvrdil výroky I a II a kterou změnil výrok III rozsudku soudu prvního stupně, podala žalovaná dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 o. s. ř., a jako důvod uplatňuje nesprávné právní posouzení věci podle § 241a odst. 1 o. s. ř. Namítá především, že odvolací soud navzdory jejím námitkám nezkoumal, zda žalobci v konkrétním případě zneužívají svá práva z ochranných známek a zda by výkonu těchto práv neměla být odepřena ochrana. Žalovaná nezpochybňuje právo vlastníka ochranné známky bránit paralelním dovozům zboží, které vlastníkem ochranné známky nebylo určeno pro evropský trh, současně však tvrdí, že žalobci mají dominantní postavení na trhu (který vymezuje geograficky jako trh Evropské unie) a toto své dominantní postavení v rozporu s čl. 102 SFEU zneužívají tím, že na evropském trhu uměle udržují nepřiměřeně vysoké (resp. excesivní, tj. přemrštěné) ceny svých výrobků oproti trhu, z něhož paralelním dovozům brání. Jde o srovnatelnou situaci jako ve věci *T-198/98 Micro Leader Business v. Komise*, v níž Tribunál SDEU (dříve Soud první instance) připustil, že ve výjimečných případech, tj. např. tehdy, je-li právo duševního vlastnictví zneužito za účelem porušení evropského soutěžního práva, může být soutěžnímu právu dána přednost před právem regulujícím duševní vlastnictví. Odvolací soud se touto argumentací žalované blíže nezabýval a bez bližšího odůvodnění pouze konstatoval, že právo majitele ochranné známky uvést

své výrobky na evropský trh či mimo něj pod skutkové podstaty č. 101 a čl. 102 SFEU zahrnovat nelze a že citované rozhodnutí „na projednávanou věc nepřiléhá“. Žalovaná dále uvádí, že žalobci zneužívají své dominantní postavení také tím, že brání (v dovolání blíže popsány postup) volnému pohybu zboží po EU a uplatňují rozdílné (nepřiměřené) podmínky vůči žalované oproti jiným soutěžitelům v EU. Navrhuje, aby Nejvyšší soud položil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, zda umělé udržování nepřiměřeně vysokých cen výrobků v Evropě vůči USA (případně i jiné porušení čl. 102 SFEU) představuje takové porušení práva, že by žalobci, kteří takto právo porušují, neměli být oprávněni domáhat se ochrany vůči paralelním dovozům z USA, protože uplatnění takového jejich nároku (prostřednictvím žaloby podané u soudu v ČR) nepředstavuje výkon práva, ale jeho zneužití (a to na úkor dalších soutěžitelů a evropských spotřebitelů), neboť je prostředkem k udržení protiprávního stavu porušujícího čl. 102 SFEU. Pokud by tak Nejvyšší soud neučinil, navrhuje žalovaná, aby tuto otázku (jako judikaturou dosud neřešenou) vyřešil sám. Za nesprávný považuje také závěr odvolacího soudu, že se žalovaná užitím slovního spojení „starší generace“ ve spojení se sekerymi značky Fiskars dopustila nekalého soutěžního jednání. V této souvislosti předkládá dovolacímu soudu otázky, které podle jejího názoru dovolací soud dosud neřešil, a to „zda je možné dopustit se zlehčování výrobku, který má soutěžitel ve své nabídce a prodává jej, a zda může takovým jednáním způsobit újmu soutěžiteli, s nímž není v soutěžním vztahu“, a „zda je označení ‚starší generace‘ použité v reklamě zjevně pejorativní a bez dalšího znamená pro průměrného spotřebitele hodnocení kvality výrobku, a to navíc kvality horší“. Podle žalované v daném případě směřovala reklama k podpoře prodeje obou seker Fiskars i Patriot, u obou seker byly při prezentaci použity superlativy, označení starší a novější generace znamená pouze dobu uvedení na trh.

5. Žalobci ve vyjádření k dovolání navrhli dovolání odmítnout. Odvolací soud správně vyhodnotil, že „tvrzení o porušení zákazu zneužití dominantního postavení v kontextu obchodu mezi členskými státy podle práva EU nebylo řádně tvrzeno a prokázáno“. Otázka, kterou žalovaná klade, navíc není regulérní právní otázkou, jde o konkretizaci obecného principu, že zneužití práva nepoživá právní ochrany. Řešení této otázky závisí na skutkových okolnostech každého případu. Další otázky jsou kazuistické, založené navíc na nesprávném předpokladu, že žalobci a žalovaná nejsou v soutěžním vztahu, a neodpovídají tomu, čím se odvolací soud skutečně zabýval. Důvody pro položení předběžné otázky či použití práva EU nejsou dány.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud postupoval v dovolacím řízení podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (čl. II bod 1 a 2 zákona

č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony; dále jen „o. s. ř.“).

č. 26

7. Nejvyšší soud se jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., zabýval jeho přípustností.

8. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

9. Nejvyšší soud předně uvádí, že dovolání není přípustné proti výroku I napadeného rozsudku. Odvolací soud tímto výrokiem zamítl návrh žalované na přerušení řízení za účelem položení předběžné otázky Soudnímu dvoru. Jako důvod uvedl, že jednak není ve smyslu čl. 267 SFEU soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky, nadto pro předložení předběžné otázky v daném případě nebyly splněny podmínky, protože rozhodnutí majitele ochranné známky uvést některé výrobky na trh v členském státě ES a jiné mimo tento prostor nelze zahrnout pod čl. 101 a 102 SFEU. Podle závěrů Nejvyššího soudu, spočívá-li rozhodnutí odvolacího soudu na posouzení více právních otázek, z nichž každé samo o sobě vedlo k zamítnutí návrhu, není dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné, jestliže řešení některé z těchto otázek nebylo dovoláním zpochybněno nebo jestliže některá z těchto otázek nesplňuje předpoklady vymezené v § 237 o. s. ř. (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2303/2013). Odvolací soud svůj závěr o nepředložení věci Soudnímu dvoru odůvodnil předně tím, že podle čl. 267 SFEU není soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky; tento důvod žalovaná v podaném dovolání žádným způsobem nezpochybnila, Nejvyšší soud proto dovolání v této části jako nepřípustné odmítl (§ 243c odst. 1 o. s. ř.).

10. Dovolání je přípustné proti části výroku II napadeného rozsudku, kterou byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I a ve výroku II, neboť v této části napadený rozsudek závisí na vyřešení otázky hmotného práva, kterou Nejvyšší soud dosud neřešil, a to otázky, zda lze výkonem práva duševního vlastnictví zneužít dominantní postavení na trhu podle čl. 102 SFEU [dříve čl. 82 Smlouvy o založení ES, podle číslování platného od 1. 5. 1999 (od účinnosti Amsterodamské smlouvy)].

IV. Důvodnost dovolání

11. Dovolání je důvodné.

12. Podle čl. 102 SFEU je zakázané, aby jeden nebo více podniků zneužívaly dominantního postavení na vnitřním trhu nebo jeho podstatné části, pokud to může ovlivnit obchod mezi členskými státy.

13. Základním předpokladem pro aplikaci citovaného ustanovení je existence dominantního postavení podniku na vnitřním trhu. Jedním z faktorů, které ovlivňují postavení podniku a jeho dominanci, je i existence či výkon práv duševního vlastnictví. Právo duševního vlastnictví poskytuje majitelům vymezených nehmotných statků výlučná práva tyto statky chránit, užívat a disponovat s nimi nezávisle na oprávnění jiných osob. Právo duševního vlastnictví zahrnuje právo výlučného užívání nehmotného statku a právo zabránit ostatním osobám tento statek užívat bez souhlasu jeho majitele. S ohledem na tuto výlučnost se ve vztahu k majiteli práva duševního vlastnictví hovoří o jeho legálním monopolu. Tato skutečnost však neznamená, že majitel práva duševního vlastnictví získává nutně i dominantní postavení na příslušném trhu. Podle závěrů Soudního dvora existence a běžný výkon práva k duševnímu vlastnictví sám o sobě nezakládá pro jeho nositele dominantní postavení (rozhodnutí Soudního dvora ve věci 24/67 Parke, Davis v. Probel ze dne 29. 1. 1968, ve věci 78/70 Deutsche Grammophon v. Metro ze dne 8. 6. 1971, či ve věci 102/77 Hoffman-La Roche v. Centrafarm ze dne 23. 5. 1978). Ve vztahu k ochranným známkám Soudní dvůr výslovně potvrdil, že existence a běžný výkon práva k duševnímu vlastnictví sama o sobě neznamená, že se majitel práva nachází v dominantním postavení na příslušném trhu (rozhodnutí Soudního dvora ve věci 40/70 Sirena v. Eda ze dne 18. 2. 1971).

14. Dominantní postavení založené právem duševního vlastnictví získává jeho majitel až tehdy, je-li schopen zabránit zachování účinné soutěže na významné části relevantního trhu, zejména s ohledem na případnou existenci a postavení výrobců nebo distributorů uvádějících na trh podobné zboží nebo zboží způsobilé toto zboží nahradit (rozhodnutí Soudního dvora ve věci 40/70 Sirena v. Eda ze dne 18. 2. 1971). Opačně platí, že právo duševního vlastnictví nezaloží dominantní postavení jeho majitele, existuje-li několik soutěžitelů, jejichž hospodářská síla je srovnatelná s hospodářskou silou majitele práva duševního vlastnictví, který působí na trhu dotčených výrobků (rozhodnutí Soudního dvora ve věci 51, 85, 96/75 EMI Records v. CBS ze dne 15. 6. 1976). K závěru o dominantním postavení lze tedy dojít pouze tehdy, je-li postavení majitele práva duševního vlastnictví natolik silné, že mu umožňuje vyloučit účinnou soutěž na daném trhu. Tento závěr vyžaduje vždy posouzení ekonomické situace, která v daném případě převládá na relevantním trhu, a zvážení, zda na tomto trhu existují substituční možnosti vztahující se k výrobku chráněnému právem duševního vlastnictví (srov. UTĚŠENÝ, P.

Tržní moc a duševní vlastnictví v evropském soutěžním právu. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 41–48).

č. 26

15. Pouze v případě, že majitel práva duševního vlastnictví má dominantní postavení na trhu, může výkonem práva duševního vlastnictví své dominantní postavení zneužít. Podle ustálené rozhodovací praxe Soudního dvora však samotný výkon práva duševního vlastnictví osobou v dominantním postavení zneužití dominance nepředstavuje. Ve věci 24/67 Parke, Davis & Co. v. Probel Soudní dvůr konstatoval, že samotný výkon patentového práva nepředstavuje porušení soutěžních předpisů. Tak by tomu mohlo být pouze tehdy, pokud by se užití patentu zvrhlo (*degenerate*) ve zneužití ochrany, kterou národní patent uděluje svému nositeli. Obdobně se Soudní dvůr vyjádřil i k otázce výkonu práva k ochranné známce ve věci C-102/77 Hoffmann-La Roche v. Centrafarm, kde uvedl, že v tom rozsahu, ve kterém je výkon práva k ochranné známce oprávněný podle čl. 36 Smlouvy o založení ES, není v rozporu s čl. 86 Smlouvy o založení ES (nyní čl. 102 SFEU) pouze proto, že je jednáním podniku držícího dominantní postavení na trhu, jestliže právo k ochranné známce nebylo použito jako nástroj zneužití tohoto postavení.

16. Tím ovšem není řečeno, že by nositel práva duševního vlastnictví nemohl dominantní postavení výkonem svého práva zneužít. Ve věci C-241/91 P a C-242/91 P Radio Telefís Eireann a Independent Television Publications v. Komise ze dne 6. 4. 1995 Soudní dvůr uvedl, že by bylo nesprávné domnívat se, že chování podniku s dominantním postavením na trhu mající podobu výkonu autorského práva, které je podle národního práva zcela legitimní, nemůže být nikdy přezkoumáno podle čl. 82 Smlouvy ES (nyní čl. 102 SFEU). Podle Soudního dvora může výkon výlučného práva duševního vlastnictví za výjimečných okolností (*exceptional circumstances*) představovat zneužívající chování jeho nositele. Existenci výjimečných okolností jako nezbytného předpokladu pro závěr o možném zneužití dominantního postavení výkonem práva duševního vlastnictví následně potvrdila evropská rozhodovací praxe i v řadě dalších rozhodnutích (srovnej např. rozhodnutí Soudu prvního stupně ve věci T-504/93 Tiercé Ladbroke v. Komise ze dne 12. 6. 1997 či rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-418/01 IMS Health v. NDC Health ze dne 29. 4. 2004).

17. Pro projednávanou věc je významné i rozhodnutí Soudu prvního stupně ve věci T-198/98 Micro Leader Business v. Komise ze dne 16. 12. 1999. Soud první instance posuzoval případ společnosti Micro Leader Business, která dovážela softwarové výrobky chráněné autorským právem společností Microsoft z Kanady do Francie, protože cena těchto výrobků v Kanadě byla výrazně nižší než ve Francii, a to i přesto, že jí byl takový postup společností Microsoft jako majitelem autorských práv zakázán. Soud první instance uvedl, že důkazy předložené společností Micro Leader Business přinejmenším naznačují, že v případě srovnatelných obchodů společnost Microsoft uplatňovala nižší cenu na kanadském trhu než na trhu Společenství a že ceny ve Společenství byly nadměrné. Připomněl judikaturu Soudního dvora, z níž vyplývá, že

ačkoli uplatňování autorského práva jeho majitelem, jako je tomu i v případě zákazu dovozu určitých výrobků ze třetích zemí do členského státu Společenství, zpravidla jako takové nepředstavuje porušení čl. 86 Smlouvy o založení ES, takové uplatňování však může za výjimečných okolností (*exceptional circumstances*) zahrnovat zneužívající jednání (rozsudek Soudního dvora ve věci C-241/91 a C-242/91, RTE a ITP proti Komisi, body 49 a 50, ECR I-743). Na tomto základě Soud první instance zrušil rozhodnutí Komise a uložil jí, aby se znovu zabývala otázkou, zda tvrzené rozdíly v ceně výrobků společnosti Microsoft v Kanadě a ve Francii byly podloženy, a případně zda zvláštní okolnosti případu (*particular circumstances of the case*) neukazují na porušení čl. 86 Smlouvy ES (nyní čl. 102 SFEU).

18. S ohledem na výše uvedené Nejvyšší soud předně uzavírá, že neshledal důvody pro předložení věci k rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru, protože otázka možnosti zneužití dominantního postavení na trhu výkonem práva k duševnímu vlastnictví již v rozsahu potřebném pro posouzení projednávané věci Soudním dvorem vyřešena byla (k důvodům pro předložení věci Soudnímu dvoru srov. rozsudek Soudního dvora ve věci 283/81 Srl Cilfit v. Ministerstvo zdravotnictví a Lanificio di Gavardo).

19. Z výše citovaných rozhodnutí plyne, že osoba s dominantním postavením na trhu může své postavení zneužít výkonem práva duševního vlastnictví, mezi něž patří i práva k ochranné známce. Právo k ochranné známce zaručuje majiteli legální monopol na označení výrobků danou ochrannou známkou, jeho výkon však může být majitelem zneužit k omezení soutěže na relevantním trhu. O zneužití dominantního postavení výkonem práva k ochranné známce ale může jít pouze tehdy, pokud je výkon práva doprovázen určitými výjimečnými okolnostmi, v jejichž důsledku dochází k potlačení soutěže na relevantním trhu.

20. V projednávané věci se žalobci domáhají ochrany před jednáním žalované, která dovážela do České republiky a následně zde nabízela k prodeji výrobky označené ochrannými známkami Fiskars, přestože se jednalo o výrobky určené výhradně pro trh Severní Ameriky. Odvolací soud posoudil takové jednání žalované jako ilegální paralelní dovoz, který je zásahem do práv k ochranným známkám. Námitkou, že rozhodnutí majitele ochranné známky uvést některé výrobky opatřené ochrannou známkou na trh v členském státě tvořícím Evropský hospodářský prostor a jiné výrobky na trh mimo tento prostor, se blíže nezabýval, když dospěl k závěru, že takový výkon práva k ochranné známce nelze ani pojmově zahrnovat pod skutkové podstaty čl. 101 a 102 SFEU. Takové právní posouzení věci odvolacím soudem je nesprávné, neboť odporuje výše uvedeným závěrům evropské rozhodovací praxe, která opakovaně dospěla k závěru, že výkon práva duševního vlastnictví může představovat porušení čl. 102 SFEU.

21. Současně je třeba uvést, že se odvolací soud blíže nezabýval ani dalšími předpoklady pro aplikaci čl. 102 SFEU, zejména nezkoumal, zda postavení žalobců na relevantním trhu je (resp. v rozhodné době bylo) skutečně dominantní.

Posouzení tohoto předpokladu přitom vyžaduje nutně vymezení příslušného trhu, na kterém probíhá soutěž s výrobky označenými předmětnou ochrannou známkou, a dále zjištění, zda účast majitele ochranné známky na trhu vykazují takové kvalitativní a kvantitativní znaky, že zakládá jeho tržní dominanci (k tomu srovnej např. výše citovaná rozhodnutí Soudního dvora ve věci 40/70 Sirena v. Eda ze dne 18. 2. 1971 a ve věci 51, 85, 96/75 EMI Records v. CBS ze dne 15. 6. 1976, v literatuře např. UTĚŠENÝ, P. Tržní moc a duševní vlastnictví v evropském soutěžním právu. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 16 an.). V tomto rozsahu je posouzení věci odvolacím soudem neúplné, a tedy i nesprávné.

22. Nejvyšší soud proto napadený rozsudek zrušil v části výroku II, kterou byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I i v navazujícím výroku II (§ 243e odst. 1 o. s. ř.), a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

23. Odvolací soud je ve smyslu § 243g odst. 1 části věty první za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázán právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými. V dalším řízení proto odvolací soud posoudí, zda postavení žalobců na relevantním trhu bylo v rozhodné době dominantní a příp. zda výkon práva žalobců k jejich ochranné známce byl doprovázen určitými výjimečnými okolnostmi, v jejichž důsledku došlo k potlačení soutěže na relevantním trhu. Nejvyšší soud přitom dodává, že v rámci úvahy, zda výkonem práva k ochranné známce bylo zneužito dominantní postavení jejího majitele, bude třeba zohlednit specifika práv z ochranné známky, jež by měla majiteli ochranné známky dát možnost zajistit, aby známka plnila své funkce. K funkcím ochranné známky přitom patří nejen základní funkce ochranné známky, jíž je zaručit spotřebitelům původ výrobku nebo služby, ale i její další funkce, jako je zejména funkce spočívající v zaručení kvality tohoto výrobku či této služby nebo funkce sdělovací, investiční či reklamní (srovnej rozsudek Soudního dvora ve věci C-487/07 L'Oréal a další ze dne 18. června 2009, bod 58, či rozsudek Soudního dvora ve věcech C-236/08 až C-238/08 Google France a Google, body 75 a 77).

24. Nejvyšší soud se dále zabýval dovoláním žalované proti té části rozsudku odvolacího soudu, kterou bylo rozhodnuto o povinnosti žalované zdržet se uvádění, zveřejňování a šíření slovního spojení „starší generace“ ve spojení se sekerami značky Fiskars. Podle žalované je dovolání v této části přípustné pro řešení dvou otázek hmotného práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a to otázky „zda je možné dopustit se zlehčování výrobku, který má soutěžitel ve své nabídce a prodává jej, a zda může takovým jednáním způsobit újmu soutěžiteli, s nímž není v soutěžním vztahu“, a „zda je označení ‚starší generace‘ použité v reklamě zjevně pejorativní a bez dalšího znamená pro průměrného spotřebitele hodnocení kvality výrobku, a to navíc kvality horší“.

25. Ve vztahu k první z uvedených otázek přípustnost dovolání založena není, protože na této otázce rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí. Soud prvního stup-

ně, na jehož závěry odvolací soud odkázal, vyšel ze zjištění, že účastníci řízení „jsou v soutěžním vztahu“, na otázce, zda mohl žalovaný při propagaci seker značky Fiskars způsobit újmu žalobcům jako soutěžitelům, s nimiž není v soutěžním vztahu, tedy napadené rozhodnutí nezávisí. V této souvislosti lze dodat, že skutkovým stavem zjištěným odvolacím soudem je dovolací soud vázán a jeho správnost v dovolacím řízení nelze úspěšně napadnout. Stejně tak není uplatněním způsobilého dovolacího důvodu podle § 241a odst. 1 o. s. ř. zpochybnění právního posouzení věci, pokud vychází z jiného skutkového stavu, než ze kterého vycházel odvolací soud (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod číslem 4/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). K uvedené otázce položené žalovanou lze pro úplnost uvést, že z hlediska naplnění znaků skutkových podstat nekalé soutěže, kterými jsou srovnávací reklama (§ 2980 o. z.) a zlehčování (§ 2984 o. z.), není významné, zda srovnávané zboží či zlehčovány výrobek jiného soutěžitele má soutěžitel porušující pravidla soutěže ve své nabídce či zda je sám prodává.

26. Dovolání je však přípustné ve vztahu k otázce, kterou Nejvyšší soud dosud neřešil, a to otázce, zda označení výrobku údajem „starší generace“ při srovnání s výrobkem označeným údajem „nová generace“ znamená pro průměrného spotřebitele hodnocení prvního z výrobků jako výrobku horší kvality. Dovolání ve vztahu k této otázce je přípustné, není však důvodné.

27. V daném případě žalovaný v reklamě označoval výrobky žalobců (sekery Fiskars) jako „skvělé sekery starší generace“ a konkurenční výrobky (sekery Patriot) jako „špičkové sekery nové generace“. Platí, že označení „nová generace“ je obecně spojeno s představou výrobku technicky či technologicky vylepšeného, inovovaného či zdokonaleného, a to ve vztahu k výrobkům vyráběným dříve, tj. výrobkům „starší“ generace. Nové generace výrobků jsou na trh uváděny právě proto, aby nahradily výrobky starší, tohoto cíle dosahují pravidelně vylepšenou kvalitou, novými vlastnostmi či dalšími inovacemi. Označení výrobku jiného soutěžitele údajem „starší generace“ při srovnání se srovnatelným konkurenčním výrobkem označeným údajem „nová generace“ vyvolává u průměrného spotřebitele představu, že první z výrobků je technicky překonaný či zaostalejší, proto je i takové označení způsobilé přivodit dotčenému soutěžiteli újmu. Za této situace již není dále významné, zda byly sekery Fiskars při prezentaci prováděné žalovanou jinak hodnoceny kladně. Významné není ani hledisko případného individuálního spotřebitele, který může vnímat starší generaci výrobků jako „prověřenou časem“ (jak dovozuje v podaném dovolání žalovaná), rozhodné je, jakým způsobem vnímá prezentaci výrobku spotřebitel průměrný.

28. Z uvedeného plyne, že žalované se prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit právní posouzení věci odvolacím soudem, Nejvyššímu soudu proto nezbylo, než dovolání žalované podané proti části té výroku II rozhodnutí odvolacího soudu, kterou byl změněn výrok III rozsudku soudu prvního stupně, zamítnout [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 27

č. 27

Insolvenční řízení, Zpětvzetí návrhu na zahájení řízení, Zastavení řízení
§ 129 odst. 1 IZ, § 130 odst. 1, 2 IZ ve znění do 30. 6. 2017, § 394 IZ, § 394a IZ

Podají-li manželé (dlužníci) společný insolvenční návrh a vezme-li jeden z těchto manželů insolvenční návrh zpět ještě před rozhodnutím o úpadku nebo předtím, než jiné rozhodnutí o (společném) insolvenčním návrhu již nabylo právní moci, insolvenční soud ve vztahu k tomuto manželu zastaví insolvenční řízení; souhlas druhého manžela (druhého insolvenčního navrhovatele) s takovým zpětvzetím se nevyžaduje bez zřetele k tomu, že manželé spojili s insolvenčním návrhem i společný návrh manželů na povolení oddlužení.

Podají-li manželé (dlužníci) společný návrh manželů na povolení oddlužení (§ 394a odst. 3 insolvenčního zákona), nevyžaduje se k tomu, aby jeden z těchto manželů vzal za sebe takový návrh účinně zpět, souhlas druhého manžela.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sen. zn. 29 NSČR 78/2017, ECLI:CZ:NS:2019:29.NSCR.78.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání dlužnice zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 12. 2016, sp. zn. KSPL 54 INS 25106/2016, 2 VSPH 2337/2016, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 25. 11. 2016, č. j. KSPL 54 INS XY, Krajský soud v Plzni (dále jen „insolvenční soud“) rozhodl, že zpětvzetí insolvenčního návrhu ze dne 23. 11. 2016, č. j. KSPL 54 INS XY, je právně neúčinné.
2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:
 - [1] Společný insolvenční návrh dlužníků – manželů spojený s návrhem na povolení oddlužení ze dne 25. 10. 2016 byl doručen soudu dne 3. 11. 2016.
 - [2] Podáním ze dne 23. 11. 2016 (A-9) vzala dlužnice zpět návrh na povolení oddlužení.
3. Na tomto základě insolvenční soud posuzoval, zda dlužníci učiněné zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení je účinným úkonem. S odkazem na § 394a zá-

kona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a § 91 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), insolvenční soud zdůraznil, že manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, mají po dobu trvání insolvenčního řízení a po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka. Uzavřel, že zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení je zásadním procesním úkonem, který je srovnatelný například se zpětvzetím insolvenčního návrhu a který vede k tomu, že oba manželé jsou (v důsledku prohlášení konkursu na majetek každého z manželů) zbaveni možnosti dobrodini oddlužení, což vylučuje, aby šlo o úkon ve prospěch obou manželů. Podle insolvenčního soudu nelze připustit, aby účinky návrhu na povolení oddlužení byly „negovány úkonem zpětvzetí daným pouze ze strany jednoho z nich s účinky pro oba manžele“.

4. K odvolání dlužnice Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným usnesením potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

5. Odvolací soud – vycházející ze skutkových zjištění insolvenčního soudu a z díkce § 394a odst. 1 a 3, § 396, § 129 odst. 1, § 130 odst. 1 insolvenčního zákona a § 91 odst. 2 o. s. ř. – posoudil podání dlužnice ze dne 23. 11. 2016 jako zpětvzetí insolvenčního návrhu. Dále uvedl, že nerozlučné společenství dlužníků – manželů dle § 394a insolvenčního zákona sice vzniká na základě návrhu na povolení oddlužení, avšak postavení nerozlučných společníků mají manželé i v té fázi řízení, v níž soud posuzuje podmínky úpadku. K tomu odkázal na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2014, č. j. 4 VSPH XY, a dodal, že ke zpětvzetí společného návrhu na povolení oddlužení i ke zpětvzetí společného insolvenčního návrhu je třeba souhlasu obou nerozlučných společníků.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podala dlužnice dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, namítajíc, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požadujíc, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

7. Konkrétně jde dle dovolatelky o tuto otázku:

8. Je přípustné, aby v době do rozhodnutí o úpadku byl jen jedním z manželů vzat zpět insolvenční návrh podaný podle § 394a insolvenčního zákona?

9. K položené otázce argumentuje dovolatelka tak, že po podání insolvenčního návrhu se zásadně změnila okolnosti (dlužník opustil společnou domácnost, přestal s dovolatelkou komunikovat, vyšly najevo jeho další dluhy); kdyby takové okolnosti vyšly najevo dříve, nesouhlasila by s podáním insolvenčního návrhu

podle § 394a insolvenčního zákona. Zdůrazňuje, že sama se v úpadkové situaci nenachází a nelze spravedlivě požadovat, aby fakticky uhradila dluhy dlužníka. Namítá, že „zpětvzetí návrhu podaného podle § 394a insolvenčního zákona jen jedním z manželů soudy posoudily pouze z formálního hlediska a v rozporu s procesními zásadami, jakož i základními lidskými právy, když právo manžela dlužnice na zjištění úpadku a oddlužení nadřadily nad právo dlužnice se v úpadku nenacházet“.

10. Dovolatelka vyslovuje názor, že § 394a odst. 3 insolvenčního zákona nelze vykládat výlučně podle § 91 odst. 2 o. s. ř., neboť insolvenční řízení má svá specifika. S poukazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4143/2013, a ze dne 12. 1. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2619/2011 (která jsou – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže, vydaná v době od 1. 1. 2001 – dostupná i na webových stránkách Nejvyššího soudu), dovolatelka uvádí, že nerozlučné společenství účastníků ve smyslu § 394a odst. 3 insolvenčního zákona nemá povahu v hmotném právu, ale je uměle založeno procesním ustanovením.

11. Dále argumentuje tím, že z § 394a odst. 1 insolvenčního zákona plyne, že návrh na povolení oddlužení manželé mohou (ale nemusí) podat společně, tedy právní úprava umožňuje, aby tento návrh podal jen jeden z manželů. Podle dovolatelky měl insolvenční soud „řádně přihlédnout ke zpětvzetí insolvenčního návrhu dlužnicí a buď celé insolvenční řízení zastavit, event. mohl insolvenční řízení zastavit pouze ohledně dlužnice a v insolvenčním řízení dále pokračovat pouze s manželem dlužnice“.

III.

Přípustnost dovolání

12. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když v posouzení procesních otázek, na nichž napadené rozhodnutí spočívá, dovoláním otevřených, jde o věc dovolacím soudem v insolvenčních souvislostech beze zbytku neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

14. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní nor-

mu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

15. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, ve znění účinném do 30. 6. 2017 (s ohledem na dobu zahájení řízení [3. 11. 2016] a vydání napadeného usnesení odvolacího soudu [22. 12. 2016]), a občanského soudního řádu:

§ 97 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční řízení lze zahájit jen na návrh; zahajuje se dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu.

...

(5) Insolvenční návrh je oprávněn podat dlužník nebo jeho věřitel; jde-li o hrozící úpadek, může insolvenční návrh podat jen dlužník.

§ 106 (insolvenčního zákona)

(1) Dlužník, který hodlá řešit svůj úpadek nebo hrozící úpadek oddlužením, musí s insolvenčním návrhem spojit i návrh na povolení oddlužení. S insolvenčním návrhem je rovněž možné spojit návrh na povolení reorganizace. V těchto případech musí insolvenční návrh obsahovat i náležitosti předepsané pro tyto návrhy a musí k němu být přiloženy další pro ně požadované přílohy.

...

§ 129 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční navrhovatel může vzít insolvenční návrh zpět až do vydání rozhodnutí o úpadku nebo do právní moci jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu.

...

§ 130 (insolvenčního zákona)

(1) Je-li insolvenční návrh vzat zpět, insolvenční soud řízení zastaví. Je-li insolvenční návrh vzat zpět až poté, co o něm insolvenční soud rozhodl jinak než vydáním rozhodnutí o úpadku, avšak rozhodnutí není dosud v právní moci, insolvenční soud rozhodne též o zrušení rozhodnutí.

(2) Je-li insolvenčních navrhovatelů více a insolvenční návrh vezme zpět jen některý z nich, insolvenční soud řízení zastaví jen ve vztahu k navrhovateli, který vzal návrh zpět.

...

§ 389 (insolvenčního zákona)

(1) Dlužník může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil oddlužením, jde-li o

a) právnickou osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání, nebo

b) fyzickou osobu, která nemá dluhy z podnikání.

...

(3) Jiná osoba než dlužník není oprávněna návrh na povolení oddlužení podat.

č. 27**§ 390 (insolvenčního zákona)**

(1) Návrh na povolení oddlužení musí dlužník podat spolu s insolvenčním návrhem. Podá-li insolvenční návrh jiná osoba, lze návrh na povolení oddlužení podat nejpozději do 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu dlužníku; o tom musí být dlužník při doručení insolvenčního návrhu poučen.

...

§ 394 (insolvenčního zákona)

(1) Návrh na povolení oddlužení může dlužník vzít zpět, dokud insolvenční soud nerozhodne o schválení oddlužení.

(2) Zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, které se doručuje osobě, která návrh podala, dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru; odvolání proti němu není přípustné.

(3) Vzal-li dlužník návrh na povolení oddlužení zpět, nemůže jej podat znovu.

(4) Byl-li návrh na povolení oddlužení vzat zpět až poté, co bylo rozhodnuto o schválení oddlužení, insolvenční soud rozhodne, že zpětvzetí není účinné; toto rozhodnutí, proti němuž není odvolání přípustné, se doručuje osobě, která návrh podala, dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru.

§ 394a (insolvenčního zákona)

(1) Manželé, z nichž každý samostatně je osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení, mohou tento návrh podat společně. Pro posouzení, zda jde o osoby oprávněné podat společný návrh manželů na povolení oddlužení, je rozhodné, zda jde o manžele ke dni, kdy takový návrh dojde insolvenčnímu soudu.

(2) Společný návrh manželů na povolení oddlužení musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechen jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů; podpisy obou manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny.

(3) Manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, mají po dobu trvání insolvenčního řízení o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka.

§ 396 (insolvenčního zákona)

16. Jestliže insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí nebo jej zamítne, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem.

§ 91 (o. s. ř.)

(1) Je-li žalobců nebo žalovaných v jedné věci několik, jedná v řízení každý z nich sám za sebe.

(2) Jestliže však jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozsudek musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, platí úkony jednoho z nich i pro ostatní. Ke změně návrhu, k jeho vzetí zpět, k uznání nároku a k uzavření smíru je však třeba souhlasu všech účastníků, kteří vystupují na jedné straně.

17. Z obsahu spisu je patrné, že:

[1] Insolvenční řízení bylo zahájeno dne 3. 11. 2016, kdy insolvenčnímu soudu došel insolvenční návrh (datovaný 24. 10. 2016 a spojený se společným návrhem manželů na povolení oddlužení), jímž se dlužníci (manželé) domáhali zjištění úpadku a povolení oddlužení s navrhovaným způsobem oddlužení plněním splátkového kalendáře (A-1).

[2] Dne 23. 11. 2016 bylo insolvenčnímu soudu doručeno (osobně) podání dlužnice (opatřené podpisem dlužnice) z téhož dne a označené jako zpět-vzetí návrhu na povolení oddlužení (A-9), jehož text zní:

„Dne 3. 11. 2016 jsem spolu se svým současným manželem V. V. podala společný návrh manželů na povolení oddlužení. Tímto návrh na povolení oddlužení ve smyslu § 394 IŘ беру za svoji osobu v celém rozsahu zpět a žádám, aby Krajský soud v Plzni vzal toto zpětvzetí návrhu za moji osobu na vědomí.“

[3] Usnesením ze dne 26. 1. 2017, č. j. KSPL 54 INS XY, insolvenční soud zjistil úpadek dlužníků, povolil jeho řešení oddlužením a insolvenčním správcem ustanovil Mgr. R. M.

[4] Podáním datovaným 16. 1. 2017 vzali oba dlužníci v plném rozsahu zpět „insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení“ (A-22).

[5] Usnesením ze dne 30. 1. 2017, č. j. KSPL 54 INS XY, insolvenční soud rozhodl, že zpětvzetí insolvenčního návrhu, doručené soudu dne 27. 1. 2017, je právně neúčinné.

[6] Usnesením ze dne 11. 5. 2017, č. j. KSPL 54 INS XY, insolvenční soud schválil oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře.

18. Na základě shrnutí obsahu spisu, jak bylo provedeno výše, Nejvyšší soud úvodem předesílá, že právní posouzení věci odvolacím soudem nemůže obstát již proto, že oba soudy rozhodly výrokem svých rozhodnutí o zpětvzetí insolvenčního návrhu (výrok insolvenčního soudu o neúčinnosti „zpětvzetí insolvenčního návrhu“ odvolací soud výrokem svého usnesení potvrdil). Nejvyšší soud však nemá žádné pochybnosti o tom, že podáním ze dne 23. 11. 2016 (poměřováno jeho označením, textem včetně odkazu na § 394 insolvenčního zákona) vzala dovolatelka zpět návrh na povolení oddlužení. Jde o zcela určitý a srozumitelný procesní úkon, z nějž plyne jednoznačný závěr o tom, co jím dovolatelka vyjadřuje.

19. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je při posouzení procesních úkonů ustálena v závěru, že povinnost soudu posuzovat procesní úkony účastníků podle jejich obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) neznamená, že soud může určitému a srozumitelnému úkonu přikládat jiný než účastníkem sledovaný smysl nebo „domýšlet“ obsah úkonu či z obsahu úkonu činit závěry, které z něj ve skutečnosti nevyplývají (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1399/2016, a v něm označená další rozhodnutí Nejvyššího soudu).

20. Insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení jsou dva různé procesní úkony, pro které insolvenční zákon předepisuje různé obsahové náležitosti a pro které uplatňuje odlišná pravidla i co do požadavku na jejich formu. Obsahové náležitosti insolvenčního návrhu vymezuje § 103 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona, kdežto obsahové náležitosti návrhu na povolení oddlužení § 391 insolvenčního zákona. Insolvenční návrh definuje insolvenční zákon v § 2 písm. c) jako u insolvenčního soudu podaný návrh na zahájení insolvenčního řízení. Návrh na povolení oddlužení je pak podáním, jímž se dlužník v insolvenčním řízení zahájeném insolvenčním návrhem (dlužníka nebo věřitele) domáhá rozhodnutí o způsobu řešení svého úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením (rozhodnutí o povolení oddlužení) [k tomu srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sen. zn. 29 NSČR 1/2008, uveřejněného pod č. 88/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 88/2010“)].

21. Pro poměry dané věci lze dodat, že zpětvzetím insolvenčního návrhu (§ 129 odst. 1 insolvenčního zákona), které je učiněno do vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka, docílí insolvenční navrhovatel zastavení insolvenčního řízení (§ 130 odst. 1 věta první insolvenčního zákona). Návrh na povolení oddlužení může dlužník vzít zpět, dokud insolvenční soud nerozhodne o schválení oddlužení (§ 394 odst. 1 insolvenčního zákona), přičemž zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení vezme insolvenční soud na vědomí (§ 394 odst. 2 insolvenčního zákona). V tomto případě insolvenční soud rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem (§ 396 insolvenčního zákona).

22. V takto vymezeném rámci věci je nutno zkoumat závěr odvolacího soudu, že ke zpětvzetí společného návrhu manželů na povolení oddlužení (i ke zpětvzetí insolvenčního návrhu podaného oběma manžely společně) je třeba souhlasu obou manželů jako nerozlučných společníků.

23. K institutu společného návrhu manželů na povolení oddlužení přijal Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi tyto závěry:

[1] Vše, co bylo dosud judikováno v R 88/2010 o účincích „návrhu na povolení oddlužení“, platí (od 1. 1. 2014) i „pro společný návrh manželů na povolení oddlužení“ ve smyslu § 394a insolvenčního zákona. Tedy jestliže ke dni, kdy insolvenčnímu soudu dojde společný návrh manželů na povolení oddlužení, neprobíhá (není zahájeno) na základě náležitě podepsaného insolvenčního návrhu (došlého insolvenčnímu soudu nejpozději společně se

společným návrhem manželů na povolení oddlužení) insolvenční řízení na majetek těchto manželů, nemá společný návrh manželů na povolení oddlužení žádné účinky. Odmítne-li insolvenční soud insolvenční návrh manželů (dlužníků), s nímž je spojen společný návrh manželů na povolení oddlužení, insolvenční řízení tím končí. Postup, jímž insolvenční soud společně s rozhodnutím o odmítnutí insolvenčního návrhu manželů (nebo později) odmítne i společný návrh manželů na povolení oddlužení (s insolvenčním návrhem spojený), je procesně vadný (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2017, sp. zn. 29 Cdo 3108/2015).

[2] V době od 1. 1. 2014 není přípustné (s výjimkou podávající se z díkce § 394a insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014 pro společný návrh manželů na povolení oddlužení) spojení věcí různých dlužníků ke společnému řízení i v těch insolvenčních řízeních, jež byla zahájena před 1. lednem 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2017, sen. zn. 29 NSČR 1/2016).

[3] Prohlášení manželů, že souhlasí s tím, aby všechen jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů, které je (má být) povinnou součástí společného návrhu manželů na povolení oddlužení (§ 394a odst. 2 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 1. 2014), nemá za následek fikci, že všechen jejich majetek patří do společného jmění manželů. Ta nastává až coby důsledek rozhodnutí, jímž insolvenční soud po povolení oddlužení na základě společného návrhu manželů (§ 394a insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 1. 2014) schválil oddlužení zpeněžením majetkové podstaty (§ 408 odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 1. 2014) [viz opět usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 1/2016].

24. Pro nalezení odpovědi na dovolatelkou předestřenou otázku je rozhodná především díkce § 394a odst. 3, které bylo do insolvenčního zákona včleněno s účinností od 1. 1. 2014 (novelou insolvenčního zákona provedenou zákonem č. 294/2013 Sb.). Z něj plyne, že manželům, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, přiznává insolvenční zákon po dobu trvání insolvenčního řízení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka.

25. Vládní návrh zákona č. 294/2013 Sb. projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010–2013) jako tisk č. 929/0, přičemž text § 394a insolvenčního zákona v něm byl obsažen (v poslední přijaté podobě) pod bodem 213. Zvláštní část důvodové zprávy k bodu 213 (§ 394a) se k předmětné změně vyslovuje jen tak, že:

„Z veřejné konzultace jednoznačně vyplynul požadavek výslovného řešení společného oddlužení manželů. Tomu vychází vstříc návrh § 394a insolvenčního zákona, jenž vychází z toho, že manželé, kteří podají návrh na povolení oddlužení společně, budou pokládáni za jednoho dlužníka a budou mít postavení nerozluč-

ných společníků, přičemž musí výslovně projevit vůli, aby jejich veškerý (tedy i výlučný) majetek byl pro účely oddlužení pokládán za majetek v jejich společném jmění. Srov. dále i změnu § 408 odst. 1 a důvodovou zprávu tamtéž.“

č. 27

26. Pro posouzení, zda jde o samostatné, nebo nerozlučné společenství, je rozhodná povaha předmětu řízení vyplývající z hmotného práva; tam, kde hmotné právo neumožňuje, aby předmět řízení byl projednán a rozhodnut samostatně vůči každému společníku, jde o nerozlučné společenství. V nerozlučném společenství je důležité rozlišit, které z úkonů smí učinit každý z nich sám a které musí vykonat společně. Platí v tomto směru, že každý ze společníků smí vykonat to, co je – uvažováno z pohledu zájmu všech nerozlučných společníků na výsledku řízení – na prospěch jejich právu nebo společné povinnosti, a že u ostatních úkonů se uplatňuje zásada jednomyslnosti (srov. DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1–200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 591).

27. Závěry formulované výše k rozlišení úkonů, které mohou společníci v nerozlučném společenství činit samostatně, jsou nepochybně uplatnitelné i v insolvenčním řízení. V tomto směru dovolatelka výstižně argumentuje tím, že právní úprava (§ 394a odst. 1 insolvenčního zákona) umožňuje, aby návrh na povolení oddlužení podal jen jeden z manželů. Není tedy vyloučeno, aby každý z manželů podal samostatně insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení a insolvenční řízení bylo vedeno vůči každému z manželů zvlášť.

28. Při úvaze, zda úkony zpětvzetí insolvenčního návrhu a zpětvzetí společného návrhu manželů na povolení oddlužení musí učinit oba manželé, je třeba přihlídnout ke specifickým aspektům insolvenčního řízení (danými jeho jednotlivými fázemi) a také k důsledkům, které z těchto dispozitivních úkonů plynou pro právní poměry obou manželů.

29. V poměrech dané věci je zřejmé, že zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení dovolatelkou nezakládá ani žádnou překážku pro další postup (a rozhodování insolvenčního soudu) v insolvenčním řízení vedeném ve věci manžela dovolatelky.

30. Smyslem úpravy obsažené v § 394a odst. 3 insolvenčního zákona je zejména poskytnout věřitelům možnost přihlásit si své pohledávky za dlužníky – manžely do jednoho insolvenčního řízení bez rozlišení, zda v hmotněprávní rovině jde o závazek (dluh) jen jednoho z těchto manželů (dlužníků).

31. Smysl úpravy obsažené v § 394a odst. 3 insolvenčního zákona, jak je popsán v předchozím odstavci, se promítá i ve způsobu, jakým je předmětné ustanovení formulováno. Obrat, podle kterého manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, „mají ... postavení nerozlučných společníků“ naznačuje volnější vazbu, než kdyby o stejných osobách bylo řečeno, že nerozlučnými společníky „jsou“. Nadto nelze pominout, že postavení nerozlučných společníků mají takoví manželé jen po dobu trvání insolvenčního řízení o návrhu na povolení oddlužení a po dobu trvání účinků oddlužení.

32. Ustanovení § 394a insolvenčního zákona tedy v žádné své části neřeší (nezakládá) nerozlučné společenství manželů ve vztahu ke společně podanému insolvenčnímu návrhu. Jak rovněž plyne z výše řečeného, skutečnost, že se společně podaným insolvenčním návrhem je spojen i společný návrh manželů (dlužníků), na povolení oddlužení nezakládá (u vědomí, že jde o dva odlišné procesní úkony) žádný důvod posuzovat zpětvzetí insolvenčního návrhu podle procesních pravidel upravujících (až) návrh na povolení oddlužení. Na otázku, jak postupovat, je-li insolvenčních navrhovatelů více a insolvenční návrh vezme zpět jen některý z nich, jednoznačně odpovídá § 130 odst. 2 insolvenčního zákona (tak, že insolvenční soud řízení zastaví jen ve vztahu k navrhovateli, který vzal návrh zpět); pro společný insolvenční návrh manželů insolvenční zákon žádnou odchylku od tohoto pravidla neupravuje.

33. Jinak řečeno, podají-li manželé (dlužníci) společný insolvenční návrh a vezme-li jeden z těchto manželů insolvenční návrh zpět ještě před rozhodnutím o úpadku nebo předtím, než jiné rozhodnutí o (společném) insolvenčním návrhu již nabylo právní moci, insolvenční soud ve vztahu k tomuto manželu zastaví insolvenční řízení; souhlas druhého manžela (druhého insolvenčního navrhovatele) s takovým zpětvzetím se nevyžaduje bez zřetele k tomu, že manželé spojili s insolvenčním návrhem i společný návrh manželů na povolení oddlužení.

34. V rovině procesního úkonu, o kterém oba soudy rozhodovaly (zpětvzetí insolvenčního návrhu), tedy napadené rozhodnutí zjevně neobstojí.

35. Zbývá dodat, že napadené rozhodnutí by neobstálo, ani kdyby rozhodovalo o zpětvzetí společného návrhu manželů na povolení oddlužení jedním z nich (což je obsah procesního úkonu dlužnice z 23. 11. 2016). Je totiž zřejmé, že pravidlo vyjádřené v § 394a odst. 3 insolvenčního zákona, podle kterého mají manželé „postavení nerozlučných společníků“ po dobu trvání insolvenčního řízení o návrhu na povolení oddlužení, se nevztahuje na procesní úkon, směřující nikoli k tomu, aby insolvenční řízení o návrhu na povolení oddlužení trvalo, nýbrž k tomu, aby ohledně jednoho z těchto manželů účinky návrhu na povolení oddlužení pominuly (skončily). Ve vztahu k tomuto dispozitivnímu úkonu má proto každý z manželů (ve vztahu k sobě) postavení samostatného společníka.

36. Jinak řečeno, podají-li manželé (dlužníci) společný návrh manželů na povolení oddlužení (§ 394a odst. 3 insolvenčního zákona), nevyžaduje se k tomu, aby jeden z těchto manželů vzal za sebe takový návrh účinně zpět, souhlas druhého manžela.

37. Odtud plyne závěr, že řešení právní otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné a dovolání je důvodné.

38. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

39. Zrušením dovoláním napadeného rozhodnutí a vrácením věci odvolacímu soudu se dovolatelce naskýtá prostor pro zvážení, zda v situaci, kdy důsledkem

rozhodnutí insolvenčního soudu o zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení ze dne 23. 11. 2016 (§ 394 odst. 2 insolvenčního zákona) je rozhodnutí o způsobu řešení úpadku dovolatelky konkursem (§ 396 insolvenčního zákona), bude trvat na odvolání podaném proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 25. 11. 2016, č. j. KSPL 54 INS XY, nebo toto odvolání vezme zpět.

č. 27

40. Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud (i pro insolvenční soud) závazný (§ 243g odst. 1 věta první část za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

Č. 28

č. 28

Incidenční spory, Jistota

§ 202 odst. 3 IZ, § 57 odst. 3 o. s. ř., § 2 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., § 160 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb.

Lhůta ke složení jistoty na náklady řízení incidenčního sporu určená ustanovením § 202 odst. 3 insolvenčního zákona je při platbě jistoty prováděné na základě bezhotovostního příkazu k úhradě prostřednictvím banky (poskytovatele platebních služeb) zachována, jen je-li stanovená částka (jistota) nejpozději posledního dne lhůty připsána na účet příslušného insolvenčního soudu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2019, sen. zn. 29 ICdo 141/2018, ECLI:CZ:NS:2019:29.ICDO.141.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 5. 2018, sp. zn. 45 ICm 543/2018, 13 VSOL 263/2018 (KSOS 25 INS 10850/2017).

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 23. 3. 2018, č. j. 45 ICm XY, Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Odmítl žalobu, kterou se žalobce (S. – D O. s. r. o.) domáhal vůči žalovanému (Z. N.) určení, že pohledávka č. 1 ve výši 1 720 619,70 Kč, pohledávka č. 2 ve výši 1 150 016,85 Kč, pohledávka č. 3 ve výši 1 458 253,46 Kč a pohledávka č. 4 ve výši 103 042,80 Kč, uplatněné žalovaným v insolvenčním řízení za dlužníkem (E.) vedeném u insolvenčního soudu pod sp. zn. KSOS 25 INS XY, nejsou po právu (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

[3] Určil, že po právní moci usnesení se žalobci vrací složená jistota na náklady řízení ve výši 10 000 Kč (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Žalobce (jako přihlášený věřitel) podal žalobu, kterou se domáhal předmětného určení vůči pohledávkám č. 1 až 4 v celkové výši 4 431 932,81 Kč

přihlášeným (příhláškou P8) do insolvenčního řízení žalovaným, dne 8. 2. 2018.

[2] Usnesením ze dne 20. 10. 2017, č. j. KSOS 25 INS XY, insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka a prohlásil konkurs na jeho majetek. Přezkumné jednání, na němž byly mimo jiné přezkoumány i žalobou popřené pohledávky, se konalo dne 13. 2. 2018.

[3] Ze záznamu o složení ze dne 2. 3. 2018 (č. 1. 6) vyplývá, že žalobce složil jistotu ve výši 10 000 Kč na účet insolvenčního soudu dne 1. 3. 2018.

3. Na tomto základě dospěl insolvenční soud – odkazuje na § 160 odst. 3 a na § 202 odst. 3 až 6 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – k následujícím závěrům:

4. V souladu s § 202 odst. 3 insolvenčního zákona byl žalobce povinen složit jistotu na náklady řízení incidenčního sporu ve výši 10 000 Kč do 15 dnů po skončení přezkumného jednání o popřené pohledávce, tedy do 28. 2. 2018.

5. Žalobce složil jistotu opožděně dne 1. 3. 2018, aniž v téže lhůtě doložil, že povinnost složit jistotu nemá (§ 202 odst. 6 insolvenčního zákona), nebo požádal o prominutí zmeškání lhůty [§ 58 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), ve spojení s § 160 odst. 3 a § 83 insolvenčního zákona].

6. Jak vyplývá z „rozsudku“ (správně jde o usnesení) Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2014, „sp. zn.“ (správně sen. zn.) 29 ICdo 26/2014 [jde o usnesení uveřejněné pod č. 8/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 8/2015“), které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], k pozdní úhradě jistoty (která nejpozději posledního dne lhůty musí být připsána na účet soudu) se nepřihlíží. Včasný návrh na prominutí zmeškání lhůty žalobce též nepodal.

7. K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 25. 5. 2018, č. j. 45 ICm XY, 13 VSOL XY (KSOS 25 INS XY):

[1] Potvrdil usnesení insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

8. Odvolací soud – vycházející rovněž z § 202 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání usnesení insolvenčního soudu k závěru, že odvolání není důvodné.

9. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem insolvenčního soudu, že bylo na místě žalobu odmítnout v důsledku pozdní úhrady jistoty žalobcem. Dovodil dále, že aplikace § 57 odst. 3 o. s. ř. ve vztahu ke složení jistoty podle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona je vyloučena, když příkaz bance k provedení bezhotovostní platby nelze považovat za podání ve smyslu 57 odst. 3 o. s. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), bez zřetele k tomu, že Nejvyšší soud v R 8/2005 uzavřel, že lhůta určená v § 202 odst. 3 insolvenčního zákona je lhůtou procesní.

11. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel vytýká odvolacímu soudu, že nesprávně vyložil pojem „složení jistoty“. Lhůtu určenou v § 202 odst. 3 insolvenčního zákona k úhradě jistoty na náklady řízení incidenčního sporu totiž odvolací soud (s odkazem na R 8/2015) na jedné straně vnímá jako lhůtu procesní, na druhé straně ji pro určení okamžiku složení jistoty definuje fakticky jako lhůtu hmotněprávní (když nejpozději poslední den lhůty musí být jistota připsána na účet soudu).

12. Dovolatel dovozuje, že odvolací soud ve svých úvahách zjevně vyšel ze závěrů usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. 32 Cdo 3616/2016, v němž byla řešena obdobná procesní situace ve vztahu ke lhůtě pro zaplacení soudního poplatku.

13. Postavil-li odvolací soud najisto, že lhůta pro složení jistoty dle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona je lhůtou procesní, pak odtud ve smyslu závěrů usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 3616/2016 *a contrario* plyne (dle dovolatele), že „na složení jistoty na náklady řízení se má aplikovat § 57 odst. 3 o. s. ř.“. Jistota je tedy složena včas, je-li posledního dne lhůty zadán a bankou proveden bezhotovostní příkaz k úhradě; za předpokladu, že se tak skutečně stane (že je příkaz proveden), je datum připsání úhrady na účet soudu bezvýznamné.

III.

Přípustnost dovolání

14. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává (ve vazbě na datum vydání dovoláním napadeného usnesení) z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení, kdy je splněna povinnost složit jistotu dle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona,

jde-li o platbu uskutečněnou (prostřednictvím banky) bezhotovostním převodem, jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 28

16. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

17. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

18. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, občanského soudního řádu a zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu:

§ 202 (insolvenčního zákona)

...

(3) Přihlášený věřitel, který popřel pohledávku, je povinen složit do 15 dnů po skončení přezkumného jednání o popřené pohledávce u insolvenčního soudu jistotu na náklady řízení incidenčního sporu ve výši 10 000 Kč. Nebylo-li v době konání přezkumného jednání o popřené pohledávce ještě rozhodnuto o způsobu řešení úpadku, neskončí tato lhůta dříve než uplynutím 10 dnů od rozhodnutí o způsobu řešení úpadku.

(4) Insolvenční soud může uložit přihlášenému věřiteli, který popřel pohledávku, aby v incidenčním sporu složil i jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla věřiteli popřené pohledávky nedůvodným popřením pohledávky. Učiní tak jen na návrh věřitele popřené pohledávky, který doloží, že mu vznik takové škody nebo jiné újmy zjevně hrozí. Jestliže však podle dosavadních výsledků insolvenčního řízení lze očekávat, že popření pohledávky bude důvodné, insolvenční soud návrh věřitele popřené pohledávky na složení této jistoty zamítne. Přiměřeně se dále použijí ustanovení občanského soudního řádu o jistotě u předběžného opatření.

(5) Nebude-li jistota podle odstavců 3 a 4 složena, nebo nedoloží-li přihlášený věřitel insolvenčnímu soudu, že povinnost složit jistotu podle zákona nemá, insolvenční soud žalobu, kterou přihlášený věřitel uplatnil popření pohledávky, odmítne.

(6) Povinnost složit jistotu podle odstavců 3 a 4 nemá přihlášený věřitel, který ve lhůtě stanovené ke složení jistoty osvědčí, že jistotu bez své viny nemohl složit

a že je tu nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by mu mohla vzniknout újma. Přihlášený věřitel dále nemá povinnost složit jistotu po dobu, po kterou jeho popření nemá vliv na zjištění popřené pohledávky.

§ 57 (o. s. ř.)

...

(3) Lhůta je zachována, je-li posledního dne lhůty učiněn úkon u soudu nebo podání odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit.

§ 2 (daňového řádu)

...

(3) Daní se pro účely tohoto zákona rozumí

- a) peněžité plnění, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek,
- b) peněžité plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle tohoto zákona,
- c) peněžité plnění v rámci dělené správy.

...

§ 166 (daňového řádu)

Den platby

(1) Za den platby se považuje

- a) u platby, která byla prováděna poskytovatelem platebních služeb nebo provozovatelem poštovních služeb, den, kdy byla připsána na účet správce daně,
- b) u platby prováděné v hotovosti u správce daně den, kdy úřední osoba platbu převzala, nebo
- c) u platby prováděné bezhotovostním převodem, k němuž je dán platební příkaz prostřednictvím platební karty nebo obdobného platebního prostředku, den, kdy ten, kdo daň platí, předal platební příkaz správci daně.

...

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení jak v době vzniku povinnosti zaplatit (složit) jistotu, tak v době vydání napadeného rozhodnutí.

19. V R 8/2015 Nejvyšší soud uzavřel, že lhůta ke složení jistoty určená § 202 odst. 3 insolvenčního zákona je procesní lhůtou zákonnou (je určena insolvenčním zákonem a její běh a délka nemůže být rozhodnutím insolvenčního soudu měněna). Tamtéž Nejvyšší soud ozřejmil, že následek zmeškání této lhůty, definovaný § 202 odst. 6 insolvenčního zákona (odmítnutí žaloby), se prosadí (nastane) i tehdy, je-li jistota později složena, když k případnému pozdnímu složení jistoty se nepřihlíží (srov. opět R 8/2015).

20. Účelem právní úpravy jistoty na náklady řízení incidenčního sporu dle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona je zajistit finanční prostředky ke krytí nákladů incidenčního řízení ještě před věcným posouzením žaloby a zamezit účelovému popírání pohledávek (R 8/2015).

21. V tomto ohledu má jistota dle § 202 insolvenčního zákona stejnou (prevenitivní) funkci a povahu jako soudní poplatek, přičemž při její správě se (stejně jako u soudního poplatku) postupuje (v souladu s § 2 odst. 3 daňového řádu) podle ustanovení daňového řádu.

22. K okamžiku úhrady (zaplacení) soudního poplatku v režimu bezhotovostního převodu (prostřednictvím banky) se Nejvyšší soud vyjádřil v usnesení velkého senátu svého občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. 31 Cdo 3042/2018 (jež se zabývalo tím, zda je důvod odchýlit se od závěrů formulovaných v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 3616/2016). V tomto rozhodnutí (jehož sjednocující potenciál je pro rozhodovací praxi tříčlenných senátů Nejvyššího soudu zásadní a na něž v podrobnostech odkazuje) dospěl Nejvyšší soud k závěru, že nesplnil-li poplatník řádně svou poplatkovou povinnost již při podání žaloby, odvolání nebo dovolání (§ 4 odst. 1 a § 7 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů), a soud jej proto musel vyzvat k zaplacení soudního poplatku ve lhůtě, kterou mu určil (§ 9 odst. 1, 2 zákona o soudních poplatcích), je lhůta zachována, jen je-li předepsaná částka, ať už v kolkových známkách, v hotovosti v pokladně, či na bankovním účtu, nejpozději poslední den lhůty v dispozici příslušného soudu.

23. Použitelnost § 57 odst. 3 o. s. ř. velký senát Nejvyššího soudu tamtéž vyloučil prostřednictvím úsudku (podpořeného i odkazem na právní teorii), že platba soudního poplatku není procesním úkonem, přičemž pro účely závěru o tom, kdy je soudní poplatek zaplacen, vyšel z příslušných ustanovení daňového řádu [odkazuje co do platby soudního poplatku bezhotovostním převodem na § 166 odst. 1 písm. a) daňového řádu].

24. V situaci, kdy ani složení (úhradu) jistoty na náklady řízení incidenčního sporu dle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona nelze definovat jako procesní úkon ve smyslu pojímaném právní teorií a kdy na otázku, k jakému okamžiku se úhrada (složení) takové jistoty pokládá za provedenou, jde-li o platbu uskutečněnou (prostřednictvím banky) bezhotovostním převodem, odpovídá příslušné ustanovení daňového řádu [§ 166 odst. 1 písm. a) daňového řádu], nemá pro řešení předstřené právní otázky význam, že Nejvyšší soud v R 8/2015 definoval lhůtu dle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona jako procesní lhůtu zákonnou [pro posouzení včasnosti složení jistoty dle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona není rozhodné určení povahy lhůty k úhradě, nýbrž to, zda do uplynutí této lhůty nastala skutečnost, na jejímž základě lze uzavřít, že popírající věřitel jistotu skutečně složil (zaplatil)]. Podstatné naopak je, že podle § 166 odst. 1 písm. a) daňového řádu se za den platby považuje u platby, která byla prováděna poskytovatelem platebních služeb (zde bankou) den, kdy byla připsána na účet správce daně (rozuměj na účet insolvenčního soudu).

25. Lze tedy shrnout, že lhůta ke složení jistoty na náklady řízení incidenčního sporu určená § 202 odst. 3 insolvenčního zákona je při platbě jistoty prováděné

na základě bezhotovostního příkazu k úhradě prostřednictvím banky (poskytovatele platebních služeb) zachována, jen je-li stanovená částka (jistota) nejpozději posledního dne lhůty připsána na účet příslušného insolvenčního soudu.

26. Tento závěr s sebou nese konečné posouzení podaného dovolání jako neopodstatněného. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

27. Výrok o náhradě nákladů dovolacího řízení je odůvodněn § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když dovolání žalobce Nejvyšší soud zamítl a žalovanému podle obsahu spisu v dovolacím řízení náklady nevznikly.

Č. 29

č. 29

Výpověď z pracovního poměru

§ 1a odst. 1 písm. a) zákona č. 262/2006 Sb., § 20 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., § 40 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., § 50 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb.

Nahrazení vlastnoručního podpisu zaměstnavatele na výpovědi z pracovního poměru mechanickými prostředky není přípustné.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 21 Cdo 682/2018, ECLI:CZ:NS:2018:21.CDO.682.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 10. 7. 2017, sp. zn. 30 Co 192/2017, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dopisem ze dne 28. 2. 2012, který byl žalobci doručen téhož dne, žalovaná sdělila žalobci, že mu dává výpověď z pracovního poměru podle § 52 písm. c) zák. práce. Důvod výpovědi spatřovala v tom, že se žalobce „vzhledem k rozhodnutí zaměstnavatele z dnešního dne stal pro žalovanou nadbytečným“, neboť „jeho pracovní místo (technická podpora) se ruší z důvodu organizační změny“. Výpověď byla opatřena otiskem podpisového razítka A. Z., předsedy představenstva žalované.

2. Žalobce se domáhal, aby bylo určeno, že uvedená výpověď z pracovního poměru je neplatná. Žalobu odůvodnil zejména tím, že výpověď nespĺňuje náležitosti písemného právního úkonu, neboť není náležitě podepsána vlastnoručním podpisem osoby jednající za zaměstnavatele. Kromě toho je výpověď neurčitá, neboť není zřejmé, k jakému dni došlo či mělo dojít ke zrušení jeho pracovního místa. Konečně žalobce tvrdil, že nebyl nadbytečný, neboť žalovaná, která nečinila rozdíl mezi pozicemi obchodní podpora a technická podpora, „v časové souvislosti s jeho výpovědí přijímala zaměstnance na druh práce obchodní podpora“ se „zřejmým cílem, aby tito noví zaměstnanci nahradili žalobce“. U žalované žádá z doposud jím vykonávaných prací neodpadla, všechny práce konané žalobcem (vyřizování reklamací a odpovědi na technické dotazy zákazníků) jsou i nadále u žalované vykonávány. Podle jeho názoru se žalovaná „toliko snažila fingovat nadbytečnost žalobce, neboť se ho chtěla zbavit a neměla k tomu relevantní jiný výpovědní důvod“.

3. Obvodní soud pro Prahu 7 rozsudkem ze dne 11. 6. 2015, č. j. 29 C 146/2012-91, žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 28 154 Kč k rukám zástupce žalobce. Soud prvního stupně s poukazem na ustálenou judikaturu dovolacího soudu, podle níž je třeba jednostranný právní úkon směřující k rozvázání pracovního poměru vždy opatřit vlastnoručním podpisem jednatelky osoby, dospěl k závěru, že předmětná výpověď ze dne 28. 2. 2012 „je pro nedostatek formy právního úkonu neplatná ve smyslu § 20 odst. 3 zák. práce“. Námitku žalované, že podle § 40 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), lze nahradit podpis mechanickými prostředky v případech, kdy je to obvyklé, odmítl s odůvodněním, že takováto forma podpisu je přípustná např. v bankovním či finančním sektoru, kde to vyžaduje efektivita masového právního styku, avšak v daném případě se „rozhodně o masový styk nejednalo, a proto nahrazení vlastnoručního podpisu mechanickými prostředky přípustné není“.

4. K odvolání žalované Městský soud v Praze usnesením ze dne 12. 4. 2016, č. j. 30 Co 86/2016-117 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Vytkl soudu prvního stupně, že sice použil správné ustanovení § 50 odst. 1 a § 20 odst. 1 zák. práce ve spojení s § 40 odst. 3 obč. zák., jehož subsidiární použití umožňovalo ustanovení § 4 zák. práce, následně však nesprávně aplikoval judikaturu dovolacího soudu, jestliže absolutně vyloučil možnost podpisu výpovědi z pracovního poměru mechanickými prostředky, konkrétně otiskem podpisového razítka statutárního orgánu žalované. Podle názoru odvolacího soudu však i v případě podpisu výpovědi z pracovního poměru lze o takové možnosti uvažovat, jsou-li k tomu splněny zákonné předpoklady uvedené v § 40 odst. 3 obč. zák., tedy je-li to obvyklé. Soudu prvního stupně proto uložil, aby v dalším řízení zkontroloval, zda v rozhodném období bylo u žalované „obvyklou praxí nahrazovat mechanickým prostředkem vlastnoruční podpis statutárního orgánu žalované v případech ukončování pracovního poměru se zaměstnanci“.

5. Obvodní soud pro Prahu 7 poté rozsudkem ze dne 27. 2. 2017, č. j. 29 C 146/2012-152, ve znění opravného usnesení ze dne 21. 3. 2017, č. j. 29 C 146/2012-159, žalobě opět vyhověl a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 45 692 Kč k rukám zástupce žalobce. Po doplnění řízení dospěl k závěru, že s ohledem na velké množství písemných pracovníprávních úkonů bylo u žalované nahrazování vlastnoručního podpisu statutárního orgánu žalované na pracovníprávních dokumentech mechanickými prostředky obvyklou praxí, a proto „z tohoto důvodu výpověď neplatná není“. Podle názoru soudu prvního stupně je však předmětná výpověď z pracovního poměru neplatná pro nenaplnění uplatněného výpovědního důvodu, neboť z provedených důkazů „nelze dojít k závěru o nadbytečnosti žalobce ke dni 28. 2. 2012“.

6. K odvolání žalované Městský soud v Praze usnesením ze dne 10. 7. 2017, č. j. 30 Co 192/2017-186, rozsudek soudu prvního stupně opět zrušil a věc vrátil

soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že užití podpisového razítka žalovanou na pracovněprávních dokumentech bylo v její praxi obvyklé, a že proto „po formální stránce lze výpověď považovat za řádnou“. Soudu prvního stupně však vytknul, že doposud nebylo postaveno najisto, jaký druh práce žalobce pro žalovanou vykonával, ačkoli jen tak lze stanovit, zda je naplněna podmínka příčinné souvislosti mezi přijatou organizační změnou a nadbytečností žalobce. V tomto směru zůstal mezi účastníky rozpor, který soud prvního stupně „nijak nevysvětlil“ a ani žalovanou řádně „nepoučil ve smyslu § 118a odst. 3 o. s. ř.“. Kromě toho soud prvního stupně opominul námitku žalobce spočívající v tom, že s organizační změnou byl seznámen až poté, co mu byla dána předmětná výpověď. Odvolací soud proto uložil soudu prvního stupně, aby v naznačeném směru zjednal nápravu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítal, že odvolací soud nesprávně použil na pracovněprávní vztah účastníků § 40 odst. 3 obč. zák., jehož užití vylučovalo znění § 18 zák. práce účinné k datu předmětné výpovědi. Z tohoto důvodu pak odvolací soud nesprávně posoudil možnost žalované použít na výpovědi dané žalobci dne 28. 2. 2012 podpisové razítko. Podle názoru dovolatele „neexistuje“ v rozhodovací praxi Nejvyššího ani Ústavního soudu takové rozhodnutí, které by podpořilo závěr odvolacího soudu o přípustnosti nahrazení vlastnoručního podpisu jednajících strany mechanickými prostředky na výpovědi z pracovního poměru dané zaměstnavatelem zaměstnanci v době předmětné výpovědi. Žalobce se dále domnívá, že není pochyb o tom, že již 11 měsíců před dáním výpovědi působil u žalované na pozici obchodní podpory, avšak že žalovaná zrušila místo na pozici technické podpory, jak správně zjistil soud prvního stupně. Považuje proto za „přepjatý formalismus“ úvahu odvolacího soudu o tom, že žalovaná, která je od počátku řízení zastoupena advokáty, nebyla řádně poučena o tom, co má tvrdit a k čemu má navrhovat důkazy. Odvolacímu soudu rovněž vytkl, že se řádně a přesvědčivě nevypořádal s námitkami dovolatele a ani své rozhodnutí řádně a přesvědčivě neodůvodnil. Žalobce navrhl, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu změnil tak, že se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje, nebo aby jej zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalobce podle zákona č. 99/1963 Sb., ob-

čanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), neboť dovoláním je napadeno usnesení odvolacího soudu, které bylo vydáno přede dnem 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se dovolací soud nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

9. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

10. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

11. V projednávané věci závisí napadené usnesení odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, zda na písemném právním úkonu zaměstnavatele směřujícím k rozvázání pracovního poměru výpovědí může být podpis zaměstnavatele nahrazen mechanickými prostředky. Protože tato právní otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu za účinnosti zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, vyřešena, je dovolání žalobce proti usnesení odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

13. Projednávanou věc je třeba posuzovat – vzhledem k tomu, že žalobce se domáhá určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru, která mu byla doručena dne 28. 2. 2012 – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 31. 3. 2012, tj. přede dnem, kdy nabyl účinnosti zákon č. 375/2011 Sb. (dále jen „zák. práce“) a subsidiárně též podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 13. 6. 2012, tj. přede dnem, kdy nabyl účinnosti zákon č. 170/2012 Sb. (dále jen „obč. zák.“).

14. S dovolatelem lze souhlasit, že podle zákoníku práce ve znění účinném do 31. 3. 2012 je zapotřebí posuzovat jak splnění podmínek platné výpovědi z pra-

covního poměru podle § 52 písm. c) zák. práce, tak také podmínky možného subsidiárního použití občanského zákoníku. Jak vyplývá z § 4 zák. práce, pracovněprávní vztahy se řídí tímto zákonem; nelze-li použít tento zákon, řídí se občanským zákoníkem, a to vždy v souladu se základními zásadami pracovněprávních vztahů. Pro pracovněprávní vztahy se nepoužijí ustanovení občanského zákoníku o smlouvě ve prospěch třetí osoby, o zadržovacím právu, o vymíněném odstoupení od smlouvy, o společných závazcích a právech, o smlouvě s přesnou dobou plnění a o postoupení pohledávky (srov. § 4a odst. 1 zák. práce).

15. Výpověď z pracovního poměru daná zaměstnavatelem zaměstnanci je právním úkonem (srov. § 34 obč. zák. a § 4 zák. práce); vztahují se proto na ni § 18 až 20 zák. práce a subsidiárně též § 34 až 51 hlavy čtvrté o právních úkonech obč. zák. Dovolatel proto odvolacímu soudu nedůvodně vytýká, že na danou věc „nebylo možno aplikovat § 40 odst. 3 obč. zák.“. Zároveň však nelze opomenout, že řídí-li se pracovněprávní vztahy občanským zákoníkem, musí to být vždy v souladu se základními zásadami pracovněprávních vztahů (srov. § 4 větu za středníkem zák. práce.), přičemž jednou ze základních zásad pracovněprávních vztahů je zvláštní zákonná ochrana postavení zaměstnance [srov. § 1a odst. 1 písm. a) zák. práce]. Proto také dovolací soud při výkladu ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, postupoval v souladu i s výše uvedenou zásadou.

16. Podle § 50 odst. 1 zák. práce výpověď z pracovního poměru musí být písemná.

Podle § 50 odst. 2 zák. práce zaměstnavatel může dát zaměstnanci výpověď jen z důvodu výslovně stanoveného v § 52.

Podle § 20 odst. 1 věty první zák. práce, nebyl-li právní úkon učiněn ve formě, kterou vyžaduje zákon nebo dohoda smluvních stran, je neplatný, ledaže smluvní strany tuto vadu dodatečně odstraní. Jednostranné právní úkony a kolektivní smlouva jsou pro vadu formy právního úkonu vždy neplatné (srov. § 20 odst. 3 zák. práce).

Podle § 40 odst. 3 první a druhé věty obč. zák. je písemný právní úkon platný, je-li podepsán jednajícím osobou; činí-li právní úkon více osob, nemusí být jejich podpisy na téže listině, ledaže právní předpis stanoví jinak. Podpis může být nahrazen mechanickými prostředky v případech, kdy je to obvyklé.

17. Z citovaných ustanovení vyplývá, že platná je jen taková výpověď z pracovního poměru, kterou zaměstnavatel nebo zaměstnanec učinil písemnou formou. Nesplňuje-li výpověď z pracovního poměru požadavek písemné formy, nelze uvedenou vadu dodatečně zhojit a taková výpověď je vždy neplatná.

18. V právní teorii i soudní praxi nejsou pochybnosti o tom, že náležitosti písemného právního úkonu zaměstnavatele nebo zaměstnance směřujícího k rozvázání pracovního poměru výpovědí spočívají v tom, že se obsah tohoto právního úkonu uvede v příslušné listině. Písemný projev vůle zaměstnavatele nebo

zaměstnance přitom nemusí být učiněn vlastnoručně; je proto běžné, že se tyto písemné jednostranné právní úkony zhotovují mechanickými prostředky. Další náležitostí písemné formy tohoto právního úkonu je podpis účastníka (jednající osoby) umístěný na konci textu výpovědi, jímž účastník jako subjekt právního vztahu potvrzuje, že se ztotožňuje s písemným projevem vůle obsaženým v jejím textu. S názorem odvolacího soudu, že v projednávané věci mohl být vlastnoruční podpis žalované zaměstnavatelky (jejího statutárního orgánu) na listině ze dne 28. 2. 2012 obsahující výpověď z pracovního poměru adresovanou žalobci (zaměstnanci) nahrazen mechanickými prostředky (podpisovým razítkem), dovolací soud nesouhlasí.

19. Z § 40 odst. 3 obč. zák. vyplývá, že možnost nahrazení podpisu jednající osoby na písemném projevu vůle mechanickými prostředky (např. razítkem, faksimile, reprodukcí podpisu na tiskopise) přichází v úvahu pouze v případech, kdy je to obvyklé. Obvyklost případu je přitom třeba posuzovat objektivně (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2001 sp. zn. 25 Cdo 176/99), s přihlédnutím k charakteru dotčeného právního úkonu a v pracovněprávních vztazích též s důrazem na zásadu zvláštní zákonné ochrany postavení zaměstnance [srov. § 1a odst. 1 písm. a) a § 4 zák. práce]. V případě jednostranných právních úkonů zaměstnavatele směřujících k rozvázání pracovního poměru se zaměstnancem je nutno při tomto posouzení akcentovat zejména závažnost těchto právních úkonů a jejich způsobilost (schopnost) přivodit zánik základního pracovněprávního vztahu, nežádka na újmu adresáta tohoto úkonu (zaměstnance). V těchto případech – bez ohledu na jejich četnost u konkrétního zaměstnavatele – je proto nadmíru žádoucí zaručit, aby právní úkon směřující k rozvázání pracovního poměru učinila (a podepsala) skutečně ta osoba, která je k němu oprávněna, což lze zajistit pouze tehdy, je-li písemný projev vůle završen vlastnoručním podpisem zaměstnavatele (jeho statutárního orgánu nebo jiné osoby oprávněné jednat za zaměstnavatele). Z těchto důvodů je tedy opodstatněn závěr, že na písemném jednostranném právním úkonu zaměstnavatele směřujícím k rozvázání pracovního poměru se zaměstnancem nemůže být vlastnoruční podpis zaměstnavatele nahrazen mechanickými prostředky; tento právní úkon musí být vždy vlastnoručně podepsán zaměstnavatelem (jeho statutárním orgánem nebo jinou osobou oprávněnou jednat za zaměstnavatele), jinak je neplatný.

20. O tom, že nahrazování vlastnoručního podpisu zaměstnavatele mechanickými prostředky na písemných jednostranných právních úkonech směřujících k rozvázání pracovního poměru není (ani dříve nebylo) v pracovněprávních vztazích obvyklé, ostatně svědčí i doposud obecně přijímané závěry, které dovodila judikatura dovolacího soudu ve vztahu k předešlému zákoníku práce (zákonu č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 31. 12. 2006), který neumožňoval subsidiární použití občanského zákoníku. Jako jedna z náležitostí písemné formy jednostranného právního úkonu směřujícího k rozvázání pra-

covního poměru byl i zde vysloven požadavek (srov. právní názor vyslovený v rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4. 12. 1996 sp. zn. 2 Cdon 833/96, uveřejněném pod č. 5 v časopise Soudní judikatura, roč. 1997, který lze *mutatis mutandis* vztáhnout na všechny jednostranné právní úkony směřující k rozvázání pracovního poměru), že listina obsahující jednostranný právní úkon směřující k rozvázání pracovního poměru musí vždy obsahovat také vlastnoruční podpis účastníka právního vztahu, který pracovní poměr rozvazuje, popřípadě jeho zmocněnce; nevyhovuje-li listina tomuto požadavku, je rozvázání pracovního poměru neplatné.

21. Shora uvedené závěry vztaženy na posuzovanou věc znamenají, že byl-li dopis žalované ze dne 28. 2. 2012 obsahující výpověď z pracovního poměru danou žalobci opatřen toliko podpisovým razítkem statutárního orgánu (předsedy představenstva) žalované, aniž by obsahoval též vlastnoruční podpis této osoby, je předmětná výpověď z pracovního poměru ze dne 28. 2. 2012 pro vadu formy právního úkonu podle § 20 odst. 3 zák. práce neplatná. Dospěl-li odvolací soud k opačnému závěru, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci.

22. Dalšími námitkami žalobce, které se vesměs týkají opodstatněnosti použitého výpovědního důvodu, se dovolací soud již nezabýval, neboť na konečné posouzení věci (na závěr, že předmětná výpověď z pracovního poměru je pro nedostatek formy neplatná) již nemohou mít žádný vliv.

23. Z uvedeného vyplývá, že napadené usnesení odvolacího soudu není správné; protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání nebo pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud jej proto podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Odlišné stanovisko JUDr. Petra Šuka

S rozhodnutím nesouhlasím.

Senát 21 dospěl k závěru, podle něhož aplikaci pravidla § 40 odst. 3 věty druhé obč. zák. (možnosti nahradit vlastnoruční podpis mechanickými prostředky) na výpověď danou zaměstnavatelem brání zvláštní povaha pracovněprávních vztahů, resp. zásada zvláštní zákonné ochrany zaměstnance dle § 1a písm. a) zák. práce. Požadavek na vlastnoruční podpis podle rozhodujícího senátu poskytuje zaměstnanci ochranu tím, že lépe (s vyšší mírou jistoty) garantuje, že daný právní úkon učiní za zaměstnavatele k tomu oprávněná osoba [viz odst. 19 odůvodnění: V těchto případech – bez ohledu na jejich četnost u konkrétního zaměstnavatele – je proto nadměru žádoucí zaručit, aby právní úkon směřující k rozvázání pracovního poměru učinila (a podepsala) skutečně ta osoba, která je k němu oprávněna, což lze zajistit pouze tehdy, je-li písemný projev vůle završen vlastnoručním pod-

pisem zaměstnavatele (jeho statutárního orgánu nebo jiné osoby oprávněné jednat za zaměstnavatele)].

Tuto argumentaci považují za nepřiléhavou.

Jde-li o podpis právnické osoby (jako tomu bylo v projednávané věci), pak identifikace jednatelce (jako jedna z funkcí podpisu) směřuje k právnické osobě, jež daný právní úkon činí. Z tohoto pohledu je zcela bez významu, zda je z písemného projevu vůle zřejmé, která fyzická osoba jej za právnickou osobu učinila. Jinak řečeno, označení osoby, která jedná za právnickou osobu, není ani náležitostí písemné formy, ani náležitostí podpisu právnické osoby; srov. za všechna rozhodnutí rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 29 Odo 965/2006 (uveřejněný pod číslem 92/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), ze dne 30. 6. 2008, sp. zn. 29 Cdo 1971/2008, ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2186/2012, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4573/2018.

Nemusí-li být z písemného právního úkonu vůbec patrné, která fyzická osoba jej za právnickou osobu (jejím jménem) činí (stačí, aby šlo o fyzickou osobu, jež je k tomu oprávněna), pak ani v případě vlastnoručního podpisu (fyzické osoby jednatelce za osobu právnickou) nemusí adresát (zde zaměstnanec) vůbec vědět, kdo konkrétně daný právní úkon za právnickou osobu učinil. To přitom platí i pro výpověď z pracovního poměru danou zaměstnavatelem. O co více je zaměstnanec chráněn, bude-li u názvu (obchodní firmy) zaměstnavatele na výpovědi nečitelný podpis, než když tam bude např. otisk podpisového razítka člena statutárního orgánu? V čem tato ochrana spočívá? Nebude-li zřejmé, která osoba za zaměstnavatele jednala, bude v obou situacích tato okolnost podléhat (v případě sporu) dokazování (ponechávám nyní stranou, zda a příp. za jakých podmínek by zaměstnanci příslušela námitka, že výpověď učinila za zaměstnavatele osoba, které nesvědčilo jednatelské či zástupčí oprávnění, a že jde tudíž o právní úkon, kterým zaměstnavatel není vázán).

Pracovní smlouva je soukromoprávní smlouvou, podléhající – v rozsahu, v němž zde není zvláštní právní úprava – občanskému zákoníku. I v řadě dalších vztahů je jedna ze stran považována za slabší, a přesto není vyloučeno, aby písemné právní úkony jejího smluvního partnera byly podepisovány s využitím pravidla § 40 odst. 3 věty druhé obč. zák. (běžně se tak děje v mnoha spotřebitelských vztazích).

Mám za to, že posledně označené ustanovení se plně uplatní i v pracovněprávních vztazích; rozhodující senát měl tudíž posuzovat, zda je (v poměrech projednávané věci) naplněn předpoklad obvyklosti. V této souvislosti pak nepovažují za přílehlavý poukaz na praxi v období, kdy v rozporu s ústavním pořádkem (viz náleznost Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 83/06, uveřejněný pod č. 116/2008 Sb.) byla dovozována neaplikovatelnost občanského zákoníku na pracovněprávní vztahy, a kdy se v důsledku toho pravidlo § 40 odst. 3 věty druhé obč. zák. nevyužívalo (viz odst. 20 odůvodnění).

INHALT

Entscheidungen in Strafsachens

- Nr. 7** Ein „öffentlich zugänglicher“ Ort im Sinne des § 358, Abs. 1 des StGB ist jeder Ort, zu dem zum Tatzeitpunkt ein breiter Kreis individuell unbestimmter Menschen Zugang hat und an dem sich in der Regel auch Menschen aufhalten, sodass grobe Unanständigkeiten oder Ausschreitungen von mehreren Menschen wahrgenommen werden könnten, auch wenn sich zum Tatzeitpunkt dort keine befinden. Hierdurch unterscheidet sich dieses Merkmal von dem in § 117 Buchst. b) des StGB definierten Begriff „öffentlich“.
- Nr. 8** Eine Beschwerde wegen Verletzung des Gesetzes gegen eine Entscheidung des Staatsanwaltes, die in Zusammenhang mit der Einstellung (einer Sache) gemäß § 159a, Abs. 1, StPO unzulässig ist, weil es um einen Beschluss geht, der zwar Rechtskraft erlangt, aber keine Einrede einer rechtskräftig entschiedenen Sache (*exceptio rei iudicatae*) bildet, daher ist es später ohne weitere Entscheidung über die Aufhebung dieses Beschlusses möglich, die Strafverfolgung der gleichen Person für die gleiche Tat gemäß § 160 Abs. 1, StPO zu eröffnen. Diese Entscheidung wird im Ermittlungsverfahren noch vor Eröffnung der Strafverfolgung erlassen, das somit in Einklang mit dem Anklageprinzip (§ 2 Abs. 8, StPO) und Legalitätsprinzip (§ 2 Abs. 3, StPO) voll und ganz in der Kompetenz des Staatsanwaltes ist, der im Sinne des § 174 der StPO die Aufsicht über die Einhaltung der Gesetzlichkeit im gesamten Ermittlungsverfahren ausübt und in allen wichtigen Fragen des Ermittlungsverfahrens entscheidet, einschließlich aller prinzipiellen meritorische Entscheidung. In diese Rechtsbefugnis darf nicht per Entscheidung des Obersten Gerichts aufgrund einer Beschwerde wegen Verletzung des Gesetzes eingegriffen werden.
- Nr. 9** Wenn der Insolvenzverwalter gemäß § 78 der StPO der Polizeibehörde die Buchhaltungsunterlagen einer juristischen Person ausgehändigt hat, wobei diese juristische Person anschließend ohne Rechtsnachfolger erloschen ist und im Handelsregister gelöscht wurde und der Insolvenzverwalter seines Amtes enthoben wurde, dann dürfen diese Buchhaltungsunterlagen für den Fall, dass sie unwichtig für das weitere Verfahren sind, nicht derjenigen Person ausgehändigt werden, die sie gemäß § 80 Abs. 1, StPO herausgegeben hat. In solch einem Fall kommt eine andere Vorgehensweise in Frage – die ausgehändigten Buchhaltungsunterlagen dem zuständigen Archiv zur Auswahl der Archivalien gemäß § 11, Abs. 3, Ges. Nr. 499/2004 Slg., über das Archivwesen und die Schriftgutverwaltung, im Wortlaut späterer Vorschriften, vorzulegen und erst dann, wenn die Buchhaltungsunterlagen (oder deren Teil) vom Archiv nicht ausgewählt werden, diese als wertlos gemäß § 80 Abs. 1 *in fine*, StPO zu vernichten.
- Nr. 10** Wenn einem Schuldigten im Widerspruch zu § 73, Abs. 1 des StGB die Strafe der Untersagung der Gewerbe- und Berufsausübung ohne zeitliche Begrenzung, also auf unbestimmte Zeit auferlegt wird, ist diese Strafe offenkundig im Widerspruch zum Strafzweck im Sinne des § 266, Abs. 2, StPO und ist Grund zur Einreichung einer Beschwerde wegen Verletzung des Gesetzes.

Nr. 11 Bei der Beurteilung der Strafverantwortlichkeit für das Vergehen der Falschdarstellung der Wirtschafts- und Vermögenslage gemäß § 254, Abs. 1 des StGB, zu der es durch schludrige Führung des Rechnungswesens der juristischen Person durch deren satzungsmäßiges Organ gekommen sein soll, kann nicht allein von der formellen Identifikation der Funktion der physischen Person ausgegangen werden, die der Täter dieses Vergehens sein soll, sondern es müssen sowohl der gesamte Charakter und die Form der Rechtsbeziehung zwischen dieser physischen Person und der juristischen Person, als auch der Gesamtumfang der Tätigkeiten in Betracht gezogen werden, welche die physische Person zu Gunsten der juristischen Person verrichtet hat.

Deshalb ist nicht auszuschließen, dass die primäre Verantwortlichkeit für die erwähnte Straftat einer anderen physischen Person obliegt, welche das satzungsmäßige Organ der juristischen Person mit der Führung ihres Rechnungswesens betraut hat, auch wenn sie es später unterlassen hat, sie ordentlich zu kontrollieren und es der physischen Person so ermöglicht hat, die erwähnte Straftat zu begehen. Ein Mitglied des satzungsmäßigen Organs kann dann Teilnehmer in Form der Mithilfe zu dieser Straftat sein [§ 24, Abs. 1, Buchst. c) des StGB], bei dem mit Verweis auf das Subsidiaritätsprinzip der strafrechtlichen Repression (§ 12, Abs. 2 des StGB) nur die Verantwortlichkeit laut einer anderen Rechtsvorschrift, beispielsweise laut Rechnungslegungsgesetz geltend gemacht werden kann.

Nr. 12 I. Dem in § 265b, Abs. 1, Buchst. f) der StPO angeführten Revisionsgrund entspricht die Einrede des Generalstaatsanwalts, die Entscheidung über die bedingte Einstellung der Strafverfolgung laut § 307, Abs. 1 der StPO könne im Hinblick auf die Person des Angeklagten und unter Berücksichtigung seines bisherigen Lebens und den Fallumständen begründeterweise nicht als hinreichend angesehen werden. Auch diese Bewertung stellt nämlich eine gesetzliche Voraussetzung zur Entscheidung über die bedingte Einstellung der Strafverfolgung dar, die in § 307, Abs. 1 der StPO *in fine* verankert ist.

II. Als hinreichend hinsichtlich der Person des Angeklagten, unter Berücksichtigung seines bisherigen Lebens und den Fallumständen kann in der Regel vernünftigerweise nicht die Entscheidung über die bedingte Einstellung der Strafverfolgung laut § 307 Abs. 1 der StPO wegen des Vergehens der Gefährdung unter dem Einfluss von Suchtmitteln (Drogen) gemäß § 274 des StGB angesehen werden, namentlich wenn ihr qualifizierter Tatbestand erfüllt war, weil der Angeklagte durch solch eine Tat einen Verkehrsunfall und höheren Sachschaden verursacht und sein Fahrzeug im Zustand einer mittelschweren Trunkenheit gesteuert hat, d.h. mindestens 1,5 g/kg Alkohol im Blut hatte, oder ggf. schon früher gegen Straßenverkehrsregeln verstoßen hat (siehe die ähnliche Entscheidung Nr. 31/1994 Sbd. von Straftentsch.).

Im Gegensatz hierzu könnte dabei in der Regel die Entscheidung über die bedingte Einstellung der Strafverfolgung als hinreichend angesehen werden, wenn einer der verschärfenden, in § 307, Abs. 2 Buchst. a) oder b) der StPO erwähnten Alternativen angewendet wurden, also wenn sich der Angeklagte freiwillig verpflichtet hat, im Laufe der Probezeit gewisse Tätigkeiten zu unterlassen, in deren Zusammenhang er das Delikt begangen hat oder auf das Konto des Gerichts und im Ermittlungsverfahren auf das Konto der Staatsanwaltschaft einen für den Staat bestimmten Geldbetrag als monetäre Hilfe für die Opfer von Straftätigkeiten laut besonderer Rechtsvorschrift überwiesen hat und dieser Betrag augenscheinlich im Vergleich zum Vergehen nicht unangemessen ist.

Nr. 13 Der Insolvenzverwalter ist laut § 246, Abs. 1, Gesetz Nr. 182/2006 Slg., über die Insolvenz und Möglichkeiten ihrer Abwicklung (Insolvenzgesetz), im Wortlaut späterer Vorschriften, zum Zeitpunkt der Insolvenzeröffnung (oder gemäß § 408, Abs. 1 des Insolvenzgesetzes über die Genehmigung der Entschuldung durch Monetisierung der Vermögensmasse des Schuldners) die einzige Person mit Verfügungsrecht zum Vermögen, das im Masseverzeichnis zusammengefasst ist. Deshalb ist er außer der Person, durch welche die Sache gesichert wurde, auch die Person, die gemäß § 79f, Abs. 2 der StPO *per analogiam* berechtigt ist, die Aufhebung oder Einschränkung der gemäß § 79a Abs. 1 der StPO beschlossenen Sicherung zu verlangen, sofern die sichergestellte Sache in die Insolvenzmasse einbezogen wurde.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 15** Wenn eine Zwangsvollstreckung durch den Verkauf eines Miteigentümeranteils zu einer Immobilie erfolgt, dann kommt die privilegierte Position des Miteigentümers des Pflichtigen bei der Erteilung des Zuschlags (§ 338, Abs. 3 der ZPO) lediglich bei der Versteigerung dieses Miteigentümeranteils, mitnichten jedoch im Überbietungsverfahren*
- Nr. 16** Wenn das Gericht in einem Verfahren laut § 16a, Gesetz Nr. 424/1991 Slg. zur Schlussfolgerung über die Begründetheit des auf die Eröffnung des Verfahrens gerichteten Antrags gelangt, in dem ein betroffenes Mitglied den gerichtlichen Schutz gegen die Entscheidung des Organs einer politischen Partei über den Mitgliedsausschluss (Aufhebung seiner Mitgliedschaft) betreibt, spricht es die Ungültigkeit aller Entscheidungen aus, kraft derer die Organe der politischen Partei über dessen Ausschluss entschieden haben oder entscheidet unter analoger Anwendung des § 242 des BGB, dass der Ausschluss des Parteimitglieds ungültig ist. Die Ungültigkeit lediglich der „Schlussentscheidung“ der Partei über den Ausschluss eines Mitglieds aus der Partei (die Aufhebung seiner Mitgliedschaft) kann nur dann ausgesprochen werden, wenn aus der Satzung der Partei hervorgeht, dass infolge solch einer Entscheidung auch alle vorangegangenen Entscheidungen des Parteiorgans über den Ausschluss dieses Mitglieds aus der Partei (die Aufhebung seiner Mitgliedschaft) wirkungslos werden.
- Nr. 17** Ausländern entsteht gemäß § 68, Abs. 1, Gesetz Nr. 326/1999 Slg., über den Aufenthalt von Ausländern auf dem Gebiet der Tschechischen Republik und die Änderung mancher Gesetze, bei Erfüllung aller gesetzlich festgelegten Voraussetzungen Anspruch auf Erlass der Entscheidung über die Erteilung der Erlaubnis zum Daueraufenthalt auf dem Territorium der Tschechischen Republik.
- Nr. 18** Obwohl der Eigentümer verpflichtet ist – ohne Rücksicht auf Rechtswidrigkeit und Verschulden – den von seinem Tier verursachten Schaden zu ersetzen, muss der Kläger, der Schadenersatz für einen immateriellen Schaden fordert, der in einem anders nicht wieder gut zu machenden persönlichen Unglück besteht (§ 2971 des BGB), behaupten und beweisen, dass dieser Schaden durch eine rechtswidrige Tat verursacht worden ist, beispielsweise dadurch, dass der Beschuldigte beim Umgang mit seinem Hund in grober Fahrlässigkeit gegen wichtige Rechtspflichten verstoßen hat, oder absichtlich, aus dem Wunsch heraus zu zerstören oder zu verletzen, oder aus sonstigen besonders verabscheuungswürdigen Gründen verursacht wurde. Als persönliches Unglück – die Voraussetzung zur Zuerkennung des Ersatzes für einen immateriellen Schaden gemäß § 2971 BGB – kann nicht angesehen werden, wenn der Halter eines Hundes, der durch einen anderen Hund Gesundheitsschäden erlitten hat, die Möglichkeit eingebüßt hat, an Wettbewerben oder Ausstellungen teilzunehmen, der jedoch seinen Hund-Begleiter nicht verloren hat, sondern weiterhin mit ihm lebt, Spaziergänge machen und den Übungsplatz besuchen kann, auch wenn nur noch zur Freude und nicht zur Ausbildung für Wettbewerbe, auch wenn sein Hund sein einziger Gesellschafter ist.
- Nr. 19** Kommt es zur wesentlichen Veränderung der Umstände, unter denen die Parteien beim Abschluss einer Mieterhöhungsvereinbarung (§ 2248 BGB), die sie vernünfti-

* Das Prinzip besteht darin, dass jeder nach Beendigung der Zwangsversteigerung dem Zwangsvollstrecker binnen 15 Tagen einen höheren Preis für die Immobilie bieten kann. In der Absicht, den Versteigerungserlös zur Deckung der Schulden des Pflichtigen (Schuldners), dessen Immobilie „veräußert“ wird, zu erhöhen. Das Angebot muss dabei mindestens 25% höher sein.

gerweise nicht voraussehen konnten und die Höhe der laut dieser Vereinbarung festgelegten Miete ist dabei offensichtlich ungerecht, kann der Vermieter die Erhöhung der Miete auf die Vorgehensweise gemäß § 2249 des BGB betreiben.

Auch die sog. Inflationsklausel gilt als Mieterhöhungsvereinbarung.

Nr. 20 Bei der gemeinsamen Beherbergung mehrerer Personen ist die Grundlage zur Berechnung des Hundertfachen des Beherbergungspreises pro Tag (Limit der Schadenersatzhöhe für eingeführte Sachen laut § 2948, Abs. 1 des BGB) der Preis, der auf eine Person des Geschädigten entfällt.

Wenn keine andere Form der Preisbestimmung für die einzelnen Personen zu Grunde gelegt werden kann, wird der Tagespreis für den Beherbergungsraum durch die Anzahl der beherbergten Personen geteilt.

Nr. 21 Das Recht auf Rückforderung einer unberechtigten Bereicherung, die durch eine Leistung für eine andere Person entstanden ist (§ 2991 BGB) ist gemäß § 2997, Abs. 1, Satz zwei, des BGB) nicht allein durch den Umstand ausgeschlossen, dass der Benachteiligte (Gläubiger) die Leistung wissentlich anstelle des Bereicherten (Schuldners) gewährt hat, obwohl er hierzu nicht verpflichtet war, noch dadurch, dass der Benachteiligte dies gegenüber dem Gläubiger von der Abtretung einer Forderung gemäß § 1936, Abs. 2 des BGB ausbedingt hat.

Nr. 22 Im Regime von Gesetz Nr. 89/2012 Slg., Bürgerliches Gesetzbuch, gilt, dass die aktive und passive Sachbefugnis hinsichtlich des Rechts auf Rückforderung einer unberechtigten Bereicherung, die durch Leistung (Erfüllung) aufgrund eines ungültigen, Schein- oder aufgekündigten Vertrags entstanden ist, grundsätzlich lediglich den Vertragsparteien zukommt. Das Prinzip der Gebundenheit der unberechtigten Bereicherung an die Vertragsparteien kann auch dort angewendet werden, wo die Pflicht zur Begleichung von Fremdschulden Inhalt der Vertragserfüllung ist.

Nr. 23 Zur Befähigung von Forderungen, die sich an verschiedene Rechtsregelungen halten (eine Forderung hält sich an die bis zum 31. 12. 2013 gültige Rechtsregelung, die andere Forderung an die bis zum 1. 1. 2014 gültige Rechtsregelung) zur Aufrechnung ist immer diejenige Rechtsregelung maßgeblich, an die sich jede dieser Forderungen hält.

Nr. 24 Unter der Geschäftsleitung einer Aktiengesellschaft ist die Organisation und Leitung ihre normalen unternehmerischen Tätigkeit zu verstehen, namentlich Entscheidungen über den Gang des Betriebs (Werkes) dieser Gesellschaft sowie über die damit zusammenhängenden internen Angelegenheiten der Gesellschaft und dies ohne Rücksicht darauf, ob sie der Vorstand der Gesellschaft selbst oder ein vom Vorstand beauftragtes Vorstandsmitglied oder eine Drittperson ausübt.

Nr. 25 Die Vereinbarung über die Herabsetzung der Höhe des Haftrücklasses für den Fall der Nichtausschöpfung der Sicherheit infolge der Insolvenz (Bankrotts) des Auftragnehmers ist eine gültige Übereinkunft, die den Wert einer nicht realisierten Sicherheit widerspiegelt.

Nr. 26 Eine Person mit marktbeherrschender Position kann seine Position laut Art. 102 des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union (AEUV) durch die Ausübung der Rechte zu einer Schutzmarke missbrauchen, wenn diese von außergewöhnlichen Umständen begleitet werden, aufgrund derer es zur Unterdrückung des Wettbewerbs auf dem relevanten Markt kommt.

Die Bezeichnung des Produkts eines Mitwettbewerbers als „ältere Generation“ im Vergleich mit einem vergleichbaren Wettbewerbsprodukt, das mit der Angabe „neue Generation“ gekennzeichnet ist, erweckt beim Normalverbraucher die Vorstellung, das erstgenannte Produkt sei technisch überholt und veraltet; deshalb ist eine solche Formulierung durchaus fähig, dem betroffenen Wettbewerber Schaden zuzufügen.

- Nr. 27** Wenn Ehegatten (als Schuldner) einen gemeinsamen Insolvenzantrag stellen, einer dieser Ehegatten jedoch diesen Insolvenzantrag noch vor der Insolvenzscheidung zurückzieht, oder bevor eine andere Entscheidung über den (gemeinsamen) Insolvenzantrag bereits Rechtskraft erlangt hat, dann stellt das Insolvenzgericht in Beziehung zu diesem Ehegatten das Insolvenzverfahren ein; die Einwilligung des anderen Ehegatten (anderen Insolvenz-Antragsstellers) in diese Zurücknahme ist nicht erforderlich, und dies ohne Rücksicht darauf, dass sich die Ehegatten im Insolvenzantrag und auch gemeinsamen Antrag der Gatten auf Genehmigung der Entschuldung verbunden haben.
- Wenn beide Ehegatten (Schuldner) einen gemeinsamen Antrag der Ehegatten auf Genehmigung der Entschuldung (§ 394a, Abs. 3 des Insolvenzgesetzes) stellen und einer dieser Ehegatten diesen Antrag wirksam zurückzieht, ist nicht die Einwilligung des anderen Ehegatten erforderlich.
- Nr. 28** Die Frist zur Erlegung einer Sicherheit für die Verfahrenskosten in einem Inzidenzstreit laut der Bestimmung des § 202, Abs. 3 des Insolvenzgesetzes bei der Entrichtung der Sicherheit per bargeldlosem Zahlungsbefehl durch eine Bank (Zahlungsdienstleisters) gilt nur dann als eingehalten, wenn der festgelegte Betrag (die Sicherheit) spätestens am letzten Tag dieser Frist auf dem Konto des entsprechenden Insolvenzgerichts gutgeschrieben wird.
- Nr. 29** Das Ersetzen der eigenhändigen Unterschrift des Arbeitgebers auf der Kündigung des Arbeitsverhältnisses durch mechanische Mittel ist unzulässig.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 7** A place „accessible to the public“ within the meaning of Section 358(1) of the Penal Code is any place, which is accessible to a wide circle of individually non-identified people at the time of the act and where, as a rule, more people are present, and therefore, where gross indecency or breach of the peace could be noticed by more people despite not being present there at the time of the act. Thereby, the characteristic differs from the term „publicly“ as defined in Section 117(b) of the Penal Code.
- No.8** A complaint concerning violation of law submitted against the public prosecutor’s decision issued in connection with the suspension of a case pursuant to Section 159a(1) of the Code of Criminal Procedure is not permissible because such resolution, despite having legal force, does not create an obstacle in the form of *res iudicata (exceptio rei iudicatae)*, and, therefore, it is possible, without making any further decision overruling the resolution, to initiate the criminal prosecution of the same person for the same act in accordance with Section 160(1) of the Code of Criminal Procedure. The decision is awarded in preparatory proceedings prior to the initiation of criminal prosecution, which, in compliance with the accusatorial principle (Section 2(8) of the Code of Criminal Procedure) and the legality principle (Section 2(3) of the Code of Criminal Procedure), falls within the full competence of the public prosecutor who, within the meaning of Section 174 of the Code of Criminal Procedure, oversees that legality is maintained throughout the preparatory proceedings, decides on all relevant issues in preparatory proceedings, including all substantial meritorious decisions. This competence cannot be interfered with by a decision of the Supreme Court based on a complaint concerning violation of law.
- No.9** Where, pursuant to Section 78 of the Code of Criminal Procedure, an insolvency trustee delivered to the police body the accounting records of a legal entity, whereas such legal entity was subsequently dissolved without legal succession and was deleted from the Commercial Register, and the insolvency trustee was relieved of their office, when the accounting records are no longer required for further proceedings, they cannot be returned to the person who delivered them by following the procedure set forth in Section 80(1) of the Code of Criminal Procedure.
In this case, another procedure may be contemplated, namely to submit the delivered accounting records to the competent archive which shall select documents therefrom for archiving pursuant to Section 11(3) of Act No. 499/2004 Coll., on Archiving and Records Management and on Amendment to Certain Acts, as amended, and only if the accounting records (a part thereof) are not selected by the archive, they shall be destroyed as a thing of no value in accordance with Section 80(1) *in fine* of the Code of Criminal Procedure.
- No.10** When, abhorrent to Section 73(1) of the Code of Criminal Procedure, punishment by prohibition of activity was imposed on the accused without defining the time period for which such prohibition should apply, i.e. for an indefinite period, such punishment is in apparent conflict with the purpose of punishment within the meaning of Section 266(2) of the Code of Criminal Procedure, and thus lays grounds for lodging a complaint concerning violation of law.

- No.11** When examining the criminal liability for the misdemeanour of distorting data on the status of management and assets pursuant to Section 254(1) of the Penal Code, which is to be the result of the failure to duly keep the accounting records of a legal person by its statutory body, it is not possible to start solely from the formal designation of the office of a natural person who is to be the offender of the said misdemeanour, it is necessary to respect the overall character and nature of the legal relationship between the natural person and the legal person, as well as the actual content of the activity performed by the natural person in favour of the legal person. Therefore, it cannot be excluded that another natural may be held primarily liable for the said criminal offence as a person commissioned by the legal person's statutory body to keep the accounting records of the legal person even though the statutory body failed to check upon such natural person and thereby allowed them to commit the above-specified criminal offence. A member of a statutory body may be a participant in the criminal offence in the form of aiding therein [Section 24(1)(c) of the Penal Code] who, by referring to the principle of subsidiarity of criminal repression (Section 12(2) of the Penal Code), may be held liable only according to a different legal regulation, e.g. the Act on Accounting Records.
- No.12** I. Appellate grounds indicated in Section 265b(1)(f) of the Code of Criminal Procedure are in consonance with the supreme public prosecutor's objection that the decision on the conditional discontinuance of criminal prosecution under Section 307(1) of the Code of Criminal Procedure cannot be justifiably deemed sufficient with a view to the person of the accused and while considering their way of life so far, as well as the circumstances of the case. Even such assessment is a legal precondition when deciding on the conditional discontinuance of criminal prosecution, which is contained in Section 307(1) *in fine* of the Code of Criminal Procedure.
- II. With a view to the person of the accused and while considering their way of life so far, as well as the circumstances of the case, a decision on the conditional discontinuance of criminal prosecution under Section 307(1) of the Code of Criminal Procedure cannot be, as a rule, justifiably deemed sufficient when it involves the misdemeanour of posing a threat under the influence of an addictive substance pursuant to Section 274 of the Penal Code, especially when the qualified body of the misdemeanour has been fulfilled because the accused caused a traffic accident and inflicted substantial damage to property by the act and the accused was driving in a state of medium degree alcohol intoxication, i.e. the accused had at least 1.5g/kg of alcohol in their blood and/or had violated traffic regulations previously (see similarly Resolution No. 31/1994 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions). On the contrary, a decision on the conditional discontinuance of criminal prosecution can be, as a rule, justifiably deemed sufficient when any of the more strict alternatives set forth in Section 307(2)(a) or (b) of the Code of Criminal Procedure are applied, i.e. if the accused voluntarily commits themselves to abstain, during the probation period, from a certain activity, in connection with which the accused the accused committed the misdemeanour, or if the accused deposits in the account of the court or in the account of the public prosecutor's office within preparatory proceedings a pecuniary amount designated for the state as financial aid to criminal activity victims according to a separate legal regulation, and this amount is not incommensurate to the severity of the misdemeanour.
- No.13** In accordance with Section 246(1) of Act No. 182/2006 Coll., on Bankruptcy and Settlement (Insolvency Act), as amended, the insolvency trustee is the only person having the right of disposal with respect to the assets included in the list of the

bankruptcy estate in the period from the issue of the bankruptcy order (or from the approval of discharge by means of realisation of the debtor's bankruptcy estate pursuant to Section 408(1) of the Insolvency Act). Thus, in addition to the person whose thing was secured, the insolvency trustee, in compliance with Section 79f(2) of the Code of Criminal Procedure *per analogiam*, is the person authorised to demand the cancellation or limitation of security, which was decided upon pursuant to Section 79a(1) of the Code of Criminal Procedure, if the secured thing has been included in the bankruptcy estate.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 15** Where distraint is carried out by the sale of a co-ownership share in an immovable thing, the privileged status of the liable party's co-owner when awarding knock-down (Section 338(3) of the Civil Procedure Code) shall be applied only during an auction of the co-ownership share and not in proceedings concerning the highest bid.
- No.16** If, in proceedings pursuant to Section 16a of Act No. 424/1991 Coll., the court arrives at the conclusion that the motion for the initiation of proceedings, through which an affected member seeks court protection against a decision of a political party body on the expulsion of the member (on cancelling their membership), is justified, the court shall declare all decisions whereby the political party bodies decided on the member's expulsion (on the cancellation of their membership) and/or the court shall decide on the invalidity of such member's expulsion while analogically applying Section 242 of the Civil Code. It is possible to declare the invalidity of only the „final“ decision of the political party body on the expulsion of the party member (on the cancellation of their membership) in the case when the political party rules imply that all previous decisions of the political party bodies on the expulsion of the member (on the cancellation of their membership) cease to be effective solely in consequence of such decision.
- No.17** In accordance with Section 68(1) of Act No. 326/1999 Coll., on the Residence of Foreign Nationals in the Territory of the Czech Republic and on the Amendment of Certain Acts, a foreign national is legally entitled to the award of a decision granting permanent residence in the territory of the Czech Republic subject to the fulfilment of all terms and conditions stipulated by law.
- No.18** Although an owner is obligated to compensate injury caused by their animal regardless of unlawfulness or culpability, the plaintiff demanding compensation of non-material injury consisting in otherwise non-rectifiable personal misfortune (Section 2971 of the Civil Code) must claim and demonstrate that the injury was inflicted by an unlawful act, for example, that when handling their dog, the defendant violated an important legal obligation as a result of gross negligence or that the defendant inflicted the injury willfully out of the desire to destroy, harm, or based on another, especially condemnable motive. Personal misfortune as a precondition for the award of compensation for non-material injury pursuant to Section 2971 of the Civil Code cannot be considered a situation when a breeder whose dog suffered injury to health inflicted by another dog is no longer able to participate in competitions and shows with their dog, however, the breeder did not lose their dog companion, they continue to live with their dog, they go for walks and to training grounds with their dog, even if only for amusement and not for the purpose of training for competitions, and the dog is their sole companion.
- No.19** Should the circumstances under which the parties entered into an agreement on rent increase (Section 2248 of the Civil Code) change to a considerable extent that the parties were unable to reasonably anticipate and the amount of rent determined according to the agreement becomes apparently unjust, the lessor may demand an increase of the rent by applying the procedure pursuant to Section 2249 of the Civil Code. An agreement on rent increase is also the so-called inflation clause.
- No.20** When accommodating a group of people, the basis for calculating a centuple of the price of accommodation per day (the limit of compensation of damage on things brought inside under Section 2948(1) of the Civil Code) is the price applicable to the aggrieved person. It is not possible to deduce another method of determining the price per person, the price per day for the accommodation premises is divided by the number of accommodated persons.

- No.21** The right to the release of unjust enrichment arising from providing performance instead of another person (Section 2991 of the Civil Code) is not excluded under the second clause of Section 2997(1) of the Civil Code either by the sole fact that the deprived (performer) knowingly provided performance instead of the enriched (debtor) without having been obligated to do so or by the circumstance that the deprived did not demand the assignment of the claim from the creditor in accordance with Section 1936(2) of the Civil Code.
- No.22** In terms of the right to the release of unjust enrichment arising from performance according to an invalid, seemingly or actually terminated agreement, active and passive legitimization essentially pertains only to the parties to the agreement within the regime of Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code. The principle binding unjust enrichment to the parties may be applied also in cases where the content of the contractual performance is the settlement of another person's debt.
- No.23** For claims governed by different legal regulations (one claim is governed by the legal regulation effective until 31 December 2013, the other claim is governed by the legal regulation effective from 1 January 2014) to be eligible for setoff, the legal regulation governing each of the claims shall always be decisive.
- No.24** The business management of a joint-stock company embraces the organisation and management of the company's general entrepreneurial activities, namely decisions on the operation of the company's enterprise (business) and on the company's internal matters associated therewith, regardless of whether the same is carried out by the company's board of directors or independently by a member of the board of directors or a third person commissioned by the board of directors.
- No.25** An arrangement on a discount amounting to the retention sum in the case the guarantee is not fully drawn in consequence of the contractor's bankruptcy is a valid arrangement expressing the value of the non-realized guarantee.
- No.26** A person having a dominant position in the market may abuse their position pursuant to Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union by exercising their right to a trademark if accompanied by extraordinary circumstances in consequence of which competition in the relevant market is suppressed.
By labelling another competitor's product as „older generation“ in comparison to a comparable competitive product designated as „new generation“, evokes a notion among average consumers that the former product is technically surpassed or less advanced, therefore, such labelling is capable of inflicting damage upon the affected competitor.
- No.27** Where spouses (debtors) lodge a joint insolvency petition and if one of the spouses withdraw the insolvency petition prior to the award of a decision on bankruptcy or before the legal force of another decision on the (joint) insolvency petition, the insolvency court shall discontinue the insolvency proceedings with respect to such spouse, whereas the other consent of the other spouse (second insolvency petitioner) to such withdrawal is not required even if the spouses combined the insolvency petition with a their joint motion for the approval of discharge.
In the event the spouses (debtors) submit a joint motion for the approval of discharge (Section 394a(3) of the Insolvency Act), the other spouse's consent is not required for the first spouse to withdraw such motion on his or her part.
- No.28** The period for depositing a security covering the cost of the proceedings in an incidental dispute set forth by the provision of Section 202(3) of the Insolvency Act is observed when the security is paid by way of cashless transfer by means of a bank (payment services provider) provided that the specified amount (security) is credited to the account of the competent insolvency court no later than on the last day of the period.
- No.29** The replacement of the employer's hand-written signature on a notice of employment termination with mechanical means is not permissible.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.

Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka: PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného: Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka: tel. 246 040 400, 246 040 401
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce: CASUS direct mail, a. s.,
Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4
Tisk: Serifa, s. r. o.

Vytištěno na 100%
recyklovaném papíru se
značkou Eco-label EU

Archiv časopisu je v systému ASPI.

